

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

VERSENY TÜKÖR

TÜKÖR

- Észszerű határidők
- Árparitási klauzulák
- Adatmonetizáció és versenyjog
- Engedékenységi politika és büntetőeljárás

VERSENYTÜKÖR 2026/1. (XXII. évfolyam, 1. szám)

A Versenytükör a Gazdasági Versenyhivatal szakmai folyóirata.

A lapban közölt írások és az azokban megfogalmazott vélemények kizárólag a szerzők álláspontját tükrözik, és azok nem tekinthetők a Gazdasági Versenyhivatal álláspontjának.

Megjelenik évente két alkalommal, a nyári és a téli hónapokban.

Kiadja a Gazdasági Versenyhivatal

A kiadásért felel a szerkesztőség: Tóth András főszerkesztő,

Nagy Csongor István, Pütkösty András, Osztovits András, Tóth Tihamér, Csirszki Martin Milán

Szerkesztőbizottság: Rigó Csaba Balázs a Szerkesztőbizottság elnöke, Bak László, Domokos László, Koltay András, Kovács László, Varga Zs. András

Szerkesztőasszisztens: Büki Renáta

A folyóirat ingyenes.

Megrendelni és lemondani az alábbi e-mail-címre küldött üzenettel lehet: versenytukor@gvh.hu

A Versenytükör egyes számai elérhetők és letölthetők a <https://gvh.hu/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok> oldalról. A <https://gvh.hu/gvh/kiadvanyok/versenytukor/szerzoknek> oldalról letöltött módszertani útmutató alapján készült publikálásra szánt írások a versenytukor@gvh.hu e-mail-címre küldhetők.

Tartalom

Előszó	4
Keszthelyi Kamilla Zorka Az észszerű határidő az uniós és a magyar versenyhatósági eljárásokban – joggyakorlat és reformperspektívák	5
Kónya Márton, Nagy-Czirok László, Csernyánszky Mihály, Stáber Máté Az online szálláshely-közvetítő platformok által alkalmazott árparitási klauzulák hatása a hazai szálláshely-szolgáltatók árazási gyakorlataira, különös tekintettel a Gazdasági Versenyhivatal 2023-ban lefolytatott gyorsított ágazati vizsgálatának eredményeire	19
Pártay-Czap Sarolta, Remes Gábor, Robotka Imre Az adatmonetizáció hatása az uniós és magyar versenyjogra	35
Auth-Barta Zita Leona Az Európai Unió Törvényszékének Intel kontra Európai Bizottság-ügyben hozott ítéletének bemutatása	93
Filemon Zsófia Engedékenységi politika a közigazgatási és a büntetőeljárás határmezsgyéjén	100
Gaál Zsuzsanna Az észszerű határidő betartása: az Európai Unió Bíróságának C-588/24. számú ügyben hozott ítélete	109
Király Gergely Miklós Az uniós versenyjog extraterritoriális alkalmazásának fejleményei az Airfreight-ügyben	119
Kőhalmi Attila A tényleges használat értékelésének követelménye a szerzői jogdíjak meghatározásakor	125
Rencz Anna Red Bull-ügy (T-306/23)	132
Stáber Máté Az Európai Unió Bírósága Lukoil-ügyben hozott ítéletének bemutatása (C-245/24 sz. ügy)	141
Stachó Krisztina Az Európai Unió Bírósága C-311/24. számú ügyben hozott ítéletének ismertetése	147

Előszó

A Versenytükör 2026. évi 1. száma három tanulmánnyal és nyolc esetismertetéssel jelenik meg. Előbbiek közé tartozik egy cikk, amely egy már-már klasszikusnak számító témát, az észszerű idő követelményét dolgozza fel. Ezzel szemben, helyet kap e rovatban egy olyan témakör is, amelyet ezidáig a szakirodalom nem dolgozott fel átfogó jelleggel: az adatmonetizáció hatása a versenyjogra. Az olvasók szintén részletes elemzést kaphatnak az online szálláshely-közvetítő piac árparitási klauzuláiról egy teljes körű tanulmány keretei között.

Az esetismertetések ismételten a legfrissebb uniós bírósági ítéleteket dolgozták fel. Ide tartozik a két évtizedre visszanyúló Intel-saga lezárása, az engedékenységi iratokat a versenyfelügyelet és büntetőeljárás metszetében értékelő legújabb ügy, az uniós versenyjog extraterritoriális hatályát tagláló Airfreight-ítélet, de az észszerű határidőt az olasz szabályozás fényében értelmező döntés is. Az erőfölénnyel való visszaélés kontextusában fontos ítélet született arról, hogy a tényleges kihasználtságot értékelni kell-e a szerzői díjak meghatározásakor, valamint a Red Bull-ügyben a rajtaütések kapcsán szolgáltatott hasznos támpontokat az Európai Unió Bírósága. Mindezekon túlmenően, a lapszám tartalmazza továbbá a Lukoil-ítélet elemzését, amely a Bronner-doktrína egyes elemeit vette górcső alá, valamint – a versenyjogon túlmutatóan – a mezőgazdaságban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló irányelv egyik rendelkezésének értelmezését is.

Kellemes és hasznos olvasást kívánunk!

Dr. Csirszki Martin Milán

szerkesztő

*a Gazdasági Versenyhivatal Döntéshozatal Támogató Irodájának vezetője;
adjunktus (NKE ÁNTK), megbízott oktató (KRE ÁJK, PPKE JÁK DFTI)*

Keszthelyi Kamilla Zorka

Az észszerű határidő az uniós és a magyar versenyhatósági eljárásokban – joggyakorlat és reformperspektívák

The Reasonable Time Requirement in EU and Hungarian Competition Proceedings – Case Law and Reform Perspectives

Abstract: *Council Regulation 1/2003/EC has served as the cornerstone of EU antitrust procedural law since 2004, yet digitalisation and the rise of data-intensive cases pose new challenges to its framework. This study examines the application of the „reasonable time” requirement in EU and Hungarian competition proceedings, drawing on the evolution of case law and the European Commission’s 2024 evaluation of Regulation 1/2003. At EU level, this fundamental right is enforced primarily through judicial review, in the absence of statutory deadlines. Hungarian law applies a formally stricter framework through the mandatory time limits set out in Section 63 of the Competition Act, clarified definitively by the Kúria’s Uniformity Decision No. 4/2023. The study reviews relevant CJEU and Hungarian case law, analyses the sanctioning regime applicable to deadline overruns, and assesses reform directions regarding mandatory procedural time limits. It concludes that flexible yet binding deadlines – with appropriate exceptions and judicial oversight – would enhance the predictability of competition proceedings and strengthen parties’ rights, particularly in digital markets.*

Tárgyszavak: észszerű határidő, versenyhatósági eljárás, 1/2003/EK-rendelet, jogegységi határozat, eljárásjogi reform

Keywords: reasonable time requirement, competition enforcement proceedings, Regulation 1/2003, uniformity decision, procedural reform

Bevezetés

A versenyjogi eljárások időtartama az elmúlt években a szakmai és jogpolitikai viták egyik központi kérdésévé vált, különösen a komplex, adatintenzív ügyek számának növekedésével. Az Európai Unió versenyjogi eljárásai végrehajtási rendszerének alapjait az 1/2003/EK tanácsi rendelet („1/2003/EK-rendelet”) fektette le,² amely

2004. május 1-jén lépett hatályba, és felváltotta az 1962 óta érvényben lévő 17/62/EGK-rendeletet.³ Az új szabályozás lehetővé tette, hogy az Európai Bizottság („Bizottság”) mellett a tagállami versenyhatóságok és bíróságok is közvetlenül alkalmazzák az Európai Unió működéséről szóló szerződés („EUMSZ”) 101. és 102. cikkeit. A reform célja egy „*hatékonyabb, kevésbé bürokratikus és decentralizált végrehajtási modell*” létre-

¹ Irodavezető-helyettes, Nemzetközi Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

² A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról, HL L 1., 2003. 1., 1–25.

³ EGK Tanács: 17. rendelet: Első rendelet a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról.

hozása volt,⁴ amelynek koordinációját az Európai Versenyhatóságok Hálózata („ECN”) biztosítja.⁵ Az 1/2003/EK-rendelet több mint húsz éve változatlan alapokon működik, miközben a gazdasági és technológiai környezet – különösen a digitalizáció és az adatkezelés elterjedése – gyökeresen átalakult. Mindez kiélezte az eljárásjogi garanciák – köztük az észszerű határidőn belüli ügyintézés – iránti igényt.

E körülményekre figyelemmel a Bizottság 2022-ben átfogó értékelési folyamatot indított el, amelynek célja annak vizsgálata volt, hogy a rendelet eljárásjogi kerete mennyiben maradt alkalmas („*fit for purpose*”)⁶ a mai gazdasági, technológiai és intézményi környezetben. Az értékelés eredményeit a 2024-ben közzétett Staff Working Document („SWD(2024) 217 final”)⁷ foglalja össze. A dokumentum szerint a rendszer alapvetően sikeres: az önértékelés működőképes, a vállalkozások alkalmazkodtak, és az ECN mechanizmusai hatékonyak.⁸ Ugyanakkor a visszajelzések több gyakorlati problémára is rámutattak – amelyek közül a tanulmány egy kulcsterületre fókuszál: az eljárások időtartamára, azaz az észszerű határidők érvényesülésére.

A vizsgálati fókusz nem véletlenszerű. Az észszerű határidő követelménye nemcsak közigazgatási, hanem alapjogi kérdés is: az Európai Unió

Alapjogi Chartája („Alapjogi Charta”) 41. cikke külön nevesíti az észszerű időn belüli ügyintézéshez való jogot.⁹ A gyorsuló gazdasági környezetben a versenyhatóságok válaszainak időzítése kulcsfontosságú, különösen a piacok stabilitását vagy a fogyasztók jólétét érintő ügyekben. A digitalizáció ugyanakkor nemcsak lehetőségeket, hanem adminisztratív kihívásokat is jelent: az adatmennyiség növekedése és a technikai kapacitások szükséges fejlesztése jelentősen lassíthatja az eljárásokat.¹⁰ Mindez felveti azt a kérdést, hogy az eljárásjogi keretek képesek-e biztosítani az alapjogok tiszteletben tartását anélkül, hogy akadályoznák a hatékony végrehajtást.

A tanulmány az Európai Bizottság és a Gazdasági Versenyhivatal („GVH”) észszerű határidőkre vonatkozó gyakorlatát vizsgálja, különös figyelemmel az alapjogok védelmére, a jogbiztonságra és az igazgatási hatékonyságra, valamint a 2024-es értékeléséből levonható reformkövetkeztetésekre. A tanulmány három fő fejezetből áll: az első ismerteti az 1/2003/EK-rendelet kialakulását és szabályozási rendszerét, a második az észszerű határidő követelményének jogi alapját és gyakorlati érvényesülését vizsgálja, a harmadik pedig a reformlehetőségeket térképezi fel, különös figyelemmel a digitalizáció kihívásaira és az 1/2003/EK-rendelet folyamatban lévő felülvizsgálatára.

⁴ European Commission (2009) Communication from the Commission to the European Parliament and the Council – Report on the Functioning of Regulation 1/2003, COM(2009) 206 final, 5–7.; European Commission (2014) Communication from the Commission to the European Parliament and the Council – Ten Years of Antitrust Enforcement under Regulation 1/2003: Achievements and Future Perspectives {SWD(2014) 230}_{SWD(2014) 231}, COM(2014) 453 final, 4.

⁵ European Commission (2004) Notice on cooperation within the Network of Competition Authorities (2004/C 101/03), HL C 101., 2004. április 27. („Commission Notice (2004)”), 43–53.

⁶ European Commission (2022) Call for evidence for an evaluation – Ref. Ares(2022)4783198. 2022. július 30. Elérhető: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13431-EU-antitrust-procedural-rules-evaluation_en.

⁷ European Commission (2024) Commission Staff Working Document: Evaluation of Regulations 1/2003 and 773/2004 {SWD(2024) 217 final}, 2024. szeptember 5. Elérhető: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13431-EU-antitrust-procedural-rules-evaluation_en.

⁸ SWD(2024) 217 final, 227.

⁹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 2016/C 202/02. HL C 326., 2016. június 7., 391–407.

¹⁰ SWD(2024) 217 final, 36–37., 74., 76–77.

1. Az 1/2003/EK-rendelet két évtizedének értékelése

Az 1/2003/EK- és a 773/2004/EK-rendeletek¹¹ előírják az EUMSZ 101. és 102. cikkeiben foglalt versenyszabályok végrehajtására vonatkozó eljárási keretet. A 2024-es bizottsági értékelés célja az volt, hogy átfogó képet adjon ezek alkalmazásáról. Az értékelés során felmerült hatékonysági problémák a rendelet történeti kontextusának ismeretében értelmezhetőek megfelelően.

Az 1/2003/EK-rendelet megalkotására azért volt szükség, mert az azt megelőző 17/62/EGK-rendelet centralizált rendszerre épült: a vállalkozások versenykorlátozó megállapodásaikra negatív mentesítést vagy egyedi mentességet kérhettek a Bizottságtól az EUMSZ 101. cikkének (3) bekezdése alapján. Az engedélyezési eljárások tömeges bejelentésekhez vezettek, amelyet az EU keleti bővítése tovább súlyosbított,¹² és a központi rendszer kapacitáskorlátjai nyilvánvalóvá váltak. A reform célja tehát az volt, hogy felszámolja a központosított engedélyezés rendszerét, és helyébe egy decentralizált, párhuzamos végrehajtáson alapuló modellt állítson,¹³ amelyben a nemzeti versenyhatóságok és a bíróságok is jogosultak közvetlenül alkalmazni az EUMSZ 101. és 102. cikkét.¹⁴ Az új modell fontos pillére lett az önértékelési elv, amelynek értelmében a vállalkozások saját felelős-

ségükre kötelesek értékelni gazdasági tevékenységük versenyjogi megfelelőségét. A rendszer koordinációját az ECN biztosítja.¹⁵

A 2024-ben közzétett értékelés megállapította, hogy az új keret összességében jól működött: a párhuzamos végrehajtási rendszer valódi együttes jogérvényesítést tett lehetővé a Bizottság, a nemzeti versenyhatóságok és a nemzeti bíróságok részéről.¹⁶ Ugyanakkor a gyakorlati tapasztalatok alapján több probléma is felszínre került: a panaszbejelentések száma megnőtt, az elutasítási eljárások túlságosan formálisak, az információkérések lassúak és terjedelmesek, az időbeli elhúzóds pedig egyre inkább alapjogi és hatékonysági problémát jelent.¹⁷ Az értékelés során számos érintett fél – vállalkozások, ügyvédek, nemzeti versenyhatóságok – hívta fel a figyelmet arra, hogy a versenyhatósági eljárások hossza gyakran kiszámíthatatlan, a panaszkezelés inaktív időszakokkal tarkított, és a vizsgálatok lezárása éveket vehet igénybe.¹⁸ A jelentés ezért kiemelt figyelmet szentelt az alapjogok gyakorlati érvényesülésének, különösen az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jognak, amely az Alapjogi Charta 41. cikkéből fakad, és a „good administration” elveként számos versenyjogi ügy bírósági felülvizsgálata során is előkerült az elmúlt években.¹⁹ Az értékelés alapján körvonalazódó reformirányok közé tartozik a panaszkezelés egyszerűsítése,²⁰ a

¹¹ A Tanács 773/2004/EK rendelete (2004. április 7.) az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. és 82. cikkében foglalt versenyszabályok alkalmazására vonatkozó eljárásokról, HL L 123. („773/2004/EK-rendelet”), 2004. április 27., 18–24.

¹² COM(2014) 453 final, 4.

¹³ COM(2009) 206 final, 2.

¹⁴ COM (2009) 206 final, 5.; Charles Whiddington, Martina Scassini (2025) Regulation 1/2003: Is It Still Fit for Purpose After 20 Years? *StepAhead: Antitrust & Competition*, 2025. január 17.

¹⁵ 1/2003/EK-rendelet, preambulum (14)–(16) bekezdés; Wouter P. J. Wils (2022) Regulation 1/2003: An Assessment After Twenty Years. *World Competition*, (46)1, 351–352.; Commission Notice (2004) 7., 43–53.

¹⁶ SWD(2024) 217 final, 76. 130., 165.; COM (2014) 453 final 5–7.

¹⁷ SWD(2024) 217 final, 77.; Whiddington, Scassini (2025).

¹⁸ SWD(2024) 217 final, 30., 191–196.

¹⁹ SWD(2024) 217 final, 37., 78. Lásd például a Bíróság C-511/23. (ECLI:EU:C:2025:42) számú ítéletét: *Caronte & Tourist SpA kontra Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato*, 2025. január 30., 45–46., 49.; a Bíróság C-308/19. (EU:C:2021:47) számú ítéletét: *Consiliul Concurenței kontra Whiteland Import Export SRL*, 2021. január 21. („Whiteland Import Export-ügy”), 48–49.

²⁰ Az értékelés eredményeit a Bizottság 2024 szeptemberében tette közzé. Európai Bizottság (2024) Unió antitroszt eljárási szabályok – értékelés. Elérhető: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13431-Unios-antitroszt-eljarasi-szabalyok-ertekeles_hu.

dokumentumhozzáférési eljárások digitalizációval való összehangolása, valamint az időgazdálkodási mechanizmusok – például belső célhatáridők, ún. „soft deadlines” – bevezetése.²¹ Mindez arra utal, hogy az 1/2003/EK-rendelet alapstruktúrája továbbra is életképes, de szükség van olyan finomhangolásra, amely a „paper world”-re írt szabályokat a digitális kor adatintenzív valóságához igazítja, és egyúttal az eljárások időbeliségét a versenyjogi jogérvényesítés hatékonyságának kulcstényezőjeként kezeli.²²

2. Az „észszerű határidő” kérdésének vizsgálata az uniós, illetve a hazai gyakorlat szempontjából

A határidők kijelölése és betartása alapvető szervezőelvé a közigazgatási eljárásoknak. A versenyhatósági eljárásokban – különösen azok összetettségére és piaci hatásaira tekintettel – az eljárási idők kézben tartása egyszerre szolgálja a jogbiztonságot, az eljárás alá vontak védelemhez való jogát, valamint a közigazgatásba vetett bizalmat.²³ E határidők meghatározzák, hogy a hatóság meddig rendelkezik érdemi döntési lehetőséggel, és mikortól válik az eljárás elhúzódása az ügyfél-jogok sérelmévé²⁴ – azaz nem csupán technikai jellegű szabályozási eszközök, hanem az igazságos (fair) eljárás egyik lényegi biztosítékai is.

Az uniós és a magyar szabályozás e tekintetben eltérő megközelítést alkalmaz. Amíg a Bizottság gyakorlatában az észszerűség követelménye első sorban bírói kontroll útján érvényesül, konkrét jogszabályi határidők hiányában, a magyar szabályozás kettős természetű: egyrészt a Tptv.²⁵ 63. §-ában rögzített ügyintézési határidő eljárásjogi kötöttséget jelent, másrészt az Alaptörvény XXIV.

cikkének (1) bekezdése általános alkotmányos kötelezettséget ró a hatóságokra azzal, hogy ügyeiket tisztességesen és észszerű időn belül intézzék el. A magyar versenyjog tehát – bár tartalmilag követi az uniós modellt – eljárásjogilag szigorúbb és formálisan kiszámíthatóbb keretet alkalmaz, ami lehetőséget kínál a két rendszer összehasonlító vizsgálatára.

A Bizottság 2024-es értékelése külön figyelmet szentelt az eljárási hatékonyság és az időkorlátok közötti kényes egyensúlynak, amelynek keretében a tagállami versenyhatóságok eljárási rendszereinek jellemzőiről készített célzott interjúk során külön figyelem irányult az eljárási határidők kérdésére.²⁶ Az interjúalanyok közül több válaszadó aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a szigorú határidők időnyomást eredményezhetnek, amely negatívan hathat a vizsgálatok mélységére és a döntések megalapozottságára – az eljárások észszerű időn belüli lezárása nem mehet a vizsgálati és döntéshozatali minőség rovására.²⁷

2.1. Az „észszerű határidő” elvének uniós versenyhatósági megközelítése és gyakorlata

Az eljárások észszerű időn belüli lefolytatásához való jog az uniós versenyjogban elsősorban alapjogi szinten, a „fair trial” jogelvéhez kapcsolódóan jelenik meg. Az Alapjogi Charta 41. cikke a „good administration” elvének szerves részeként biztosítja, hogy mindenki jogosult ügyeinek „észszerű határidőn belüli elintézésére”. E követelmény az Emberi Jogok Európai Egyezménye („EJEE”) 6. cikkében (Tisztességes tárgyaláshoz való jog) gyökerezik,²⁸ amely a bírósághoz fordulás alkotmányos alapjog részét képezi, és az Európai Unió Bíróságának („EUB”) gyakorlatá-

²¹ SWD(2024) 217 final, 76., 130., 165.

²² SWD(2024) 217 final, 76., 130., 165., 193.

²³ Tóth András (2022) Észszerűen az észszerű idő követelményéről versenyügyekben. *Gazdaság és Jog*, 2022/1–2.

²⁴ Katona Géza (2023) A GVH „késlekedik” – Szankcionálható-e a hatóság, ha túllépi az ügyintézési határidőt? *Lexology*, 2023. április 23. Elérhető: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=7d47b14b-01f7-451c-a006-f73a8e0b3fc5>.

²⁵ 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról („Tptv.”).

²⁶ SWD(2024) 217 final, Annex II, EU-27 interview question No. 15, 231–232.

²⁷ SWD(2024) 217 final, 203.

²⁸ Alapjogi Charta, 41. cikke; vö.: EJEE, 6. cikke.

ban is megerősítést nyert.²⁹ Az Alapjogi Charta 41. cikke értelmezéséhez annak 52. cikke lehetővé teszi az EJEE 6. cikkének – a „reasonable time”-követelmény – figyelembevételét is.³⁰ A Bizottság versenyjogi eljárásaira nem vonatkoznak konkrét jogszabályi határidők; az eljárások kereteit az 1/2003/EK-rendelet 25–26. cikkei szerinti elévülési határidők határozzák meg, az észszerűség követelménye azonban minden szakaszban irányadó.³¹

Az 1/2003/EK-rendelet és a kiegészítő 773/2004/EK bizottsági rendelet nem tartalmaz konkrét eljárási határidőket sem a panaszkezelés, sem az érdemi vizsgálatok tekintetében.³² Az eljárások hossza eseti alapon dől el, amelynek során a vizsgálat bonyolultsága, a bizonyítékok mennyisége és az érintett vállalkozások együttműködése befolyásolja az időtartamot.³³ A Bizottság gyakorlata alapján azonban leginkább az eljárás előkészítő szakaszai (informális vizsgálat, adatgyűjtés, panaszkezelés) hajlamosak elhúzódnia, miközben ezek időtartamát sem jogszabály, sem kötelező határidő nem korlátozza.³⁴

A Bizottság versenyjogi eljárása jellemzően két fő szakaszra tagolható: egy informális értékelési szakaszra, amelyet adott esetben egy formális

vizsgálat követ. Az eljárás a kifogásközlés („*Statement of Objections*”) kibocsátásával válik formálissá,³⁵ amelyre az érintett vállalkozások írásbeli észrevételeket nyújthatnak be, illetve meghallgatást kérhetnek. A vizsgálat jogsértés megállapításával és bírságkiszabással, kötelezettségvállalás elfogadásával vagy az eljárás megszüntetésével zárulhat.³⁶ A gyakorlatban leginkább az előkészítő szakaszok – az informális vizsgálat, az adatgyűjtés és a panaszkezelés – hajlamosak elhúzódnia, miközben ezek időtartamát sem jogszabály, sem kötelező határidő nem korlátozza.

A versenyjogi eljárásokban az észszerű határidő megsértése csak akkor eredményezheti a Bizottság határozatának megsemmisítését, ha az eljárás elhúzódása ténylegesen sérti a vállalkozás védekezési jogát. Az Akzo- és a Heineken-ügyekben maga a Bizottság is elismerte az eljárás indokolatlan elhúzódását.³⁷ Az uniós bírói gyakorlatban az észszerűség megítélésénél a Törvényszék láthatóan viszonyítási pontként tekint az 1/2003/EK-rendelet 25. cikkének (1) bekezdésében foglalt ötéves elévülési időre, amely a bírságkiszabásra vonatkozik.³⁸ Ebből következik, hogy a konkrét határidő túllépése önmagában nem feltétlenül

²⁹ A Bíróság C-583/13 P. (ECLI:EU:C:2015:404) számú ítélete: *Deutsche Bahn AG és társai kontra Európai Bizottság* („Deutsche Bahn-ítélet”), 2015. június 18., 56–57.; a Bíróság C-439/11 P. (ECLI:EU:C:2013:513) számú ítélete: *Ziegler SA kontra Európai Bizottság*, 2013. július 11., 154.

³⁰ Alapjogi Charta, 52. cikk (3) bekezdés.

³¹ Lásd például: a Törvényszék T-389/10 (ECLI:EU:T:2011:816) számú ítéletét: *Siderurgica Latina Martin SpA (SLM) és Ori Martin SA kontra Európai Bizottság*, („SLM-ítélet”), 2015. július 15., 298.

³² 1/2003/EK-rendelet, 7. cikk.

³³ A Törvényszék T-204/03. (ECLI:EU:T:2006:273) számú ítélete: *Haladjian Frères SA kontra az Európai Közösségek Bizottsága*, 2006. szeptember 27., 195.

³⁴ SWD(2024) 217 final, 195.

³⁵ 773/2004/EK-rendelet, 10. cikk; valamint European Commission (2012) *Antitrust Manual of Procedures – Internal DG Competition working documents on procedures for the application of Articles 101 and 102 TFEU*. 2012. március. Brüsszel., 11. modul: Statement of Objections., 104–114.

³⁶ 1/2003/EK-rendelet, 7–9. cikk.

³⁷ A Törvényszék T-240/07. (ECLI:EU:T:2011:284) számú ítélete: *Heineken Nederland BV és Heineken NV kontra Európai Bizottság* („Heineken-ítélet”), 2011. június 16., 289.; a Törvényszék T-47/10. (ECLI:EU:T:2015:506) számú ítélete: *Akzo Nobel NV és társai kontra Európai Bizottság* („Akzo-ítélet”), 2015. július 15., 325.

³⁸ Az Európai Bizottság az 1/2003/EK-rendelet 25. cikkének (1), (3) és (5) bekezdései alapján a jogsértés elkövetésétől – vagy annak megszűnésétől – számítva legfeljebb tíz éven belül hozhat szankcióval járó döntést. Ugyanakkor, ha az elkövetéstől számított öt éven belül nem történik elévülést megszakító eljárási cselekmény – például eljárásindítás, adatkérés vagy kifogásközlés –, a bírság kiszabásának lehetősége elévül. Az elévülési idő 25. cikk (3) bekezdése szerinti megszakítása – például eljárásindítással, információkéréssel vagy kifogásközléssel – az elévülési időt újraindítja, de az abszolút határidő (az elkövetéstől számított tíz év) nem hosszabbítható meg.

jelenti az észszerű határidő elvének megsértését, az észszerű határidő túllépése azonban mindig a határidő (ha van) túllépését jelenti.

A 2024-es értékelés szerint a tagállami hatóságok és piaci szereplők egyaránt aggódalmuknak adtak hangot a hosszú vizsgálati szakaszok, különösen a panaszkezelés és az informális szakaszok időtartama miatt.³⁹ A panaszosok sok esetben a kifogásközlés időpontjától hónapokon, akár éveken keresztül sem kapnak érdemi visszajelzést, amely súlyosan érinti a jogbiztonságot és az eljárások kiszámíthatóságát.⁴⁰ A Bizottság hatásköri mérlegelési szabadsága lehetővé teszi a panasz elutasítását prioritáshiány alapján („*lack of a Community interest*”).⁴¹ A panaszosok ugyan jogorvoslattal élhetnek, de egy elhúzódtott informális szakasz gyakorlatilag lehetetlenné teheti a hatékony jogérvényesítést.⁴² A szabályozással érintettek többsége sürgette, hogy a Bizottság legalább „*soft deadline*”-okat vezessen be, különösen arra vonatkozóan, hogy a panasz érdemi vizsgálatát elindítja-e, vagy elutasítja azt.⁴³

A digitális gazdaság térnyerése tovább bonyolítja a helyzetet. Az elektronikus levelezések, csevegőalkalmazások és felhőalapú adattárolás miatt egy-egy vizsgálat során hatalmas mennyiségű adat keletkezik.⁴⁴ A Bizottságnak az ilyen típusú adatvagyron feldolgozása során nemcsak technikai, hanem eljárásjogi kihívásokkal is szembe kell néznie. A 2024-es értékelés szerint a Bizottság számára egyre nagyobb terhet jelent a releváns információk azonosítása és a védelmi jogok gyakorlásához szükséges dokumentumok időben történő hozzáférhetővé tétele.⁴⁵ A versenyhatósági késleke-

dés jogi következményein túl gazdasági hatásokkal is járhat. A bizonytalanság hosszú ideig történő fennállása torzíthatja az érintett vállalkozás piaci viselkedését, kockázatkerülésre és önkorlátozásra ösztönözheti, ezáltal a verseny dinamikája is sérülhet. Ez különösen érzékeny kérdés az olyan gyorsan változó szektorokban, mint a digitális piacok, ahol egy hatósági vizsgálat évekig történő elhúzódása a piaci pozíciók visszafordíthatatlan elmozdulását is eredményezheti. E fejlemények fényében különösen indokoltá vált az eljárási szakaszok belső áttekintése, és annak mérlegelése, hogy a hatékonyság érdekében milyen reformlépések szükségesek.

A legújabb ítélkezési gyakorlat megerősíti, hogy az „észszerű határidő” nem rögzített időtartam, hanem rugalmas mérce, amely az ügy komplexitásától és körülményeitől függ.⁴⁶ A 2026. január 15-én az Imballaggi Piemontesi-ügy kapcsán előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletben az EUB egyértelművé tette, hogy az észszerű határidő követelménye nem értelmezhető előre rögzített, absztrakt időtartamként. Az EUB egy olasz versenyhatósági eljárás kapcsán vizsgálta az eljárási határidők meghosszabbításának jogszerűségét. Az alapügyben az olasz versenyhatóság több mint húsz vállalkozással szemben állapított meg kartelljogsértést, és jelentős összegű bírságot szabott ki. Az egyik érintett vállalkozás azzal érvelt, hogy a hatóság jogellenesen hosszabbította meg a saját maga által korábban meghatározott vizsgálati határidőt. Az Imballaggi Piemontesi konkrétan a jogos elvárások elvének („*legitimate expectations*”) megsértésére hivatkozott, azt állítva, hogy

³⁹ SWD(2024) 217 final, 154., 156., 192–193.

⁴⁰ SWD(2024) 217 final, 191–195.

⁴¹ A Törvényszék T-64/89. (ECLI:EU:T:1990:42) számú ítélete: *Automec Srl kontra az Európai Közösségek Bizottsága*, 1990. július 10.; a Bíróság C-449/98 P. (ECLI:EU:C:2001:275) számú ítélete: *International Express Carriers Conference (IECC) kontra az Európai Közösségek Bizottsága és társai*, 2001. május 17.; Wouter P. J. Wils (2011) Discretion and prioritisation in public antitrust enforcement, in Particular EU Antitrust Enforcement. *World Competition*, 34(3), 9.

⁴² SWD(2024) 217 final, 157.

⁴³ SWD(2024) 217 final, 194.

⁴⁴ SWD(2024) 217 final, 36–37.

⁴⁵ SWD(2024) 217 final, 76–77., 118., 130–131., 142., 165., 167., 176–177.

⁴⁶ A Bíróság C-588/24. (ECLI:EU:C:2026:14) számú ítélete: *Imballaggi Piemontesi Srl kontra Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (AGCM)* („Imballaggi Piemontesi-ítélet”), 2026. január 15., 63–66.

a hatóság a kikötött határidőhöz kötve van. Az EUB azt is megerősítette, hogy az észszerű határidő megsértése csak akkor alapozza meg a határozat megsemmisítését, ha az ténylegesen sérti a védelemhez való jogot – az Imballaggi Piemontesi ezt nem tudta bizonyítani. Az EUB elfogadhatónak tekintette, hogy a nemzeti versenyhatóság egyoldalúan meghosszabbítsa az általa korábban kijelölt vizsgálati határidőt, amennyiben azt az ügy tárgyának vagy az érintett vállalkozások körének bővülése indokolja. A jogos elvárások elvére alapozott érvelést az EUB elutasította, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az eljárás teljes időtartama nem lépheti túl az észszerű határidőt, amelynek megítélése minden esetben az ügy sajátos körülményeitől függ. Ez a megközelítés megerősíti azt a versenyjogi gyakorlatban régóta jelen lévő felfogást, amely szerint az észszerű határidő nem abszolút korlát, hanem rugalmas, az adott ügy sajátosságaihoz igazodó mérce. Az ügy külön jelentősége abban áll, hogy az EUB egy komplex kartellügy kontextusában erősítette meg: az eljárási határidők rugalmas kezelése önmagában nem sérti a vállalkozások jogait, amennyiben az eljárás egésze megfelel az észszerű határidő követelményének. Az uniós rendszer így jelentős mérlegelési mozgásteret biztosít, ugyanakkor ez a rugalmasság a kiszámíthatóság rovására mehet.

2.2. Az „észszerű határidő” elvének hazai megközelítése, illetve az uniós gyakorlat tükröződése a hazai versenyhatósági eljárások időbeliségében

Amíg az uniós rendszer rugalmas, de kiszámíthatatlan, addig a magyar szabályozás formálisan szigorúbb, ugyanakkor a jogkövetkezmények tekintetében visszafogottabb.

A GVH eljárásaiban a Bizottság eljárásával szemben jogszabályban rögzített határidők érvényesülnek. A Tpv. 63. § (2) bekezdésének b) pontja szerint, a Tpv. 11. §, illetve 21. § alapján megindított versenyfelügyeleti eljárások érdemi szakaszát főszabály szerint hat hónapon belül kell lefolytatni, amely két alkalommal, egyenként legfeljebb hat hónappal meghosszabbítható.⁴⁷ Az eljárási határidők betartása nem csupán adminisztratív kötelezettség, hanem alapjogi garancia is: az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdése általános kötelezettséget ró a hatóságokra az észszerű időn belüli ügyintézésre.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata világosan elhatárolja az eljárásjogi és az anyagi jogi határidőket, és e megkülönböztetés különösen jelentős a versenyfelügyeleti eljárások értékelésekor. Az elmúlt évtizedben számottevő fejlődés ment végbe abban, hogy miként ítélik meg az ügyintézési határidő természetét és túllépésének jogkövetkezményeit a bírság kiszabása szempontjából. A Kúria 2015-ös gyakorlata szerint az eljárási határidő túllépése önmagában nem teszi hatályon kívül a GVH határozatát, csak akkor, ha az az ügy érdemére is kihat.⁴⁸ Az Alkotmánybíróság 5/2017. (III. 10.) határozatában rögzítette, hogy az anyagi jogi természetű határidők lejártá után a hatóságnak nincs lehetősége szankció alkalmazására.⁴⁹ A 3270/2018. (VII. 20.) AB-végzés ugyanakkor egyértelművé tette, hogy a Tpv. 63. §-ában foglalt ügyintézési határidő eljárásjogi természetű, ezért a 2017-es, anyagi jogi határidőt érintő 5/2017. (III. 10.) AB-határozatból levezetett alkotmányos követelmények nem alkalmazhatók a versenyfelügyeleti eljárásokra.⁵⁰ Ebből következően a határidők túllépése elsősorban eljárásjogi

⁴⁷ Tpv. 63. § (2) bekezdésének b) pontja.

⁴⁸ A Kúria KfV.II.37.672/2015/28. számú ítélete, 119.

⁴⁹ Az Alkotmánybíróság 5/2017. (III. 10.) AB-határozata a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 8.K.32.574/2015/17. számú ítélete, valamint a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság 35000-3156-1/2015.ált. számú határozata és a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság 35100-1169-2/2015.ált. számú határozata alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 33. § (1) bekezdésével kapcsolatos alkotmányos követelmény megállapításáról, 15.

⁵⁰ Az Alkotmánybíróság 3270/2018. (VII. 20.) AB-végzése, 31.

következményekkel járhat, például a bírság mértékének mérséklésével.⁵¹

A Kúria 2019 végén egy kartellügyben úgy foglalt állást, hogy a Tpv. szerinti határidő túllépése esetén a GVH nem alkalmazhat automatikusan bírságot, még akkor sem, ha az eljárási késedelem nem járt az ügyfél érdemi sérelmével.⁵² 2020 januárjában a Kúria megállapította, hogy „[a]z időmúlás önmagában nem ad alapot enyhébb szankció alkalmazására, kivéve, ha a jogsértés elkövetésétől eltelt hosszabb idő következtében olyan körülmény (pl.: bizonyítás ellehetetlenülése) merült fel, melyet kompenzálni kell a jogsértés elkövető védekezéshez fűződő jogainak megóvása érdekében”.⁵³ Ez a megközelítés a 25/2020. (XII. 2.) AB-határozat tükrében már nem volt tartható, amely tovább finomította az észszerű idő követelményének bírói értelmezését, különbséget téve az ügyfélnek tényleges sérelmet okozó és az ilyen sérelmet nem okozó határidő-túllépések között.⁵⁴ Előbbi esetben a bírság megsemmisítése, utóbbi esetben annak mérséklése lehetett indokolt.⁵⁵ Ezt a pozíciót erősítette meg az Alkotmánybíróság a 3458/2020. (XII. 14.) AB-végzésben is, amikor a versenyügyekre kiterjedően elismerte a 25/2020. (XII. 2.) AB-határozat relevanciáját, amely az „észszerű időn belüli ügyintézés” követelményét már eljárásjogi határidőhöz is hozzárendelte.⁵⁶ Ez az

elhatárolás közeledést mutat az EUB⁵⁷ és az EJEB gyakorlatához,⁵⁸ amelyek szerint az eljárás észszerű időn belüli lefolytatásához való jog sérelme esetén jogorvoslati lehetőséget indokolhat („*effective remedy*”), például bírságcsökkentés formájában.⁵⁹ A Kúria egy 2021-es döntésében úgy foglalt állást, hogy még akkor is vizsgálni kell az észszerű idő követelményének teljesülését, ha a Tpv. szerinti ügyintézési határidő formálisan betartásra került.⁶⁰ A Tpv. 63. § (8) bekezdésében felsorolt, határidőbe be nem számító időtartamok halmozott vagy ismételt alkalmazása ugyanis a határidő formális megtartását eredményezheti anélkül, hogy az eljárás ténylegesen észszerű időn belül lezajlana.⁶¹ E logika mentén az észszerű időn belüli döntéshozatal nem csupán formai jogkövetelmény, hanem az eljárás tisztességes voltának is egyik kulcseleme.⁶² Az eljárás időtartamának értékelésekor nem elegendő tehát a határidők technikai betartásának vizsgálata. A hatósági magatartás, az eljárás komplexitása és az ügy tétje mind-mind befolyásolják azt, hogy a konkrét eljárás észszerű időn belülinek tekinthető-e.⁶³

Az EUB szerint a tagállami bíróságoknak a versenyhatósági döntések felülvizsgálatakor tiszteletben kell tartaniuk az uniós jog, különösen a hatékony érvényesülés elvét.⁶⁴ Ez azt jelenti, hogy nem nehezíthetik meg aránytalanul az EUMSZ 101. és

⁵¹ Tóth (2022), 20–21.

⁵² A Kúria Kfv.I.35.376/2018/9. számú ítélete (ólomakkumulátor ügy).

⁵³ A Kúria Kfv.IV.37.774/2018/13. számú ítélete, 63.

⁵⁴ Az Alkotmánybíróság 25/2020. (XII. 2.) AB-határozata az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény 219. §-ára vonatkozó alkotmányos követelmény megállapítása vonatkozásában.

⁵⁵ Az Alkotmánybíróság 17/2019. (V. 30.) AB-határozata a Kúria Kfv.I.35.760/2016/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról, 107.

⁵⁶ Alkotmánybíróság 3458/2020. (XII. 14.) AB-végzése az alkotmányjogi panasz visszautasításáról, 14.; az Alkotmánybíróság 25/2020. (XII. 2.) AB-határozata, 60.

⁵⁷ SLM-ítélet, 299.

⁵⁸ Az Emberi Jogok Európai Bíróságának 30210/96. számú ítélete: *Kudla kontra Lengyelország*, 2000. október 26., 156–157.

⁵⁹ SLM-ítélet, 299.

⁶⁰ A Kúria Kfv.IV.37.759/2021/9. számú döntése: *Vodafone Magyarország Zrt. kontra Gazdasági Versenyhivatal* („Vodafone/GVH kúriai döntés”).

⁶¹ Vodafone/GVH kúriai döntés.

⁶² 3458/2020. (XII. 14.) AB-végzés.

⁶³ Tóth (2022).

⁶⁴ Whiteland Import Export-ítélet, 46.

102. cikkeinek alkalmazását.⁶⁵ Az 1/2003/EK-rendelet 35. cikke alapján kijelölt hatóságoknak, így a GVH-nak is, közérdekből kell biztosítaniuk e szabályok hatékony érvényesítését.⁶⁶ E követelményeket az uniós versenyjog komplexitása fényében kell értelmezni, figyelembe véve az összetett ténybeli és gazdasági elemzések szükségességét.⁶⁷ Ezért a nemzeti bíróságok nem támaszthatnak olyan határidőbeli elvárásokat, amelyek ellehetlenítik az uniós jog érvényesítését.⁶⁸ Ezt a kritikát Tóth András fogalmazta meg 2022-es tanulmányában, amely a Tpv. időbeliségre vonatkozó szabályainak hatékonyságát és egyértelműségét is vizsgálja a fenti összefüggések tükrében.⁶⁹

A határidő-túllépés következményeinek megítélésében a Kúria több, egymással részben ellentétes ítéletet is hozott, ami rámutatott a joggyakorlat bizonytalanságára. Továbbá, több bíróság jelezte, hogy a Tpv. tizenhét, a határidőbe be nem számító eljárási eseményének nyomon követése jelentős adminisztratív terhet jelent, és nem feltétlenül illeszkedik a versenyügyek komplex természetéhez.⁷⁰ Ez, valamint a bírói gyakorlat ellentmondásai, indokoltá tették az eljárási határidő-szabályozás felülvizsgálatát, különös tekintettel az 1/2003/EK-rendelet 25. cikkében szereplő bírságotól való elváltatás lehetőségére. A bírói gyakorlatban tehát korábban előfordultak olyan döntések, amelyek a határidő-túllépést a szankcionálás lehetőségét kizáró körülményként kezelték.⁷¹ A kialakult jogbizonytalanságra vála-

szul a Kúria végül lépett, felismerve, hogy az ügy érdemi rendezése jogegységi panaszjárásért kiált. A Kúria a 4/2023. számú jogegységi határozatában egyértelműsítette, hogy a Tpv. 63. §-ában, a Tpv. 11. §, illetve 21. § alapján indult eljárásokra meghatározott határidő nem minősül anyagi jogi határidőnek, és ennek eljárásjogi természete kizárja azt, hogy pusztán túllépése miatt a szankciós jog gyakorlása megszűnjön.⁷² Ebből következik, hogy az ügyintézési határidő túllépésének elsődleges jogkövetkezménye nem a határozat semmissége, hanem az eset körülményeinek függvényében a bírságmérték mérséklése lehet. A határozat 54. pontja hangsúlyozza: az eljárási határidő megsértése önmagában nem eredményezi automatikusan a bírság elengedését – a bírságcsökkentés arányossága és az ügy körülményei válhatnak relevánssá, különösen akkor, ha más eljárási szabálysértések is fennállnak.⁷³ A magyar versenyhatóság számára tehát az eljárási határidők betartása a jogszerűség egyik alapfeltétele. A hathónapos határidő túllépése pedig – ha nem rendelték el szabályszerűen a hosszabbítást – a Kúria 4/2023. JEH-ának tükrében bírságcsökkentő tényező, és önmagában nem eredményezheti a bírság elenyészését. A jogegységi döntés végleg lezárta a mintegy öt év jogalkalmazói „útkeresést” az ügyintézési határidők következményeit illetően.

A magyar gyakorlatban a GVH eljárásai meghatározott határidők szerint zajlanak, azonban a hazai szabályozás is lehetőséget biztosít a határ-

⁶⁵ A Bíróság C-360/09. (ECLI:EU:C:2011:389) számú ítélete: *Pfleiderer AG kontra Bundeskartellamt*, 2011. június 14., 24.

⁶⁶ A Bíróság C-439/08. (ECLI:EU:C:2010:739) számú ítélete: *Vlaamse federatie van verenigen van Brooden Banketbakkers, Ijsbereiders en Chocoladebewerkeren (VEBIC) VZW – a Hof van Beroep te Brussel – Belgium által benyújtott előzetes döntéshozatali kérelem*, 2010. december 7., 56.

⁶⁷ A Bíróság C-637/17. (ECLI:EU:C:2019:263) számú ítélete: *Cogeco Communications Inc. kontra Sport TV Portugal SA és társai*, 2019. március 28., 46–47.

⁶⁸ A Bíróság C-348/15. (ECLI:EU:C:2016:882) számú ítélete: *Stadt Wiener Neustadt kontra Niederösterreichische Landesregierung*, 2016. november 17., 41.

⁶⁹ Tóth (2022).

⁷⁰ Tpv. 63. § (8) bekezdés.

⁷¹ A Kúria Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélete: *Jász-Plasztik Kft. és társai kontra Gazdasági Versenyhivatal* – az ítélet kötelező erejét a 4/2023. jogegységi határozat megszüntette; Lapsánszky András (2017) A hivatalbóli eljárás. In: Petrik Ferenc (szerk.) *Az általános közigazgatási rendtartás magyarázata*. Budapest: HVG-ORAC, 249.

⁷² A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa 4/2023. Jogegységi határozat (Jpe.III.60.053/2022/15. szám) versenyjogi tárgyú ügyben a határidőn túli bírságotól való elváltatásról („4/2023. JEH”).

⁷³ 4/2023. JEH, 54.

idők meghosszabbítására, illetve bizonyos ügytípusok esetén azok rugalmasabb értelmezésére. E sajátos rugalmasság ugyanakkor nem zárja ki a hatékonyság iránti törekvést, sőt egyes fejlesztések éppen ennek a követelménynek való jobb megfelelést szolgálják. Az elmúlt évtized során a GVH jelentős előrelépést tett az eljárások időbeli hatékonyságának növelése terén: amíg 2010-ben az eljárások több mint fele (56 százalék) határidőn túl zárult le, addig 2021-re a Versenytanács szintjén megszűntek a hátralékos ügyek.⁷⁴ A hatékonyság javulása ráadásul nem járt együtt az ügyforgalom érdemi csökkenésével,⁷⁵ ami arra utal, hogy a rövidebb ügyintézési idők mögött, e fejlődés hátterében a bejelentések szűrésének fejlesztése, a prioritásalapú ügykezelés és a döntéselőkészítés átláthatóbbá tétele áll, amelyeket a GVH középtávú stratégiái is rögzítettek célkitűzésként.⁷⁶

3. Hatékonysági és reformkérdések

A versenyjogi eljárások időbeli kereteinek meghatározása régóta vita tárgyát képezi a szakirodalomban és a jogalkalmazói gyakorlatban. Az egyik alapvető dilemma: indokolt-e a szigorú, kötelező határidők bevezetése a versenyhatósági eljárások különböző szakaszaiban, vagy elegendő az észszerű határidő követelményének – mint alapjognak – való megfelelés? A probléma valójában a versenyhatósági jogérvényesítés mélyebb kérdését érinti: miként biztosítható egyszerre az eljárás-

sok gyorsasága, a döntések minősége és az eljárás alá vont vállalkozások jogainak tényleges védelme.

Az észszerű határidő követelménye az uniós és tagállami jogrendszerekben egyaránt alapjogi védelem alatt áll, és elsősorban a jogbiztonság, a hatékony jogorvoslathoz való jog és a tisztességes eljárás elvéből vezethető le.⁷⁷ E garanciális szabály nem pusztán határidőként értelmezendő, hanem „ernyőjogként” is működik: célja az eljárások egészének észszerűségének biztosítása az ügyfelek jogainak és érdekeinek figyelembevételével.⁷⁸ Mindazonáltal egyre erősebbek azok a szakmai hangok, amelyek szerint a kötelező, szakaszolt határidők bevezetése – különösen a hosszadalmas és komplex versenyfelügyeleti ügyek esetén – javíthatná a jogbiztonságot és az eljárások kiszámíthatóságát. Az Európai Számvevőszék 2020-as különjelentése is kiemelte, hogy a Bizottság eljárásai gyakran indokolatlanul hosszúra nyúlnak, ami gyengítheti az uniós versenypolitika hatékonyságát és hitelességét.⁷⁹ Ezt a problémát a 2024-es bizottsági értékelés is elismerte, megállapítva, hogy az antitröszteljárások időigényessége részben az ügyek összetett anyagi és eljárásjogi természetéből fakad.⁸⁰

E feszültség nem kizárólag az uniós vagy a magyar versenyjog sajátja. A *due process* kérdése ezért mára a nemzetközi versenyjogi diskurzus egyik központi elemévé vált: nem csupán az a kérdés, hogy a hatóságok hatékonyan tudják-e érvényesíteni a versenyszabályokat, hanem az is, hogy ezt olyan eljárási keretek között teszik-e, ame-

⁷⁴ Gazdasági Versenyhivatal (2024) Országgyűlési Beszámoló 2006–2024.

⁷⁵ Vö. Országgyűlési Beszámoló 2011–2021. Az ügyforgalmi adatok nem támasztják alá, hogy a határidők teljesítésének javulása pusztán az ügyteher csökkenésének lett volna köszönhető: 2011–2020 között évente jellemzően 95–140 versenyfelügyeleti eljárás indult, miközben több évben a lezárt ügyek száma meghaladta az újakét, ami a korábbi ügyhátralék fokozatos ledolgozására utal.

⁷⁶ Rigó Csaba Balázs (2018) Középtávú intézményi stratégia 2014–2018. Budapest: Gazdasági Versenyhivatal, 28.; Gazdasági Versenyhivatal (2022) Középtávú intézményi stratégia 2019–2022.; Rigó Csaba Balázs (2023) A Gazdasági Versenyhivatal szakmai feladatellátásra vonatkozó középtávú szakmai koncepciója (2024–2026). Gazdasági Versenyhivatal, 2023. szeptember 29.

⁷⁷ Alapjogi Charta 41. cikk (1) bekezdés; EJEE 6. cikk (1) bekezdés.

⁷⁸ Tóth (2022).

⁷⁹ Európai Számvevőszék (2020) Különjelentés 24/2020: A Bizottság uniós összefonódás-ellenőrzési és antitröszt eljárási: fokozni kell a piac felügyeletét. Luxemburg, 28. Elérhető: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_24/SR_Competition_policy_HU.pdf.

⁸⁰ SWD(2024) 217 final, 65.

lyek kellően kiszámíthatók, átláthatók és tisztességesek.⁸¹ Ebben az összefüggésben az észszerű határidő követelménye sem értelmezhető pusztán absztrakt alapjogként: sokkal inkább a versenyjogi jogérvényesítés legitimitációjának egyik kulcselemét képezi. Az eljárás időtartama nemcsak a hatósági munkaszervezés kérdése, hanem érdemben befolyásolja a jogalanyok védekezési lehetőségeit, a piacok működését, különösen a gyorsan változó, technológiailag intenzív szektorokban, ahol egy több évig húzódó vizsgálat a piaci pozíciók viszszafordíthatatlan elmozdulását is eredményezheti.

3.1. Az eljárások elhúzódása a gyakorlatban

A határidők kérdésének értékelését tovább árnyalja, hogy a versenyjogi ügyek időtartamát nem kizárólag a hatósági vizsgálati szakasz határozza meg. A Bizottság gyakorlata valóban számos példát kínál az eljárások elhúzódására, amelyek időtartama gyakran meghaladja a verseny piacok dinamikájához igazodó, észszerű kereteket. Az eljárások időbeliségének problémáját a Bizottság saját esetjoga is szemléletesen illusztrálja. Az Intel kontra Bizottság-ügyben az eredetileg 2009-ben hozott bizottsági határozat (COMP/37.990) kapcsán több mint egy évtizeden keresztül folyt peres eljárás az uniós bíróságok előtt.⁸² A Törvényszék 2022-ben részben megsemmisítette a Bizottság határozatát,⁸³ részben új

eljárásra is utasított, amelynek eredményeként a Bizottság 2023-ban 376 millió eurós – az eredeti összeg töredékét kitevő – bírságot szabott ki. Az Intel ezt a döntést is megtámadta, és 2025 májusában ismét az uniós bíróságok előtt vitatta a szankció arányosságát.⁸⁴ Az ügy tehát 16 évvel az eredeti határozat után is folyamatban van. Ez jól mutatja, hogy egy versenyhatósági ügy teljes „életciklusa” jóval hosszabb lehet annál, mint amit az elsődleges közigazgatási eljárás időtartama alapján feltételeznénk:⁸⁵ ha a bíróság részben megsemmisíti a hatósági döntést, majd lehetőség nyílik új határozat elfogadására, az eljárás érdemben tovább folytatódik, sőt bizonyos szempontból újraindul. Az észszerű határidő követelménye ezért nem korlátozható a vizsgálati szakaszra: azt az eljárás egészére, beleértve a bírósági felülvizsgálatot és az esetleges új döntéshozatalt is, összességében kell értékelni.

Nem sokkal rövidebb idő alatt zárult le a Google Shopping-ügy sem, amelyben a Bizottság 2010-ben indított vizsgálatot a keresőmotor találati listáiban történő, saját összehasonlító szolgáltatásokat előnyben részesítő gyakorlattal kapcsolatban, és csak 2017-ben hozott határozatot, amelyben 2,42 milliárd eurós bírságot szabott ki.⁸⁶ A bírósági felülvizsgálat ezt követően további éveken át húzódott, végül a Törvényszék 2021-ben nagyrészt helybenhagyta a döntést,⁸⁷ és az Euró-

⁸¹ Randy Tritell, Tad Lipsky (2025) Due process: A challenge to the international antitrust community. *Concurrences*, 2025(1).

⁸² European Commission (2009) Decision C(2009) 3726 final of 13 May 2009 relating to a proceeding under Article 82 EC and Article 54 EEA Agreement (Case COMP/C-3/37.990 – Intel), 2009. május 13., C(2009) 3726 final; a Törvényszék T-286/09 RENV. (ECLI:EU:T:2022:19) számú ítélete: *Intel Corporation Inc. kontra Európai Bizottság*, 2022. január 26.

⁸³ A Bíróság C-413/14 P. (ECLI:EU:C:2017:632) számú ítélete: *Intel Corporation Inc. kontra Európai Bizottság*, 2017. szeptember 6.

⁸⁴ Foo Yun Chee (2025) Intel spars with EU regulators over €421,4 million antitrust fine. *Reuters*, 2025. május 16. Elérhető: <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/intel-spars-with-eu-regulators-over-4214-million-antitrust-fine-2025-05-16/>.

⁸⁵ Barbara Monti (2025) Res judicata: The General Court of the European Union upholds the European Commission's new decision adopted following the partial annulment of the initial decision (Intel). *Concurrences*, 2025. december 10. Elérhető: <https://www.concurrences.com/en/review/issues/no-2-2026/chroniques/procedures/union-europeenne/res-judicata-the-general-court-of-the-european-union-upholds-the-european>.

⁸⁶ European Commission (2017) *Google Search (Shopping) (Case AT.39740, C(2017) 4444 final)*. SA.39740 – Google Search (Comparison Shopping), 2017. június 27.

⁸⁷ A Törvényszék T-612/17. sz. ügyben hozott ítélete: *Google Shopping kontra Bizottság* (Google Shopping-ítélet), ECLI:EU:T:2021:763.

pai Bíróság 2024-ben zárta le jogerősen az ügyet, a bírság lényegi részének megerősítésével.⁸⁸

3.2. A kötelező határidők előnyei és korlátai

A legújabb uniós ítélkezési gyakorlat arra utal, hogy a megoldás nem feltétlenül a merev, előre rögzített határidők általános bevezetésében keresendő. Az Imballaggi Piemontesi-ügyben az EUB megerősítette, hogy az észszerű határidő követelménye nem azonosítható egy absztrakt, minden ügyre egységesen alkalmazható maximális időtartammal.⁸⁹ Az EUB abból indult ki, hogy a versenyhatósági eljárások időigénye szükségképpen függ az ügy összetettségétől, az érintett vállalkozások számától, a bizonyítékok mennyiségétől és az eljárás során felmerülő új körülményektől. A hangsúly ezért nem a határidő formális meglétéen vagy hiányán, hanem annak kontrollálhatóságán és indokolhatóságán van: a probléma nem elsősorban a rugalmasság, hanem a rugalmasság jogállami korlátainak kérdése.

Ezt az értelmezést erősíti az ECN működésével összefüggő közelmúltbeli joggyakorlat is. Az EUB rámutatott arra, hogy az uniós joggal ellentétes lehet az olyan nemzeti szabályozás vagy gyakorlat, amely – az ECN-en belüli együttműködés keretében – a vállalkozások eljárási jogainak korlátozásához vezet.⁹⁰ A versenyhatóságok közötti együttműködés kétségtelenül a hatékony jogérvényesítés fontos feltétele, de nem jelent korlátlan mérlegelési mozgásteret. Ebből a szempontból az észszerű határidő követelménye is a tágabb eljárási garanciarendszer része: ugyanúgy a tisztességes eljárás és a hatékony jogorvoslat uniós követelményéhez kapcsolódik, mint a védelemhez való jog vagy az indokolási kötelezettség.

Egyes versenyhatóságok szerint a kötelező határidők gyengíthetik az érdemi jogérvényesítést, mivel nem mindig állapítható meg előre, hogy egy adott vizsgálat mennyi időt vesz majd igénybe, illetve mely körülmények késleltethetik azt.⁹¹ Az antitröszteljárások büntetőjogias jellege miatt az eljárás alá vont vállalkozások ellenérdekeltek az eljárás mielőbbi lefolytatásában. A 2024-es bizottsági értékelés szerint „[a] határidők várható pozitív hatásai – mint például a jogbiztonság növekedése vagy a hatóságok erőforrásainak hatékonyabb elosztása – nem ellensúlyozzák azokat a negatív következményeket, amelyeket az érdemi jogérvényesítésre gyakorolt hatások, valamint az ügyek növekvő komplexitása jelent”.⁹² A tagállami versenyhatóságok tapasztalatai alapján a szigorú határidők sok esetben „[t]úl szorosnak és a döntések minőségére nézve kedvezőtlennek” bizonyultak, bár ezt a nézetet nem minden nemzeti versenyhatóság osztotta.⁹³

3.3. A reformfolyamat jelenlegi állása és de lege ferenda-javaslatok

A 2024-es értékelési jelentést követően a Bizottság 2025. július 10-én nyilvános konzultációt indított az 1/2003/EK-rendelet tényleges felülvizsgálatára. A konzultáció két fő területre összpontosított: a digitalizált és összetett vizsgálatok eljárásának korszerűsítése, különös tekintettel az adatgyűjtési és megőrzési szabályokra; valamint az egységes jogalkalmazás biztosítása az egyoldalú magatartásokra vonatkozó tagállami versenyjogi szabályok fragmentációjának megelőzése érdekében. A visszajelzési határidő 2025. október 2-án zárult, az érdekelt felek több mint 80 hozzájárulást nyújtottak be, amelyeket a Bizottság egy 2025. december

⁸⁸ A Bíróság C-48/22 P. (ECLI:EU:C:2024:726) számú ítélete: *Google LLC és Alphabet Inc. kontra Európai Bizottság*, 2024. szeptember 10.

⁸⁹ Imballaggi Piemontesi-ítélet, 63–66.

⁹⁰ *Concurrences*, 2025(5). Elérhető: <https://www.concurrences.com/en/review/issues/no-5-2025/chroniques/procedures/union-europeenne>.

⁹¹ SWD(2024) 217 final, 64.

⁹² SWD(2024) 217 final, 64.

⁹³ SWD(2024) 217 final, 64–65., 134.

15-ei műhelymunkán vitatott meg.⁹⁴ A jogalkotási javaslat és a hatásvizsgálati jelentés elfogadását a Bizottság 2026 szeptemberére tervezi.

A konzultációban részt vevő felek széles köre sürgette, hogy a Bizottság legalább ún. *soft deadline*-okat vezessen be, különösen arra vonatkozóan, hogy a panasz érdemi vizsgálatát elindítja-e, vagy elutasítja azt. Más szabályozási területeken – például a digitális piacokról szóló rendelet („DMA”⁹⁵) vagy a külföldi támogatásokról szóló rendelet („FSR”⁹⁶) kapcsán – már megjelentek olyan eljárási újítások, amelyek alkalmasak lehetnek a versenyfelügyeleti eljárásokra történő adaptálásra is. Ilyenek például a dokumentumok megőrzésére vonatkozó végzések, illetve az ún. titoktartási körök (*confidentiality rings*). Whiddington és Scassini arra számítanak, e mechanizmusok a jövőbeli reformcsomag részévé válhatnak, különösen az előzetes vizsgálati szakasz és a döntéshozatal időbeli kereteinek meghatározásában.⁹⁷

A tanulmány írójának álláspontja szerint a kötelező határidők bevezetése – megfelelő kivételekkel és rugalmassági garanciákkal – az 1/2003/EK-rendelet módosítása révén indokolt lenne. Ez nem tenné feleslegessé az észszerű határidő követelményét sem, hanem éppen annak hatékonyabb érvényesülését biztosítaná, hozzájárulva a versenyhatósági eljárások kiszámíthatóságához, gyorsításához és az ügyféli jogok fokozottabb védelméhez. A jövőbeli reformoknak olyan eljárási keretet kell kialakítaniuk, amely egyszerre biztosítja a hatékonyság növelését és a jogállami-

ság követelményeinek érvényesülését – összhangban Teresa Ribera ügyvezető alelnök azon célkitűzésével, hogy a végrehajtási eljárások gyorsítása és a versenyjogi szabályozás egyszerűsítése az új Bizottság kiemelt prioritása.⁹⁸

4. Összegzés

A versenyhatósági eljárások hatékonysága és időszerűsége kulcsszerepet játszik a versenyjog érvényesülésében, különösen olyan környezetben, ahol a piacok gyorsan változnak, a technológiai fejlődés pedig új típusú versenyproblémákat vet fel. Jelen tanulmány az 1/2003/EK-rendelet eljárásjogi keretét vizsgálta az „észszerű határidő” követelményének tükrében, a 2024-es bizottsági értékelés és a legújabb ítélkezési gyakorlat alapján.

Az összehasonlító elemzés rámutatott, hogy az időbeliség mindkét jogrendszerben nemcsak szervezési elvként, hanem alapjogi biztosítékként érvényesül, az Alapjogi Charta 41. cikke és az EJEE 6. cikke, illetve az Alaptörvény XXIV. cikke alapján.⁹⁹ Az EUB több esetben is foglalkozott az időhúzás jogsértő jellegével, különösen, ha az a védelemhez való jogot sértette.¹⁰⁰ Az uniós rendszer rugalmas mérlegelési mozgásteret biztosít – amelyet az Imballaggi Piemontesi-ügyben az EUB is megerősített –, ugyanakkor ez a rugalmasság a kiszámíthatóság rovására mehet. A magyar szabályozás formálisan szigorúbb: a Tptv. 63. §-ában rögzített ügyintézési határidők eljárásjogi kötöttséget jelentenek, és az Alaptör-

⁹⁴ European Commission (2025) Revision of Regulation 1/2003 – Reality check workshop, 2025. december 15., Brüsszel. Elérhető: https://competition-policy.ec.europa.eu/about/reaching-out/revision-regulation-12003-reality-check-workshop_en.

⁹⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/1925 rendelete (2022. szeptember 14.) a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (digitális piacokról szóló jogszabály; „DMA”).

⁹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2560 rendelete (2022. december 14.) a belső piacot torzító külföldi támogatásokról („FSR”).

⁹⁷ Whiddington és Scassini (2025).

⁹⁸ Thomas Haahr, Baptiste Chatain, John Schranz (2024) Hearing of Executive Vice-President-designate Teresa Ribera Rodríguez, *European Parliament News*, 2024. december 12. Elérhető: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20241029IPR25053/hearing-of-executive-vice-president-designate-teresa-ribera-rodriguez>.

⁹⁹ Alapjogi Charta 41. cikk; EJEE 6. cikk; Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés.

¹⁰⁰ Lásd Deutsche Bahn-ítélet, Akzo-ítélet, Heineken-ítélet.

vény XXIV. cikke alapján alkotmányos kötelezettség is terheli a hatóságokat.¹⁰¹ A Kúria 4/2023. JEH-a egyértelműsítette, hogy a határidőtúllépés nem eredményezi a határozat semmisségét, de bíróságcsökkentést alapozhat meg – ez az álláspont közelít az uniós bírói gyakorlat elveihez, és lezárta az öt éven át tartó jogalkalmazói bizonytalanságot.¹⁰² A magyar gyakorlatban a GVH már jelenleg is határidőkhöz kötötten jár el, sőt az elmúlt évtizedben jelentősen csökkentette a határidőn túli ügyek számát, amelyhez hozzájárultak az ügyek szűrését, a digitalizációt és a prioritáskezelést célzó stratégiai reformlépések.¹⁰³ A túlságosan szigorú határidők ugyanakkor az eljárások megalapozottságát és minőségét is veszélyeztethetik, ezért a tagállami tapasztalatok szerint indokolt a rugalmasság fenntartása.¹⁰⁴

A reformkérdések vizsgálata alapján megállapítható, hogy az 1/2003/EK-rendelet alapstruktúrája életképes, de célzott korszerűsítést igényel. A digitális gazdaság kihívásai – különösen az adatmennyiség növekedése – új időgazdálkodási eszközök, például „*soft deadlines*” bevezetését indokolhatják a piaci bizonytalanságok és versenytorzulások elkerülése érdekében.¹⁰⁵ A Bizottság által 2025-ben megindított jogalkotási

folyamat – amelynek keretében a jogalkotási javaslat 2026 szeptemberére várható – lehetőséget kínál arra, hogy rugalmas, de kötelező eljárási határidők bevezetésével a versenyhatósági eljárások kiszámíthatóbbá váljanak. Ez nem tenné feleslegessé az észszerű határidő alapjogi követelményét, hanem éppen annak hatékonyabb érvényesülését biztosítaná. Az észszerű határidő követelménye így nem pusztán eljárásjogi garancia, hanem a versenyjogi jogérvényesítés legitimációjának egyik alapvető mércéje.

Összességében elmondható, hogy az 1/2003/EK-rendelet által létrehozott eljárásjogi keretrendszer alapvetően megfelelt a decentralizált jogérvényesítés céljainak, ugyanakkor a hatékonyság és az időbeliség követelménye a digitális korszakban újragondolást igényel. A versenyhatóságok működésének kiszámíthatósága nem csupán az eljárások technikai minőségét, hanem a versenyjog érdemi érvényesülését is meghatározza. Az 1/2003/EK-rendelet, illetve a nemzeti szintű versenyjogi szabályok eljárásjogi kereteinek célzott, de szilárd reformja hozzájárulhat ahhoz, hogy a versenyjog a jövőben is hatékonyan őrizze a piaci verseny integritását.

¹⁰¹ A Tpv. 63. § szerint a Tpv. 11. §, illetve 21. § alapján indult eljárások főszabályként hat hónapon belül lefolytatandók, kétszer hat hónapos meghosszabbítási lehetőséggel.

¹⁰² Jpe.III.60.053/2022/15. számú határozat.

¹⁰³ GVH (2024).

¹⁰⁴ SWD(2024) 217 final, 154., 156., 192–193.

¹⁰⁵ SWD(2024) 217 final, 36–37.

Kónya Márton¹, Nagy-Czirok László²,
Csernyánszky Mihály³, Stáber Máté⁴

Az online szálláshely-közvetítő platformok által alkalmazott árparitási klauzulák hatása a hazai szálláshely-szolgáltatók árazási gyakorlataira, különös tekintettel a Gazdasági Versenyhivatal 2023-ban lefolytatott gyorsított ágazati vizsgálatának eredményeire

The impact of price parity clauses imposed by online travel agencies on the pricing practices of domestic accommodation providers, with particular reference to the results of the accelerated sector inquiry conducted by the Hungarian Competition Authority in 2023

Abstract: *This study examines the competition law implications of price parity clauses applied by online travel agencies, with particular focus on their economic effects and regulatory treatment. It provides an overview of the theoretical justifications and potential anti-competitive risks associated with such clauses, especially in relation to market transparency and platform competition. The article also draws on empirical findings from the accelerated sector inquiry conducted by the Hungarian Competition Authority in 2023, offering insights into market practices and their competitive impact. By combining legal and economic perspectives, the paper aims to contribute to the ongoing debate on the appropriate assessment of price parity clauses in digital platform markets.*

Tárgyszavak: online szálláshely-közvetítők, árparitási klauzula, értékesítési csatornák közötti verseny, szabályozási politika, digitális platformok

Keywords: online travel agencies, price parity clause, competition between sales channels, regulatory policy, digital platforms

1. Bevezető

Jelen tanulmány célja hozzájárulni ahhoz a szakirodalmi tudásanyaghoz, amely a Booking.com-hoz vagy a Szállás.huhoz hasonló online szálláshely-közvetítő platformok (Online Travel Agencies, OTA) szabad árazásra gyakorolt hatását dolgozza fel. Ezek a platformok rendkívül hasznosak mind a szálláshely-szolgáltatók, mind a szálláshelyet kereső fogyasztók számára, hiszen egysze-

rűen kezelhető felületeken találkozhat egymással a piac két oldala. Az utóbbi könnyebben talál szállást, a szálláshely-szolgáltató pedig láthatóbb lesz a fogyasztók számára, amiért jutalékot fizet a közvetítő platformnak.

Ezzel együtt felmerülnek olyan problémák is, amelyek önmagukban alá tudják ásni ennek a piacnak és üzleti modellnek a működését. A fogyasztó ugyanis nincs kötelezve rá, hogy miután megtalálta a számára vonzó szálláshelyet, a

¹ Elemző közgazdász vizsgáló, Versenyközgazdasági és Piackutatási Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

² Elemző közgazdász vizsgáló, Versenyközgazdasági és Piackutatási Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

³ Vizsgáló, Antitröszt Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

⁴ Csoportvezető, Piacvizsgálati Csoport, Antitröszt Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

tranzakciót is az adott szálláshely-közvetítő platformon bonyolítsa le. Ez az ún. potyautas (*free riding*) magatartás elsősorban akkor lehet jelentős, ha a fogyasztó kedvezőbb áron juthat hozzá ugyanahhoz a szálláshoz, ha más felületen végzi a foglalását. Ilyenkor az OTA-t csak keresésre használja, élvezi annak előnyeit, de nem járul hozzá a fenntartásához, pénzügyi életképességéhez. E magatartás megakadályozására jöttek létre az ún. árparitási kikötések, amelyek révén az OTA-k szerződésben kötik ki a szálláshely-szolgáltatók számára, hogy ne kínálhassák a szálláshelyüket olcsóbban alternatív felületeken, különösen saját honlapjukon.

Világszerte foglalkoztatja a szabályozhatóságokat, hogy ezek a kikötések megfelelők-e, nem korlátozzák-e indokolatlanul a piaci versenyt. Ebben a tanulmányban azt kívánjuk empirikus módszerekkel felmérni, hogy az árparitási klauzulák mely szálláshelyek árazási gyakorlatát korlátozzák. Másképpen fogalmazva, mitől függ, hogy egy szálláshely-szolgáltató árazási szabadságát valóban korlátozza-e az árparitási kikötés?

A tanulmány először összefoglalja az árparitási klauzulák jogi hátterét és a jelenséggel kapcsolatos közgazdaságtani szakirodalmat, majd az adatok és a módszertan bemutatása után ismerteti a logisztikus regressziós modell eredményeit, illetve diszkutálja azt; végezetül egy konklúziókat összefoglaló résszel zárul.

2. Az árparitási klauzulák hazai és uniós jogi szabályozása

2.1. A szálláshely-közvetítők által alkalmazott árparitási klauzulák

Az árparitási kikötések – az egyébiránt a nemzetközi kereskedelemben használt, majd a gazdaság más területein is elterjedt – ún. MFN- („most

favoured nation”, avagy a legnagyobb kedvezményes elbánás) klauzulák halmazába tartoznak. Manapság ez a fogalom már általánosságban minden olyan szerződéses rendelkezésre használatos, amelynek alapján az egyik szerződő fél a másik számára legalább olyan mértékben kedvező feltételeket kell biztosítson, mint amelyet más üzleti partnerének biztosít.⁵

Az online platformok által alkalmazott MFN-klauzulákat gyakran nevezik platformközi paritási megállapodásoknak (Across-Platforms Parity Agreements, APPA), vagy platform-MFN-megállapodásoknak.⁶ A platform-MFN-klauzula esetében az eladó kötelezi magát arra, hogy más platformon nem értékesíti termékét alacsonyabb áron.⁷

A platform-MFN- (paritási) klauzulák alkalmazásának gazdasági indokoltsága mellett általában azon érveket sorakoztatják fel, amelyek szerint e kikötések vertikális kapcsolatokban biztosíthatják az online platformok, közvetítők által eszközölt beruházások, fejlesztések jövedelmezőségét. A paritási kikötések védelmet nyújthatnak a potyautas jelenséggel szemben, amely akkor állhat elő, ha a fogyasztók a kívánt termék vagy szolgáltatás kapcsán csupán információszerzésre használják az adott platformot, kihasználva üzemeltetőjének beruházásait, fejlesztéseit, azon tájékozódni, majd ezt követően az eladó – alacsonyabb árat kínáló – saját honlapján vagy más csatornán hajtják végre a tranzakciót.⁸ Az MFN-klauzulák alkalmazása jellemzően feltételezi, hogy a piacon a fogyasztók számára több ilyen platform is elérhető, valamint az eladók is egyszerre többel állhatnak kapcsolatban (ún. *multi-homing*).

Ugyanakkor számos versenyaggályt is felvethetnek ezen vertikális megállapodásnak minősülő kikötések. Többek között hátrányos feltételeket teremthetnek a piacra újonnan belépő vagy azon terjeszkedni kívánó versenytársak számára,

⁵ Gazdasági Versenyhivatal (2016) Jelentés az online szálláshelyfoglalás piacán lefolytatott ágazati vizsgálatról. 2016 május. Budapest: Gazdasági Versenyhivatal, 75. o.

⁶ Margherita Colangelo (2017) Parity Clauses and Competition Law in Digital Marketplaces: The Case of Online Hotel Booking. *Journal of European Competition Law & Practice* (8)1, 3 o.

⁷ „GVH (2016), 77. o.”

⁸ Colangelo (2017), 4. o.; továbbá Ariel Ezrahi (2015) The competitive effects of parity clauses on online commerce. *European Competition Journal*, (11)2–3, 488-519, 1. o.

megkönnyíthetik az összejátszást, illetve megakadályozhatják a versenyt a versenytársak között, mivel azok a klauzula következtében kevésbé agresszívan versenyeznek.⁹

Az online szálláshely-közvetítő platformok és a szálláshelyek között létrejött szerződésekben alkalmazott árparitási kikötések értelmében a szálláshelynek vállalnia kell, hogy a szobáját vagy egyéb szolgáltatását a nyilvánosan elérhető legkedvezőbb, vagy annál alacsonyabb áron fogja értékesíteni a platformon keresztül. Kétféle árparitási klauzulának van jelentősége e körben: a tágának és a szűknek, amelyek kiterjedhetnek csak az online, illetve az online és az offline értékesítési csatornára is. A tág árparitási klauzula arra kötelezi a szálláshelyet, hogy az a saját, illetve minden egyéb értékesítési csatornáján feltüntetett árakkal azonos vagy azoknál kedvezőbb árakkal jelenjen meg az online szálláshely-közvetítő platformon. Szűk árparitás kikötése esetén a szálláshely mindössze arra vállal kötelezettséget, hogy az online szálláshely-közvetítő platformon nem hirdet magasabb áron, mint a saját értékesítési csatornáin.¹⁰

2.2. A vonatkozó jogi szabályozás az Európai Unióban és egyes uniós tagállamokban

Az árparitási klauzulák, különösképpen a tág árparitást előíró szerződéses rendelkezések az elmúlt 10-15 évben egyre gyakrabban kerültek az uniós tagállamok nemzeti versenyhatóságainak látókörébe, valamint az Európai Unió intézményeinek asztalára is.

Az Európai Parlament és az Európai Tanács által 2019-ben elfogadott, az online közvetítő

szolgáltatások üzleti felhasználói tekintetében alkalmazandó tisztességes és átlátható feltételek előmozdításáról szóló 2019/1150 rendelet 10. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy amennyiben az online közvetítő szolgáltatók szolgáltatásuk nyújtása során korlátozzák az üzleti felhasználókat abban, hogy ugyanazon árukat és szolgáltatásokat különböző feltételek mellett, az említett szolgáltatásoktól eltérő eszközök segítségével kínálják a fogyasztóknak, akkor szerződési feltételeik között fel kell tüntetniük e korlátozás okait, és ezeket könnyen hozzáférhetővé kell tenniük a nyilvánosság számára.

A Bizottság 2022-ben a 2022/720 rendelet¹¹ (16) preambulumbekzdésében, valamint 5. cikkében egyértelműsítette, hogy – ellentétben a korábban hatályos VBER-rel¹² – a továbbiakban a tág paritási kikötések nem részesülhetnek a rendelet szerinti csoportmentességi kedvezményből. A szűk árparitást tartalmazó kikötések – amennyiben a VBER-ben foglalt további feltételek fennállnak – részesülhetnek a csoportmentességi kedvezményből, azonban a VBER 6. cikke fenntartja annak lehetőségét, hogy visszavonják e mentesítést, amennyiben az online közvetítő szolgáltatások nyújtásának érintett piaca erősen koncentrált, és semmi nem utal az esetleges hatékonysági előnyökre. Megjegyzendő, hogy a magyar jogalkotó e szabályozást szinte megegyező módon a 306/2022. kormányrendelet¹³ révén átültette a hazai jogrendszerbe is.

Az Európai Parlament és a Tanács által 2022. szeptember 14-én elfogadott 2022/1925-rendelet¹⁴ 3. cikke értelmében „kapuőrnek” minősített, alap-

⁹ Jonathan B. Baker, Judith A. Chevalier (2013): The Competitive Consequences of Most-Favored-Nation Provisions. *American University Washington College of Law, Antitrust*, Vol. 27. No. 2, 22–24 o.

¹⁰ Gazdasági Versenyhivatal (2023) Jelentéstervezet az online szálláshelyfoglalás és a szálláshely-szolgáltatás magyarországi piacán lefolytatott gyorsított ágazati vizsgálatról. Budapest: Gazdasági Versenyhivatal, 31.

¹¹ A Bizottság (EU) 2022/720 rendelete (2022. május 10.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról („VBER”).

¹² A Bizottság 330/2010/EU rendelete (2010 április 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról (korábban hatályos VBER).

¹³ A vertikális megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alóli mentesítéséről szóló 306/2022. (VIII. 11.) kormányrendelet.

¹⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/1925 rendelete (2022. szeptember 14.) a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (digitá-

vető platformszolgáltatásokat nyújtó vállalkozásokra vonatkozóan a DMA 5. cikk (3) bekezdése rögzíti, hogy a kapuőr nem akadályozhatja meg az üzleti felhasználókat abban, hogy harmadik fél által nyújtott online közvetítő szolgáltatásokon vagy saját közvetlen online értékesítési csatornájukon keresztül ugyanazokat a termékeket vagy szolgáltatásokat kínálják a végfelhasználók részére olyan árakon vagy feltételek mellett, amelyek eltérnek a kapuőr online közvetítő szolgáltatásán keresztül kínáltaktól. A kapuőrnek minősített vállalkozások e rendelkezés alapján tehát nem alkalmazhatnak sem tág, sem pedig szűk árparitást előíró klauzulákat. E határozott tiltás egyes vélemények szerint – a kapuőrvállalkozások esetében – meg kívánta szüntetni azt az inkoherenciát, amely a szűk árparitás megítélése tekintetében egyes uniós tagállamokban mindaddig megfigyelhető volt.¹⁵

Az Európai Unió tagállamai közül kiemelendő Franciaország, Ausztria, Olaszország és Belgium, ahol már 2015 és 2018 között jogalkotói döntés született arról, hogy mind a tág, mind a szűk árparitás kikötése jogszabály által tilalmazott.¹⁶

Hosszadalmas jogviták után hasonló helyzet állt elő Németországban is. A német versenyhatóság a Booking.com ellen 2015-ben indított eljárása végén eltiltotta a vállalkozást a szűk árparitási klauzulák alkalmazásától, azonban e döntést 2019-ben a jogorvoslat során eljáró Oberlandesgericht Düsseldorf (düsseldorfi regionális felsőbb bíróság) megsemmisítette, mivel álláspontja szerint a szűk árparitási kikötés ugyan korlátozza a versenyt, de ún. „járulékos korlátozásnak” (*ancillary restraint*) tekinthető, amely szükséges lehet ahhoz, hogy a Booking.com szolgáltatásaiért méltányos díjazásban részesüljön. Az ügy itt nem ért véget, mivel 2021-ben a Bundesgerichtshof (német szövetségi legfelsőbb bíróság) a német versenyhatóság fellebbezése nyomán hatályon kívül helyezte

a düsseldorfi regionális felsőbb bíróság 2019-ben hozott ítéletét, s rögzítette, hogy a szűk árparitási kikötés „érzékeltetően korlátozza a versenyt az online szállodafoglalási platformok, valamint a szállodai szálláshelyek piacán. Az ilyen kikötés nem minősíthető »járulékos korlátozásnak«, mivel nem nyert bizonyítást, hogy annak hiányában a Booking.com jövedelmezősége veszélybe kerülne”. Az ügy végére 2024 szeptemberében az Európai Unió Bírósága tett pontot, ítéletében leszögezve, hogy sem a tág, sem a szűk árparitási kikötések nem mentesülhetnek arra hivatkozással, hogy azok járulékos korlátozások, mivel a bíróság nem látta bizonyítottnak, hogy „az árparitási kikötések egyrészt objektíve szükségesek ezen alapügylet megvalósításához, és másrészt arányosak az utóbbi által követett céllal”.¹⁷

2.3. Az online szálláshelyfoglalás és a szálláshely-szolgáltatás magyarországi piacán lefolytatott hazai ágazati és gyorsított ágazati vizsgálatok, valamint az ezt követő magyar jogi szabályozás

2.3.1. A 2013. évi és 2023. évi ágazati vizsgálatok körülményei és megállapításai

A Gazdasági Versenyhivatal („GVH”) 2013–2016 között ágazati vizsgálat keretein belül elemezte első alkalommal az online szálláshelyfoglalás piacán megfigyelhető gyakorlatokat, valamint piaci trendeket. Felmerült ugyanis a verseny torzulásának, korlátozódásának lehetősége, mivel a szálláshely-közvetítő vállalkozások között nem volt érdemi árverseny, valamint a szálláshelyek árai minden értékesítési csatornán lényegében azonosak voltak. Az ágazati vizsgálatban elkészült jelentés szerint az árverseny hiánya az árparitási kikötések alkalmazásának következménye volt, amelyek nemcsak a márkán belüli, hanem az ugyanazon szobát közvetítő szálláshely-közvetítők közötti árversenyt is eliminálták.

lis piacokról szóló jogszabály; „DMA”).

¹⁵ Martin Peitz (2022) The prohibition of price parity clauses and the digital markets act. *TechREG CHRONICLE*, 2022 január, 4.

¹⁶ GVH (2023), 67 o.

¹⁷ Az Európai Unió Bíróságának ítélete a C264/23. sz. ügyben, ECLI:EU:C:2024:764, 20-22., 60-92. bekezdés.

A jelentés kiemelte a nemzeti versenyhatóság azon álláspontját, miszerint akár egyetlen, jelentős szálláshely-közvetítővel kötött olyan szerződés is előidézhetheti a szálláshelyek árainak a különböző értékesítési csatornákon történő egységessé válását, amely árparitást tartalmaz. Jóllehet az árparitás a szálláshelyek profitmaximalizálási lehetőségeire negatív hatásokat is gyakorol azáltal, hogy megakadályozza a kedvezőbb ajánlatok megjelenését a saját, illetve az alacsonyabb jutalékszintet alkalmazó platformokon, ugyanakkor a versenyhivatal elismerte, hogy az online szálláshely-közvetítők megjelenése előnyökkel is járt, mivel azoknak köszönhetően nőtt a szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága, illetve a fogyasztók oldalán csökkentek a keresési költségek, nevezetesen a keresési idő.

A GVH jelentésében megállapította, hogy a tág árparitási klauzulák alkalmazása korlátozhatja a versenyt, mivel standardizálja az árakat és növeli a belépési korlátokat, s nem jár olyan mértékű hatékonysági előnyökkel, amely ezen korlátozásokat ellensúlyozná. A szűk árparitás alkalmazása a 2016-ban elkészült jelentés szerint elfogadható megoldást jelenthet, mivel a szálláshelyek ebben az esetben nincsenek elzárva a különböző árazási stratégiák alkalmazásától az egyes értékesítési csatornákon, továbbá ezáltal a közvetítők között is fokozódhat a verseny.¹⁸

2023-ban a GVH új eljárástípusban, ún. gyorsított ágazati vizsgálat keretében vette górcső alá újfent az online szálláshelyfoglalás és -szolgáltatás magyarországi piacát. A vizsgálat megindításának oka elsősorban ugyan a Booking.commal szemben beérkezett, a szállásadók felé fennálló tartozások rendezetlenségét érintő panaszok voltak, ugyanakkor másodlagosan a 2016-ban lezárt ágazati vizsgálatban megfogalmazott megállapítások, piaci sajátosságok újabb vizsgálatának igénye is alapul szolgált a piaci gyakorlatok ismételt elem-

zésére. A vizsgálat eredményeképp elkészült jelentés többek között megállapította, hogy a nagyobb szálláshely-közvetítők ugyan végrehajtották azt az „önkorlátozást”, amely szerint nem alkalmaznak tág árparitást szerződéseikben, azonban ez nem eredményezett érdemi árversenyt a piacon, a jutalékszintek továbbra is magasak voltak. A jelentés rögzítette továbbá, hogy a szállásadók a szűk árparitási klauzulák hiányában ösztönzöttebbek lennének arra, hogy saját értékesítési csatornáikon alacsonyabb árakon kínálják szolgáltatásaikat, s mindez hosszú távon pozitívan hatna a platformok közötti versenyre, csökkentve a jutalékszinteket. E megállapítása fényében a versenyhatóság javaslatot tett a jogalkotónak arra, hogy jogszabályban tiltsa meg a tág és a szűk árparításra vonatkozó rendelkezések alkalmazását a szálláshely-közvetítők által kötött szerződésekben.¹⁹

2.3.2. Az e-kereskedelmi törvény módosítása

A magyar jogalkotó a 2001. évi CVIII. törvény 2024. július 1-jétől hatályos 12/C. §-ának beiktatásával megtiltotta az olyan szerződési feltételek alkalmazását, amelyek tiltják vagy korlátozzák azt, hogy a szálláshely-szolgáltató az online szálláshely-közvetítővel kötött szerződésében foglalnál alacsonyabb áron kínálja a szálláshely-szolgáltatását.²⁰ A módosító törvény²¹ indokolása szerint „*jellemző szerződési feltétel az online platformot működtető szálláshely-közvetítőknél, hogy tiltják a szálláshely-szolgáltatók számára a saját honlapon vagy más közvetítői platformokon való megjelenést, szolgáltatásainak a hirdetését, elsősorban azt, hogy az online szálláshely-közvetítő platformján feltüntetett ár alatt kínálja a szálláshelyet*”. A jogalkotó szerint ez egyértelműen versenykorlátozó szerződési feltételnek tekintendő, amely az újonnan beiktatott jogszabályhely értelmében tisztességtelen feltételnek minősül. E törvénymódosítással tehát Magyarország is csatlakozott azon

¹⁸ GVH (2016), 6–8 o.

¹⁹ GVH (2023), 5–7. o.

²⁰ Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 12/C. § (5) bekezdésének c) pontja.

²¹ A magyar fogyasztók és vállalkozások érdekében történő fellépésről szóló 2024. évi XXXI. törvény 2. §.

európai uniós tagállamok sorába, amelyek mind a tág, mind pedig a szűk árparitásra vonatkozó kikötések szálláshely-közvetítők általi alkalmazását tiltják.

3. A nemzetközi közgazdaságtani szakirodalom összefoglalása

3.1. Elméleti kutatások

A platform-MFN-klauzulák versenyhatásait a 2010-es évek közepétől kezdtek célzott elméleti kutatások vizsgálni. Ezen elemzések lényegében egybehangzóan arra a következtetésre jutottak, hogy az árparitási kikötések általában magasabb platformjutalékokat eredményeznek, így növelik a fogyasztói árakat.

Edelman és Wright tanulmánya²² három olyan piacot elemzett, amelyeken különböző tényezők (a közvetítők árparitási kikötései, az állami szabályozás vagy egyéb okok) árkoherenciájának kialakulásához vezettek: a bankkártyák, a szálláshely-foglalás és az e-kereskedői „cashback”-kedvezmény szolgáltatások piacait. A tanulmány ezek működési modelljeit vizsgálta különböző jellemzők (fogyasztói magatartások, eladók és közvetítők száma, koncentrációja stb.) esetén. Az eredmények alapján az árparitás minden esetben hatékonyságvesztéshez vezetett, mivel a potyautas-magatartástól megvédeni kívánt kényelmi szolgáltatások árát kötelezően megfizetteti azon fogyasztókkal is, akik egyáltalán nem veszik igénybe a közvetítő szolgáltatásait, mert más oldalakon keresztül vásárolnak. Ezen torzulást még a közvetítők közötti intenzív verseny sem feltétlenül szünteti meg, mert az árazonosság elnyomja a költséghatékonyabb szereplők lehetséges árelőnyeit (jutalékelőnyeit). Ezen felül, mivel az árazonosság a racionális fogyasztókat a legtöbb kényelmi és többletszolgáltatást kínáló közvetítő felé tereli, fel erősíti a torzulásokat. Mindez a közvetítők – akár

főlölesleges – szolgáltatásainak túlfogyasztásához, a fogyasztói árak emelkedéséhez vezet.

Boik és Corts²³ szimmetrikus, de az árparitási kikötésekben eltérő platformok párhuzamos közgazdaságtani modellezése révén vizsgálta az MFN-klauzulák versenyre gyakorolt hatását. Az elemzés kitért az MFN-kikötéseknek az új szereplők piacra lépésére gyakorolt hatásaira is. A kutatás azt állapította meg, hogy az árparitási megállapodások általában emelik mind a platformok által felszámított díjakat, mind az eladók által felszámított árakat. Ha az aggregált kereslet kellően rugalmatlan, ezen kikötések egyensúlyi helyzetben történő alkalmazása növelni fogja a platformok nyereségét. Más esetekben viszont a kikötések akár olyan magasra is emelhetik az árakat, hogy az iparági nyereség már csökkenni fog. A modell alapján emellett a platform-MFN-megállapodások az újonnan piacra lépők üzleti modellválasztását is az inkumbenséhez hasonló (vagyis szintén árparitást alkalmazó) irányba torzíthatják.

Johnson²⁴ a legelterjedtebb vertikális üzleti modelleket és a közöttük történő átváltás hatásait vizsgálta, a közvetítői modellek kapcsán pedig kitért az MFN-klauzulák hatásaira is. Eredményei alapján a fogyasztói árparitási kikötések általában emelik a piaci árakat, emellett csökkentik a közvetítők motivációit arra, hogy a beszállítóknak (ebben az esetben a szálláshely-szolgáltatóknak) kínált kereskedelmi feltételek tekintetében versenyezzenek. A tanulmány szerint az árparitás ezért annulálhatja mindazon előnyöket, amelyekhez a fogyasztók a közvetítői üzleti modellben, a közvetítők szolgáltatásai révén elérhetnek a tisztán közvetlen értékesítési modellhez képest.

Egyes kutatások ugyanakkor rávilágítanak azokra az esetekre is, amikor az árparitási kikötések a fogyasztók javát szolgálhatják. Johnson már említett kutatása felhívja a figyelmet arra, hogy az árparitási kikötések – bár jellemzően emelik

²² Benjamin Edelman, Julian Wright (2015) Price coherence and excessive intermediation. *Quarterly Journal of Economics* (130)3, 1283–1328.

²³ Andre Boik, Kenneth S. Corts (2018) The Effects of Platform Most-Favored-Nation Clauses on Competition and Entry. *The Journal of Law and Economics*, 59(1).

²⁴ Justin P. Johnson (2017) The agency model and MFN clauses. *The Review of Economic Studies* 84(3), 1151–1185.

az árakat és károsítják a fogyasztókat – egyúttal pozitív hatással is lehetnek a versenyre. Az árpáritás nyújtotta biztonság például ösztönözheti a beruházásokat, különösen azokon a piacokon, ahol a kiskereskedelmi környezet gyorsan változik, így a vállalkozásoknak időnként jelentős fejlesztési költségekkel kell szembenéznük. Az Amazon és az Apple például fontos szerepet játszott az e-könyvpiac kiépítésében, az online platformok mellett olyan hardvereszközökbe is befektetve, amelyek ösztönözték az e-könyvek elterjedését. Ugyanakkor nem biztos, hogy az Apple az MFN-kikötések által biztosított garanciák nélkül is végrehajtott volna ezeket a beruházásokat, az árpáritási megállapodásoknak így belépést ösztönző hatása lehetett az e-könyv piacon. *Bisceglia et al.*²⁵, illetve Johansen és Vergé²⁶ kutatásai arra a következtetésre jutottak, hogy az árparitási kikötések előnyösek lehetnek minden fél – az eladók, a platformok és a fogyasztók – számára, ha az eladók közötti versengés, valamint a közvetlen és a közvetett forgalmazás közötti verseny kellően intenzív.²⁷ Baker és Chevalier²⁸ párhuzamosan mutatja be az MFN-kikötésekből fakadó lehetséges versenyelőnyöket és versenyhátrányokat. *Padilla et al.*²⁹ kutatása pedig összesíti a paritási megállapodások versenyre gyakorolt hatásainak tényezőit, amelyeket a következők szerint határoznak meg: a) a paritás hatóköre (vagyis korlátozza-e az ár- vagy termékdifferenciálást); b) a szektor vertikális szerkezete; c) az eladók és forgalmazók üzleti modellje (vagyis a felek nagykereskedelmi vagy közvetítői modellt alkalmaznak-e); és d) a közvetlen³⁰ és köz-

vetett³¹ értékesítési csatornák közötti verseny erőssége (vagyis a fogyasztók közeli helyettesítőnek tekintik-e ezeket). Az elemzés szerint a paritási kikötések értékelésekor a versenyhatóságoknak – vagy a jogalkotóknak – egyrészt mindenképp különbséget kell tenniük a tartalom- és az árpáritás között, másrészt részletesen meg kell vizsgálniuk a gazdasági kontextust. Az elemzésben példaként bemutatott két piac működése közül a repülőjegy-forgalmazásin gyakran megfigyelhető tartalomparitási rendelkezések nem feltétlenül korlátozzák a versenyt és növelhetik a fogyasztók jólétét – éles ellentétben a példaként vett másik piacon, a szálláshely-foglalásán jellemző árparitási megállapodásokkal. A kutatás alapján a tág árparitási megállapodások mindig csökkentik a fogyasztói jólétet, amíg a szűk árparitási klauzúla csak abban az esetben, ha az azokat alkalmazó platformok megkerülhetetlenek a piac eladói számára.

3.2. Empirikus elemzések

Egy német kutatási projekt (*Hunold et al.*)³² a Booking.com szűk MFN-klauzulájának 2016 februári, németországi eltörlését követően nagyjából egy éven keresztül a Kayak utazási keresőoldalon követte nyomon közel 30 ezer szálloda árváltozásait különböző országokban. A (szintén a Booking-csoport által tulajdonolt) Kayak egyfajta specializált ár-összehasonlító portálként működik, vagyis ugyanazon szoba árait jeleníti meg a különböző online értékesítési csatornákon: így a

²⁵ Michele Bisceglia, Jorge Padilla, Salvatore Piccolo (2019) *When Prohibiting Platform Parity Agreements Harms Consumers*. Working Papers 542. Centre for Studies in Economics and Finance (CSEF), 2019. szeptember.

²⁶ Bjørn Olav Johansen, Thibaud Vergé (2017) *Platform Price Parity Clauses with Direct Sales*. Working Papers in Economics No. 1/17. Bergen: University of Bergen.

²⁷ Vagyis, ha például az adott területen nagyobb számú, egymás helyettesítőjének tekinthető szállás található, amelyek a közvetítőket megközelítő eredményességgel képesek foglalásokat vonzani saját honlapjaikon vagy saját hirdetésekkel.

²⁸ Jonathan B. Baker, Judith A. Chevalier (2013): *The Competitive Consequences of Most-Favored-Nation Provisions*. *Antitrust Magazine*, Vol. 27, No. 2, 2013.

²⁹ Jorge Padilla, Salvatore Piccolo, Nadine Watson (2020) *Price and Content Platform Parity: A Tale of Two Industries*. *SSRN Electronic Journal*, 2020. február 5.

³⁰ Vagyis például a szállás saját honlapja.

³¹ Vagyis például az online szálláshely-közvetítő platformok.

³² Matthias Hunold, Reinhold Kesler, Ulrich Laitenberger, Frank Schlütter. (2018): *Evaluation of best price clauses in online hotel bookings*. *International Journal of Industrial Organization* 61, 2018. november. 542–571. o.

szálláshely-közvetítőkn, illetve a szálloda saját weboldalán.

A kutatás eredményei alapján a Booking.com németországi szűk MFN-paritásának eltörlését követően a közvetlen értékesítési csatornájukon (saját weboldalukon) több szállodalánc is a szálláshely-közvetítők árai alá kezdte árazni a szobáit – szignifikánsan gyakrabban azon országok szállodáinál, amelyekben a Booking.com továbbra is alkalmazta az MFN-klauzulát. Az eltörlést követően a Booking.comon látható ár már jóval ritkábban bizonyult a legalacsonyabbnak a németországi szállodaláncok szobáinak tekintetében, mint azt megelőzően. A Booking.com MFN-kikötése tehát az eltörlését megelőzően kimutatható módon korlátozta a szállodaláncok szabad árképzését.

A kutatás azonban a független szállodák esetében nem figyelt meg ilyen tendenciát. A tanulmány alapján ők már korábban is sokkal gyakrabban alkalmazták a Booking.com árai alatti közvetlen árazást, mint a szállodaláncok, ami az MFN-rendelkezések nagyobb mértékű be nem tartását jelzi a részükről. A tanulmány eredményei szerint ezért a független szállodák átlagos árazási magatartása kevésbé reagált a Booking.com szűk MFN-klauzulájának megszüntetésére, mint a nagyobb szállodaláncoké.

A kutatás továbbá a Booking.com MFN-klauzulájának kivezetését követően más országokhoz viszonyítva a németországi szállodaláncok közvetlen online szobaárainak nagyobb arányú friss megjelenítését tapasztalta a Kayak-portálon. Ez a tanulmány szerint arra utal, hogy a szállodaláncok – amelyek korábban gyakran kizárólag szálláshely-közvetítőkn keresztül értékesítettek – erősebben kezdték el használni értékesítési csatornaként a saját, jellemzően alacsonyabb árakat kínáló weboldalukat, ha már nem kötötte őket az MFN-klauzula.

*Mantovani et al.*³³ a Booking.com portál adatai alapján elemezték a szállásárak változását a 2014–

2016 közötti időszakban két közeli és nagyon hasonló tulajdonságokkal bíró turisztikai régió, az Olaszországhoz tartozó Szardínia és a Franciaországhoz tartozó Korzika szállodáiban. A kutatás célja az volt, hogy felmérje az árparitási záradékok 2015-ös, franciaországi teljes betiltásának hatásait.

Az elemzés alapján az árparitási klauzulák teljes eltörlése jelentős rövid távú árcsökkenést eredményezett a Booking.comon listázott korzikai szállodák, különösen a szállodaláncok és a magas csillagszámú szállodák esetében, amelyeknél az árak rövid távon akár 6 százalékkal is csökkentek a kontrollcsoport hasonló szállodáihoz képest. Az eredmények alapján középtávon az árcsökkenés a kisebb szállások esetében elhalványult, amíg a szállodaláncok és a magas minősítésű szállodák esetében inkább fennmaradt, ők ugyanis képesek erősebben kihasználni a közvetlen értékesítési csatornáikat, ami az árparitás kivezetését követően versenyképes alternatívát jelent az online szálláshely-közvetítőknkel szemben. Ezzel szemben a független és családi kézben lévő szállodáknak meglehetősen korlátozottak a lehetőségei az árparitási kikötések eltörléséből fakadó előnyök kihasználására. A tanulmány ezért figyelmeztet arra, hogy a politikai beavatkozás megerősíthette a szállás piac nagyobb szereplőinek pozícióját, amelyek hatékonyan tudják használni a közvetlen értékesítési csatornáikat, és valószínűleg újratárgyalták a jutalékokat az online utazási irodákkal, amelyre a független és családi kézben lévő szállodáknak feltételezhetően nem volt valós lehetősége. Ahhoz tehát, hogy az árparitások eltörléséből fakadó hasznok kiteljesedjenek és fennmaradjanak, a tanulmány szerint a politikai döntéshozóknak valószínűleg további szabályozáshoz kell folyamodniuk, például a jutalékok korlátozásához.

*Ennis et al.*³⁴ saját adatbázis alapján hasonlították össze két év – 2014 és 2016 – minden egyes keddjének szállásárait bizonyos, világszerte működő nemzetközi szállodaláncokban. A két év

³³ Andrea Mantovani, Claudio A. Piga, Carlo Reggiani (2021) Online Platform Price Parity Clauses: Evidence from the EU Booking.com case. *European Economic Review*, Vol.131, 2021. január.

³⁴ Sean Ennis, Marc Ivaldi, Vicente Lagos (2022) Price Parity Clauses for Hotel Room Booking: Empirical Evidence from Regulatory Change. Toulouse School of Economics Working Papers no. 1106, 2022. november.

között, 2015-ben ugyanis több tagállam (Francia-, Svéd- és Németország egyaránt) betiltotta az MFN-klauzulákat, vagy versenyhatósági eljárások eredményeként kivezettette azokat egyes jelentősebb online szálláshely-közvetítő portálokkal.

Az eredmények alapján az árparitási klauzulákat kivezettető országokban a közvetlen csatornák érzékelhetően olcsóbbak lettek az online szálláshely-közvetítőknél, legalábbis a közép- és luxus kategóriás szállodák körében. Az értékesítési csatornák közötti átlagos árkülönbség ugyanakkor alacsonyabbnak bizonyult az olcsóbb kategóriájú szállodák esetében. A tanulmány eredményei tehát arra utalnak, hogy a (tág) MFN-klauzulák alkalmazása gyengítheti az árversenyt az online szálláshely-közvetítők és a szállodai közvetlen csatornák között, bár valószínűleg nem minden szállodai szegmensben igaz ez.

Az empirikus kutatások körében megemlíthető ugyanakkor az előzőekben említett három elemzéssel ellentétes eredményre jutó *Ma et al.*³⁵ tanulmánya is. E kutatás az árparitási kikötések 2015-ös franciaországi betiltásának szállásárakra kifejtett hatásait vizsgálta kilenc ország 200 szállodáját átfogó saját, közvetlen adatgyűjtés alapján, a tiltást megelőző (2014-es) évtől 2017-ig bezárólag – és arra az eredményre jutott, hogy az árparitási klauzulák tilalma nem eredményezett érzékelhető fogyasztói árcsökkenést a francia szálláspiacon, legalábbis a vizsgált szállodalánckörében. A tanulmány felvetései szerint ennek oka többek között az lehet, hogy a nagy online szálláskereső platformok a klauzulák érvényesége ideje alatt árelenőrző szoftverek segítségével folyamatosan figyelemmel kísérték a szállodák árképzési stratégiáit, így megerősítették az együttműködési kapcsolatokat azokkal a szereplőkkel, amelyek tiszteletben tartották a rendelkezéseiket. A tiltást követően így ezen szállodákat kedvezőbb rangsorolással, továbbfejlesztett szolgáltatásokkal és ajánlásokkal jutalmazhatták, amelyek

összességében hatékony stratégiát jelenthettek számukra ahhoz, hogy azonos tényleges eredménnyel – vagyis a jelentősebb, piaci trendeket meghatározó szállodák árazásának kontrollálásával – megkerüljék az MFN-klauzulák tilalmát. A tanulmány kitért arra is, miért juthattak más, a fentiekben említett kutatások eltérő eredményre: eszerint a korábbi elemzések egyrészt jellemzően közvetett adatokat (pl. *Hunold et al. (2018)* esetében a Kayak összehasonlító portálon közzétett árakat) használtak, szemben az ő kutatásuk közvetlen forrásból származó adatkészletével. Másrészt amíg a korábbi kutatások csupán a szállodák saját csatornáin és szállásközvetítő(kö)n alkalmazott árai olcsóbságának egymáshoz viszonyított megoszlását vizsgálták, *Ma et al. (2022)* tanulmányának adatforrása a kutatók szerint lehetővé tette számukra, hogy ezen túllépve, az érintett árak konkrét változásait is mérhessék, amely végül ellentétes eredményt hozott a fent említett kutatásokkal.

4. Az adatok bemutatása

Elemzésünkhöz a GVH fentebb leírt, 2023. évi gyorsított ágazati vizsgálata keretében gyűjtött adatokat használjuk fel.³⁶ Ezeket a GVH egy online kérdőíves kutatás keretében gyűjtötte a magyarországi szálláshely-szolgáltató vállalkozásoktól. A megkérdezettek halmaza egy minta volt, amelyet a GVH a teljes alapsokaságból, azaz az összes magyarországi szálláshely listájából vett, amelyet a Magyar Turisztikai Ügynökség Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központtól kapott.

A mintaképzés során 1 százalékos, kétszeresen rétegzett mintavétel történt, ahol a két rétegzési ismérv a szálláshely lokációja volt megyei szinten, illetve a szálláshely kiadható szobáinak száma tízes intervallumkategóriákban. A kérdőívet összesen 1127 szálláshelynek küldték ki, amelyből végül 272 (24 százalék) küldött vissza választ.

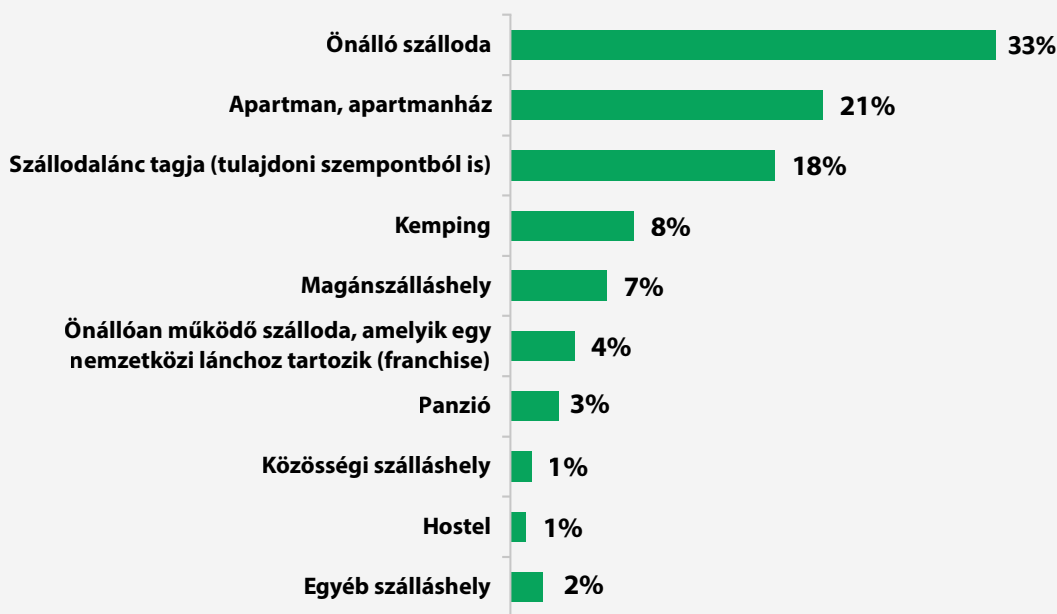
³⁵ Peiyao Ma, Andrea Mantovani, Carlo Reggiani, Annette Broocks, Néstor Duch-Brown (2022): The Price Effects of Banning Price Parity Clauses in the EU: Evidence from International Hotel Groups. Toulouse School of Economics Working Papers no. 1371; 2022. szeptember.

³⁶ GVH (2023).

A beérkezett válaszok nem tökéletesen reprezentatívak a szálláshelyek mérete szerint, a teljes sokasághoz képest felülreprezentáltak a sok (100-nál több) kiadható szobával rendelkezők (az alapsokaságban: 1,6 százalék; a válaszadók között: 57,7 százalék), és alulreprezentáltak a kevesebb (1–10) szobával rendelkezők (a sokaságban: 77,9 százalék; a válaszadók közt: 27,9 százalék). Ez vélhetően azzal magyarázható, hogy nagyobb szállodák jobban monitorozzák a beérkezett üzeneteiket, rendelkeznek a válaszadáshoz szükséges emberi és egyéb erőforrásokkal, illetve nagyobb hangsúlyt fektetnek a hatóságokkal való megfelelő kapcsolattartásra.

A kérdőív elején a szálláshelyek legfontosabb alapjellemzőire vonatkozó kérdéseket kaptak helyet, így a szálláshelyek típusa, alkalmazottainak a száma, minőségi besorolása (ötcsillagos skálán), a kiadható szobák száma, illetve a külföldi szállóvendégek aránya az adatfelvételt megelőző két évben. Ezen alapjellemzők rövid összefoglalóját mutatják az 1–3. ábrák. Látható, hogy a szálláshelyek döntő része szálloda vagy apartman (1. ábra); minőségi besorolás szerint a közép- és felső-közép-kategóriák a leggyakoribbak (2. ábra); illetőleg a vendégek forrása szerint viszonylag élesen kettéválik a minta, ugyanis a szálláshelyeken vagy elenyésző a külföldiek aránya vagy igen meghatározó (3. ábra).

1. ábra: Válaszadó szálláshelyek típus szerinti megoszlása

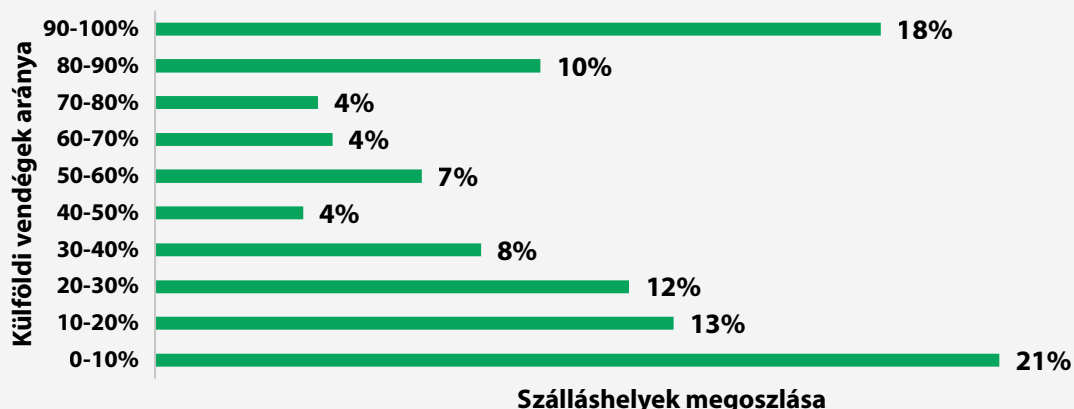
Megjegyzés: N = 272 (minden válaszadó). Forrás: GVH (2023).

2. ábra: Válaszadó szálláshelyek minőségi besorolás szerinti megoszlása

Megjegyzés: N = 272 (minden válaszadó). Forrás: GVH (2023).

3. ábra: Válaszadó szálláshelyek külföldi vendégek aránya szerinti megoszlása

Megjegyzés: N = 272 (minden válaszadó). Forrás: GVH (2023).

A leíró ismérvek után a kérdőív további kérdései döntően arra irányultak, hogy a szálláshelyeknek milyenek a percepciói a jelentősebb magyarországi szálláshely-közvetítő platformokról. A GVH a kérdőívben a négy leggyakrabban használt OTA-platfomról (Booking.com, Szállás.hu, Expedia, HRS) kérdezte a szálláshely-szolgáltatókat. Az erre vonatkozó kérdések között például ötfokú Likert-skálán kellett megadniuk, hogy mennyiben értenek egyet az alábbi kijelentésekkel:

- „A/z [OTA] oldalon való jelenlét mindenképpen szükséges ahhoz, hogy profitábilisan tudjon üzemelni.”
- „A/z [OTA] oldal könnyen kezelhető szálláshely-szolgáltatóként.”
- „A/z [OTA] által alkalmazott jutalék elfogadható mértékű.”
- A szálláshely-közvetítő vállalatokról alkotott percepciókra vonatkozó kérdések között számunkra a leglényegesebbek arra vonatkoztak, hogy a szálláshelyek hogyan viszonyulnak az egyes szálláshely-közvetítők által szerződésben előírt árparitási klauzulákhoz. Ez a blokk négy kérdésből állt:
- „Jellemzően azonos áron értékesíti-e szállodai szobáit a/z [OTA] oldalon, mint saját honlapján?”
- (Ha a válasz igen:) „Mi ennek az oka?”

- „Jellemzően azonos áron értékesíti-e szállodai szobáit az [OTA] oldalon, mint más szálláshely-közvetítő oldalakon?”
- (Ha a válasz igen:) „Mi ennek az oka?”

Az erre a kérdéskörre adott válaszok teszik lehetővé, hogy elemezzük a szálláshely-szolgáltató vállalatok percepcióit az árparitási klauzulák korlátozó hatásairól.

5. Módszertan

Jelen elemzés azt vizsgálja, hogy melyek azok a szálláshely-szolgáltatók, amelyeknek elsősorban korlátozást jelentenek a szálláshely-közvetítők által kikötött árparitási klauzulák. Kutatási kérdésünk megválaszolásához logisztikus regressziós (logit) modellt használunk, azt ugyanis úgy is fel lehet tenni, hogy a szállásadók egyes ismérvei milyen módon befolyásolják annak a valószínűségét, hogy egy szálláshely-szolgáltatónak korlátozást jelent az árparitási klauzula. A logisztikus regresszió lényege egy olyan modell létrehozása, amely alkalmas egy kétkimenetelű eredményváltozó előrejelzésére.³⁷

Az *eredményváltozónk* a fenti részben bemutatott változó arról, hogy a szálláshely-szolgáltatóknak mennyire jelent árazásbeli korlátozást az árparitási kikötése. Mivel a modell koefficiensei az Odds Ratio (esélyhányados) arányváltozását adják

³⁷ Békés Gábor, Kézdi Gábor (2021) *Data Analysis for Business, Economics, and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 307–309 o.

meg adott magyarázóváltozó egységnyi változásának hatására, esetünkben ez azt jelenti, hogy az egyes magyarázóváltozók egységnyi növekedésének hatására hányszor lesz valószínűbb, hogy egy szálláshely-szolgáltatót korlátoz az árparitási kikötés, mint hogy nem korlátoz. A modell koefficiensek számszerű értelmezését az átlagos parciális hatás (APE) -mutatóval is vizsgáljuk, amely azt mutatja be, hogy átlagosan mennyivel nő a korlátozás valószínűsége, ha a magyarázó változó egységnyivel nő. Ezen mutató értelmezése kézenfekvő, mivel a korlátozás bekövetkezésének valószínűségére fókuszál, szemben az Odds Ratióval, amely oddsokat fejez ki, így egyfajta relatív hatást mutat be.

Bár a GVH a 2023. évi ágazati vizsgálatában négy szálláshely-közvetítő vállalatról kérdezte meg a szállásadókat, jelen tanulmányban kizárólag a Szállás.hu platformmal kapcsolatos percepciókat elemezzük. Ennek az elsődleges oka, hogy a Booking.com árparitási kikötéseit a DMA-ból eredő kötelezettségek miatt megszüntették, valamint az, hogy a HRS és az Expedia nem tekinthető jelentős szereplőnek itthon, tőlük ugyanis a szálláshely-foglalások elhanyagolható része származik,³⁸ így a

kutatási kérdés szempontjából összességében csupán a Szállás.hu árparitási gyakorlatával kapcsolatos percepciók számítanak relevánsnak.

A magyarázóváltozók két csoportra oszthatók. Az első csoport tartalmazza a már bemutatott leíró karakterisztikákat:

- a kiadható szobák száma;
- a külföldi vendégek aránya;
- a csillag szerinti minőségi besorolás dummy változói (baseline = 2 csillag);
- a saját honlapon történő értékesítés aránya;
- a szálláshely a fővárosban van vagy sem;
- illetve a szálláshely első megnyitása óta eltelt idő.

A karakterisztikák főbb leíró mutatóit (középérték, szóródás, aszimmetria) az 1. táblázat összeíti. Ez alapján az első csoport folytonos magyarázó változóinak eloszlása jobbra elnyúló, enyhe aszimmetrikussággal jellemezhető, illetve látható, hogy a vizsgált mintában jelentős arányban vannak a nem fővárosi, a jellemzően alacsony külföldi vendégaránnyal bíró és a három- vagy többcsillagos besorolású szálláshelyek.

1. táblázat: Magyarázóváltozók leíró statisztikája

Változók	Megfigyelések	Átlag	Medián	Szórás	Ferdeség
Működési idő (év)		21,4	17,0	19,0	2,5
Kiadható szobák száma (db)	109	133,0	103,0	126,0	2,1
Saját honlapon történő értékesítés aránya (%)		34,9	30,0	25,7	0,4
Fővárosi szálláshelyek	15 (14%)				
Nem fővárosi szálláshelyek	94 (86%)				
Külföldi vendégek aránya					
0–24%	45 (41%)				
25–49%	23 (21%)				
50–75%	19 (18%)				
75–100%	22 (20%)				
Minőségi besorolás					
1 csillagos	4 (4%)				
2 csillagos	0 (0%)				
3 csillagos	33 (30%)				
4 csillagos	49 (45%)				
5 csillagos	4 (4%)				
nincs besorolása	19 (17%)				

³⁸ GVH (2023), 55–58 o.

A második csoport a bemutatott adatok másik felét takarja, azaz a kérdőívben feltett Likert-skálán megválaszolt kérdések csoportját. Itt úgy találtuk, hogy több olyan kérdés is van, amelyek percepció szempontjából azonos kategóriákba sorolhatók. Így például mind a „Sok vendég érhető el a Szállás.hu oldalon keresztül”, illetve „A Szállás.hu oldalon való jelenlét mindenképpen szükséges ahhoz, hogy profitábilisan tudjon üzemelni” láthatóan az adott szálláshely-közvetítő használatából adódó üzleti előnyökre irányul. Ezeket az igen hasonló kérdéseket érdemes külön változók-ként való alkalmazás helyett összevonni. Ennek a célja nem csak a modell egyszerűbbé tétele, hanem a multikollinearitás elkerülése, amely az egymással erősen korreláló változók szerepeltetéséből adódna.³⁹

A változók összevonását főkomponens-elemzésen (PCA) keresztül valósítjuk meg.⁴⁰ Az elemzést R-szoftverben végeztük el, a *psych*-csomag principle nevű függvénye segítségével. A függvény algoritmikusan hajtja végre az elemzés lépéseit, létrehozva a megadott mennyiségű főkomponenst, amelyek közül az első a – standardizált – megfi-

gyelések varianciájának legnagyobb részét magában foglaló főkomponens. A második főkomponens a megfigyelések varianciájának második legnagyobb részét foglalja magába, és független (ortogonális) az elsőre, és így tovább. Ezek után megvizsgáljuk, hogy a létrejött főkomponensek hogyan korrelálnak a változóinkkal, mely változók vonhatók össze értelmes módon a főkomponensekbe.

Esetünkben már három főkomponens a megfigyelések varianciájának 84 százalékát magyarázza. A három főkomponens a 2. táblázatban leírt módon korrelál az összevonandó változóinkkal. Látható, hogy a változók értelmesen elkülöníthetők a főkomponensek által alkotott csoportokban. Az első főkomponens azokkal a kérdésekkel korrelál, amelyek a Szállás.hu használatából fakadó előnyökre vonatkoznak, a második azokkal, amelyek a Szállás.huval mint vállalattal való együttműködés minőségére vonatkoznak, amíg a harmadik a szolgáltatás működésével kapcsolatos kérdésekkel korrelál. Így ezeknek megfelelően neveztük el a három főkomponensünket, és szerepeltettük a modellünkben.

2. táblázat: Főkomponensek korrelációja változókkal

Eredeti változók	PC1	PC2	PC3	Összevont változók
„Sok vendég érhető el a Szállás.hu keresztül.”	0,86	-0,04	0,15	Elégedettség a Szállás.hu oldalból származó előnyökkel.
„A Szállás.hu oldalon való jelenlét mindenképpen szükséges ahhoz, hogy profitábilisan tudjon üzemelni a szálláshely.”	0,90	0,07	0,06	
„A Szállás.hu oldal hatékonyan működik.”	0,77	0,36	0,16	
„A Szállás.hu által alkalmazott jutalék elfogadható mértékű.”	-0,08	0,77	0,28	Elégedettség a Szállás.huval való együttműködéssel.
„Szálláshely-szolgáltatóként van lehetőségem tárgyalni a Szállás.hu oldallal, és közösen kialakítani a feltételeket.”	0,11	0,85	0,01	
„Összességében elégedett vagyok a Szállás.hu oldallal való együttműködéssel.”	0,46	0,72	0,22	
„Jól működik a Szállás.hu.”	0,45	0,50	0,53	Elégedettség a Szállás.hu weboldalának kezelhetőségével.
„A Szállás.hu oldal könnyen kezelhető szálláshely-szolgáltatóként.”	0,14	0,17	0,93	

³⁹ Békés, Kézdi (2021), 274. o.

⁴⁰ Békés, Kézdi (2021), 110. o.

6. Eredmények bemutatása

6.1. Külföldi vendég-arány és a korlátozó hatás kapcsolata

A regressziós elemzés eredményeinek bemutatása előtt érdemes rámutatni a szálláshelyeknél a külföldi vendég-arány szerepére, amely bizonyos mértékig szintén indokolja az elemzés Szállás.hu felhasználókra történő szűkítését.

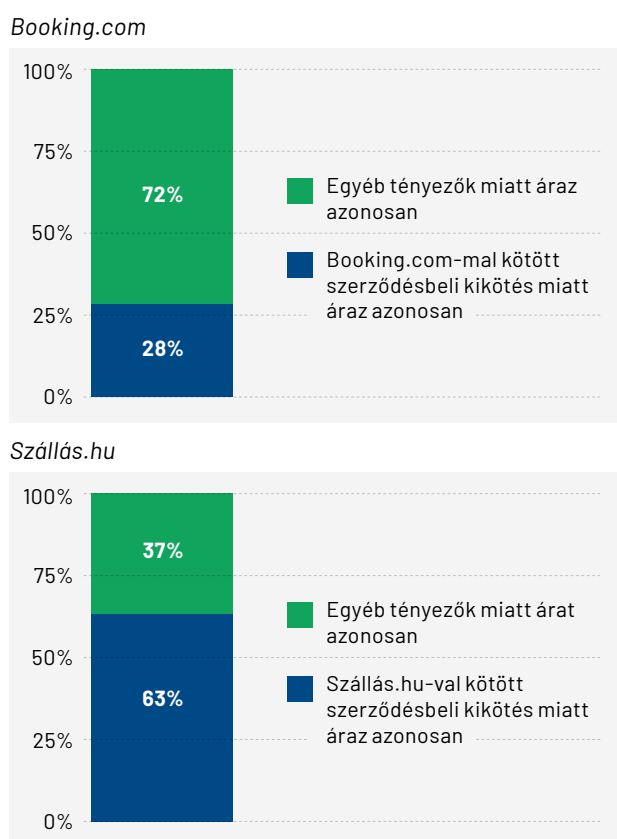
Ahogy erre a kérdőív adatai is rámutatnak, a megkérdezett szálláshelyek közül a szűk árparitási gyakorlat arányaiban kevesebb Booking.com-felhasználót korlátoz, mint Szállás.hu-felhasználót (4. ábra).⁴¹ A Szállás.hu-val kapcsolatban lévő szálláshelyek közel kétharmada áraz ugyanis azonosan az adott szálláshely-közvetítő árparitási elvárása miatt, amíg a Booking.com felhasználóinál ez az arány csupán 28 százalék.

Ez az eltérés eredhet a Booking.comot (is) használó szálláshelyeknél tapasztalt magasabb külföldi vendég-arányból (5. ábra). Látható ugyanis, hogy a Szállás.hu-hoz képest a Booking.com-nál jelentősebb arányban jelennek meg azok a szálláshelyek, ahol a külföldi vendégek aránya elérte a forgalom legalább 25 százalékát. Ez a Booking.comot (is) használó szállásadók 72 százalékáról, amíg a Szállás.hu-t (is) használó szálláshelyek 37 százalékáról mondható el. Összeségében azon szálláshelyek, ahol jelentősebb arányban vannak külföldi vendégek, a szűk árparitást vélhetően kevésbé érzékelik korlátozónak, hiszen a külföldi vendégek kis valószínűséggel tájékozódnak a belföldi szálláshelyek saját, jellemzően magyar nyelvű honlapjairól. Ebből adódóan a jelentős külföldi vendég-forgalommal rendelkező szálláshelyek számára vélhetően nem számít releváns értékesítési csatornának a saját honlap. A szűk árparitás a Szállás.hu-t (is) használó szállásadók számára ezzel szemben nagyobb arányban bír korlátozó hatással (4. ábra) amellet, hogy a Szállás.hu-s felhasználók jelentő-

sebb arányban értékesítenek belföldi vendégeknek (5. ábra), akik számára releváns opció a szálláshelyek saját honlapjain való tájékozódás.

Ugyanakkor a fenti összefüggés az ábrák alapján nem mondható megbízhatónak, mivel azok számos olyan szállásadó választát összesítik, akik egyszerre hirdetnek a Booking.comon és a Szállás.hu-n. Továbbá, értelemszerűen a két változó közötti összefüggés nem tekinthető oksági kapcsolatnak sem, hiszen a külföldi vendégek arányán felül számos más ismérv is magyarázhatja a szálláshelyek árazási magatartásai közötti különbségeket.

4. ábra: A szálláshelyközvetítő-oldalokon és a saját honlapon azonosan történő árazás mögött meghúzódó tényezők

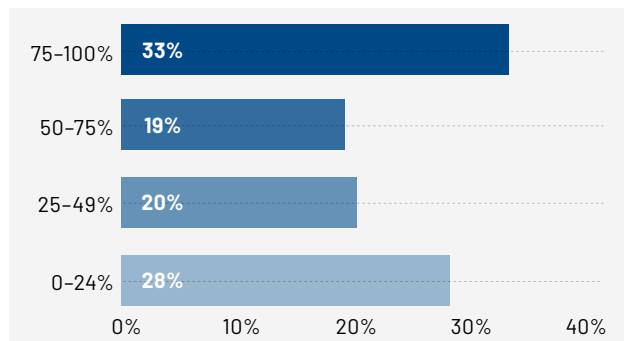

Megjegyzés: N = 98, illetve N = 109 (Booking.com, illetve Szállás.hu felhasználók, akik azonosan áraznak a saját honlapjukon és a Booking.comon, illetve a Szállás.hu-n)

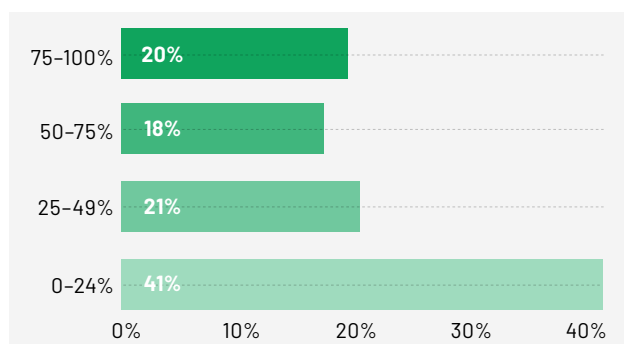
⁴¹ Ahogy az eredményváltozó bemutatása kapcsán kifejtettük, korlátozó hatást feltételezünk minden olyan válaszadó részéről, aki azt állította, hogy az árparitási kikötés miatt áraz azonosan a saját honlapján.

5. ábra: A szálláshely-közvetítő platformok igénybevétele a szálláshelyek külföldi vendég-aránya szerinti bontásban

Booking.com

Szállás.hu

Megjegyzés: $N = 98$, illetve $N = 109$ (Booking.com, illetve Szállás.hu felhasználók, akik azonosan áraznak a saját honlapjukon és a Booking.comon, illetve a Szállás.hun)

6.2. Regressziós eredmények

Az (1) egyenlet becslése azon Szállás.hut (is) használó szálláshelyek mintáján történt, akik a saját honlapjukon azonosan áraztak, mint a Szállás.hun. A paritási gyakorlat nem minden szálláshely kapcsán bírt kényszerítő erővel, mivel a Szállás.hun (is) megjelenő válaszadók (169 szálláshely) csupán 65 százaléka árazott az árparitási kikötésnek megfelelően.

(1) egyenlet

$$\Pr(Y = 1 | \mathbf{X}) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \sum_{i=1}^k \beta_i X_i)}}$$

A 3. táblázatban a modell becslése során kapott esélyhányadosok (*odds ratio*)⁴² szerepelnek. Látható, hogy a szálláshelyek csillag szerinti besorolása, illetve a Szállás.hu kezelhetősége kapcsán képzett faktor változó, valamint a saját honlapon történő értékesítés arányára vonatkozó változók nem bírnak statisztikailag szignifikáns együttműködésekkel. A legjelentősebb hatások a főváros-változó (ha egy szálláshely budapesti, jelentősen kisebb eséllyel korlátozó számára az árparitás) és a képzett faktorváltozók kapcsán figyelhetők meg. A modell teljesítményét a helyesen besorolt megfigyelések aránya adja meg, e szerint a modell a szálláshelyek közel 79 százalékát sorolta be helyesen, továbbá a modell McFadden-féle pszeudo R^2 -e 0,32 volt, ami közepes illeszkedésre utal. Ez alapján a felhasznált magyarázóváltozók jelentősen növelik a modell magyarázóerejét a „null” (magyarázóváltozók nélküli) modellhez képest, tehát érdemben magyarázzák a szálláshelyek percepciók különbségeit az árparitási kikötések vonatkozásában.

Az eredmények alapján (4. táblázat) a régebbi és a nagyobb szállásokat jobban korlátozza az árparitási kikötés (minden más változatlansága mellett egy további működési év átlagosan 1 százalékponttal, illetve egy további szoba átlagosan 0,1 százalékponttal növeli a korlátozás bekövetkezésének valószínűségét), amíg a Szállás.huval alapvetően elégedett válaszadókat kevésbé korlátozza az árparitás (az üzleti előnyökkel és az együttműködéssel való elégedettség egy pontnyi növelése átlagosan 9,7 százalékponttal, illetve 10,7 százalékponttal csökkenti korlátozás valószínűségét).

⁴² Lásd a Módszertani fejezetet.

3. táblázat: Többváltozós logisztikus regresszió az árparitási klauzula korlátozó hatásának modellezésére

Függő változó:	
Korlátozó hatást fejt ki a paritás	
Működési idő (év)	1,080*** (0.0271)
Főváros	0.078** (0.091)
Kiadható szobák száma (db)	1.010** (0.004)
Külföldi vendégek aránya (%)	0.963** (0.016)
3 csillagos besorolás	8.222 (12.547)
4 csillagos besorolás	4.901 (6.919)
5 csillagos besorolás	2.560 (4.760)
Nincs besorolás	2.592 (3.861)
Saját honlapon történő értékesítés aránya (%)	1.001 (0.014)
Elégedett a Szállás.hu szolgáltatásaiból adódó üzleti előnyökkel	0.486** (0.171)
Elégedett a Szállás.hu-val való együttműködéssel	0.453** (0.147)
Elégedett a Szállás.hu weboldalának kezelhetőségével	1.383 (0.385)
Konstans	0.190 (0.294)
Megfigyelések	109
Log Likelihood	-45.58
Akaike-inf.krit.	117.17
Megjegyzés:	*p<0.1; **p<0.05; ***p<0.01

Megjegyzés: N=109 (Szállás.hu felhasználók, akik azonosan áraznak a saját honlapjukon és a Szállás.hun)

4. táblázat: Statisztikailag szignifikáns változók APE-mutatói

Szignifikáns együtthatóval bíró változók	Átlagos parciális hatás (APE)
Működési idő (év)	0,010
Főváros	-0,381
Kiadható szobák száma (db)	0,001
Külföldi vendégek aránya (%)	-0,005
Elégedett a Szállás.hu szolgáltatásaiból adódó üzleti előnyökkel	-0,097
Elégedett a Szállás.hu-val való együttműködéssel	-0,107

Megjegyzés: N=109 (Szállás.hu felhasználók, akik azonosan áraznak a saját honlapjukon és a Szállás.hun)

A külföldi vendégek-aránya-változó alapján a hazai ügyfeleket nagyobb arányban fogadó szállásokat jobban korlátozza az árparitási kikötés (ha egy százalékponttal nő a külföldi vendégek aránya, akkor átlagosan 0,5 százalékponttal csökken a korlátozás valószínűsége), tehát amennyiben kontrollálunk a többi magyarázó változóra, a változók közötti kapcsolat akkor is megmarad, ami a 4–5. ábrák alapján is megfigyelhető: vagyis a külföldi vendég-arány negatívan függ össze a korlátozás valószínűségével.

7. Összegzés

Tanulmányunk célja empirikusan felkutatni az árparitási klauzulák lehetséges hatásait a szállásadói szektorra. Az eredmények alapján több olyan szállásadói ismerv is beazonosítható, amely szignifikánsan összefügg azzal, hogy a szálláshelyek korlátozó hatást tulajdonítanak a Szállás.hu árparitási kikötésének. Az ismérvek közül nagyságukat tekintve legnagyobb hatással a működési idő, a lokáció, illetve a szálláshelyközvetítő oldallal való elégedettség bírt, tehát a régebb óta működő, vidéki, illetve triviális módon az elégedetlenebb szálláshelyek körében jelent korlátozó tényezőt az árparitási kikötés – e szállások a kikötések hiányában vélhetően eltérően áraznának saját honlapjukon, mint a kikötést előíró szálláshelyközvetítő oldalon. A bemutatott eredményeket azonban az elemzés korábban bemutatott korlátainak ismeretében érdemes kezelni.

A jövőben célszerű lehet megvizsgálni, hogy az e-kereskedelmi törvény módosítása (2024. július) után a jelen elemzésben beazonosított ismérvű szálláshelyek körében hogyan alakult a saját honlapon történő árazás, tehát a különböző csatornákon feltüntetett árak valóban eltérnek-e egymástól. Ezzel indirekt módon kimutathatóvá válna, hogy a korlátozottság percepciója a gyakorlatban is korlátozást jelent-e. Másfelől a keresleti oldal vonatkozásában érdemes azt is megvizsgálni, hogy a szálláshelykereső vendégek milyen mértékben érzékelik az árparitási kikötés megszűnésének hatásait, vagyis a saját honlapon történő foglások arányának alakulását is érdemes vizsgálat alá venni.

Pártay-Czap Sarolta¹, Remes Gábor², Robotka Imre³

Az adatmonetizáció hatása az uniós és magyar versenyjogra

The impact of data monetization on EU and Hungarian competition law

Abstract: *The continuous and extremely rapid development of digital technology is transforming all segments of social life, especially the economy and commerce. The aim of this study is to provide a comprehensive overview of the characteristics of the data-driven digital market and the new issues arising from the various types of data monetization that have an impact on EU and domestic competition law. It highlights the new challenges related to the interplay of personal data protection and competition law, the means of preventing abuse by big data companies with market dominance, and the importance of responsible use of data assets that serves society. With the development of artificial intelligence, the data economy is becoming an even more significant area, which is why it is particularly important to develop effective competition law enforcement tools.*

Tárgyszavak: versenyjog; adatvédelem; adatmonetizáció; adatgazdaság; digitális piac

Keywords: competition law; data protection; data monetization; data economy; digital market

Bevezetés

A technológia folyamatos és rendkívül felgyorsult fejlődése átalakítja a társadalmi élet valamennyi szegmensét, különösen a gazdaságot és kereskedelmet. Az új piaci, gazdasági folyamatok a versenyjog minden területén új kihívások elé állítják a jogalkotást, az uniós és tagállami szabályozást és jogalkalmazókat is. Bármilyen adat – legyen szó személyes, üzleti, vagy egyéb adatról – eszmei értékkel bír.

A monetizáció jelensége, hogy a digitális gazdaságban a nem profitábilis eszmei érték, az adat – óriási mennyiségben történő gyűjtésével, feldolgozásával, információvá alakításával, és ezen információ saját célokra való fordításával vagy

harmadik felek számára történő továbbértékesítésével – pénzbeli értéket, profitot generál. Az adat mint a digitális gazdaság „üzemanyaga”, a digitális piacon rendkívüli jelentőséggel bír, ezért a jognak is legalább olyan kiemelt helyen kell kezelnie, mint a gazdaságnak.

A tanulmány célja, hogy átfogó jelleggel mutassa be az adatvezérelt digitális piac jellemzőiből és az adatok különböző típusú monetizációjából eredő új kérdéseket, amelyek hatással vannak az uniós és a hazai versenyjog területeire.

Elsőként az input adatok forrásával kapcsolatos témaköröket mutatjuk be, többek között a versenyjog és az adatvédelem kapcsolódó pontjait, összefonódó közös területeit, továbbá az adatva-

¹ Bíró, Fővárosi Törvényszék. A tanulmányban megfogalmazott következtetések kizárólag a szerzők saját véleményét és nem intézményi álláspontot tükröznek.

² Tanácselnök, Kúria.

³ Tanácselnök, Fővárosi Ítéltábla.

gyon megosztása, az adatokkal való gazdálkodás versenyjogi vonatkozásait.

Az adatok birtoklása – mint piaci erő – különösen az erőfölénnyel visszaélés szempontjából lényeges tényező. A kapuőrök fokozott felelősségének egyik alapja az általuk kezelt rendkívül jelentős mennyiségű adat; a vállalatok összefonódásának ellenőrzésekor sem lehet már figyelmen kívül hagyni – a hagyományos piaci mutatók mellett – a birtokukban lévő adat mennyiségét és piaci jelentőségét.

Végül az output adatokkal, vagyis az automatizált rendszerek kimeneti eredményeivel kapcsolatos versenyjogi kérdéseket gyűjtöttük össze, amelyek között felmerülnek az automatizált döntéshozatal eredményével kapcsolatos adatvédelmi követelmények, a személyre szabott hirdetések és árazás kockázatai, a figyelempiac, a fogyasztói figyelem megszerzésének tisztességtelen eszközei, az új típusú sötét minták megjelenése a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok között, és végül az algoritmikus versenykorlátozó megállapodások kérdése.

1. Az adat jelentősége a digitális piacon – az adat az új olaj

„Az adat az új olaj” már szállóigévé vált mondas a fellelhető források szerint először Clive Humby brit matematikus, vállalkozó és adattudós szájából hangzott el még 2006-ban.⁴ Michael Palmer azzal egészítette ki Humby hasonlatát, hogy az adat olyan, mint a nyersanyag, értékes, de ha nem finomítják, nem lehet igazán felhasználni. Az olajat gázzá, műanyaggá, vegyi anyagokká stb. kell alakítani, hogy értékes, eladható terméket hozzanak létre, ugyanígy az adatokat is fel kell dolgozni, elemezni kell ahhoz, hogy értéket képviseljenek.⁵

A hasonlat ugyan figyelemfelkeltő, azonban a tárgyunkra tekintettel nyilvánvalóan sántít, a fosszilis energiahordozóhoz képest ugyanis az adat tekintetében már a mennyiség sem értelmezhető önállóan további jellemzői figyelmen kívül hagyásával: változatosság/sokféleség, gyorsaság, valóságosság/megbízhatóság (avagy szintet is lépve, a pénzügyi jog területéről kölcsönözve: hitelt érdemlőség) és az érték, illetve az eredete/forrása és a (újra)felhasználhatósága (végesség/hiányának) kérdése is eltér.⁶

Az adatok (adatstruktúrák) kereskedelem tárgyaiként való kezelése és osztályozása olyan jogi környezetben történik, ahol az általuk hordozott jelentésben megnyilvánuló egyes tulajdonságokat megragadva szabályoz a jog – titok- és szerzői jog, személyes adat védelme, személyiségi jog-/adatvédelem –, ugyanakkor ő maga e szabályozások számára ugyanúgy láthatatlan, mint a vagyoni, tulajdoni szabályozás számára.⁷

Fajtaik számbavétele, klasszikus jogi minősítésük, illetve a rájuk vonatkozó jogi szabályok azonosításán túl egy átfogó kategorizálásnak és katalogizálásnak más szempontú minősítést is el kell végeznie: ilyen lehetséges kategorizálás szerint⁸ egyrészt statikusak (ilyenek az „önként” átadott személyes és egyéb adatok), másrészt dinamikusak, mint a megfigyeléssel/nyomkövetéssel előállt adatok; valamint ezek és a statikus adatok együttes elemzéséből következtetéssel előálló adatok; ez előbbiek pedig egyrészt nyers, másrészt feldolgozással előállt adatok. A témán belül különös jogi kihívást jelent a személyes adatok köre.

A személyes adatok rendelkezésre bocsátásának elismerése a digitális szolgáltatásról szóló szerződések keretében – annak kimondása nélkül, hogy ez ellenérték lenne – még visszafogott, tudatos megközelítés az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019. május 20-ai, a digitális tartalom

⁴ Charles Arthur (2013) Tech giants may be huge, but nothing matches big data. *The Guardian*, 2013. 08. 23. Elérhető: <https://www.theguardian.com/technology/2013/aug/23/tech-giants-data>.

⁵ Michael Palmer (2006) Data is the new oil. *ANA Marketing Maestros blog*, 2006. 11. 03. Elérhető: https://web.archive.org/web/20080215225315/http://ana.blogs.com/maestros/2006/11/data_is_the_new.html.

⁶ Parti Tamás (2022) Adat – érték – vagyon – tulajdon relációk, *Gazdaság és Jog*, 2022/9–10., 54–56.

⁷ Parti (2022), 85.

⁸ Kappel Gergely (2022) A személyes adatok értékmérője és az adatvédelem szerepe a versenyjogban. *JURA*, 2022/2, 111–119.

szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól szóló 2019/770 irányelvében („digitális tartalom-szolgáltatás-irányelv”), ami azonban egyes szerzőket már arra indított, hogy a személyes adatok kommercializálódásának és árujellegének közvetett elismerésére következtessenek,⁹ holott a (24) preambulumbekzdés egyértelmű.

Az adatok eladható terméké alakítása mozgatja a digitális piac jelenlegi működési modelljét, amely többoldalú, többszereplős piac. A klasszikus terméket előállító gyártó–forgalmazó–fogyasztó-viszonyrendszerrel a digitális piacon sokkal összetettebb kapcsolatok és mechanizmusok működnek a szereplők között. „A fogyasztók mellett, hogy a digitális áruk és szolgáltatások címzettjei, maguk is alanyai a digitális adatgazdaságnak.”¹⁰ A résztvevők közül pedig a digitális platformok a többoldalú piac olyan kulcsszereplőjévé váltak, amelyek működését és piacra gyakorolt hatását a hagyományos szabályozás nem képes megfelelően kezelni. „A platformosodás a digitális szektor fő jellemző üzleti modellje, ebben a formában működnek a digitális szektor részét képező megosztásalapú gazdaság (pl. Uber, Airbnb), mobil operációs rendszerek gyártói (Google Android, Apple iOS) az adatvezérelt figyelemiaci szereplők (Google kereső, YouTube, Chrome böngésző, Facebook) és az online piacterek (pl. Amazon).”¹¹

Tom Goodwin ezt a jelenséget úgy fogalmazta meg, hogy „Az Uber, a világ legnagyobb taxitársasága nem rendelkezik járművekkal. A Facebook, a világ legnépszerűbb médiatulajdonosa nem hoz létre tartalmakat. Az Alibaba, a legértékesebb kiskereskedő nem rendelkezik árukészlettel.

*Az Airbnb, a világ legnagyobb szállásközvetítője nem rendelkezik ingatlanokkal. Valami érdekes dolog történik.”*¹²

A felhasználók – ideértve a fogyasztói és üzleti felhasználókat is – közvetlenül a platform üzemeltetője által lehetővé tett és megfigyelt interakcióban állnak egymással. Az összegyűjtött adatok mennyisége, áramlásának sebessége és sokfélesége lehetővé teszi az „adathálózati hatások” kialakulását, amelyek a hagyományos hálózati hatásokhoz hasonlóan működnek: a több felhasználó hozzájárul a több adat generálásához, amely segít a szolgáltatások és termékek minőségének javításában, ami magasabb felhasználói elégedettséget és magasabb minőségű szolgáltatásokat eredményez.¹³

A platformok több módon gyűjtik és monetizálják az adatokat, egyik a közvetlen előfizetési modell, ahol a termékeket konkrétan a felhasználókra szabják – például Spotify, Netflix –, vagy a célzott, személyre szabott hirdetések értékesítése, mint például a Facebook és a Google Search. A legtöbb ingyenes hirdetésalapú platform által alkalmazott üzleti modell célja, hogy piaci dominanciára tegyen szert a másodlagos digitális hirdetési (/figyelem-) piacon, amely már pénzbeli profitot termel számára. Az általuk gyűjtött adatokból, azok összekapcsolásával, nagyobb értéket tudnak generálni. Ily módon lehetővé válik, hogy fogyasztói preferenciákra, viselkedésre és egyes társadalmi csoportokra vonatkozó megfigyeléseket tegyenek, amelyek a másodlagos hirdetési piacon értékesíthetők. Ez a modell lehetővé teszi a platformok számára, hogy a teljes ökoszisztéma

⁹ Szilágyi Ferenc (2023) Digitális szolgáltatás személyes adatok ellenében a Facebook közösségi háló szolgáltatás példáján. *Polgári Jog*, 2023/1–2., 2.

¹⁰ Darázs Lénárd (2023) Digitális fogyasztóvédelem európai perspektívában. In: Keserű Barna Arnold, Szoboszlai-Kiss Katalin, Németh, Richárd (szerk.) *SALUS VOCALIS. Csegöldi indulás – Győri érkezés, Ünnepi tanulmányok Fazekas Judit tiszteletére*. Győr: Universitas-Győr Nonprofit Kft., 82.

¹¹ Tóth András (2021a) A tisztességes adatkereskedelmet biztosító szabályozás szükségességéről. *Állam- és Jogtudomány*, 2021/3, 101.

¹² „Uber, the world’s largest taxi company, owns no vehicles. Facebook, the world’s most popular media owner, creates no content. Alibaba, the most valuable retailer, has no inventory. And Airbnb, the world’s largest accommodation provider, owns no real estate. Something interesting is happening.” Tom Goodwin (é.n.). Elérhető: <https://www.tomgoodwin.co/>.

¹³ Beatriz Kira, Vikram Sinha, Sharmadha Srinivasan (2021) Regulating digital ecosystems: bridging the gap between competition policy and data protection. *Industrial and Corporate Change*, 30/5, 1340.

minden résztvevője számára megkerülhetetlen piaci szereplővé válnak.

Az ökoszisztémákat kialakító domináns szereplők kihasználják, hogy közvetlenül kapcsolatban állnak óriási számú felhasználóval (például Google, Facebook), és nemcsak a hirdetőik számára értékesítik a gyűjtött fogyasztói adatokat, de maguk is saját kiegészítő szolgáltatásokat nyújtanak, kihasználva platformpozíciójuk előnyeit a versenytársakkal szemben (például Apple zene, iPod és Apple TV az Apple esetében). Emellett a hálózati hatások által magukhoz kötik a felhasználókat, és növelik az alternatív ökoszisztémára való váltás költségeit. Az adatgyűjtés és -kezelés a fogyasztók jólétére is hatással van, amely a versenypolitika központi magját képezi.¹⁴

A bírósági jogalkalmazói tevékenységet nagyban segíthetné, ha a (személyes, illetve szellemi tulajdonhoz, szabadalomhoz, üzleti titokhoz, know-how-hoz kapcsolódó stb.) adatok, adatfajták (vagyon értékkel bíró vagy ilyenként nem minősíthető) jogi és más tudományterületi (tárgyunk szempontjából leginkább közgazdasági) minősítéseit együtt láthatnánk, azok átfedéseivel együtt (több ponton egymást metsző halmazok képében). Látni kell ugyanis, hogy a digitális gazdaság alapját képező adatra milyen párhuzamos jogi előírások vonatkoznak, mi mindenre kell kitekintéssel lenni akkor, amikor monetizálásának folyamatát kell átlátni, illetve már egy versenyjogi beavatkozás mérlegelésének folyamatában értékelni. Egy

ilyen munka segítene tisztán/tisztábban látni, s adott esetben az új jogi megközelítéseknek is katalizátora lehetne.

Érdemes lenne eljutni oda, hogy a személyes és egyéb adatok határvonala élesedjen, el lehessen gondolkodni azon, hogy a személyes adatok monetizálása elvi szinten egyáltalán felmerülhetett volna-e, avagy ez egy tévút –, és a magánélet tiszteletben tartásához való jog részeként a személyes adatok védelme egyszerűen nem teszi lehetővé, hogy a monetizálás¹⁵ által felmerülhessen a felettük való rendelkezési jog átadása (ha egyetértünk azzal, hogy a továbbadás vagy egyéb módon hasznosításhoz ez szükséges), s egyfajta dologiasításuk.

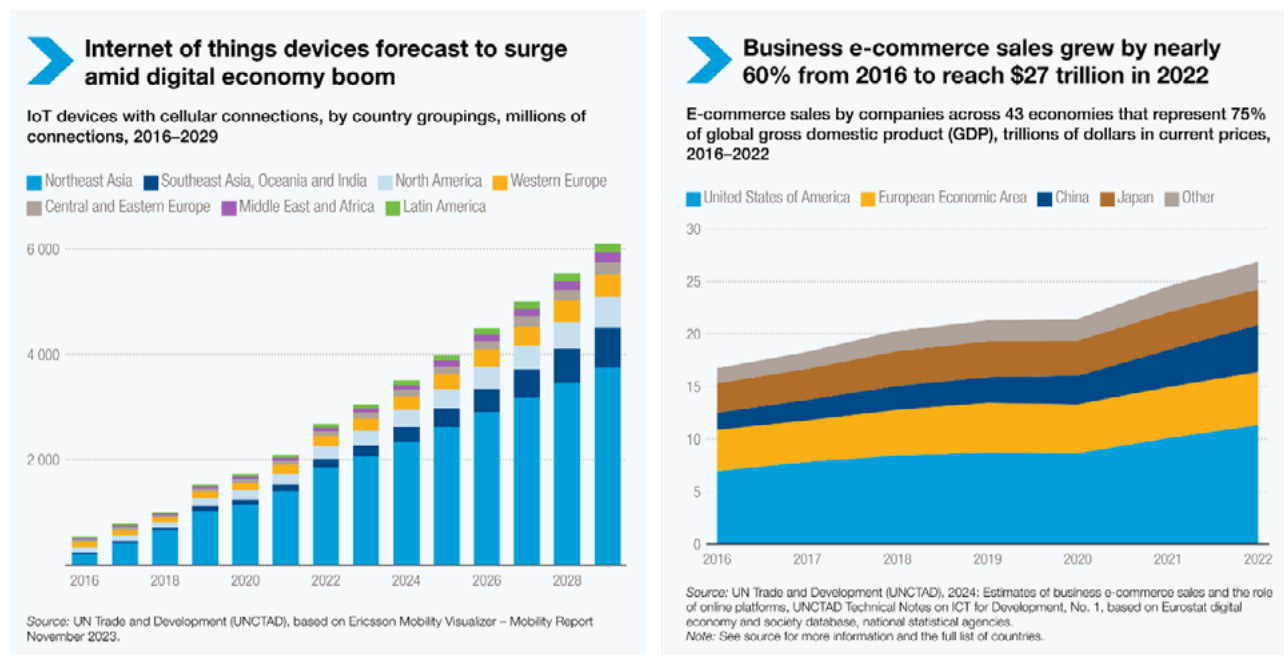
1.1. A digitális gazdaság, a digitális adatgazdaság és az uniós szabályozás

A digitális gazdaság virágzik és rohamos sebességgel nő. Az okostelefonok eladása 2010 óta több mint duplájára nőtt, 2023-ra világszinten elérte a 1,2 milliárd darabot, az ún. dolgok internete (Internet of Things, IoT) elterjedése – ami az internetalapú okoseszközöket jelenti (például okosóra, okos világítás, okos háztartási gépek) – 2023–2029 között várhatóan 2,5-szeresére, világszinten kb. 39 millió darabra nő. A globális GDP háromnegyedét képviselő 43 ország gazdasági adatai azt mutatják, hogy az e-kereskedelem forgalma 2016–2022 között közel 60 százalékkal nőtt, és elérte a 27 milliárd dollár értéket.¹⁶

¹⁴ Kira, Sinha, Srinivasan (2021), 1340–1342.

¹⁵ „Darren S. Tucker és Hill B. Wellford példának okáért azt mondja, hogy egy személy demográfiai információja nagyjából 0,0005 dollárba kerül. Míg egy fogyasztó részletes vásárlási profilja is egy dollár alatt van.” Kappel (2022), 112.

¹⁶ United Nations (2024) Digital Economy Report 2024. Shaping an environmentally sustainable and inclusive digital future. Genova: United Nations Conference on Trade and Development. Elérhető: https://unctad.org/system/files/official-document/der2024_en.pdf, 67 (Figure II.7). UN Trade and Development (UNCTAD), 2024: Estimates of business e-commerce sales and the role of online platforms, UNCTAD Technical Notes on ICT for Development, No. 1, based on Eurostat digital economy and society database, national statistical agencies. Elérhető: [Business e-commerce sales and the role of online platforms - UNCTAD Technical notes on ICT for development | No. 1, 4](#) (Figure 1).

Ábra 1.¹⁷

Mivel a digitális gazdaság „üzemanyaga” az adat, kiemelkedő jelentősége van az adatgazdaságnak, azaz annak, hogy az adatokkal hogyan gazdálkodnak az azokat megszerző gazdasági szereplők és az államok. Az államok ugyanis szintén jelentős mennyiségű és kiemelkedő minőségű adat birtokában vannak, ezért az adatgazdaság területén felelősségük kettős. Egyrészt szabályozó, jogalkotó hatalomként felelősek az állampolgárok, fogyasztók és digitális szolgáltatások felhasználói jogainak, valamint a tisztességes piaci versenynek a védelméért a megfelelő jogi szabályozás és annak hatékony végrehajtása kikényszerítésével biztosítani, másrészt adatgazdálkodóként felelősek a birtokukban lévő jelentős adatvagyon védelméért, valamint felelős és hatékony hasznosításáért (például egyenlő feltételekkel történő hozzáférés biztosítása a versenykorlátozás elkerülése érdekében).

Az Európai Unióban stratégiai jelleggel megjelent szakpolitikai program az ún. Digitális Irány-

tű¹⁸ és az Európai nyilatkozat a digitális jogokról és elvekről című dokumentum,¹⁹ amelyek meghatározzák az irányt és célkitűzéseket, amelyek egyrészt az Európai Unió közös értékei, illetve az uniós jog által védett jogok, alapjogok és szabadságok érvényesülését védik a digitális átalakulás környezetében, másrészt az uniós gazdaság és gazdasági szereplők versenyképességét és fejlődését mozdíthatják elő a digitális gazdaságban. Ennek fő sarokpontjai: (i) emberközpontú, az embereket szolgáló technológia; (ii) a szolidaritás és kapcsolódás támogatása, a digitális oktatás, digitális képzés és készségfejlesztés, tisztességes és méltányos munkakörülmények, valamint a digitális közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása; (iii) a választás szabadsága és a tisztességes fair digitális környezet biztosítása; (iv) a digitális közszolgáltatások igénybevételének ösztönzése; (v) az online biztonság, védelem és önrendelkezés teré-

¹⁷ United Nations (2024).

¹⁸ EU Digitális Iránytű. European Commission (2026) Europe’s Digital Decade. Az Európai Unió weboldala. Elérhető: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_hu.

¹⁹ Európai nyilatkozat a digitális jogokról és elvekről. European Commission (2022) European Declaration on Digital Rights and Principles. Az Európai Unió weboldala, 2022. december 15. Elérhető: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-declaration-digital-rights-and-principles>.

nek növelése, különösen a fiatalok számára; valamint (vi) a fenntarthatóság biztosítása.²⁰

Az unió az utóbbi évtizedben több jelentős kötelező erejű szabályozási eszközt is elfogadott a digitális piac és gazdaság unión belüli harmonizált és egységes kontrollálására, legnagyobb részt rendelet formájában. Ebből arra az unió jogalkotói célra következtethetünk, hogy ezt a területet közvetlenül, a lehető legegységesebben és leghatékonyabb kikényszeríthetőséggel kívánja kezelni, hiszen a rendeleti szintű szabályozás minden tagállamban közvetlenül hatályos és alkalmazandó joggá válik, a nemzeti szintű implementáció szükségessége nélkül.

Ezek közül az alábbiak a legjelentősebbek:

- az általános adatvédelmi rendelet – Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről („GDPR”);
- a digitális piacokról szóló rendelet – Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/1925 rendelete (2022. szeptember 14.) a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról („DMA”);
- digitális szolgáltatásokról szóló rendelet – Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról („DSA”);
- adatkormányzási rendelet – Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/868 rendelete (2022. május 30.) az európai adatkormányzásról és az (EU) 2018/1724 rendelet módosításáról („DGA”);
- adatrendelet – Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/2854 rendelete (2023. december 13.) a méltányos adathozzáférésre és -felhasználásra vonatkozó harmonizált szabályokról, valamint az (EU) 2017/2394 rendelet és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról („Data Act”);
- a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet – Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról („AI Act”);
- digitális tartalomszolgáltatás irányelv – Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/770 irányelve (2019. május 20.) a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól.

1.2. A versenyjog alapfogalmainak újragondolása a digitális gazdaságban

A gazdasági verseny fenntartása és védelme az egész társadalom számára alapvető jelentőséggel bír. A jól szabályozott verseny, a hatékony végrehajtás és a versenyen alapuló gazdaságpolitika elősegíti a fogyasztók jólétét és a gazdasági növekedést, miközben rugalmasabbá és innovatívabbá teszi a piacokat.²¹ A tisztességesen versenyző piacok jobb minőségű árukat és szolgáltatásokat, alacsonyabb árakat és nagyobb választékot nyújtanak a fogyasztók számára, valamint a gazdaság növekedését segíti elő azáltal, hogy a vállalatokat új piacokra történő belépésre, működési hatékonyságuk növelésére, innovációra és új technológiák fejlesztésére ösztönzi.

²⁰ European Commission (2025) Digital Decade 2005: Declaration on Digital Rights and Principles – Monitoring report 2025. Az Európai Unió weboldala, 2025. június 16. Elérhető: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-declaration-digital-rights-and-principles-monitoring-report-2025>.

²¹ OECD (é.n.) Competition. Elérhető: <https://www.oecd.org/en/topics/competition.html>.

A digitális gazdaság sajátos működése a hagyományos gazdasági piac mechanizmusaitól számos szempontból eltér. A hagyományos piacra vonatkozó, évtizedek alatt kikristályosodott joggyakorlat – alapfogalmak, piacelemzési módszerek, elméletek – nem vagy nem teljesen alkalmasak a gazdaság egyik legjelentősebb szegmensét kitevő digitális piacra való átültetésre, ezért a tisztességes piaci verseny hatékony védelme érdekében ennek kapcsán az alapfogalmak újragondolása, átértelmezése és új fogalmak kidolgozása szükséges.²²

A domináns digitális platformok több szempontból is veszélyeztetik a piaci versenyt. Egyrészt könnyen kihasználják felhasználóikat azáltal, hogy jogsértő módon szerzik meg és kezelik adataikat, továbbá torzított információkat terjeszthetnek, valamint a felhasználókat oly módon magukhoz köthetik, amelyből nehéz kilépni – mindez kizsákmányoló visszaéléshez vezethet. Másrészt könnyen kiszorító visszaéléseket alkalmazhatnak más gazdasági szereplőkkel szemben: visszaélhetnek piaci erejükkel például önpreferáló eszközökkel, a versenytársak leminősítésével, vagy tisztességtelen feltételek alkalmazásával a szerződéseikben. A hálózati hatások erős érvényesülése miatt a „Winner-Takes-It-All”-piacokon a monopolizációs tendencia, és ezzel a verseny sérülékenysége erősebben van jelen.²³ Amikor a méretgazdaságosság és hálózati hatás kombinációjaként egyetlen vállalkozás javára billen az egész piac (tipping, hólabda-hatás), akkor a verseny a piacért, és már nem a piacon folyik.²⁴

Az elsődleges uniós jog versenyszabályai keretjellel, tág értelmezési lehetőséget engednek, és kellően rugalmasak ahhoz, hogy a gyorsan változó gazdasági folyamatok és új piaci jelenségek vonatkozásában is megfelelően alkalmazhatóak legyenek. Az Európai Bizottság („Bizottság”) és az Európai Unió Bírósága („EUB”) az elmúlt 70 évben nagyon széles körű jogértelmező és -egy-

ségesítő munkát végzett az uniós versenyjog alapfogalmai és alapelvei gyakorlati alkalmazása területén. Mindenképpen pozitív hatással jár és a vállalkozások számára is jogbiztonságot teremtő jelleggel bír, ha biztos és egységes elvek alapján járnak el a jogalkalmazó hatóságok és bíróságok. Ugyanakkor az alapfogalmak és alapelvek túlzott rögzülése, a korábban kidolgozott jogértelmezéshez való túlzott ragaszkodás a fogyasztók jólétének biztosítását hátráltathatja abban az esetben, ha az új digitális piaci jelenségekre a régi fogalmak és alapelvek nem passzolnak, azokból olyan szinten kilógnak, hogy alkalmazhatatlanná válnak. Ilyen esetben a jogalkalmazásnak nem vissza kell lépnie, és a régi elvekhez ragaszkodva kiengedni a szabályozási keretből az új jelenségeket, hanem meg kell haladnia a régi joggyakorlat korlátait, és új fogalmakat és jogértelmezést alkotni a digitális piac újdonságaira szabottan. Ez a folyamat valamilyen szinten elindult már az európai jogalkotásban és -alkalmazásban, igaz, sokkal lassabb tempóban, mint amilyen gyorsasággal a digitális átalakulás folyik – de legalább küzd a polgárok adatainak védelméért, és vezető szerepet tölt be a világban a kísérleti jellegű jogalkotással.

A hagyományos versenyjogban az alapvető fogalmak – mint a releváns piac meghatározása, áru- vagy földrajzi piac, termék, szolgáltatás, piaci ügylet, megállapodás, összehangolt magatartás – kapcsán szinte mindig árközpontú megközelítést alkalmaznak, értelmezésük a fogyasztói ár alakulása körül forog. A digitális piacokkal kapcsolatos versenyjogi ügyek vonatkozásában a szakírók a vélemények közötti különbségek (például beavatkozás szükséges-e és az versenyjogi eszközzel történjen-e) origójának a konvencionális, áralapú, statikus versenyjogi elemzés kritikáját látják: a klasszikus fogalmak hagyományos jelentésstartalmaikkal azért is nehezen adaptálhatóak, mert „[a] digitális piacokon aktív vállalkozások és

²² Pártyay-Czap Sarolta, Remes Gábor (2024) A lojális együttműködés követelménye a digitális piacot érintő hatósági és bírósági eljárásokban – az Európai Unió Bírósága és az Alkotmánybíróság gyakorlata. *Európai Jog*, 2025/4, 11.

²³ Giorgio Monti (2021) Evening-Lecture am Institut für Unternehmensrecht der Universität Innsbruck: „Antitrust in the age of digitalization”. *Österreichische Zeitschrift für Kartellrecht*, 2021/14, 11.

²⁴ Stigler Center (2019) Stigler Committee on Digital Platforms. Final Report. 2019. szeptember. 8., 29. Elérhető: <https://www.chicagobooth.edu/-/media/research/stigler/pdfs/digital-platforms---committee-report---stigler-center.pdf>.

az általuk kínált szolgáltatások és termékek azonban olyan gyakran változó piacokon tevékenyek, ahol a versenytársak nem ritkán új piacokért és új piaci struktúráért harcolnak, nem pedig az adott piacon versenyeznek (amelyre a statikus szemléletben az érintett piac meghatározása történe), így

piaci helyzetük és magatartásuk is ennek fényében értelmezendő.”²⁵

A digitális piac egyik meghatározó eleme, az adat azonban alapvetően eltérő tulajdonságokkal bír a hagyományos termelési tényezőkhöz képest.

Ábra 2.²⁶

	Hagyományos termelési tényezők (tőke, munkaerő)	Adatok
Globális volumen	Véges, lassan növekvő	Exponenciális ütemben nő
Felhasználás	Felhasználáskor amortizálódik	Felhasználáskor megmarad, akár új is keletkezhet Egyszerre többen is használhatják
Szállítás	Kevésbé mobil, nehezen szállítható	Gyorsan, és mára gyakorlatilag ingyen mozgatható
Reprodukálás, javítás	Többnyire egyszerűen reprodukálható, javítható	Nehezen reprodukálható
Biztonság	A biztonsági incidensek (lopás, károkozás) gyorsan feltűnnek	Ellophatók, anélkül, hogy eltűnnének. A gyorsan növekvő adatvagyon növekvő adatbiztonsági kockázatot is jelent.
Számvetési elszámolás	Mérlegben megjelenik (tőke)	Mérlegben csak részben jelenik meg, de értéke jelentős lehet

Előremutató, hogy a Bizottság C/2024/1645. számú közleménye az uniós versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról már nemcsak a hagyományos elveket veszi figyelembe a versenyjogi érintett piac meghatározása során, hanem figyelmet fordít az általánosabb tendenciák által vezérelt lehetséges változásokra, köztük a digitalizációra, és ezzel összefüggésben az értékláncok és a vevők beszerzéseinek változásaira, vagy a globalizáció mértékének alakulására a kereskedelmi kapcsolatokban. Emellett elismerte, hogy a vevők nemcsak az árparamétert értékelik, hanem vannak más releváns versenyparaméterek is, úgymint a termék innovációs szintje, minőségének különböző szempontjai (például a fenntarthatóság, az erőforráshatékonyság, a tartósság, a termék által kínált felhasználási lehetőségek értéke és sokfélesége, a termék más termé-

kekkel való integrálhatósága, a közvetített arculat vagy a biztonság és a magánélet védelme), továbbá a termék rendelkezésre állása, többek között az átfutási idő, az ellátási láncok ellenállóképessége, az ellátás megbízhatósága és a szállítási költségek. Rámutatott arra is, hogy idővel változhat az, hogy a fogyasztók mekkora viszonylagos fontosságot tulajdonítanak ezeknek a paramétereknek.²⁷

A Bizottság külön iránymutatást adott a piac meghatározására a többoldalú platformok jelenléte esetén, és hangsúlyosan foglalkozott az ingyenes platformszolgáltatások értékelésével. Ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy „[a] többoldalú platformok nulla pénzben kifejezett áron, vagy akár negatív áron szállíthatnak egy adott terméket valamely felhasználói csoportnak annak érdekében, hogy a felhasználókat a platform többi oldalán kínált termékekhez vonzzák, és ezeken

²⁵ Belényesi Pál (2015) A digitális piacok időszzerű versenyjogi vonatkozásai – A digitális piacokra vonatkozó joggyakorlat és a kapcsolódó joggazdasági megfontolások összehasonlítása az Egyesült Államokban és az Európai Unióban. Budapest: Gazdasági Versenyhivatal, Versenykultúra Központ, 26–27. Elérhető: https://www.gvh.hu/data/cms1033315/12_Belenyesi_Pal_a_digitalis_piacok.pdf.

²⁶ Izsák Gábor et al. (2022) Adat: az új olaj, a legújabb termelési tényező. In: Baksay Gergely, Matolcsy György, Virág Barnabás (szerk.) *Új közgazdaságtan a fenntarthatóságért*. Szakkönyv, háttéranyag. Budapest: Magyar Nemzeti Bank, 368 (1. ábra).

²⁷ A Bizottság C/2024/1645. számú közleménye az uniós versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (2024. február 22.; „piacmeghatározási közlemény”), 14–15. pontok. Elérhető: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202401645.

az oldalakon tegyék pénzzé termékeiket. A nulla pénzben kifejezett árak a többoldalú platformok üzleti stratégiájának szerves részét képezhetik. Az a tény, hogy egy terméket nulla pénzben kifejezett áron szállítanak, nem jelenti azt, hogy e terméknek nincs érintett piaca.

Ilyen esetekben a nem árjellegű paraméterek különösen fontosak a helyettesíthetőség értékelése szempontjából. A Bizottság olyan tényezőkre összpontosít, mint a termék funkcionalitása, rendeltetése, a korábbi vagy hipotetikus helyettesítésre vonatkozó bizonyítékok, az áttérés akadályai és költségei, mint például a más termékekkel való interoperabilitás, az adathordozhatóság és az engedélyezési jellemzők. A Bizottság mérlegelheti a kismértékű, de jelentős, nem átmeneti áremelés (SSNIP) alternatíváit is, például a nullaárú termék vevőinek a minőség kismértékű, de jelentős, nem átmeneti jellegű csökkenésére (SSNDQ) válaszul tanúsított áttérési magatartásának értékelésével.²⁸

Érdeemes rámutatni, hogy a Bizottság nem az „ingyenesség”, hanem „nulla pénzben kifejezett ár” – angol nyelvi változatban *zero monetary price* – fogalmát használja, amellyel elismeri, hogy a nulla pénzben kifejezett ár nem jelent valódi ingyenességet, versenyjogi értelemben ellenérték, akár ármeghatározás is.

A Bizottság a digitális piac másodlagos piacával kapcsolatban is adott iránymutatást, kifejtette, hogy „a (digitális) ökoszisztémák bizonyos körülmények között úgy is értelmezhetők, mint amelyek egy elsődleges alaptermékkel és több másodlagos (digitális) termékkel állnak, amelyek fogyasztása például technológiai kapcsolatok vagy interoperabilitás révén az alaptermékhez kapcsolódik. A (digitális) ökoszisztémák vizsgálatakor a Bizottság ezért az érintett termékpiac(ok) meghatározása céljából az utópiacokra alkalmazottakhoz hasonló elveket alkalmazhat. Amennyiben a másodlagos (digitális) termékeket csomagban kínálják, a Bizottság értékelheti annak lehetőségét is, hogy ez a cso-

mag önmagában érintett piacot képez-e. Bár nem minden (digitális) ökoszisztémára illeszthető rá az utópiacra vagy a csomagalapú piacra épülő megközelítés, a Bizottság az érintett termékpiac(ok) meghatározása céljából adott esetben figyelembe vesz olyan tényezőket, mint a hálózati hatásokat, az áttérési költségeket (ideértve azokat a tényezőket is, amelyek vevőfogvatartáshoz vezethetnek), és a (single- vagy multi-)hominggal kapcsolatos döntéseket.”²⁹

A Bizottság közleményéből látható paradigma-váltás az ár jelentőségével kapcsolatban mindenképpen előremutató a jogalkalmazás számára.

Még nem született olyan jogerős EUB-döntés, amely ezt az új jogértelmezést megerősítette és továbbfejlesztette volna, hiszen a bírósági joggyakorlat a digitális piac hipergyors változásait nem képes időben követni.

Az EUB Törvényszéke T-604/18. számú ítéletében³⁰ ugyan már foglalkozott a digitális „ökoszisztéma” sajátosságaival, ez azonban még nem jogerős. Az alapügy – Google/Alphabet kontra Bizottság (Google Android/Play) – 2013-ban indult a versenytársak panaszbejelentésével. A Bizottság 2018-ban határozatot hozott, amelyben 4 342 865 000 euró bírságot szabott ki a Google-lel szemben a piaci erőfölényével való visszaélés miatt, amiért versenyellenes szerződéses korlátozásokat írt elő. Az EUB Törvényszéke 2022. szeptember 14-én hozta meg ítéletét, amelyben nagyobb részben helybenhagyta a Bizottság megállapításait, és kisebb részében megsemmisítette a határozatot, valamint kismértékben mérsékelte a kiszabott bírság összegét.

A Google fellebbezéssel élt az elsőfokú ítélet ellen, amelynek elbírálása a mai napig folyamatban van C-738/22 P. ügyszámon. A főtanácsnoki indítvány – amely a fellebbezés teljes elutasítására tett javaslatot – 2025. június 19-én jelent meg, de jogerős ítélet még mindig nem született.

²⁸ Piacmeghatározási közlemény, 97–98. pont.

²⁹ Piacmeghatározási közlemény, 104. pont.

³⁰ A Törvényszék T-604/18. (ECLI:EU:T:2022:541) számú ítélete: *Google LLC és Alphabet, Inc. kontra Európai Bizottság* (2022. szeptember 14.).

Az eset jól szemlélteti a hagyományos jogérvényesítés hatékonyságának korlátait, mivel a jogellenes versenykorlátozó piaci magatartás jogkövetkezményeként a versenytársak 2013-as panasza óta eltelt 12 évben még mindig nem született végleges, jogerős bírósági döntés. Nemcsak az eljárással közvetlenül érintett felek hatékony jogorvoslati lehetősége hiúsult meg, de a jogalkalmazás időszerű fejlődését is visszaveti, hogy alapvető, új jogkérdésként felmerülő problémákra az EUB csak 7-8 év múlva ad irányadó jogértelmezést.

1.3. A mesterséges intelligencia hatása a digitális piacra

A mesterséges intelligencia fejlődése az adatgazdaságot és -monetizációt új szintre emeli, ugyanis e rendszerek működésének alapvető jellemzője az óriási mennyiségű adattömeg betáplálása a rendszer kifejlesztéséhez (tanítóadatok), óriási mennyiségű bevétel a rendszer működése során (input adatok), és óriási mértékű kimeneti oldalon keletkező mennyiség (output adatok).

Az MI-fejlesztés rendkívül gyors ütemben folyik jelenleg is, és nem lesz az életünknek olyan szegmense, amelyre nem lesz hatással. A legutóbbi, mindenki számára már ismert áttörés 2022. november 30-án az OpenAI által kifejlesztett ChatGPT volt, amely máig a legismeretesebb nagy nyelvi modell (large language model, LLM). Ez a gépi mély tanulás neurális hálózatok és „transformers”-ek egy új szintjén dolgozik. A nagy nyelvi modellrendszereket óriási mennyiségű adaton tanítják.³¹ Azóta több olyan rendszer is megjelent, és folyamatosan kerül ki a piacra, amelyek az ún. generatív mesterséges intelligencia (genAI) kategóriájába sorolhatók.

Az AI Act első tervezetét 2021-ben készítette el a Bizottság, amely még említést sem tett a generatív mesterséges intelligenciáról; 2023-ban került bele a módosításként ennek fogalma és a szabályozásáról szóló V. Fejezet Általános célú MI-modellek címmel, amely nem is volt beilleszthető az

AI Act kockázatalapú szabályozási rendszerébe, ezért teljesen külön fejezetet kapott a rendeletben.

A technológia fejlődése nem állt meg a generatív mesterséges intelligencia megjelenésével, sőt még a genAI elterjedésének is a kezdeti időszakában vagyunk. A jelenlegi genAI-rendszerek ugrásszerűen fognak fejlődni, és széles körben integrálódnak a mindennapi életbe, jelentős hatékonyság- és termelékenységnövekedést biztosítva.

A fejlődés következő nagy mérföldköve a mesterséges általános intelligencia (artificial general intelligence, AGI), amely az optimista fejlesztési várakozások szerint 2030-ra létre jöhet, és amelylyel közel emberi szintű, autonóm döntéshozatalra is képes intelligenciát érhetnek el. Ez könnyen átvezet majd a következő „mesterséges szuperintelligenciához” (ASI), amely azt az MI-rendszert jelenti, amikor a mesterséges intelligencia minden területen felülmúlja az emberi intelligenciát és teljesítményt.³²

Mit jelent ez az adatmonetizáció és digitális piacsabályozás szempontjából? Az adatok, adatvagyon jelentősége és értéke még inkább kulcskérdés lesz a jövőben, hiszen a mesterségesintelligencia-rendszerek létrehozásának és működésének alapanyaga az óriási mennyiségű adat. Várhatóan a jövőben az adatok mennyisége mellett ezek minősége is egyre fontosabb tényező lesz, hiszen a rendszerek működésének minősége nagyban függ a tanítóadatok minőségétől és megbízhatóságától. Az interneten, a digitális, virtuális térben rengeteg adat keletkezik, ezek azonban sokszor tévesek, manipuláltak, elavultak. A jó minőségű, naprakész, hiteles, megbízható adatvagyon a jövőben nem csak „az új olaj”, de „az új gyémánt” lesz a digitális piacon.

Az MI nem pusztán új technológia. A jövő társadalmára, gazdaságára az emberiség fejlődésére óriási hatással lesz. Az ember és gépek közötti interakció új szintre lép. A jogalkotásnak és -rendszernek is új megoldásokat kell kidolgoznia a megjelenő új problémákra. Ezek az új kihívások nem kezelhetők a régi fogalomrendszerbe erőltetve.

³¹ Richard Susskind (2025) *How to think about AI – A guide for the perplexed*. Oxford: Oxford University Press, 20.

³² Susskind (2025), 31–38.

Albert Einsteinnek tulajdonítják azt a gondolatot, hogy „[a] problémákat nem lehet ugyanazzal a gondolkodásmóddal megoldani, amellyel létrehoztuk őket.”³³ Ez különösen igaz a digitális technológia kapcsán felmerülő jogi kérdésekre. Olyan felvetésekkel találkozunk, amelyekkel ezelőtt soha, ezért olyan megoldásokat is kell találnunk, amelyekre még korábban nem volt példa. Új fogalmakra, szabályozási koncepciókra van szükség ahhoz, hogy az emberi alapvető jogok és szabadságok az új technológiai környezetben is hatékonyan érvényesüljenek, és megfelelő hatékony jogvédelemben részesüljenek, még ha ezt nehezíti is, hogy „az EJEB vagy egyéb nemzetközi bíróságok jellemzően kevésbé tárgyaltak eddig MI fókuszú emberi jogi ügyeket”.³⁴

A tisztességes piaci verseny fogalma és védelme szintén új megközelítést igényel a jogalkotóktól és jogalkalmazóktól is. Először is a hagyományos mintázatok keresése helyett számba kell venni az új konstrukciók, újfajta jogviszonyok specialitásait, és fel kell mérni ezek hatását a védendő jogtárgyakra, alapjogokra, tisztességes versenyre, uniós alapszabadságokra. A versenyjog már sokkal szorosabban összefonódik az alapjogvédelemmel, mint korábban. Az adatvédelem elválaszthatatlan szükségszerű tényezővé vált, amelyet a DMA-, DSA- és AI Act-rendeletek is előtérbe helyeznek. Ez szükségszerűen megkövetel egy határozottabb alapjogi szemléletet a versenyjog területén, amellyel megjelenik a jogalkalmazói alapjogi mérlegelési feladat is.

2. Az input adatok forrása

Ahhoz, hogy az adatok vagyoni és piaci értéket képviseljenek, első lépésként nagy mennyiségben kell összegyűjteni releváns adatokat. Egyetlen adat önmagában semmilyen értékkel nem bír, de reprezentatív nagyságot képviselő mennyiségben, megfelelő feldolgozás mellett már jelentőssel.

A *big data*-vállalkozások ezért olyan módszereket igyekeznek kidolgozni, amelyek segítségével minél nagyobb mennyiségű, minél több személytől származó adatokat képesek összegyűjteni, ezeket különböző szempontok szerint elemzik, majd az így keletkezett információt és adatbázist értékesítik a másodlagos piacon. Az összegyűjtött adatok a továbbértékesítés céljától függően lehetnek személyesek vagy nem személyesek. Ha a digitális piac legjövödelmezőbb szegmensét, a hirdetési piacot nézzük, ott mindenképp személyes adatok gyűjtése és továbbértékesítése szükséges, mert általuk lehetséges a célzott (*targeted*), személyre szabott (viselkedésalapú) hirdetéseket (figyelem-piac) a lehető leghatékonyabban célba juttatni.

Az adatok összegyűjtésének más forrásai is léteznek. Az egyik legnagyobb adatvagyonnal az állam rendelkezik. Az általa kezelt adatok – akár személyes, akár nem személyes adatokról beszélünk – rendkívül értékes források, mert teljes körű – valamennyi állampolgár adatait tartalmazó –, hiteles, naprakész, ellenőrzött adatokat tartalmazó adatbázis, amely a piaci vállalkozások számára akár kutatás-fejlesztés, akár közvetlen termékértékesítés céljából jelentős értéket képviselhet. Az Európai Unió (EU) adatkormányzásra vonatkozó szabályozása ezekhez egyenlő hozzáférést kíván adni, a versenyjótékony funkcióira figyelemmel.

Emellett vannak olyan vállalkozások, amelyek működésük révén nagy mennyiségű adatot gyűjtenek, ezek leginkább ipari adatok, amelyek a piac más szereplői számára jól hasznosíthatóak, ezért azok megosztása elősegíti az innovációt, kutatást, termékfejlesztést, amely a verseny ösztönzésének egy formája lehet.

Továbbá, nem utolsósorban, említést kell tennünk az ún. adatbányász technológiákról, algoritmusokról, amelyeket arra fejlesztettek, hogy a digitális térben létező adatokat megtalálják és összegyűjtsék azért, hogy azokat új célra használ-

³³ Wist blog (2024) Albert Einstein. Elérhető: <https://wist.info/einstein-albert/207/>.

³⁴ Necz Dániel (2025) *Új fajta tudás, új fajta hatalom – A mesterséges intelligencia és a személyes adatok védelme*. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának könyvei, Doktori értekezések 31. Budapest: Pázmány Press, 212.

ják fel, például egy mesterségesintelligencia-rendszer betanítására.

2.1. A személyes adatok gyűjtése közvetlenül az érintettektől – az ingyenesség ára

A személyes adatok leghitelesebb forrása, ha azokat közvetlenül az érintettektől gyűjtik. Egy átlagos felhasználót legkönnyebben azáltal lehet rávenni a személyes adatai kezeléséhez történő hozzájárulásra, ha valamilyen számára vonzó szolgáltatást „ingyen” kínálnak számára.

A legnagyobb adatvagyonnal és piaci erővel rendelkező vállalkozások – így az Alphabet (Google), a Meta (Facebook, Instagram), az Amazon vagy az Apple – szolgáltatásaikat a felhasználók számára „ingyen”, azaz fizetési kötelezettség nélkül kínálják. Az ingyenesség helyett azonban – feltéve, hogy fennmaradhat, tartható az adatok közül a személyes adatok átadására vonatkozóan a monetizáció elvi lehetőségének elismerése, akkor – pontosabb a Bizottság által használt „nulla pénzben kifejezett áras”, vagy „zéróáras” szolgáltatások elnevezést használni, hiszen a „nulla” egy szám, azt fejezi ki, hogy „nulla” pénzeszközt fizet a fogyasztó, egyúttal kifejezi azt is, hogy ezek a szolgáltatások nem ellenszolgáltatás nélküliek, csak éppen az ellenszolgáltatás nem pénzbeli, hanem a személyes adataikhoz engednek hozzáférést, és hozzájárulásukkal növelik a szolgáltató adatvagyonát, amelyet – vagy annak feldolgozott formáját még személyes adatként, vagy már ettől a minőségétől megtisztítottan – az harmadik vállalkozások részére értékesít.

Analógiaként érdemes megemlíteni, hogy az elektronikus hírközlés szabályozásának területén – amely jogterület lényeges célkitűzése többek között az elektronikus hírközlés piacán a verseny biztosítása és a felhasználói jogok védelme – az EUB több ítéletében³⁵ egyértelművé tette, hogy az internetszolgáltatók által alkalmazott ún. „nullás tarifa” kereskedelmi gyakorlat³⁶ ellentétes a vonatkozó uniós szabályozással, amelynek célja a forgalom tekintetében az egyenlő és megkülönböztetésmentes bánásmód, valamint a végfelhasználók kapcsolódó jogai védelmének biztosítása. Az EUB kimondta, hogy az ún. nullás adatforgalmú tarifacsomagok alkalmasak arra, hogy olyan alkalmazások és szolgáltatások használatát fokozzák, amelyek korlátlanul használhatók a „nullás díj-szabásban”. Ez azzal jár, hogy a többi rendelkezésre álló alkalmazás és szolgáltatás használatát csökkentik, tekintettel azokra az intézkedésekre, amelyekkel az internethozzáférési szolgáltató ezt technikailag nehezebbé, sőt lehetetlenné teszi. A piac jelentős részére kiterjedő, ilyen megállapodások megkötése korlátozhatja a végfelhasználók jogainak gyakorlását.³⁷ Az EUB értelmezésében az, hogy a felhasználók „ingyenesen” kapnak egy bizonyos szolgáltatást, nem feltétlenül és kizárólagosan előnyös sem a felhasználók, sem a piac számára, sőt jelentős versenykorlátozó hatása lehet, amely korlátozza felhasználó választási szabadságát is. Ehhez hasonló (noha más természetű) a negatív hatás a figyelempiacon, sőt alapjogi érintettségű a korlátozás a következők szerint: „[h]a a piaci verseny (/jogérvényesítés/szabályozás) nem

³⁵ A Bíróság C-807/18 és C-39/19. (ECLI:EU:C:2020:708) számú ítélete: *Telenor Magyarország Zrt. kontra Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Elnöke* (2020. szeptember 15.; „Telenor Magyarország-ítélet”); a Bíróság C-854/19. (ECLI:EU:C:2021:675) számú ítélete: *Vodafone GmbH kontra Bundesrepublik Deutschland* (2021. szeptember 2.); a Bíróság C-5/20. (ECLI:EU:C:2021:676) számú ítélete: *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e.V. kontra Vodafone GmbH* (2021. szeptember 2.); a Bíróság C-34/20. (ECLI:EU:C:2021:677) számú ítélete: *Telekom Deutschland GmbH kontra Bundesrepublik Deutschland* (2021. szeptember 2.); valamint a Bíróság C-367/24. (ECLI:EU:C:2025:561) számú ítélete: *Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații kontra Telekom România Mobile Communications* (2025. július 10.).

³⁶ Az internetszolgáltatók által alkalmazott kereskedelmi gyakorlat lényege az volt, hogy az előfizetők bizonyos „nullás díj-szabásba” tartozó alkalmazásokat használhattak anélkül, hogy ezek használatát a vásárolt tarifacsomagban szereplő adatmennyiségbe beszámítanák, továbbá a szerződéses adatmennyiség kimerítése esetén, az előfizetők továbbra is korlátlanul használhatták ezeket, miközben a többi alkalmazásra és szolgáltatásra forgalmat blokkoló vagy lassító intézkedéseket alkalmaztak.

³⁷ Telenor Magyarország-ítélet, 44–46.

kényszeríti ki a tartalom és a reklám helyes arányát, akkor nő az információszennyezés, aminek eredményeként eltömődnek az információcsatornák (szűrőbuborék hatás³⁸), emiatt egyre nagyobb erőfeszítésbe kerül az értékes információk kiszűrése, ami rontja a döntéshozatal minőségét, és ezt negatív externáliaként jogilag kezelni szükséges, hiszen hátrányosan érinti az alkotmányos jelentőségű tájékozódáshoz való jogot.”³⁹

A digitális szolgáltatások használata során összegyűjtött személyes adatok rendkívül széles kört fednek le, amelyek alkalmasak teljes személyiségprofilok alkotására az adott felhasználóról. A felhasználó számára észrevétlenül történik az adatgyűjtés, az érintettek nem tudatosak abban a kérdésben, hogy pontosan milyen adatok, hová és milyen célból kerülnek továbbításra annak ellérére, hogy az erről való tájékoztatást a GDPR előírja – adott esetben ezt a tudatos fogyasztó még a legteljesebb adatvédelmi tájékozódása ellenére sem tudhatja meg az adatcsere-tranzakciók titkossága⁴⁰ miatt. Csak akkor szembesülnek azzal, hogy „valaki figyeli őket”, amikor olyan mélységig személyre szabott tartalommal vagy hirdetéssel szembesülnek (figyelempiac), amely már a magánszféra azon szintjére hatol be, amelyet az érintett nem kíván megengedni, zavaró számára. Az, hogy ez mikor következik be, személyenként eltérő lehet, személyiségtípus-függő, kinél hol van ez a határ. Általában a privátszférasértés érzékelésekor kezdenek először az érintettek a személyes adatok védelmére nagyobb odafigyelést fordítani, és jogorvoslatot, jogi védelmi eszközöket keresni adataik jogosulatlan kezelése ellen. Viszonylag kevesek ismerhetik fel továbbá az akár még káro-

sabb következményekkel járó profilozást [például álláskeresés folyamatában a lehetséges munkáltató javára elkészíthető komplett személyiségprofil (lásd izraeli Rep'nUp⁴¹) káros következményeként a munkalehetőségtől/előre jutás lehetőségétől való elesés].

2.1.1. Az adatvédelem versenyjogi vonatkozásai

Az EUB az adatvédelem és a GDPR jelentőségét a fogyasztóvédelem területén már a C-319/20. számú Meta Platforms-ítéletében elismerte azzal a megállapításával, hogy „a személyes adatok védelmére vonatkozó valamely szabály megsértése egyidejűleg a fogyasztóvédelemre vagy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó szabályok megsértését is”⁴² eredményezheti.

Az uniós adatvédelem és a versenyjog határain igazán jelentős áttörést az EUB C-252/21. számú Meta Platforms-ítélete⁴³ jelentett, amely jelentős jogértelmezést adott adatvédelmi, versenyjogi és hatósági eljárásjogi kérdésekben is.

Az eset tagállami alapügye a német versenyhatóság által folytatott versenyfelügyeleti eljárás volt, amelyben a Facebook közösségi hálózat üzleti modelljét vizsgálta, amely az online, személyre szabott, célzott hirdetésekben történő finanszírozáson alapul, amelyet a felhasználói adatok alapján automatikusan létrehozott részletes profilok tesznek lehetővé. E célból nemcsak a Facebook-szolgáltatás használatából származó adatokat gyűjtik, de a Metacsoport által nyújtott egyéb online szolgáltatásokon belül és azokon kívül is (off-Facebook-adatok) gyűjtene a felhasználókra és eszközeikre vonatkozó egyéb adatokat, amelyeket összekapcsolnak az egyes felhasználói fió-

³⁸ Pataki Gábor, Szóke Gergely László (2017) Az online személyiségprofilok jelentősége – régi és új kihívások. *Infokommunikációs és Jog*, 2017/2., 66–67.

³⁹ Tóth András (2021b) Médiaszabályozási indikációk az online figyelempiacok kudarcainak kiküszöböléséhez. *In Medias Res*, 2021/2., 294.

⁴⁰ Tóth András (2021b), 294.

⁴¹ Pataki, Szóke (2017), 68.

⁴² A Bíróság C-319/20. számú (ECLI:EU:C:2022:322) ítélete: *Meta Platforms Ireland Limited, anciennement Facebook Ireland Limited kontra Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV* (2022. április 28., „C-319/20. számú Meta Platforms-ítélet”), 78.

⁴³ A Bíróság C-252/21. (ECLI:EU:C:2023:537) számú ítélete: *Meta Platforms Inc. és társai kontra Bundeskartellamt* (2023. július 4., „C-252/21. számú Meta Platforms-ítélet”).

kokkal. Az így alkotott átfogó kép alapján részletes következtetések vonhatók le a felhasználók preferenciáira és érdeklődési körére vonatkozóan.

A német szövetségi versenyhatóság eljárást indított a Meta Platforms, a Meta Platforms Ireland és a Facebook Deutschland ellen, amelynek eredményeként határozatával megtiltotta, hogy az általános feltételekben az off-Facebook adatok kezelésétől tegyék függővé a Facebook németországi magánfelhasználók általi használatát, valamint a felhasználók hozzájárulása nélkül kezeljék ezeket az adatokat, továbbá az általános feltételek ennek megfelelő módosítására kötelezte a szolgáltatót. A versenyhatóság azzal indokolta határozatát, hogy a Meta Platforms Ireland a közösségi hálózatok piacán fennálló erőfölényével visszaélt, amely azáltal valósult meg, hogy az off-Facebook adatok kezelése nem felelt meg a GDPR előírásainak, különösen nem volt igazolható az adatkezelés jogszerű jogalapja és a személyes adatok különleges kategóriájának GDPR-al összhangban történő kezelése.

A határozatot felülvizsgáló német bíróság által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásban az EUB többek között azt vizsgálta, hogy a tagállami versenyhatóság rendelkezik-e hatáskörrel az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés („EUMSZ”) 102. cikke értelmében vett erőfölénnyel való visszaélés vizsgálata keretében annak megállapítására, hogy a vizsgált vállalkozásnak a személyes adatok kezelésére és azok felhasználására vonatkozó általános feltételei nem felelnek meg a GDPR-nak. Az EUB ítéltében megállapította, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás magatartása értékelésekor az, hogy megfelel-e a GDPR rendelkezéseinek, adott esetben az ügy releváns körülményei közé tartozó fontos valószínűsítő körülménynek minősülhet annak megállapítása szempontjából, hogy a magatartás a rendes versenyt meghatározó eszközök igénybevételének

minősül-e, valamint annak értékelése céljából, hogy egy bizonyos gyakorlat milyen következményekkel jár a piacra vagy a fogyasztókra nézve. Ebből következik, hogy a piaci erőfölénnyel való visszaélés vizsgálata keretében az érintett tagállam versenyhatósága számára annak vizsgálata is szükségesnek bizonyulhat, hogy a vállalkozás magatartása megfelel-e a versenyjog szabályaitól eltérő olyan normáknak, mint a GDPR-ban előírt, a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályok.⁴⁴

Az EUB elismerte, hogy „a személyes adatokhoz való hozzáférés és ezen adatok kezelésének lehetősége ma már a digitális gazdaságban működő vállalkozások közötti verseny jelentős tényezőjét képezi. Következésképpen a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályoknak a versenyhatóságok által – az erőfölénnyel való visszaélés vizsgálata során – figyelembe veendő jogi szabályozásból való kizárása figyelmen kívül hagyná e valós gazdasági jelenséget, és sértené a versenyjog unión belüli tényleges érvényesülését.”⁴⁵

Az adatvédelem szintje új, a felhasználók számára jelentős piaci mutató lehet a zéróáras szolgáltatások piacán. Egyes kutatások már igazolták, hogy a nagyobb piaci részesedéssel rendelkező alkalmazások az adott piacon az átlagosnál több, adatvédelmi szempontból érzékeny engedélyt igényeltek. Ebből arra lehet következtetni, hogy a piaci részesedés szoros összefüggésben áll a tolakodó engedélyek használata által történő több adat megszerzésével. Ezen túlmenően azt is megállapították, hogy a nagyobb piaci részesedéssel rendelkező alkalmazások nagyobb valószínűséggel osztják meg a megszerzett adatokat nagyszámú külső féllel.⁴⁶

A versenyjog és az adatvédelem egymáshoz való viszonyát vizsgálta az EUB a C-21/23. számú Lindenapotheke-ítéletben⁴⁷ is, amelyben a C-319/20. és C-252/21. számú Meta Platforms-

⁴⁴ C-252/21. számú Meta Platforms-ítélet, 44–52.

⁴⁵ C-252/21. számú Meta Platforms-ítélet, 51, lásd még 50. pont.

⁴⁶ Samson Y. Esayas (2018) Competition in (data) privacy: ‘Zero’ price markets, market power, and the role of competition law. *International Data Privacy Law*, 8/3, 184.

⁴⁷ A Bíróság C-21/23. (ECLI:EU:C:2024:846) számú ítélete: *ND kontra DR* (2024. október 4.; „Lindenapotheke-ítélet”).

ítéletek megállapításaiból kiindulva rögzítette, hogy a tényleges gazdasági fejlődés figyelembevétele és a tisztességes verseny biztosítása érdekében szükségesnek bizonyulhat a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályoknak a versenyjog és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó szabályok alkalmazása keretében történő figyelembevétele.⁴⁸

Az EUB fent hivatkozott ítéletei egyértelmű jogalapot adnak az uniós versenyjogi jogalkalmazó hatóságoknak és bíróságoknak, hogy a versenyfelügyeleti eljárásokban fokozott jelentőséget tulajdonítsanak az adatkezelés GDPR-nak való megfelelésének és a vállalkozások adatkezelési üzletpolitikája jogszerűségi követelményeinek. Továbbá, ha az eljárás alá vont vállalkozás megsérti a GDPR előírásait, annak versenyjogi jogkövetkezményeit levonják, és megtegyék a hatékony jogorvoslat érdekében szükséges intézkedéseket, amelyek az érintett piacon a tisztességes verseny helyreállítását szolgálják.

2.1.2. *Consent or pay – a személyes adatok árazásának koncepciói*

Az EUB a C-252/21. számú Meta Platforms-ítéletében egy másik aspektusból is jelentős kijelentést tett az adatkezeléshez történő önkéntes hozzájárulás⁴⁹ érvényességi feltételeivel kapcsolatban. Indokolása 150. pontjában azt mondta ki, hogy „[í]gy e felhasználóknak jogosultnak kell lenniük arra, hogy a szerződéskötési folyamat keretében egyedileg megtagadják a szerződés teljesítéséhez nem szükséges konkrét adatkezelési műveletekhez való hozzájárulásukat, anélkül azonban, hogy kötelesek lennének teljes egészében lemondani az online közösségi hálózat üzemeltetője által kínált szolgáltatás igénybevételéről, ami azt jelenti, hogy az említett felhasználónak – adott esetben megfelelő díjazás ellenében – olyan egyenértékű alternatívát ajánlanak fel, amelyhez nem kapcsolódnak ilyen adatkezelési műveletek.” Ezzel két fontos feltételt

támasztott: egyrészt a szolgáltatónak biztosítania kell az adatkezelési műveletekhez történő hozzájárulás megtagadásának lehetőségét, másrészt erre az esetre is biztosítania kell a szolgáltatás egyenértékű alternatíváját.

A Meta Platforms az idézett bírósági jogértelmezésből még egy részletnek kiemelkedő jelentőséget tulajdonított, az „adott esetben megfelelő díjazás ellenében”-kítételnek, és erre alapozva 2023 őszén bevezette az európai piacon az ún. *consent or pay* üzleti modellt. Ennek lényege, hogy a felhasználó vagy teljes körű hozzájárulást enged adatai kezeléséhez és továbbításához, vagy fizet egy bizonyos pénzbeli ellenértéket, amely kezdetben 12,99 euró volt, jelenleg 5,99 euró havonta.

Az Európai Adatvédelmi Testület (EDPB) 2024. április 17. napján megjelent 08/2024 számú véleményében⁵⁰ rendkívül részletesen vizsgálta a *consent or pay* üzleti modell adatvédelmi kérdéseit. Hangsúlyozta, hogy minden esetben be kell tartani a GDPR összes követelményét, különösen az érvényes hozzájárulásra vonatkozókat. Megállapította, hogy a legtöbb esetben a nagy online platformok nem tudnak megfelelni az érvényes hozzájárulás követelményeinek, ha a felhasználóknak csak két lehetőség közül kell választaniuk – vagy hozzájárulnak a személyes adatok viselkedésalapú reklámozási célokra történő feldolgozásához, vagy díjat fizetnek –, ezért ez a koncepció nem lehet az adatkezelők alapértelmezett megoldása. A viselkedésalapú reklámozást magában foglaló szolgáltatás alternatívájának kidolgozása-kor a nagy online platformoknak fel kell kínálniuk az érintettek számára olyan „egyenértékű alternatívát”, amely nem jár díjfizetéssel, viselkedésalapú reklámozás nélkül, például olyan reklámformával, amely kevesebb (vagy semmilyen) személyes adat feldolgozásával (nem) jár (itt gondolhatunk a klasszikus reklámozásra, ahol ez még a személyes preferenciák bevonása nélkül történt meg). A szabadon adott hozzájárulás megvaló-

⁴⁸ Lindenapotheker-ítélet, 55–56.

⁴⁹ GDPR 4. cikk 11. pont, 6. cikk (1) bekezdés a) pont, 9. cikk (2) bekezdés a) pont.

⁵⁰ European Data Protection Board (2024) Opinion 08/2024 on Valid Consent in the Context of Consent or Pay Models Implemented by Large Online Platforms („az EDPB 08/24 számú véleménye”). 2024. április 17.

sulása érdekében a kivetett díj nem lehet olyan mértékű, ami megakadályozza az érintetteket a szabad választásban.

Ez az üzleti modell kizárja a szolgáltatásból azokat az érintetteket, akik nem kívánnak hozzájárulást adni, de nem is fizetnek díjat. Ennek akkor van jelentősége, amikor a szolgáltató adatkezelő erőfölénnyel rendelkezik, szolgáltatása kiemelt, vagy döntő jelentőségű a társadalmi életben való részvétel vagy a szakmai hálózatokhoz való hozzáférés szempontjából, még inkább akkor, ha lock-in vagy hálózati hatások vannak jelen. Az EDPB rámutatott arra is, hogy a személyes adatok nem tekinthetők kereskedelmi árucikknek, és az adatkezelőknek szem előtt kell tartaniuk, meg kell akadályozniuk, hogy az adatvédelemhez való alapvető jog olyan szolgáltatássá váljon, amelyért az érintetteknek fizetniük kell.

A Meta Platforms megpróbálta megtámadni és megsemmisíteni az EDPB véleményét az EUB előtti közvetlen keresettel, továbbá a véleményben foglaltak miatt az EDPB kártérítési felelősségének megállapítását is kérte. Az EUB Törvényszéke a véleményt közvetlen keresettel nem támadható jogi aktusnak minősítette, a kártérítési igényt pedig nyilvánvaló alaptalanságára tekintettel elutasította.⁵¹ A Meta Platforms fellebbezést nyújtott be a Törvényszék ítélete ellen, amelynek elbírálása folyamatban van.⁵²

A Bizottság a DMA megsértése miatt indított eljárást a Meta Platforms *consent or pay*-modellje miatt, és 2025. április 23-án hozott határozatával 200 millió eurós bírságot szabott ki (bővebben lásd. a 3.3 fejezetben).⁵³ A Meta azonban nem fogadta el a határozatban foglaltakat, keresettel

támadta a Bizottság határozatát,⁵⁴ és továbbra sem módosította üzleti modelljét, tekintettel arra, hogy meggyőződése, hogy az általa nyújtott megoldás megfelel az uniós jognak, ezzel további, napi bírság kiszabását is kockáztatja.⁵⁵

A *consent or pay* üzleti modell, mint látjuk, máris felborzolta az adatvédelmi és a versenyjogi jogalkalmazói véleményeket is, és valóban olyan súlyos kérdéseket vet fel, hogy egyáltalán létezhet-e olyan jogszerű üzleti modell, amely egy alapjog – a személyes adatok védelméhez való jog, az adatok feletti érintetti önrendelkezés – pénzértéért történő árazásán alapul. A Meta Platforms az EUB ítéletét úgy értelmezte, hogy jogos elvárás, hogy a felhasználók pénzt fizesse azért, ha adataikat nem kívánják önként átadni üzleti célokra történő továbbértékesítésre, vagyis a személyes adataikat nem kívánják piacra bocsátani. Ezzel ugyanakkor ténylegesen az önrendelkezési jog és személyes adatok védelmének áruba bocsátását ismerné el a jog, amely nem lehet elfogadható alternatíva, hiszen tulajdonképpen egy alapjog gyakorlása csak pénzfizetés ellenében lenne elérhető.

Fontos kérdés az egyenértékű alternatív szolgáltatás nyújtásának kötelezettsége. Ha több versenytárs van egy piacon, a fogyasztóknak van arra esélyük, hogy olyan szolgáltatót találjanak, amelynek adatvédelmi rendszere megfelel az igényeiknek. Ezzel szemben az olyan weboldalak, amelyeknek nincs jelentős versenytársuk, általában lényegesen több adatot gyűjtenek, mint azok, amelyek több versenytárral néznek szembe a piacon. Az EDPB adatvédelmi szempontból is lényeges tényezőnek minősítette, hogy a fogyasztók

⁵¹ A Törvényszék T-319/24. (ECLI:EU:T:2025:435) számú ítélete: *Meta Platforms Ireland Ltd. kontra Európai Adatvédelmi Testület* (2025. április 29.).

⁵² A Törvényszék C-454/25 P. számú, folyamatban lévő eljárása: *Meta Platforms Ireland Limited kontra Európai Adatvédelmi Testület* (2025. július 10-ei fellebbezés a T-319/24. számú végzés ellen, 2025. augusztus 25.).

⁵³ Thomas Regnier, Patricia Poropat, Sara Simonini (2025) Commission finds Apple and Meta in breach of the Digital Markets Act. European Commission weboldala, sajtóközlemény, 2025. április 23. Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_1085.

⁵⁴ A Törvényszék T-435/25. számú, folyamatban lévő eljárása: *Meta Platforms Inc. Kontra Európai Bizottság* (2025. július 4-én benyújtott kereset, 2025. október 6.).

⁵⁵ Foo Yun Chee (2025) Meta may face daily fines over pay-or-consent model, EU warns. *Reuters*, 2025. június 27. Elérhető: <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/meta-will-only-make-limited-changes-pay-or-consent-model-eu-says-2025-06-27/>.

adatvédelmi választási lehetőségei korlátozottak a kevés szereplő által dominált, kevésbé versenyképes piacokon.⁵⁶

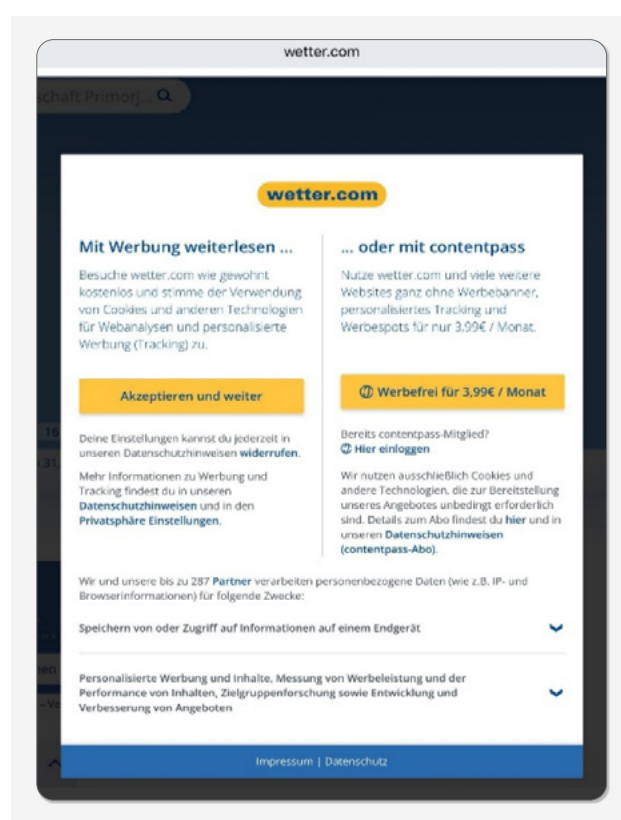
Az EDPB és a Bizottság határozott álláspontját ismerve arra következtethetünk, hogy a *consent or pay* üzleti modell az uniós jogi környezetben nem lesz fenntartható, hiszen az EUMSZ 16. cikke és az Európai Unió Alapjogi Chartájának („Charta”) 8. cikke által biztosított személyes adatok védelméhez való jogot a jelenlegi uniós joggyakorlat erős védelemben részesíti. A GDPR 4. cikkének 11. pontjában szereplő érintetti hozzájárulás fogalmának – az EDPB véleményében kifejtettek szerint – nem felel meg egy olyan modell, amely nem biztosítja a valódi önkéntes választás lehetőségét. A DMA 5. cikke is a GDPR jogszerűségi feltételeinek megfelelő hozzájárulás meglétét követeli meg, és a kapuőrök esetében a valódi önkéntesség – az egyenlőtlen erőviszonyok miatt – még szigorúbb feltételek alá esik.

A *consent or pay* üzleti modell ezért egyszerre sérti a GDPR és a DMA előírásait, ahogyan erre az EDPB és a Bizottság is rámutatott. Figyelemmel arra, hogy ez az üzleti modell és a vele kapcsolatban felmerült sokrétű jogértelmezési és -alkalmazási problémakör az EUB által megfogalmazott jogértelmezésből nőtte ki magát, mindenképpen érdekes lesz majd látni, hogy az EUB milyen irányban fogja továbbfejleszteni az erre vonatkozó joggyakorlatot. Nem szabad szem elől téveszteni, hogy az EUB ítéletének ekként megvalósult „értelmezése” alapvetően azon amerikai nagyvállalatok részéről történt, akik az európai polgárok személyes adatainak nagy részére „éheznek”, tekintettel a figyelempiacon az európai fizetőképes felhasználók nagy számára, ami újabb jogi megoldások tárgyalása során nem jelentéktelen alkupozíció.

A Facebook *consent or pay* üzleti modelljét azóta más weboldalak is átvették, olyanok is, amelyek nem a DMA hatálya alá tartozó kapuőrök – lásd részletesen a 3.3 fejezetben –, és nincsenek erőfölényben az adott online piacon. Az EDPB véleménye ugyan kifejezetten a nagy online plat-

formokra terjed ki, ugyanakkor a véleményben megfogalmazott alapjogi kockázatok nem csak a nagy online platformok esetében relevánsak. Az alapjogi aggodalmak – a személyes adatokkal való önrendelkezési jog áruba bocsáthatósága és az alapjog védelemének fizetéstől való függővé tétele – valamennyi adatkezelő esetében felmerülnek, ezért a *consent or pay* üzleti modell jogszerűsége az alapjogi kockázatok miatt a kisebb szolgáltatók esetében is kétséges.

Ábra 3.⁵⁷

A *consent or pay*-modell alkalmazásának megtiltása az uniós piacon nem vezetne a zéróáras szolgáltatások tilalmához. A vállalkozások számára számos előnnyel járhat a zéróáras szolgáltatások nyújtása, és ha eközben az adatvédelmi garanciákat tiszteletben tartják, önmagában nem jelent visszaélést. Például a hálózati hatások miatt a felhasználók nagyobb számának bevonása érdekében érdemes lehet zéróáras szolgáltatások fenntartása. A *consent or pay*-modell lénye-

⁵⁶ Esayas (2018), 185.

⁵⁷ A www.wetter.com weboldal felugró ablaka.

gében a fogyasztókra kifejtett nyomásgyakorlás annak érdekében, hogy teljes körű „hozzájárulásukat” adják a szolgáltató által kívánt adatkezeléshez, ezért nem tisztességes piaci megoldás. Önmagában nem visszaélés, sőt természetes, ha egy szolgáltató ellenértéket kér a szolgáltatásáért. A vállalkozások saját stratégiai döntése, hogy a szolgáltatást pénzért vagy zéróáron nyújtja, de mindkét esetben teljeskörűen köteles biztosítani a GDPR-ban foglalt érintetti jogokat, ideértve az érintett hozzájárulásán alapuló adatkezelés jogszerűségének feltételeit. A felhasználóktól elvárt rendelkezési jogról való lemondás azonban nem fogadható el jogszerű ellenértékként. Márpedig a *consent or pay* egyenlőséget tesz a havi előfizetési díj és a hozzájárulás feltétel nélküli megadása, azaz az önrendelkezési jog tényleges gyakorlásáról való lemondás közé.

2.1.3. Az adat mint szerződéses ellenérték

Az online platformok által nyújtott szolgáltatások esetében meg kell említeni, hogy magánjogi szerződéses jogviszonyról van szó, amelynek egyik oldalán áll az online platformszolgáltató, a másikon pedig a fogyasztó vagy felhasználó, aki lehet természetes személy vagy üzleti felhasználó vállalkozás. Természetes, hogy a platformszolgáltató profit elérése érdekében működik, nyújt szolgáltatást állandó költségekkel és a folyamatos innováció további ráfordításaival, amiért valamilyen ellenértéket vár el. Mint már korábban is utaltunk rá, a zéróáras szolgáltatások esetében ez az ellenérték nem pénzbeli, ugyanakkor szükség-szerű, hogy legyen szerződéses ellenérték.

Az alapjogi szemléletű európai jogrendtől idegen az az elképzelés, hogy egy személyhez fűződő alapjog szerződéses jogviszony, ügylet tárgya lehessen. A személyes adatok kétségkívül értékkel bírnak, egyrészt pénzben nem kifejezhető eszmei értékkel, elválaszthatatlanul a magánélet tiszteltetéséhez való alapjogtól, másrészt tényszerű, hogy a gazdaságban számszerűsíthető vagyoni értékkel is bírnak. Az adat mint azt az 1.2. fejezetben bemutattuk, nem egyszerű jogi értelemben vett „dolog”. Mindaddig, amíg egy természetes személyez köthető, nem elválasztható a személyes

adatok védelméhez való alapjogtól. Egyetértünk az EDPB 08/2024 számú véleményében foglaltakkal, miszerint a személyes adatokat nem lehetnek egyszerű kereskedelmi árucikkeknek tekinteni – érvényes ez az eladói és a vevői oldalra egyaránt. Ha alapjogvédelmi elvi megfontolásból tévesnek tekintjük azt az ellenszolgáltatás-konceptiót, amelyet a felhasználók az adataik kezeléséhez való hozzájárulás formájában nyújtanak, akkor egyrészt megerősítjük a személyes adatok védelméhez való jog alapjogi eszmei értékét, ugyanakkor a jogalany elesik az adatok vagyoni értékével való rendelkezés jogától.

Tényszerűen el kell ismerni, hogy az online digitális piacon a személyes adatok rendelkezésre bocsátása a szolgáltatás „ingyenes” igénybevételenek feltétele. Ha ez egyfajta szerződéses feltétel, akkor ellenszolgáltatásként, ellenértékként szükséges elismerni. Vagyis a gyakorlatban a személyes adatok kezeléséhez történő hozzájárulás ellenértékként funkcionál. A versenyjogi fogalomrendszerben azonban ez nehezen helyezhető el, mert nem egységárban mérhető, nem egyszerűen összehasonlítható mutató, mint a pénzbeli ár. Ha már monetizálják, akkor azt nem lehet kijelenteni, hogy kevesebbet érne, mint a pénzbeli ellenérték, sőt abból kell kiindulni, hogy még annál is értékesebb, hiszen egy természetes személy magánéletének és személyiségének részét alkotó információkat hordozó személyes (részben dinamikus) adatokról van szó, s ugyanilyen értékkel bírnak az üzleti felhasználók üzleti tevékenységéből származó nem nyilvános adatok is. Ez a koncepció a személyes adatok vagyoni értékének védelmét helyezné előtérbe, és azzal a következménnyel járna, hogy a személyes adatok védelme alapjogi értékéből veszítene. Az a szemlélet azonban, hogy a felhasználónak az alapjogvédelemért kellene fizetnie – mint a *consent or pay*-modellben – semmilyen körülmények között nem egyeztethető össze az alapjogvédelem lényegével. A jogvédelmet ugyanakkor erősítheti, ha a jogalany szabad önrendelkezési jogát állítjuk középpontba, és kellő jogvédelmet biztosítunk a gyakorlásához annak érdekében, hogy saját érdekeit mérlegelve

szabadon dönthessen a személyes adataival történő szerződéses rendelkezésről is.

A személyes adatok rendelkezésre bocsátásának szerződéses ellenértékként történő elismerése a fogyasztói tudatosság növelésének eszköze is lehet. Amíg a fogyasztók, a társadalom és a jogrendszer a szolgáltatások ingyenességét tényként fogadja el, ez a fogyasztói tudatosság elaltatásának eszköze, és a fogyasztói jogok korlátozásának alapja lehet, hiszen ha csak ingyen, ellenszolgáltatás nélkül kap valamit, akkor korlátozott jogérvényesítési lehetőségei vannak a szolgáltatóval szemben. Figyelemmel erre mérföldkő lenne, ha az EUB egyértelműen állást foglalna abban a kérdésben, hogy a személyes adatok rendelkezésre bocsátása ellenszolgáltatásnak, ellenértéknek minősül-e a zero pénzbeli áras szolgáltatások esetében.

A digitális tartalomszolgáltatás-irányelv 2. cikkének 7. pontjában a „vétélár” fogalmát úgy határozza meg, hogy az „*a digitális tartalom szolgáltatásáért vagy a digitális szolgáltatás nyújtásáért fizetendő pénzösszeg vagy digitális ellenérték*”, amíg a 3. cikk első bekezdése úgy rendelkezik, hogy „*[e]z az irányelv akkor is alkalmazandó, ha a kereskedő a fogyasztónak digitális tartalmat vagy digitális szolgáltatást nyújt, illetve erre kötelezettséget vállal, és a fogyasztó a kereskedő rendelkezésére bocsát személyes adatokat, illetve erre kötelezettséget vállal, kivéve, ha a fogyasztó által szolgáltatott személyes adatokat a kereskedő kizárólag a digitális tartalom szolgáltatásának vagy a digitális szolgáltatás nyújtásának az ezen irányelvvel összhangban történő biztosítása, vagy a célból kezeli, hogy megfeleljen a rá vonatkozó jogi követelményeknek, és a kereskedő semmilyen más célból nem kezeli ezeket az adatokat.*” Az uniós jogban ez – figyelemmel a (24) preambulumbekzdésre – nem jelenti a személyes adatok rendelkezésre bocsátásának ellenértéként, sőt „vétélárként” való definiálását, bár a „digitális ellenérték” akár a digitális formában rendelkezésre bocsátott személyes adatokat is jelentheti a fogalom meghatározás szerint. Sajnálatos módon ezt hajlamosak félreértelmezni, akárcsak a fenti EUB-jogér-

telmezést. Fontos emiatt is hangsúlyozni, hogy a digitális tartalomszolgáltatás-irányelv fogalom meghatározásai csak a hatálya alá tartozó szolgáltatásokra alkalmazandóak, azokat más digitális szolgáltatásra nem lehet kiterjeszteni, illetve alkalmazhatóságukhoz szükséges a tagállami jogban a megfelelő jogszabályi rendelkezések rendelkezésre állása: ezen irányelvvel – értelmezésünk szerint – az uniós jogalkotó a szolgáltatási szerződésekhez kapcsolódóan kívánt fogódzót adni az uniós polgárok jogvédelméhez (fogyasztók szerződéses jogorvoslati álljanak rendelkezésre). A felhasználó és a szolgáltató közötti jogviszonynak egy, a magyar polgári jog szerinti lehetséges értelmezését a jogirodalomban elvégezték,⁵⁸ noha ebben a digitális tartalomszolgáltatás-irányelv ellenérték-kérdésértelmezése korrekciójának szükségességét látjuk.

A szerződéses jogviszony versenyjogi értékelésénél is jelentőséggel bír a szolgáltatás jellege, és az elérhető alternatívák megléte vagy hiánya. Ahogyan az előző fejezetben hivatkozott Európai Adatvédelmi Testületi vélemény is kitért rá, az adatkezeléshez történő hozzájárulás jogszerűségének vizsgálatakor jelentősége van, hogy az adott szolgáltatás alapvető és döntő jelentőségű a társadalmi életben való részvétel vagy a szakmai hálózatokhoz való hozzáférés szempontjából, különösen, ha lock-in vagy hálózati hatások vannak jelen. Ezek a hatások egy olyan súlyosan aszimmetrikus helyzetet teremtenek a szolgáltató és a felhasználó viszonyában, amely lehetetlenné teszi nemcsak az önkéntesség meglétét, de akár még szerződéskötési kényszerrel is járhat a felhasználó oldaláról, amely helyzetben a szerződéses ellenérték megállapításának alternatívái még inkább érzékeny ponttá válnak, és a felhasználók fokozott jogvédelmét teszik szükségessé. A *consent or pay* üzleti modell minősítésekor az EDPB és a Bizottság is figyelembe vette ezeket a tényezőket. Azzal, hogy a domináns online platformszolgáltatótól elvárják, hogy biztosítson egyenértékű alternatív szolgáltatást – amelynek elérése sem az adatkezeléshez való hozzájárulástól, sem pénzbeli előfizetéstől nem

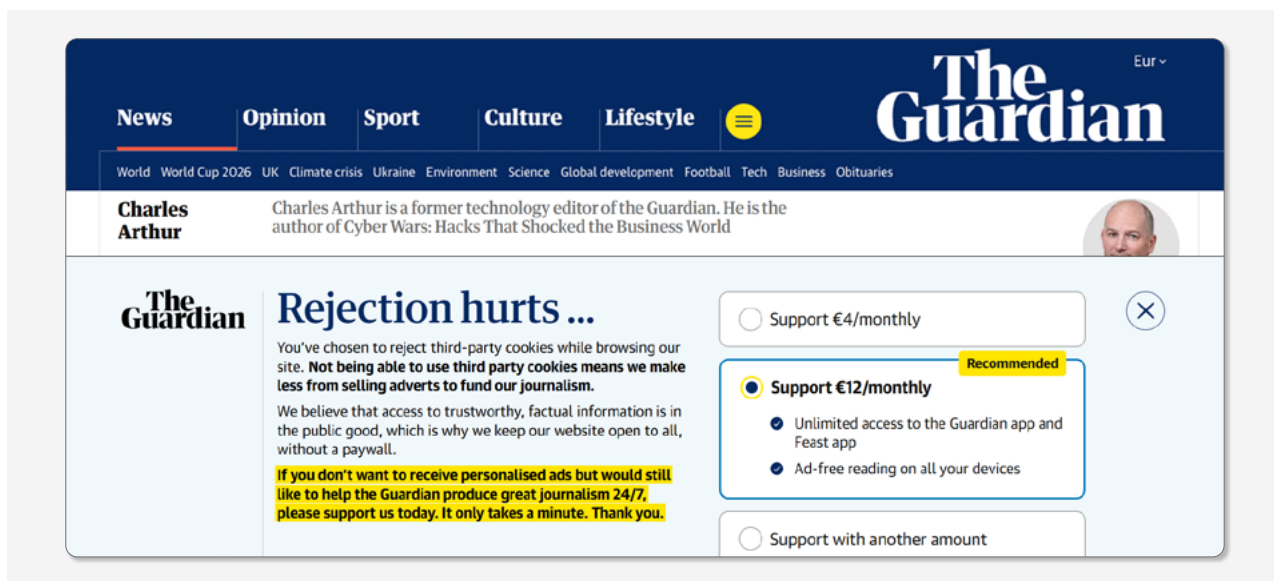
⁵⁸ Szilágyi (2023), 4.

tehető függővé –, elismerték, hogy ezek a szolgáltatások olyan alapvetővé váltak, amelyeket mindenki számára elérhetővé kell tenni.

Mint fentebb is szemléltetésre került, a *consent or pay* üzleti modellt nem csak kapuőrök és az erőfölényben lévő vállalkozások alkalmazzák. A modell egyik alternatívája, amikor a visszautasí-

tott adatkezelési hozzájárulás következményeként a weboldal olyan üzenetet küld, amely a fogyasztót pszichés befolyásoló eszközökkel – érzelmi befolyásolást alkalmazó sötét mintázattal – arra kívánja rávenni, hogy fizessen hozzájárulást a weboldal igénybevételéért, amint azt az alábbi példa szemlélteti.

Ábra 4.⁵⁹

Ez az üzleti gyakorlat is hasonló kérdéseket vet fel, mint a *consent or pay*, igaz, enyhébb formában, de a megjelenés bizonyos *dark pattern*-jeleket hordoz, vagyis alkalmas arra, hogy a felhasználókat pszichésen befolyásolja, és nyomást gyakoroljon annak érdekében, hogy vagy mégis adja meg hozzájárulását az adatai kezeléséhez, vagy pedig díjat, pénzbeli hozzájárulást fizessen, amelyet „támogatásnak” minősítenek. A szabad választás lehetőségét az is tovább gyengíti, hogy a példaként szemléltetett esetben a folyamatos 12 euró összegű havi hozzájárulás vállalását előre bejelölték.

Az adat mint szerződéses ellenérték-minősítések az is lényeges, hogy az online platform pénzbeli bevételét a másodlagos hirdetői piacról szerzi, a felhasználói adatok monetizálása révén. A személyes adatok, amelyeket a felhasználóktól gyűjtenek, nem is csak egyszer, de sokszorosan értékesíthetőek, ezzel sokszorosra növelve a platform profitját. Ebből a szempontból nézve a sze-

mélyes adatoknak – ha elfogadnánk a monetizálás lehetőségét – szükséges lenne még nagyobb vagyoni értéket tulajdonítani. Ha figyelembe vesszük a platformok által hirdetésekből generált sokkal hatékonyabban bevételt, arra a következtetésre kell jutnunk, hogy ezek a szolgáltatások, nemhogy nem „ingyenesek” a felhasználók számára, de jelentősen túlárzottak a kapott ellenszolgáltatás és az értékesített személyes adatok monetizálása révén elért bevétel tükrében.

Felmerülhet a személyes adatokkal való önrendelkezési jog következő szintjének lehetősége is. A személyes adatok védelméhez való alapjog megfelelő biztosítása megkövetelné, hogy a teljes önrendelkezés lehetősége visszakerüljön az érintett személyek kezébe, és valós választási alternatívát kapjanak arra vonatkozóan, hogy mely vállalkozással, milyen ellentételezés ellenében engednek hozzáférést a személyes adataikhoz.

⁵⁹ A <https://www.theguardian.com/europe> weboldalon felugró üzenet a cookie-használat nem-elfogadása esetén.

A *consent or pay* üzleti modell fordítottjaként a *pay for consent*-alternatívát is elképzelhetőnek tarthatják azok, akik a monetizálás lehetőségét nem vetik el: vagyis, hogy a szolgáltató fizet a felhasználóknak az adatokhoz való hozzáférésért. Ez adatvédelmi szempontból legalább annyira aggályos lenne, mivel ebben az esetben is egy alapjog monetizálását jelentené, amely az alapjogvédelem elveivel ellentétes. Ugyanakkor annyival mégis kedvezőbb lenne az érintettek számára, hogy az adatmonetizálásból származó profit egy része visszakérülne hozzájuk.

Ehhez képest elképzelhető az alapjogvédelmi probléma csökkentése, esetleges kiiktatása a következőkben: kiindulópontként rögzítendő, hogy a személyes adatokhoz és feldolgozásukhoz való hozzájárulás egy olyan szerződéses konstrukcióban is történhetne, amelynek tárgya a fogyasztó véges erőforrásának, figyelmének és idejének rendelkezésre bocsátása ellenérték fejében, s nem a személyes adatok rendelkezésre bocsátása – ebben a megoldási lehetőségben az álláspontunk eltér egy szintén javaslatot tevő szerzőtől (aki az adattal fizetés elismerésében látja az adatvédelem szintjének növelését⁶⁰). Fontos elem, hogy a felhasználó végig rendelkező pozícióban maradjon, s folyamatosan hozzájárulását kérjék az adatait is érintő hirdetési szerződéseknek az ő vonatkozásában történő hatályosuláshoz – mindez a rendelkezési jog folyamatos gyakorlásával és „gyakoroltatásával” (döntés hiányában a további használat korlátozása, az ingyenes szolgáltatásra vonatkozó ideiglenes, automatikus és azonnali, de nem fizetős, hirdetésmentes változatra állítással) valósulhatna meg. Egészen bizonyos, hogy a hirdetési piac bevételeiből való részesedéskérés tekintetében felmerülne az, hogy a nagyvállalatok újfent lekapcsolással fenyegetnének: feltételezzük azonban, hogy szükségük van a nagy létszámú, fizetőképes európai fogyasztói piacra, s arra, hogy e piacon – legalább részlegesen, díjfizetésük ellenében – fennmaradhasson a célzott hirdetések (figyelem) piaca. Erre következtetünk abból is, hogy folyamatosan tárgyalnak az EU felelős szerveivel, s a jog-

viták ellenére több esetben átalakításokat végeznek (érthető módon egyfajta húzd meg-ereszd meg módon, mivel profitorientáltként igyekeznek addig kitermelni a maximális profitot, amíg csak lehet).

A közösségi oldalakhoz való hozzáférés ingyenes változatára való utalásra meglátásunk szerint azért is kerülhetett sor, mert az uniós jogalkalmazás folyamatában felmerült ennek is az alapjogi vonatkozása (információhoz való hozzáférés mint alapvető jog). A 21. században egyenlő hozzáférés szükséges a kapcsolati hálóhoz és az információhoz annak érdekében, hogy a személyiségfejlődés, az ismeretszerzés egyenlő feltételek mellett biztosítható legyen. Nyilvánvalóan akceptálható érv a nagyvállalatok részéről, hogy szolgáltatásaiknak jelentős költségei vannak, amelyek forrása nem közpénz. Ennélfogva a hirdetési piacból származó bevétel szerzést egy ingyenes változat esetén el kell ismerni. Ennek igénybeviteléhez azonban senki nem kényszeríthető arra, hogy a személyes adatainak felhasználásához adjon hozzájárulást, leszámitva a rendszer működtetéséhez, a részvételhez (csatlakozáshoz) minimális szükséges kört. Ilyen modellben a felhasználó figyelmének véges természetét csak egy alsó küszöbérték meghatározásával kellene védenie a jognak (mennyi a minimálisan szükséges reklámmentes időszak): e ponton a jogalkotói beavatkozás szükséges volta előre látható – könnyen belátható ugyanis, hogy ilyen közjogi korlát hiányában a reklámmentes, fizetős verzió felé kívánnának terelni minél nagyobb felhasználói kört azzal, hogy a közösségi oldalt majdnem használhatatlanná tennék a kötelező reklámidőmértékkel.

Az előbbi két modell között létezne a már bevezetett fizetős, hirdetésmentes változat.

2.2. Az adatok gyűjtése a piac más szereplőitől

Az adatvédelem mellett legalább ugyanolyan jelentőséggel bír a tisztességes piaci verseny fenntartása szempontjából az adatmegosztás és -áramlás feltételeinek megteremtése. Az EU Adatstraté-

⁶⁰ Tóth (2021a), 118.

giájának⁶¹ célja, hogy az Európai Unió egységes adatpiacán szabadon áramolhassanak az adatok ágazatokon és tevékenységi területeken átívelően, aminek a vállalkozások, a kutatók és a közigazgatási szervek egyaránt hasznát látják. Az egységes adatpiac kialakításának legfontosabb uniós jogi eszközei a DGA és a Data Act. Az EU Adatstratégiája szerint az EU létre fogja hozni az adatok egységes piacát, ahol azok az EU-n belül és az ágazatok között is szabadon áramolhatnak, mindenki számára előnyös módon – így az európai szabályok maradéktalanul érvényesülnek, különösen a magánélet, a személyes adatok védelme és a versenyjog terén; az adatokhoz való hozzáférésre és azok felhasználására vonatkozó szabályok méltányosak, a gyakorlatban alkalmazhatók és egyértelműek.

2.2.1. Az adatkormányzás – Data governance

Az Open Data Directive⁶² az információhoz való hozzáférést alapvető jognak minősíti. Abból a célból született, hogy uniós szinten biztosítsa a közszféra információinak és a közpénzből finanszírozott információknak széles körű, Unió-szerte történő további felhasználását a továbbra is fennálló és újonnan megjelenő akadályok elhárítása, a jogalkotási keret digitális technológiai fejleményekhez való felzárkóztatása, és a digitális innováció – különösen a mesterséges intelligencia tekintetében történő – további ösztönzése érdekében. Felismerte, hogy a közszféra információi olyan különleges adatforrást képviselnek, amely hozzájárulhat a belső piac fejlesztéséhez, valamint a felhasználóknak és a jogi személyeknek szánt új alkalmazások fejlesztéséhez. Az intelligens adathasználat – ideértve az adatok mesterséges intelligencián alapuló alkalmazásokon keresztüli kezelését is – a gazdaság minden ágazatára hatással lehet.⁶³

A közszféra azonban hatalmas mennyiségű védett adatot (például személyes adatokat és üzleti titkot) is tárol, amelyeket nem lehet nyílt hozzáférésűként újra-felhasználni. Az ilyen adatokból rengeteg tudás nyerhető ki azok védett jellegének veszélyeztetése nélkül. A DGA a védett adatok olyan további felhasználásának megkönnyítésére ír elő részletszabályokat és biztosítékokat, amelyek további felhasználása más alkalmazandó uniós jogszabály alapján lehetséges.

A DGA preambuluma már legelső mondatában a verseny védelmének célját emelte ki. A digitális technológiai átalakulás középpontjában az adatok állnak: az adatvezérelt innováció óriási előnyökkel fog járni mind az uniós polgárok, mind a gazdaság számára. Az adatgazdaságot úgy kell kiépíteni, hogy lehetővé tegye, hogy a – különösen a mikro-, kis- és közép- („kkv”-k), valamint az induló innovatív – vállalkozások sikeresek legyenek, biztosítva egyúttal az adatokhoz való hozzáférés semlegességét, valamint az adathordozhatóságot és az adatok interoperabilitását, továbbá elkerülve a bezáródási hatásokat. Az Adatstratégia ismertette egy olyan közös európai adattér, azaz az adatok olyan belső piacának koncepcióját, amelyben azokat – az egyéb alkalmazandó jogszabályokkal összhangban – az unióban való fizikai tárolásuk helyétől függetlenül fel lehet használni, amely kulcsfontosságú lehet többek között a mesterséges intelligencián alapuló technológiák gyors fejlődése szempontjából.

Az Adatstratégiában javasoltak szerint az ilyen közös európai adatterek olyan területeket fedhetnek le, mint az egészségügy, a mobilitás, a feldolgozóipar, a pénzügyi szolgáltatások, az energiaügy vagy a mezőgazdaság, vagy ezek – például az energiaügy és az éghajlatpolitika – kombinációját, valamint olyan tematikus részeket, mint az európai zöld-megállapodás, a közigazgatás vagy a készségek. A közös európai adattereknek – a magas

⁶¹ Európai Bizottság (2020) *Adatstratégia*. Elérhető https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_hu.

⁶² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1024 irányelve (2019. június 20.) a nyílt hozzáférésű adatokról és a közszféra információinak további felhasználásáról („Open Data Directive”).

⁶³ Open Data Directive, Preambulum (4), (5) és (9) bekezdések.

szintű kiberbiztonság garantálása mellett – az adatokat fellelhetővé, hozzáférhetővé, interoperábilissá és tovább-felhasználhatóvá kell tenniük (*findable, accessible, interoperable and reusable*, FAIR adatkezelési elvek). „Ha az adatgazdaságban egyenlő versenyfeltételek érvényesülnek, a vállalkozások nem az ellenőrzésük alatt álló adatmennyiség, hanem a szolgáltatások minősége tekintetében versengenek. Az adatgazdaságban az egyenlő versenyfeltételek kialakítása, megteremtése és fenntartása érdekében olyan megbízható irányításra van szükség, amelyben a közös európai adattér érdekelt feleinek részt kell venniük és képvisellel kell rendelkezniük.”⁶⁴

A DGA által felállított adatközvetítési szolgáltatás célja szerint a *big data*-platformok gyakorlatának alternatívájaként működhet. A gyakorlatban az adatközvetítők semleges harmadik felekként fognak működni, amelyek összekapcsolják az egyéneket és a vállalatokat az adatfelhasználókkal. Az adataltruizmus olyan egyéneket és vállalatokat fog érinteni, akik hozzájárulásukat vagy engedélyüket adják ahhoz, hogy az általuk generált adatokat – önkéntesen és ellenszolgáltatás nélkül – közérdekű célokra használják fel. Az ilyen adatokban hatalmas lehetőségek rejlenek a kutatás előmozdítására, valamint jobb termékek és szolgáltatások kifejlesztésére, többek között az egészségügy, a környezetvédelem és a mobilitás területén. Ezáltal megfelelő méretű adathalmazok jöhetnek létre, amelyek lehetővé teszik az adatelemzést és a gépi tanulást határokon átnyúlóan is.⁶⁵

A közzsférában felhalmozott adatokhoz való hozzáférés engedélyezése felvetheti a tiltott állami támogatások lehetőségét akkor, ha az állam ezt úgy biztosítja bizonyos vállalkozásoknak, hogy ezáltal a verseny torzul az uniós belső piacon. Erre a veszélyre a DGA Preambulumának (13) pontja is felhívta a figyelmet, és az olyan megállapodások megkötésének elkerülésére hív fel, amelyek célja vagy következménye lehet kizárólagos jogok létrejötte bizonyos adatok további felhasználása

vonatkozásában, amelyek csak kivételes esetben fogadhatóak el, és akkor is szigorú átláthatósági követelményeknek kell megfelelniük.

Elképzelhető, hogy a DGA által célzott hozzáférés unión kívüli szereplők vonatkozásában jelentős tárgyalási alapként is felhasználható – így például az USA-val szükségesnek tűnő adattovábbításra vonatkozó megállapodáshoz –, adott esetben adatvédelmi együttműködésre kiterjedően.

2.2.2. Az adatmegosztás – Data Act

A Data Act az IoT – az az internetalapú okos eszközök által gyűjtött és generált személyes és nem személyes adatok – megosztását, hordozhatóságát segíti elő. A digitális gazdaság igényeinek kielégítése és a jól működő belső adatpiac előtt álló akadályok elhárítása érdekében harmonizált keretet hoz létre annak meghatározására, hogy ki, milyen feltételek mellett és milyen alapon jogosult a termék- vagy a kapcsolódószolgáltatás-adatok felhasználására. Biztosítja, hogy az unióban egy összekapcsolt termék vagy kapcsolódó szolgáltatás felhasználói kellő időben hozzáférhessenek a generált adatokhoz, és azokat felhasználhassák az általuk választott harmadik felekkel való megosztás révén. Arra kötelezi az adatbirtokosokat, hogy bizonyos körülmények között adatokat bocsássanak a felhasználók és az általuk választott harmadik felek rendelkezésére a méltányos adathozzáférés és -felhasználás biztosítása érdekében. Biztosítja továbbá, hogy az adatbirtokosok a közzsféra szervezetei, a Bizottság, az Európai Központi Bank vagy az uniós szervek számára rendelkezésre bocsássák – rendkívüli igény esetén – egy közérdekből végzett feladatteljesítéséhez szükséges adatokat. Emellett törekszik megkönnyíteni az adatkezelési szolgáltatások közötti szolgáltatóváltást, és fokozni az adatok, valamint az adatmegosztási mechanizmusok és szolgáltatások interoperabilitását az unióban.

Az adatgenerálás legalább két szereplő – különösen az összekapcsolt termék tervezője vagy gyártója, aki sok esetben a kapcsolódó szolgál-

⁶⁴ DGA, Preambulum (1) és (2) bekezdések.

⁶⁵ Európai Bizottság (2020) Adatstratégia.

tatások szolgáltatója is lehet, valamint a felhasználó – tevékenységének eredménye, amely kérdéseket vet fel a digitális gazdaság méltányossága tekintetében, tekintettel arra, hogy az összekapcsolt termékek vagy kapcsolódó szolgáltatások által rögzített adatok fontos inputot jelentenek az utópiaci, kiegészítő és egyéb szolgáltatások számára. Az adatokból származó jelentős gazdasági előnyök kiaknázása érdekében – többek között az önkéntes megállapodások alapján történő adatmegosztás és az adatvezérelt értékteremtés uniós vállalkozások általi fejlesztése útján – a kizárólagos adathozzáférési és -felhasználási jogok odaítélésével szemben kívánatosabb az adathozzáférésre és -felhasználásra vonatkozó jogok átruházásával kapcsolatos általános megközelítés. Figyelemmel erre, a Data Act horizontális szabályokról rendelkezik.⁶⁶

Sem a DGA-, sem a Data Act-rendeleteknek még nincs igazán joggyakorlata, az EUB elé sem kerültek ezekkel kapcsolatos ügyek. Ugyanakkor a jövőben egyre nagyobb jelentőségük lesz, és biztos, hogy számos jogkérdés merül majd fel gyakorlati alkalmazásukkal kapcsolatban, például a megkülönböztetésmentes észszerű kompenzáció, vagy a tisztességtelen szerződéses feltételek értelmezése, avagy a közzféra rendkívüli igénye esetén fennálló rendelkezésre bocsátás kötelezettségével kapcsolatos kérdések.

A magánjogok – szervezetek adat feletti ellenőrzése, adat szuverenitása – és közérdek – az adatok hozzáférhetőségének közérdekű kollektív előnyei – közötti egyensúly megteremtése nagy kihívást fog jelenteni a jogalkalmazók számára.⁶⁷

2.3. Adatbányászat és a mesterséges intelligencia

A szöveg- és adatbányászat (text and data mining, TDM) automatizált elemzési technológia, amely hatalmas mennyiségű nyers digitális

adatból új ismereteket, mintákat, összefüggéseket és következtetéseket tár fel. Ez a technológia nagyon jelentős fejlődést jelent a kutatás és innováció területén. Számos magán- és állami szereplő alkalmazza a TDM-et fejlesztésre és a magasabb színvonalú, hatékonyabb működés érdekében. A gyógyszeripari vállalatok például adatelemzést alkalmaznak a gyógyszerhatások feltárására, az online filmstreaming platformok (például a Netflix) a tartalomminősítések és a felhasználók preferenciáinak elemzésére használja, a Wall Street Journal pedig a TDM-et használja a jelentések elemzésére és a tőzsdei árak előrejelzésére.

A TDM a mesterségesintelligencia-technológia központi eleme. A nagy nyelvi modell, a ChatGPT szöveg- és adatbányászat alapon működik, az internetről származó óriási mennyiségű szöveges adattal tanították, hogy gyors, emberi beszélgetést szimuláló válaszokat generáljon. Képes különböző feladatokat elvégezni, például kutat, fordít, szövegösszefoglalást készít és szöveget is alkot a felhasználó kívánsága szerinti tartalommal és stílussal, tud képet, ábrát, diagramot alkotni, de számítógépes programot is ír. A 2022. november 30-ai megjelenését követően néhány hónappal már 100 millió felhasználója volt. A TDM-en alapuló MI-technológiák innovációs értéke kiemelkedő, azonban az így megszerzett és felhasznált adatokkal kapcsolatban számos jogszerűségi kérdés merül fel. A bányászatához a számítógépnek általában nagy mennyiségű digitális adatot kell gyűjtenie és másolnia különböző forrásokból, például weboldalakról, közösségimédia-platformokról, adatbázisokból és egyéb digitális adattárakból. Az így gyűjtött adatok lehetnek személyes adatok, szerzői jog által védettek, vagy védett *sui generis* adatbázisok.⁶⁸

Éppen ezért az adatbányász technológia használata során ahhoz, hogy az jogszerű legyen, tiszteltben kell tartani a személyes adatok védelmét

⁶⁶ Data Act Preambulumának (5)–(6) pontjai.

⁶⁷ Mark Ryan, Paula Gürtler, Artur Bogucki (2024) Will the real data sovereign please stand up? An EU policy response to sovereignty in data spaces. *International Journal of Law and Information Technology*, 2024/32, 28.

⁶⁸ Maryna Manteghi (2023) Overcoming Barriers to Text and Data Mining in the Era of ChatGPT: The Proposed Data Act as a Game-Changer. *GRUR International*, 73(1), 2024, 34–35.

és a szerzői jogokat biztosító jogszabályokat. A fejlesztés és betanítás céljából gyűjtött adatok jogszerűsége vagy jogellenesége kihat az MI-rendszer teljes életciklusára, ezért a kezdeti szakaszban kell a legnagyobb körültekintéssel eljárni. Ha a tanító-adatok adatkezelése jogsértő volt – például nem volt a GDPR 6. cikkének megfelelő jogszerű jogalap, vagy nem felelt meg a GDPR 5. cikke szerinti alapelveknek –, utólag technikailag is nagyon költséges, bonyolult, a gyakorlatban szinte lehetetlen orvosolni.⁶⁹

Az EDPB 28/2024. számú véleménye szerint annak, hogy az MI-modellt a GDPR rendelkezéseit sértő módon fejlesztették ki, és a tanítóadatok jogellenesen gyűjtött személyes adatokat tartalmaznak, azzal a jogkövetkezéssel jár, hogy a rendszer használata is jogsértő lesz. Ezért olyan jogkövetkezéseket kell alkalmazni, amely mind a rendszert fejlesztőjét, mind a később a rendszert használó adatkezelőt arra kötelezi, hogy biztosítsák a jogellenesen megszerzett és kezelt személyes adatok törlését, hozzáférhetetlenné tételét, még ha az jelentős költségekkel és technikai nehézségekkel is jár. Abban az esetben lehet a fejlesztési tanítóadatok jogellenességét orvosolni a személyes adatok védelme biztosítása érdekében, ha azokat még a modell bevezetése előtt anonimizálják, így megelőzve a későbbi-további jogellenes adatkezelést.⁷⁰ A működő modellek esetén – ha az rossz, jogellenes adatokon tanult – kérdéses, hogy tovább működtethető-e a már anonimizált adatokkal. Amennyiben nem, úgy a személyiségi jog-sérelemet előidéző, a személyes adatvédelem sérelmének orvoslásaként célszerű ellentételezéseként olyan jogkövetkezést alkalmazni, amellyel a személyes adatok felhasználása elvben, áttételesen

sem monetizálódik (leginkább sérelemdíj), ugyanakkor az egyfajta *in integrum restitutio* túlzó várakozás lehet.

A szerzői joggal védett művek és tartalmak szöveg- és adatbányászati célú felhasználását a DSM-irányelv⁷¹ szabályozza. A 3. cikk kivételt biztosít a szerzői jogvédelem korlátai alól azoknak a kutatóhelyeknek és kulturális örökségvédelmi intézményeknek, amelyek a számukra jogszerűen hozzáférhető műveken vagy más védelem alatt álló teljesítményeken tudományos kutatás céljából végzendő szöveg- és adatbányászathoz többszörözést és kimásolást hajtanak végre. A 4. cikk további kivételt biztosít a szerzői jogvédelem korlátai alól a jogszerűen hozzáférhető műveken vagy más védelem alatt álló teljesítményeken végzendő szöveg- és adatbányászati céljából végrehajtott többszörözéshez és kimásoláshoz abban az esetben, ha a jogosultak megfelelő módon – például az interneten keresztül nyilvánosan hozzáférhetővé tett tartalom esetében géppel olvasható módszerek révén – nem zárták ki kifejezetten a művek és más védelem alatt álló teljesítmények felhasználását (ún. *opt-out klauzula*).

A szöveg- és adatbányászati DSM-irányelv által megengedett szabályozásával kapcsolatban még kevés joggyakorlat született. Egy német bírósági ítélet a DSM-irányelv kivételszabályainak alkalmazását megengedhetőnek találta a mesterségesintelligencia-rendszerek betanítására végzett szöveg- és adatbányászati tevékenységre. Indokolásában többek között az AI Act 53. cikk (1) bekezdésének c) pontjára is hivatkozott, amely kifejezetten utal a DSM-irányelvre való megfelelés követelményére.⁷² Az ítélet kritikája, hogy nem tesz kellő különbséget a szöveg- és adat-

⁶⁹ Kris Shrishak (2025) AI-Complex Algorithms and effective Data Protection Supervision. – Effective implementation of data subjects' rights. European Data Protection Board project. Elérhető: https://www.edpb.europa.eu/system/files/2025-01/d2-ai-effective-implementation-of-data-subjects-rights_en.pdf.

⁷⁰ European Data Protection Board (2024) Opinion 28/2024 on certain data protection aspects related to the processing of personal data in the context of AI models. 2024. december 18., 119–135.

⁷¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról („DSM-irányelv”).

⁷² Landgericht Hamburg, Urteil vom 27.09.2024 – 310 O 227/23. (A Hamburgi Tartományi Bíróság 310 O 227/23. számú ítélete: *Meta Platforms Ireland Ltd. kontra Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.* [2024. szeptember 27.]) 83. Elérhető: <https://openjur.de/u/2495651.html>.

bányászat, valamint a mesterséges intelligencia tanítása között, amely nem egymás szinonimája. Tekintettel erre, nem lehet a DSM-irányelv 3. és 4. cikke alá eső kivételként kezelni minden mesterségesintelligencia-tanító metódust. Az AI Act – bár kétségtelenül elismeri a TDM jelentőségét a mesterségesintelligencia-modelltanítás terén – nem azonosítja a kettőt. Ennek azért van jelentősége, mert amíg a szöveg- és adatbányászat a DSM-irányelv értelmében megengedhető, más kérdés az így megszerzett adatok további célból történő felhasználása, például akár mesterségesintelligencia-modell betanítására.⁷³

További kulcskérdés a kutatóhelyek minősítése. A DSM elismeri a kutatási intézmények magán-szektorral történő együttműködésének fontosságát, különösen a technológiai eszközök biztosítása terén. Ugyanakkor a különböző tagállamokban működő kutatóhelyek – eltérő jogi formájuk és felépítésük ellenére – rendszerint rendelkeznek azzal a közös vonással, hogy nonprofit alapon vagy államilag elismert, közérdekű célért tevékenykednek. Erre utalhat például a közfinanszírozás, illetve a nemzeti jogszabályokban vagy közbeszerzési szerződésekben foglalt számos rendelkezés. A DSM-irányelv alkalmazásában azonban nem tekinthetők kutatóhelynek azok a szervezetek, amelyek felett vállalkozások olyan döntő befolyást gyakorolnak, amely lehetővé teszi számukra, hogy strukturális felépítésükből – például részvényesi vagy tagi minőségükön keresztül – adódóan ellenőrzést gyakoroljanak, aminek köszönhetően kedvezőbben férhetnek hozzá a kutatás eredményeihez.⁷⁴ Jelentősége van, hogy egy olyan szervezet, amely kutatószervezetnek minősül és az MI-modell fejlesztésének különböző szakaszaiban TDM-mel foglalkozik, a szerzői jogi törvények alapján jelentősen csökkentett jogi kockázatnak van kitéve, ugyanis rá nem vonatkozik az *opt-out* betartásának kötelezettsége, és az AI Act korlá-

tozó rendelkezéseinek jelentős része alól is kivételt élvez. Ezért döntő jelentősége van annak, hogy egy szervezet milyen feltételek teljesülése esetén tekinthető kutatóhelynek, amelyet a joggyakorlatnak körültekintően kell majd meghatározni.⁷⁵

Versenyjogi szempontból mindenképpen jelentőséget kell tulajdonítani annak, hogy a mesterségesintelligencia-modell fejlesztő, forgalmazó és üzemeltető vállalkozások az MI-rendszer fejlesztése és üzemeltetése során alkalmazott szöveg- és adatbányászati eljárás során tiszteletben tartják-e a személyes adatok védelmét és a szerzői jogokat biztosító egyéb uniós jogi szabályokat, hiszen az adat(bázis)ok tisztességtelen módon történő megszerzésével a verseny torzítására alkalmas tisztességtelen piaci előnyre tehetnek szert. Az ilyen visszaélések megakadályozása érdekében a hatóságok részéről gyors és hatékony fellépés szükséges, indokolt lehet a verseny- és adatvédelmi hatóságok közös fellépése, figyelemmel arra, hogy jogsértés esetén az utólagos reparáció lehetősége nagyon korlátozott. A hatóságok közötti együttműködést – tagállami és uniós szinten – a lojális együttműködés elve is megköveteli.

3. Az adatvagyon mint piaci erő

A digitális piacon az erőfölény meghatározása szempontjából mindenképpen jelentőséget kell tulajdonítani az adott vállalkozás birtokában lévő adattömegnek. Ugyanakkor ennek értékelése nem olyan egyszerű, mint a pénzügyi tőke esetében, hiszen az adat nem versengő jellegű, az egyik vállalkozás általi gyűjtése nem feltétlenül korlátozza, hogy a versenytárs ugyanazokat gyűjtse és ismét felhasználja. Még ugyanolyan adatokat tartalmazó adatforrások esetén is befolyásolja értéküket a hasznosítás célja és módja, ezért önmagában az adattömeg nagyságából a piaci erő jelentőségére még nem lehet egyenes következtetéseket levon-

⁷³ Eleonora Rosati (2024) Is text and data mining synonymous with AI Training? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2024, 19 (12), 851–852.

⁷⁴ DSM-irányelv, Preambulum (11) és (12) bekezdések.

⁷⁵ João Pedro Quintais (2025) What Is a 'Research Organisation' and Why It Matters: From Text and Data mining to AI Research. *GRUR International*, 74(5), 397–398.

ni.⁷⁶ Azonban mindenképpen kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani annak, hogy az adott vállalkozás milyen forrásból, milyen típusú és milyen mennyiségű adatok birtokában van, és ez az érintett piacban milyen értékkel bír.

Piackutatások igazolták, hogy a GDPR növelte a webtechnológiai piac koncentrációját azáltal, hogy 15 százalékkal csökkentette a weboldalak által használt webtechnológiai szolgáltatók számát, és ezzel összefüggésben rövid távon 17 százalékkal növelte a piaci koncentrációt. A piaci koncentráció különösen jelentős volt a személyes adatok feldolgozásával foglalkozó szolgáltatók körében, ami arra utal, hogy a GDPR bevezetését követően a személyes adatok gyűjtése erőteljesebben koncentráltódott a vezető szolgáltatókra. Ezáltal a nagy platformokhoz a nagytömegű személyes adat-áramlás megakadályozására bevezetett rendelkezések – a piaci koncentrációra gyakorolt kedvezőtlen hatásaik révén – éppen fokozhatják ezeket a folyamatokat.⁷⁷

3.1. Az adatokhoz való hozzáférés kritikus jelentősége az upstream és downstream piacokon

A versenyjogi elemzések mindegyike jelentős potenciális versenykorlátozó kockázatot lát az adatokhoz való hozzáférési lehetőségek korlátozottságában. Az innováció szempontjából kiemelt mesterségesintelligencia-rendszerfejlesztés upstream szintjén lévő piaci szereplők számára kritikus input tényező az adatvagyon. A modellek teljesítményét növeli a fejlesztéskor használt adatok, valamint a fogyasztói használat során keletkezett visszajelzések (feedback-adatok) nagysága és minősége, amelyek gyűjtése, rendszerezése és tisztítása szintén nagy számításigényes feladat. A downstream vállalkozások számára nem szükséges saját modelleket fejleszteni, azokat az upst-

ream piacról szerzik be, és integrálják szolgáltatásaikba.

Ideális esetben effektív verseny van a fejlesztők között, így széles és minőségi modellkínálat biztosított a downstream piac számára. Ez olyan esetben lehetséges, ha az upstream cégek mindegyike képes hozzáférni a szükséges inputokhoz. A negatív scenárióban az inputokhoz való hozzáférés korlátozott, csupán kevés cég képes jó teljesítményű modelleket létrehozni és működtetni. Ennek eredményeként egyes upstream fejlesztők olyan erős pozíciót alakíthatnak ki, amely képessé teheti őket arra, hogy kizárólag zárt forráskódú modelleket nyújtsanak, tisztességtelen árak és szerződéses feltételek alkalmazásával. „*[J]elenleg az upstream piacon a [...] big tech szereplők rendelkeznek olyan mennyiségű és minőségű adattal, amely a jó teljesítményű modellek fejlesztéséhez szükséges. Látható, hogy kevés szereplő képes minőségi modellek fejlesztésére, ebből adódóan mind az alkalmazói, mind a fejlesztői piacok versenyszintjeinek szempontjából meghatározó a jó teljesítményű modellekhez való hozzáférés*”.⁷⁸

Az inkumbens piaci szereplők az adatokhoz való hozzáférés kapcsán előnyökkel rendelkeznek, egyrészt hozzáférnek a nagy felhasználói bázis által generált meglévő adattömeghez, másrészt képesek újakat generálni. Ezeket az információkat később a modellekhez szükséges adatokká tudják alakítani. Minél több felhasználó generál adatot, a vállalat annál jobb teljesítményű MI kifejlesztésére lehet képes, így hálózati hatások is fellépnek. A jövőben a személyes adatok egyre fontosabbá, a szolgáltatások fejlesztésének kulcsfontosságú tényezőjévé fognak válni. A versenyre negatív hatással lehet a kritikus input adatokhoz való hozzáférés korlátozása, az erőfölényben lévő vállalkozás saját szolgáltatásainak preferálása a downstream piac és a fogyasztók felé, valamint

⁷⁶ Tóth András (2024) *A digitális átalakulás szabályozása az Európai Unióban*. ORAC Kiadó Kft., 182.

⁷⁷ Brijesh Pinto, D. Daniel Sokol, Feng Zhu (2024) *The Antitrust and Privacy Interface: Lessons for Regulators from the Data*. *George Mason Law Review* 31(4), 1027.

⁷⁸ Gazdasági Versenyhivatal (2024a) *A mesterséges intelligencia piaci versenyre és fogyasztókra gyakorolt hatásainak vizsgálata – A Gazdasági Versenyhivatal AL/234/2024. számú piacelemzésének eredményeként készült tanulmány*. Budapest. 34–40. Elérhető: https://gvh.hu/pfile/file?path=/dontesek/agazati_vizsgalatok_piacelemzesek/piacelemzesek/mesterseges-intelligencia_piacelemzes_tanulmany_2024_10_21.

a szolgáltatások közötti váltás magas költsége, ha modellek kompatibilitása és a fogyasztói adatok migrálása nem biztosított.⁷⁹

3.2. A piaci erőfölénnyel visszaélés új formái – az EUMSZ 102. cikke

A Bizottság több vizsgálatot folytatott le az EUMSZ 102. cikke szerinti piaci erőfölénnyel történő visszaélés ellenőrzésére a digitális piacon. Ezek közül az elsőként a Google Shopping-ügyet emeljük ki, amelyben a Bizottság 2017-ben megállapította, hogy a Google keresési eredményoldalán az EU 13 tagországában előnyben részesítette saját árösszehasonlító szolgáltatásának eredményeit a versenytárs-árösszehasonlító oldalakkal szemben. A Google saját szolgáltatásának keresési eredményeit első, kiemelt helyen jelenítette meg, figyelemfelkeltő vizuális és szöveges információkkal ellátva; ezzel szemben a versenytársakéit a Google-algoritmusok hátrасorolták. A Bizottság megállapította, hogy a Google visszaélt két termékpiacon – az általános internetes keresőszolgáltatások, valamint a specializált termékkereső szolgáltatások piacán – fennálló erőfölényével, és 2,5 milliárd euró bírságot szabott ki vele szemben. Az EUB Törvényszéke ítéletében⁸⁰ lényegében elutasította a keresetet, és helybenhagyta a bírságot, viszont úgy ítélte meg, hogy nem nyert bizonyítást, hogy a Google magatartása – akár csak potenciális – versenyellenes hatásokkal járt az általános keresési piacon is, így megsemmisítette a Bizottság határozatát az általános keresési piacra megállapított erőfölénnyel való visszaélés tilalmának megsértése részben, ugyanakkor a specializált termékkereső szolgáltatások piacán az erőfölénnyel visszaélés megállapítását jogszerűnek ítélte. Az EUB helybenhagyta a Törvényszék ítéletét.⁸¹

A közelmúltban a Bizottság több jelentős határozatot hozott erőfölénnyel visszaélés-tárgyú eljárásokban. Az Apple – App Store Practices (music streaming) – ügyben 2024. március 4-én megállapította, hogy az Apple visszaélt erőfölényével oly módon, hogy a jogsértés időtartama alatt az Apple alkalmazásáruházaszolgáltatására alkalmazandó iránymutatása (App Store Review Guidelines), valamint a fejlesztői programra vonatkozó licenccmegállapodásban rögzített szabályai olyan rendelkezéseket tartalmaztak, amelyek megakadályozták a saját alkalmazásáruházaán kívüli alternatív előfizetési lehetőségekre vonatkozó tájékoztatást a felhasználók számára. Ezzel lehetetlenné tette, hogy a zenei streamingszolgáltatók tájékoztassák az iOS-felhasználókat az iOS-alkalmazásokon kívül létező alternatív és gyakran olcsóbb előfizetési lehetőségekről, és lehetővé tegyék az iOS-felhasználók számára, hogy ténylegesen választhassanak az alternatív előfizetési lehetőségek között.⁸² A Bizottság a további jogsértéstől eltiltás mellett 1,84 milliárd eurós bírságot szabott ki. Az Apple keresettel támadta a határozatot, amely T-260/24. ügyszámon folyamatban van az EUB Törvényszéke előtt.

A Meta Platforms Facebook Marketplace-ügyében a Bizottság azért állapította meg az EUMSZ 102. cikkének megsértését, mert online apróhirdetési szolgáltatását, a Facebook Marketplace-t személyes közösségi hálózatához, a Facebookhoz kötötte, vagyis minden Facebook-felhasználó automatikusan hozzáfér a Facebook Marketplace-hez, és rendszeresen találkozik vele, függetlenül attól, hogy akarja-e vagy sem. A Bizottság megállapította, hogy a Facebook Marketplace versenytársai ezzel kizárásra kerülhetnek, mivel a kötés a Facebook Marketplace-nek jelentős terjesztési előnyt biztosít, amelyet a versenytársak nem tud-

⁷⁹ Gazdasági Versenyhivatal (2024a), 34–40.

⁸⁰ A Törvényszék T-612/17. (ECLI:EU:T:2021:763) számú ítélete: *Google LLC, anciennement Google Inc. és Alphabet, Inc. kontra Európai Bizottság* (Google Shopping; 2021. november 10.).

⁸¹ A Bíróság C-48/22 P. (ECLI:EU:C:2024:726) számú ítélete: *Google LLC és Alphabet Inc. kontra Európai Bizottság* (Google Shopping; „Google/Alphabet-Bizottság-ítélet”; 2024. szeptember 10.).

⁸² A Bizottság határozatának C/2024/3554. számú összefoglalója (2024. március 4.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárásról (Ügyszám: AT.40437 – Apple – az Apple alkalmazás-áruházaszolgáltatás gyakorlatai (zenei adatfolyam-továbbítás).

nak ellensúlyozni. Ezen kívül a Meta Platforms tisztességtelen kereskedelmi feltételeket alkalmazott más online apróhirdetési szolgáltatókkal szemben, akik a Meta platformjain, különösen a nagyon népszerű Facebook és Instagram közösségi hálózatain hirdetnek, amelyek lehetővé teszik a Meta számára, hogy a más hirdető által generált hirdetéssel kapcsolatos adatokat kizárólag a Facebook Marketplace javára használja fel.⁸³ A Meta Platforms a közel 800 000 millió eurós bírságot kiszabó határozatot keresettel támadta, amelynek elbírálása T-66/25. ügyszámon folyamatban van az EUB Törvényszéke előtt.

A Bizottság az Amazon Buy Box-ügyben előzetes kifogásközlésében egyrészt az Amazon jogellenes adatfelhasználását állapította meg, másrészt a Google Shopping-ügyhöz hasonló önpreferálást talált jogellenesnek, amellyel az Amazon megsértette az EUMSZ 102. cikke szerinti erőfölénnyel visszaélés tilalmát. A Bizottság szerint „*az Amazon kiskereskedelmi döntéseinek kalibrálása során az online piactéri értékesítők nem nyilvános üzleti adataira hagyatkozott, ami torzította a platformján a tisztességes versenyt, és megakadályozta a hatékony versenyt*”⁸⁴. A kiemelt helyen megjelent Buy Boxban szereplő kereskedők ajánlatainak kiválasztásának a Prime-program keretében kínálható termékek körének kiválasztásának kritériumai pedig indokolatlanul előnyben részesítették saját kiskereskedelmi üzletágát, valamint az Amazon logisztikai és szállítási szolgáltatásait igénybe vevő piactérbeli eladókat. Az eljárás az Amazon kötelezettségvállalásával zárult, amelyekkel megszüntette a Bizottság által megállapított jogsértő gyakorlatot.⁸⁵

A Bizottság előtt jelenleg is több eljárás van folyamatban az EUMSZ 102. cikkét sértő maga-

tartások tárgyában, többek között a Google és a Microsoft ellen.

A fenti példákban látható, hogy a digitális piac big tech vállalatai erőfölényüket arra használják, hogy domináns pozíciójukat tovább erősítsék, sőt önpreferáló eszközeikkel újabb szolgáltatási területekre terjesszék ki. Előremutató, hogy az EUMSZ 102. cikkét sértő magatartások újabb és újabb formáit tárja fel a Bizottság, azonban, ha a bírósági felülvizsgálat eredményét és időtartamát látjuk, arra kell következtetnünk, hogy az eljárások hatékonysága még mindig messze elmarad attól, amely a piaci verseny hatékony védelméhez szükséges lenne. A Bizottsági eljárást követő kétfokú EUB-eljárás irreálisan hosszú idő ahhoz, hogy hatékony jogorvoslatot és -védelmet biztosítson a rendkívül gyorsan változó digitális piac szereplőinek, ideértve a versenytársakat és a fogyasztókat is.

A 2.1.1. pontban már hivatkozott C-252/21. számú Meta Platforms-eljárás alapügyében a német versenyhatóság (Bundeskartellamt) határozata számos szempontból újszerűen közelítette meg az erőfölénnyel visszaélés kérdését. Nem azt állapította meg, hogy a Meta versenyellenes eszközökkel érte el vagy védte meg domináns pozícióját, ehelyett a kizsákmányolás koncepciójára támaszkodott, miszerint egy vállalat úgy él vissza piaci erőfölényével, hogy a fogyasztókra olyan tisztességtelen kereskedelmi feltételeket kényszerít, amelyekhez képest nincs észszerű alternatíva, így a felhasználóknak nincs más választásuk, mint elfogadni azokat. A Facebook felhasználási feltételeit tisztességtelennek minősítette, mert azok nem feleltek meg a GDPR rendelkezéseinek; és az érvényes hozzájárulás hiányát a felek közötti egyértelmű erőfölényre vezette vissza. Végül egy szokatlan kérelméletet is kidolgozott: úgy vélte,

⁸³ European Commission, Commission Decision of 14.11.2024 relating to a proceeding under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union and Article 54 of the Agreement on the European Economic Area; C(2024) 8053 final (AT.40684 – Facebook Marketplace). Elérhető: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases1/202513/AT_40684_10582539_13405_4.pdf.

⁸⁴ Európai Bizottság (2022) Antitröszt szabályok: A Bizottság elfogadja az Amazon kötelezettségvállalásait, és megtiltja számára a piactéren értékesítő eladók adatainak felhasználását, valamint az Amazon egyenlő hozzáférést biztosít a „Buy Box”-hoz és a Prime-hoz. Az Európai Unió weboldala, sajtóközlemény, 2022. december 20., Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_22_7777.

⁸⁵ Európai Bizottság (2022) Antitröszt szabályok.

hogy a fogyasztók a német versenyjog értelmében releváns kárt szenvedtek, mert a Facebook magatartása megsértette a német alkotmányjog által garantált „információs önrendelkezéshez” való jogukat, amelyet azzal indokolt, hogy a szolgáltató magatartása nem felelt meg a GDPR rendelkezéseinek. A Bundeskartellamt óvatos volt abban, hogy kizárólag a német versenyjogi jogszabályokra alapította a határozatát, és nem alkalmazta az EUMSZ 102. cikkét, ugyanis véleménye szerint a jelenlegi uniós versenyjogi gyakorlat nem ismeri el a döntése alapjául szolgáló kárelméletet, hanem a fogyasztók gazdasági jólétének védelmére korlátozódik. Az EUB C-252/21. számú ítéletét követően a Bundeskartellamt és a Meta Platforms intenzív tárgyalásokba kezdett, és végül a Meta Platforms olyan változtatásokat eszközölt felhasználói feltételeiben, amelyeket a Bundeskartellamt kielégítőnek ítélt, így az lezárta az eljárásait, a Meta Platforms pedig visszavonta a Oberlandesgericht Düsseldorf előtti keresetét, ezért további bírósági ítélet nem született az ügyben.⁸⁶

A német versenyhatóság egy új problémára új választ adott, ezzel olyan folyamatot indított el, amely elvezetett egy rendkívül jelentős EUB-ítélhez, továbbá rendkívül jelentős szakmai gondolkodást indított el a piaci erőfölénnyel való visszaélés új formáiról, valamint a versenyjog és az adatvédelem kölcsönhatásáról a digitális szolgáltatások piacán. A jövőben is szükség lesz olyan hatósági és bírósági eljárásokra, amelyek innovatív megközelítést alkalmaznak az olyan nagymúltú jogterületeken, mint a piaci erőfölénnyel visszaélése.

Az erőfölénnyel való visszaélés versenyhatósági vizsgálatának a DMA-rendelet is új irányt adhat a személyes adatokkal történő visszaélés jelentőségének szempontjából, ugyanis a DMA rendelet 5. cikkének (2) bekezdése megtiltja a kijelölt kapuőröknek felhasználói személyes adatainak felhal-

mozását és összekapcsolását. A tilalom alól akkor mentesülnek, ha a végfelhasználók konkrét választási lehetőség felkínálása mellett a GDPR előírásainak megfelelő hozzájárulásukat adták.

Tekintettel a DMA-rendelet adta könnyített vizsgálat és bizonyítási eljárás lehetőségére, a jövőben a versenyhatóságok valószínűleg a nehezebb antitröszteljárás helyett a DMA-rendeletet fogják alkalmazni, ha a kapuőrök túlzott adatgyűjtése elleni beavatkozás szükséges. Ugyanakkor az EUMSZ 102. cikke szerinti eljárások is új irányt vehetnek, mivel az EUB C-252/21. számú Meta Platforms-ítéletben adott doktrína nyitva hagyta a lehetőségét annak, hogy nem csak a GDPR, de más uniós szabály megsértése is releváns tényező lehet az antitröszteljárásokban, így az érdemi vizsgálat kiterjedhet akár a DMA-rendelet, a DSA-rendelet, az AI Act, vagy a Data Act figyelembevételére is.⁸⁷

3.3. A kapuőrök felelőssége – Digital Markets Act

Az Európai Unió felismerte, hogy a hagyományos *ex post* versenyjogi eljárások nem nyújtanak hatékony jogvédelmet a digitális piac big tech vállalatok magatartásának hatásaival szemben, ezért új típusú *ex ante*-szabályozást fogadtak el, a DMA-rendeletet, amely forradalmasította a platformszabályozást.

Megalkotta a *gatekeeper*, azaz kapuőrpozíció fogalmát. Az alapvető platformszolgáltatásokat nyújtó vállalkozások tisztességtelen gyakorlatai olyan hatást válthatnak ki, amellyel jelentős mértékben aláássák az alapvető platformszolgáltatások versengő jellegét, valamint befolyásolják az ilyen szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások, valamint üzleti és végfelhasználók közötti kereskedelmi kapcsolat tisztességét. Ez a gyakorlatban az üzleti és végfelhasználók választási lehetőségeinek gyors és potenciálisan jelentős mértékű csökkenéséhez vezet, és emiatt az ilyen szolgáltatásokat

⁸⁶ Bundeskartellamt (2024) Abschluss des Facebook-Verfahrens. Bundeskartellamt weboldala, sajtóközlemény, 2024. október 10. Elérhető: https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Meldung/DE/Pressemitteilung/2024/10_10_2024_Facebook.html.

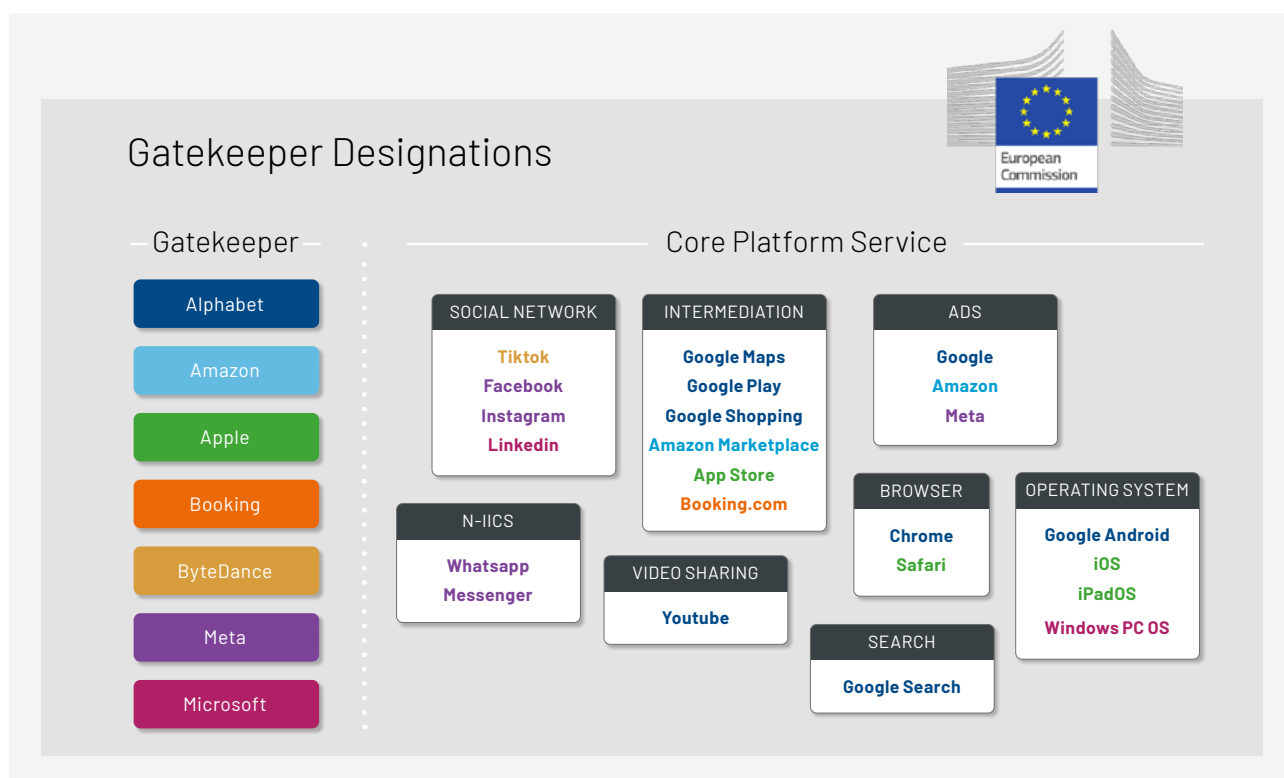
⁸⁷ Anne C. Witt (2024) Meta v Bundeskartellamt—data-based conduct between antitrust law and regulation. *Journal of Antitrust Enforcement*, 12 (2), 350.

nyújtó vállalkozások úgynevezett kapuóri pozícióba kerülhetnek. Jellemző rájuk, hogy szolgáltatásaikon keresztül sok üzleti felhasználót képesek sok végfelhasználóval összekapcsolni, ami viszont lehetővé teszi számukra, hogy előnyeiket – mint például a nagy adatmennyiségekhez való hozzáférésüket – átvigyük az egyik tevékenységi területől a másikra. Néhány ilyen vállalkozás a digitális gazdaságban teljes platform-ökoszisztémák felett gyakorol irányítást, és a meglévő vagy új piaci szereplők strukturális szempontból rendkívül nehezen tudnak velük versenyre kelni, bármennyire innovatívak és hatékonyak is legyenek.

A DMA célja, hogy – az EUMSZ 101. és 102. cikkei és azok végrehajtási szabályai mellett – hoz-

zájáruljon a belső piac megfelelő működéséhez, biztosítsa a tisztességes versenyt a digitális ágazat piacain, különösen a kapuőrök által nyújtott alapvető platformszolgáltatások üzleti és végfelhasználói számára. Biztosítékokat nyújt a kapuőrök tisztességtelen gyakorlataival szemben, egyrészt az unión belüli, határokon átnyúló üzleti tevékenység megkönnyítése, és ezáltal a belső piac megfelelő működésének javítása érdekében, másrészt pedig egyes konkrét területeken meglévő vagy valószínűleg bekövetkező széttagoltság kiküszöbölésére.⁸⁸ A kapuőr-minősítéseket elvégezte a Bizottság, eddig összesen hét vállalkozást minősített kapuőrnek, több általuk üzemeltetett platformszolgáltatás tekintetében.

Ábra 5.⁸⁹

A kapuórré nyilvánító határozatot a TikTok-platformot üzemeltető ByteDance vállalkozás megtámadta az EUB előtt, azonban a bíróság a keresetét elutasította. A piacra gyakorolt jelentős hatás vizsgálata körében mind a Bizottság, mind

az EUB kiemelt jelentőséget tulajdonított annak, hogy a ByteDance jelentős potenciállal rendelkezett arra, hogy felhasználóit a közeljövőben monetizálja az unióban, függetlenül az unióban lebonyolított forgalmától, amely egyébként a

⁸⁸ DMA Preambulum, (2)–(3), (7) pontok.

⁸⁹ European Commission (é.n.) Gatekeepers Portal. Az Európai Unió weboldala. Elérhető: https://digital-markets-act.ec.europa.eu/gatekeepers_en.

DMA 3. cikke (2) bekezdésének a) pontjában előírt küszöbérték alatt volt, de folyamatosan emelkedik. A ByteDance valós piaci értéke „jóval meghaladta” a 75 milliárd eurós küszöbértéket, mivel a vég- és üzleti felhasználók száma az unióban az elmúlt három pénzügyi évben folyamatosan nőtt, messze meghaladva az DMA 3. cikke (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott küszöbértékeket. A ByteDance érvei nem tudták cáfolni azon jelentős potenciálját, hogy felhasználóit a közeljövőben monetizálja az unióban, amely megalapozta a jelentős piaci hatás megállapíthatóságát.⁹⁰ A ByteDance fellebbezése folytán az EUB előtt folyamatban van a Törvényszék ítéltének felülvizsgálata C-627/24 P. ügyszámon.

Keresettel élt a Meta Platforms Ireland Ltd. és az Apple Inc. is a Bizottság kapuórré minősítése ellen, ezek az eljárások még folyamatban vannak az EUB Törvényszéke előtt.⁹¹

A DMA 5. és 6. cikkei számos, adatkezelésre vonatkozó korlátozást írnak elő a kapuőrök számára. Ezek közül érdemes kiemelni, hogy az 5. cikk (2) bekezdése értelmében a felhasználók – a GDPR előírásainak megfelelő – hozzájárulásának hiányában nem kezelheti olyan személyes adatait online hirdetési szolgáltatások nyújtása céljából, amely végfelhasználók a kapuőr alapvető platformszolgáltatásait igénybe vevő harmadik felek szolgáltatásait veszik igénybe; a platformszolgáltatásokból származó személyes adatokat nem kapcsolhatja össze sem az általa nyújtott bármely további alapvető platformszolgáltatásból vagy az általa nyújtott bármely egyéb szolgáltatásból származó személyes adatokkal, sem pedig harmadik fél által nyújtott szolgáltatásokból származó személyes adatokkal; a platformszolgáltatásokból származó személyes adatokat nem használhatja fel általa külön nyújtott egyéb szolgáltatások – például egyéb alapvető platformszolgáltatások – cél-

jára, és fordítva; és a végfelhasználókat nem léptetheti be a kapuőr más szolgáltatásaiba személyes adatok összekapcsolása céljából.

Ezen korlátozások megsértését és a felhasználói hozzájárulások érvényességének megkérdőjelezhetőségét állapította meg a Bizottság a Meta Platforms *consent or pay* üzleti modelljét vizsgáló határozatában. Megállapította, hogy ez a modell nem felel meg a digitális piacokról szóló jogszabálynak, mivel nem biztosította a felhasználók számára a szükséges konkrét választási lehetőséget arra, hogy olyan szolgáltatást válasszanak, amely kevesebb személyes adatot használ fel, de egyébként egyenértékű a személyre szabott hirdetésekkel együtt kínált szolgáltatásával. A Meta modellje azt sem tette lehetővé a felhasználók számára, hogy gyakorolják a személyes adataik kombinálásához való szabad hozzájáruláshoz fűződő jogukat. A jogsértések miatt a Bizottság 200 millió eurós bírságot szabott ki.⁹²

Legutóbbi jelentős határozatában a Bizottság megállapította, hogy az Apple megsértette a DMA 5. cikkének (4) bekezdését azáltal, hogy az Apple által bevezetett számos korlátozás miatt az alkalmazásfejlesztők nem tudják teljes mértékben kihasználni az App Store-on kívüli alternatív ajánlatokról való tájékoztatás lehetőségét. Ennek következtében a fogyasztók nem élvezhetik teljes mértékben az alternatív és olcsóbb ajánlatok előnyeit, mivel az Apple megakadályozza az alkalmazásfejlesztőket abban, hogy közvetlenül tájékoztassák a fogyasztókat az ilyen ajánlatokról. A Bizottság arra kötelezte az Apple-t, hogy szüntesse meg a kifogásolt műszaki és kereskedelmi korlátozásokat, és a jövőben tartózkodjon azoktól, továbbá 500 millió eurós bírságot szabott ki.⁹³

A DMA hatékonyságát mutatja, hogy a 2024. márciusában elindított öt nem-megfelelőségi vizsgálat közül kettő egy éven belül határozattal

⁹⁰ A Törvényszék T-1077/23. (ECLI:EU:T:2024:478) számú ítélete: *ByteDance Ltd. kontra Bizottság* (2024. július 17.), 116.

⁹¹ A Törvényszék T-1078/23. számú eljárása: *Meta Platforms, Inc. kontra Európai Bizottság* (folyamatban lévő ügy), illetve a Törvényszék T-1080/23. számú eljárása: *Apple Inc. kontra Európai Bizottság* (folyamatban lévő ügy).

⁹² European Commission, Commission Implementing Decision C(2025) 2091 final of 23. April 2025 in Case DMA.100055 – Meta (Article 5(2)).

⁹³ European Commission, Commission Implementing Decision C(2025) 2090 final of 23. April 2025 in Case DMA.100109 – Apple – Online Intermediation Services – app stores – AppStore (Article 5(4)).

lezárult, az Apple operációs rendszerrel kapcsolatos eljárás pedig megegyezéssel zárult, amelynek eredményeképpen az Apple módosításokat hajtott végre az operációs rendszere működésében.⁹⁴ Az Alphabet (Google) ellen maradt még folyamatban két nem-megfeleléségi eljárás.⁹⁵ Továbbá a végrehajtási jellegű rendelkezések értelmében a kapuőrök intenzív tárgyalásokat folytatnak a Bizottsággal, megfeleléségi jelentési kötelezettségük van, amelyeket a Bizottság folyamatosan elemez és értékeli. A DMA és a Bizottság már most, alig több mint egy évvel a teljes alkalmazhatóság hatálybalépését követően, jelentős eredményeket tud felmutatni, ez mindenképpen igazolja az *ex ante*-szabályozás hatékonyságát ezen a területen. A hatékony jogorvoslathoz természetesen az is szükséges, hogy a Bizottság határozatainak felülvizsgálatára irányuló EUB-eljárások is az eljárás tárgyához mért észszerű időn belül befejeződjenek, amely az EUB átlagos eljárástartamánál jóval gyorsabb döntéshozatalt kívánna meg.

3.4. Összefonódások ellenőrzése

A technológiai óriásvállalatok rendkívül nagyszámú fúziót hajtanak végre, jellemzően engedélyezési küszöb alatti értéken, mivel a vállalatfelvásárlásokkal elsősorban a még nem jelentős piaci jelenléttel, de nagy piaci potenciállal rendelkező lehetséges versenytársakat (start-up-okat) célozzák meg. Ez is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a világpiacon uraló big tech-vállalatok piaci hatalma évtizedes távlatokban is töretlen maradjon, a schumpeteri dinamikus versenyelmélet⁹⁶ például a Google lassan 20 éves hegemóniájára tekintettel megdőlt. A fúziókontroll klasszikus szabályozása nem illeszkedik az innovatív piacokhoz,⁹⁷ ezért fordulhatott elő, hogy a WhatsApp Facebook általi

felvásárlása elkerülte a fúziókontrollt Németországban és Ausztriában is, majd oda vezetett, hogy új küszöbértéket vezettek be annak érdekében, hogy olyan ügyleteket is fúziókontroll alá vonjanak a digitális gazdaságban, amelyek nem érték el az előírt forgalmi küszöböt amiatt, mert a céltársaság nem rendelkezett számottevő bevétellel, viszont annál nagyobb piaci potenciált képviselt.⁹⁸

Az adatvédelem szintje – hasonlóan a minőséghez – nem árjellegű paraméterként, kedvezőtlen változása a versenyjogi értékelés szempontjából az áremelkedéshez vagy minőségromláshoz hasonlóan értékelhető. A Bizottság a Microsoft/LinkedIn- és Facebook/WhatsApp-összefonódás-engedélyezési eljárásokban az adatvédelem szintjét nem árjellegű paraméternek minősítette, azonban véleménye szerint csak akkor releváns, ha a piacon ez a legfontosabb versenytényező.⁹⁹

Amíg 2008-ban a Google és DoubleClick egyesüléskor a Bizottság nem látott kockázatot az adattömeg egyesítésében, mára már kétségtelenül bebizonyosodott, hogy ez a fúzió nagymértékben növelte és stabilizálta a Google erőfölényét az internetes keresőmotorok és hirdetések piacán. Ekkoriban a digitális reklámozás még a kezdeti időszakban járt, és a hirdetési kiadások csak kb. 12 százalékát tette ki. A DoubleClick arra szakosodott, hogy cookie-kat helyezett el a felhasználók preferenciáinak mérésére, és ennek megfelelő célzott grafikus hirdetéseket jelenített meg a weboldalakon. A Google/DoubleClick-fúzió lehetővé tette, hogy a Google a birtokában lévő óriási mennyiségű felhasználói adatot a DoubleClick által kifejlesztett képi és videós, vizuálisan személyre szabott hirdetések célba juttatására használja, amely drámai módon javította a digitális hirdetések hatékonyságát, és azóta is, már közel

⁹⁴ European Commission, Commission Decision C(2025) 2562 final of 23. April 2025 in Case DMA.100185 – Apple – Operating systems – iOS (Article 6(3)).

⁹⁵ Európai Bizottság, DMA. Elérhető: <https://digital-markets-act-cases.ec.europa.eu/search?caseInstrument=InstrumentDMA&sortField=caseLastDecisionDate&sortOrder=DESC>.

⁹⁶ Tóth (2021a), 103.

⁹⁷ Anne Witt (2023) The Digital Markets Act – Regulating the Wild West. *Common Market Law Review* 60(3), 655.

⁹⁸ Tóth (2024), 192.

⁹⁹ Tóth (2024), 191.

20 éve töretlen a versenyfölénye az online hirdetési piacon.¹⁰⁰ Ennyi év távlatából a Bizottság COMP/M.4731. számú határozatában foglalt megállapítások – amelyben úgy foglalt állást, hogy az összefonódás nem támaszt versennyel kapcsolatos aggályokat – egyértelműen téves mérlegelésen alapultak. A két társaság eszközei összekapcsolásának lehetséges hatásait – különös tekintettel az ügyfelek online viselkedéséről összeállított adatbázisokra és az azokból a jövőben létrehozható adatbázisokra – úgy mérte fel a vizsgálat, miszerint megalapozatlanok azok az aggódalmak, amelyek azt feltételezik, hogy az összekapcsolódás eredményeként a Google versenytársai fokozatosan a küszöbre szorulnának.¹⁰¹

A Google már közvetlenül a fúziót követően kiugró erőfölényre tett szert az online hirdetési piacon, és alapjaiban változtatta meg az online hirdetések struktúráját. A fúzió által elért piaci előnyt versenytársai azóta sem tudták utolérni. Utóbb kiderült, hogy nemcsak erőfölényre tett szert, hanem azzal vissza is élt, amely versenytársai további kiszorítását eredményezte. A Bizottság már 2010-ben két hirdetési piacot érintő erőfölénnyel történő visszaélés – az EUMSZ 102. cikkének megsértése – miatt indított el vizsgálatot a Google Shopping-¹⁰² és a Google AdSense-ügyekben¹⁰³. További érdekesség, hogy a Bizottság 2023-ban kifogásközlést tett a Google visszaélés-szerű magatartásával kapcsolatban az online hirdetési technológiai piacon, amelyben olyan előze-

tes véleményt fogalmazott meg, amely szerint az EUMSZ 102. cikkének megsértésével kapcsolatban felmerülő versenyjogi aggályok csak a Google szolgáltatásai – köztük a DoubleClick – egy részének kötelező elidegenítésével lenne elkerülhető.¹⁰⁴ E javaslatba nem nehéz belelátni az energetikai szektorban a piaci viszonyok, a verseny feltételeinek mesterséges megteremtésére vonatkozó megoldáshoz hasonlatosságot. Kérdéses, hogy egy ilyen vélemény figyelembevételéhez nem lenne szükséges-e az USA-val való együttműködés.

A Google és DoubleClick példája jól szemlélteti, hogy miért kell jelentős figyelmet fordítani az adatok nemcsak aktuális, de a lehetséges jövőbeni, új célú felhasználásával elérhető értékére, és milyen mértékben képes befolyásolni a piaci versenyt két, a kiinduló helyzetben eltérő célból felépített adatbázis egyesítése, olyan, az adatokból kinyerhető, vagyoni értékkel bíró információ – ezek között jelentős részt a monetizált személyes adatok – értékesítése által, amelyhez a versenytársaknak nincs hozzáférése. Kérdés persze, hogy a döntés pillanatában a felügyeleti hatóság számára mennyire felmérhető egyes kockázatok valószínűsége, illetve milyen szintű valószínűség kell ahhoz, hogy egy várható hatást figyelembe vehető legyen. Az mindenesetre elég nagy biztossággal valószínűsíthető, hogy a fúzióban részt vevő gazdasági szereplők ezekkel a hatásokkal pontosan tisztában voltak, és pontosan ezzel az üzleti céllal hajtották azt végre, még ha ezt az adatszolgáltatás során

¹⁰⁰ Abishek Jain (2020) DoubleClick: An acquisition that skyrocketed Google's ad business. *The Strategy Story*, 2020. december 14. Elérhető: <https://thestrategystory.com/2020/12/14/google-doubleclick-acquisition/>.

¹⁰¹ A Bizottság határozatának összefoglalója (2008. március 11.) egy vállalati összefonódásnak a közös piaccal és az EGT-megállapodás működésével összeegyeztethetőnek nyilvánításáról (COMP/M.4731 – Google/DoubleClick ügy). *Official Journal of the European Union*, 2008/C 184/06. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:184:0010:0012:HU:PDF>.

¹⁰² European Commission, Commission Decision of 27.6.2017 relating to proceedings under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union and Article 54 of the Agreement on the European Economic Area; C(2017) 4444 final (AT.39740 – Google Search (Shopping)). Elérhető: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39740/39740_14996_3.pdf.

¹⁰³ European Commission, Commission Decision of 20.3.2019 relating to proceedings under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union (the Treaty) and Article 54 of the EEA Agreement; C(2019) 2173 final (AT.40411 – Google Search (AdSense)). Elérhető: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40411/40411_1619_11.pdf.

¹⁰⁴ Arianna Podesta, Sara Simonini (2023) Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Google over abusive practices in online advertising technology. European Commission, sajtóközlemény, 2023. június 14. Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3207.

nem is tárták fel. Elképzelhető, hogyha utólag, a ténylegesen bekövetkezett objektív tények alapján szigorú jogkövetkezmények lennének alkalmazhatóak az ügyletben résztvevő gazdasági szereplőkre – szankciók és reparatív intézkedések –, az elrettentő erővel bírna a tények és valódi üzleti tervek elhallgatásának megelőzésére.

2008 óta a Bizottság is nagyobb jelentőséget tulajdonít az adatok piaci hozzáférhetősége értékelésének a fúziókontroll-eljárásokban. Ezek az értékelések már elismerik, hogy egyes adatvezérelt felvásárlások zárt kört eredményezhetnek, és bizonyos adatkészletet megismerhetlenné tehetnek a versenytársak számára, még akkor is, ha a különböző adattípusok külön-külön a versenytársak rendelkezésére állnak. Az újabb eljárásokban az adatkészletek helyettesíthetőségének is nagyobb jelentőséget tulajdonított. Az adatok hozzáférhetősége és replikálhatósági értékelése paramétereit már figyelembe vette a 2020-as Google/FitBit-ügyben, és az adatok szétválasztására vonatkozó kötelezettségvállalást írt elő. Az adatvédelmi szempontokra mint versenyparaméterre is egyre nagyobb hangsúlyt fektet, de ez még mindig ritkán hangsúlyos az értékelésekben. A legújabb határozatok elismerik, hogy az összefonódás több adatalapú piacon is növelheti a piaci erőt, még akkor is, ha hagyományos értelemben horizontális piacokat nem hoz létre. Az adat-ökoszisztémákat érintő összefonódások esetében az értékelésnek túl kell mutatnia a hagyományos termékpiacokra kifejlesztett paramétereken. Ezek az ökoszisztémák piaci erejüket számos piacra kiterjedő adatgyűjtésből nyerik, ezért az ún. adatpiac meghatározása lehetővé tenné a versenyhatóságok számára, hogy kellő pontossággal azonosítsák az olyan adatokért folyó versenyt, amelyek nem egyetlen termékpiacra, hanem összekapcsolt piacokhoz kapcsolódnak.¹⁰⁵

A kapuőrök esetében – akik a legnagyobb felvásárlók – a DMA 14. cikke bejelentési kötelezettséget ír elő: tájékoztatniuk kell a Bizottságot az olyan tervezett összefonódásról, amelyek alapvető platformszolgáltatást vagy a digitális ágazatba tartozó bármely egyéb szolgáltatást érintenek, vagy lehetővé teszik az adatgyűjtést, függetlenül attól, hogy az uniós fúziókontroll-szabályok szerint az összefonódást a Bizottság részére kell-e bejelenteni, vagy az illetékes nemzeti versenyhatóság részére. A tájékoztatás és bejelentés megalapozhatja az összefonódás bizottsági vizsgálatát, annak tagállamok közötti kereskedelemre való hatására vonatkozóan, vagy a piaci verseny jelentős befolyásolására tekintettel.¹⁰⁶ A DMA hatálybalépése óta öt kapuőr összesen 28 felvásárlást jelentett be.¹⁰⁷

4. Az output adatok

Az „output adatok” egy digitális szolgáltatás eredményeként jönnek létre. Erre lehet példa az automatizált döntéshozatal eredményeképpen meghozott döntés; lehet egy keresőmotor keresési eredménye; egy közösségi médiaszolgáltató által megjelenített, személyre szabott tartalom; egy szállásközvetítő platform által megjelenített szerződéses ajánlat; vagy a ChatGPT által adott válasz is.

Az output adatok is rendkívül sok olyan jogkérdést vetnek fel, amelyre mind a jogalkotásnak, mind a jogalkalmazásnak hatékony válaszokat kell találnia, ezek például szerzői és polgári jogi, felelősségi és termékszavatossági kérdések, de ugyanúgy szerepet játszik az adat- és fogyasztóvédelem is. Sőt, a mesterségesintelligenciarendszerek adatalapú algoritmusai képesek olyan folyamatok létrehozására is, amelyek korábban csak emberi együttműködés eredményeként jöhetett létre, így működésük a piaci szereplők olyan algoritmikus

¹⁰⁵ Robin Vandendriessche, Carolin Buts (2024) Examining data-related theories of harm in EU merger assessments: a systematic review of the decisional practice. *Journal of European Competition Law & Practice*, 15(6), 376–377.

¹⁰⁶ DMA-rendelet, 14. cikk

¹⁰⁷ European Commission (2023) DMA – List of Acquisitions. Elérhető: <https://digital-markets-act-cases.ec.europa.eu/acquisitions>.

összehangolt magatartását eredményezheti, amely korlátozza a piaci versenyt.

4.1. Az adat mint kimeneti eredmény

Az output adat létrejöhet egy automatizált döntéshozatal eredményeként, amelyre a GDPR 22. cikke speciális adatvédelmi előírásokat határoz meg. Az automatizált döntés egyik típusa a profilalkotás, aminek a fogalmát a GDPR 4. cikk 4. pontja úgy határozza meg, hogy a *„személyes adatok automatizált kezelésének bármely olyan formája, amelynek során a személyes adatokat valamely természetes személyhez fűződő bizonyos személyes jellemzők értékelésére, különösen a munkahelyi teljesítményhez, gazdasági helyzethez, egészségi állapothoz, személyes preferenciákhoz, érdeklődéshez, megbízhatósághoz, viselkedéshez, tartózkodási helyhez vagy mozgáshoz kapcsolódó jellemzők elemzésére vagy előrejelzésére használják”*. Az internetes szolgáltatások mindegyike gyűjt adatokat a felhasználókról, és végez bizonyos szintű profilozást, a keresőmotortól kezdve az okos iO elektromos fogkeféig, amíg a kifejezetten profilozó célzatú szolgáltatások nyújtotta eredményekből látható az is, hogy ezek miként állíthatók össze (a személyiségprofil a személy virtuális képeként az adatok feldolgozásából eredő következtetések – akár elfedni kívánt – eredményeit is tartalmazza¹⁰⁸).

A személyes adatok automatikus kezelése a GDPR hatálya alá esik, meg kell felelnie az alapelveknek, jogszerű joggalappal kell rendelkeznie, és az adatkezelő biztosítani köteles az érintetti jogokat. Azonban a GDPR szerint nem minden profilalkotás esik a 22. cikk szigorúbb szabályozása alá, csak abban az esetben, ha a profilalkotáson alapuló döntés is születik. A 22. cikk alkalmazhatósága három együttes feltételtől függ, először is „döntésnek” kell történnie, másodsor e döntésnek kizárólag automatizált adatkezelésen kell alapulnia – beleértve a profilalkotást is –, és harmadszor,

az érintettre nézve joghatással kell járnia, vagy hasonlóképpen jelentős mértékben kell érintenie őt. A „döntés” fogalmát tágan kell értelmezni, nemcsak az érintett közvetlen jogát érintő vagy rá közvetlen joghatással járó döntéseket, hanem az őt „hasonlóképpen jelentős mértékben” érintőeket is ide kell sorolni, ahogyan ezt az EUB a C-634/21. számú SCHUFA-ítéletében megállapította.¹⁰⁹

Az ügyben az EUB a banki hitelbírálati döntésekben jelentős tényezőt képviselő, a SCHUFA magánvállalat által készített elemzést a GDPR 22. cikke szerinti döntésnek minősítette. A SCHUFA a fogyasztók fizetőképességéről matematikai és statisztikai eljárások segítségével a személy bizonyos jellemzői alapján előrejelzést készít annak valószínű jövőbeli viselkedéséről (score), például egy kölcsön visszafizetéséről. A score-értékek megállapítása (*scoring*) azon a feltevésen alapul, hogy valamely személy – bizonyos hasonló jellemzőkkel rendelkező, adott módon viselkedő személyek csoportjába való besorolásával – csoportra jellemző hasonló viselkedését lehet előre jelezni. Az EUB a SCHUFA által készített automatizált elemzést, a *scoringot* az érintettre a banki hitelbírálati döntéshez hasonló, jelentős hatással bíró döntésnek találta annak ellenére, hogy a hitel-szerződés megkötéséről nem a SCHUFA, hanem a bank hozott döntést.

Az érintettet, a fogyasztót kötelező tájékoztatni az automatizált döntéshozatal tényéről, valamint az annak során alkalmazott logikáról, és arra vonatkozóan érthető információkkal kell szolgálni, hogy az ilyen adatkezelés milyen jelentőséggel, és az érintettre nézve milyen várható következményekkel bír.¹¹⁰ Az automatizált döntéshozatal ténye és annak jogkövetkezményei viszonylag egyértelműen értelmezhető tartalmi követelmény. Azonban az „alkalmazott logikára vonatkozó érthető információ” mibenléte már komoly jogértelmezési és jogalkalmazási kérdéseket vet fel. Az EUB 2025. február 27-ei C-203/22. számú Dun & Bradst-

¹⁰⁸ Pataki, Szőke (2017), 66–68.

¹⁰⁹ A Bíróság C-634/21 (ECLI:EU:C:2023:957) számú ítélete: SCHUFA Holding és társai (2023. december 7.).

¹¹⁰ GDPR 13. cikk (2) bekezdés f) pont és 14. cikk (2) bekezdés g) pont, 15. cikk (1) bekezdés h) pont.

reet Austria-ítéletében¹¹¹ kimondta, hogy ezen információk a személyes adatok – meghatározott eredményelérése céljából, automatizált módon történő – felhasználása során alkalmazott eljárásokkal és elvekkkel kapcsolatos valamennyi releváns információra vonatkoznak, az átláthatósági kötelezettség pedig azt is megköveteli, hogy ezen információkat tömör, átlátható, érthető és könnyen hozzáférhető módon nyújtsák. Lehetővé kell tennie az érintett számára, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a rá vonatkozó személyes adatok helyesek, és azokat jogszerűen kezelik, valamint adott esetben gyakorolhassa a helyesbítéshez, a törléshez, „az elfeledtetéshez”, és az adatkezelés korlátozásához, továbbá a személyes adatok kezelése elleni tiltakozáshoz való jogát, valamint a jogorvoslati és kártérítési igényét.

Ezen jog elsődleges célja annak lehetővé tétele, hogy az érintett hatékonyan gyakorolhassa a döntéssel kapcsolatos álláspontjának kifejezésére és annak megtámadására vonatkozó jogát, amelyhez előbb meg kell értenie a döntéshez vezető okokat. Ezt a magyarázatot a releváns információk felhasználásával, tömör, átlátható, érthető és könnyen hozzáférhető módon kell megadni. Nem felel meg ennek sem egy összetett matematikai képlet, például algoritmus pusztá közlése, sem pedig az automatizált döntéshozatal valamennyi lépésének részletes leírása, mivel egyik sem minősülne kellően tömör és érthető magyarázatnak. Az adatkezelőnek egyszerű módokat kell találnia arra, hogy az érintettet tájékoztassa az automatizált döntés okáról és az alapjául szolgáló kritériumokról. A döntés meghozatalakor alkalmazott logikáról való tájékoztatásnak nem kell feltétlenül kiterjednie az alkalmazott algoritmusok összetett magyarázatára vagy a teljes algoritmus megosztására.¹¹²

Az EUB foglalkozott az üzleti titok problémájával is, ugyanis az automatizált döntéshozatal során alkalmazott szoftverek működéséről szóló

információk védett adatokat, az üzleti titkot tartalmaznak, amelyet szintén véd az uniós jog. Az EUB azt a megoldást találta a kollízió feloldására, hogy ha a GDPR alapján nyújtandó információk harmadik személyek személyes adatait vagy üzleti titkokat tartalmaznak, az adatkezelő köteles ezeket az állítólagosan védett információkat azon felügyeleti hatósággal vagy azon illetékes bírósággal közölni, amelynek feladata az érintett GDPR szerinti hozzáférési joga terjedelmének meghatározása érdekében a szóban forgó jogok és érdekek mérlegelése. Az EUB teljes mértékben átültethetőnek tartotta azt az ítélkezési gyakorlatot, miszerint a nemzeti bíróság engedélyezheti a vele közölt személyes adatoknak az ellenérdekű fél számára történő teljes vagy részleges hozzáférhetővé tételét, ha úgy ítéli meg, hogy az nem haladja meg azt a mértéket, amely a jogalanyoknak a Charta 47. cikkéből (tisztességes eljáráshoz való jog) eredő jogai tényleges gyakorlásának biztosításához szükséges.¹¹³

Az automatizált döntéshozatal jogszerűsége – ideértve az adatvédelmi szabályok betartását is – versenyfelügyeleti eljárásokban is jelentős tényezővé válik, különösen a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot vizsgáló eljárásokban. A „tömör, átlátható, érthető és könnyen hozzáférhető információ” követelményének való megfelelés esetről-esetre további értelmezést követel majd meg. A GDPR szerinti hozzáféréshez való jog és az üzleti titok közötti szükségességi arányossági mérlegelés pedig az illetékes hatóságok és bíróságok számára komoly feladatot fog jelenteni. Érdemes megjegyezni, hogy az EUB nem egyértelműen a nemzeti felügyeleti hatóságokat nevezte meg erre illetékes hatóságnak, így nyitva áll a lehetősége, hogy nemcsak az adatvédelmi, de akár más hatóságok, például a versenyhatóság is ellássa ezt a feladatot.

Az AI Act 86. cikke hasonló kötelezést tartalmaz a valamely nagy kockázatú MI-rendszer

¹¹¹ A Bíróság C-203/22. (ECLI:EU:C:2025:117) számú ítélete: *CK kontra Dun & Bradstreet Austria GmbH és Magistrat der Stadt Wien* (2025. február 27.; „Dun & Bradstreet Austria-ítélet”).

¹¹² *Dun & Bradstreet Austria-ítélet*, 50–60.

¹¹³ *Dun & Bradstreet Austria-ítélet*, 67–76.

kimenete alapján hozott egyedi döntésre¹¹⁴ vonatkozóan, amely joghatásokat vált ki, vagy az érintett személyt hasonlóan jelentősen érinti oly módon, hogy annak megítélése szerint a döntés kedvezőtlen hatást gyakorol az egészségére, biztonságára vagy alapvető jogaira. A döntéssel érintett személy számára biztosítani kell az ahhoz való jogot, hogy az MI-rendszer alkalmazójától egyértelmű és érdemi magyarázatot kapjon az MI-rendszernek a döntéshozatali eljárásban betöltött szerepéről és a hozott döntés fő elemeiről.

Az AI Act értelmezésének és alkalmazásának még nincs gyakorlata, azonban egyértelműen látszik az a jogalkotói szándék, hogy a 86. cikk tágran értelmezendő legyen. Egyrészt minden olyan döntés a hatálya alá tartozik, amely joghatásokat vált ki, másrészt a közvetlen joghatással nem járó döntések esetében az egyén szubjektív megítélésétől függ, hogy úgy érzi-e, hogy az adott döntés ránézve kedvezőtlen hatással bír, de csak abban az esetben, ha ez az egészségére, biztonságára, vagy alapvető jogaira vonatkozik. Az egyéni jogvédelem minél szélesebb körű biztosítása érdekében valószínűleg szinte valamennyi nagy kockázatú MI-rendszer által hozott egyedi döntés a 86. cikk hatálya alá fog tartozni, mivel, ha az érintett személye úgy ítéli meg, ezen egyéni meggyőződés már feljogosítja, hogy magyarázatot kapjon az MI-rendszer döntéshozatali eljárásban betöltött szerepéről és a hozott döntés fő elemeiről.

A Dun & Bradstreet Austria-ítéletből arra lehet következtetni, hogy a tájékoztatást az AI Act alapján is tömör, átlátható, érthető és könnyen hozzáférhető módon kell megadni. Az ennek való megfelelés az MI-rendszerek esetében már azért is nagy kihívást jelent majd, mert működésük bonyolult, és az ún. *black box*-jelenség miatt még a fejlesztője számára sem megmagyarázható hagyományos logikai úton, hogy a rendszer milyen úton jutott az adott kimeneti eredményre. Továbbá az MI-rendszer szolgáltatója (aki a rendszert fejlesztette és/vagy forgalmazza) és annak alkalmazója

(aki használja) közötti szerződéses jogviszony függvénye, hogy az alkalmazó mennyi információval rendelkezik a rendszer működéséről. Az AI Act nem nevesíti a szolgáltató mögöttes felelősségét a rendszer magyarázata tekintetében, azonban erre minden bizonnyal leginkább a szolgáltató, és nem önmagában annak alkalmazója lesz képes.

A GDPR 22. cikkének (3) bekezdése garanciaként biztosítja azt a jogot, hogy az automatizált döntéssel szemben az érintett emberi beavatkozást kérjen. Az AI Act közvetlenül nem ír elő ilyen kötelezettséget. Az emberi beavatkozás lehetőségét garanciaként kezelik az MI-rendszerek működési hibáinak kiküszöbölésére, ugyanakkor be kell látnunk, hogy az emberi beavatkozásnak vagy felülvizsgálatnak vannak és lesznek korlátai. A nyilvánvaló hibás eredményt nem nehéz felismerni, ilyen MI által generált, nyilvánvalóan hibás outputokkal tele van az internet. Azonban a nem nyilvánvaló hibát már annál nehezebb emberi képességekkel észlelni, minél összetettebb egy rendszer. Márpedig az MI-rendszerek egyre összetettebb működésűek. Egy MI-rendszert alkalmazó vállalkozás nem azért fog beszerezni és alkalmazni egy rendszert, hogy annak kimeneti eredményeit emberi erőforrással felülvizsgálja. A technológiai rövidlátás, ami a jelenlegi rendszerek működési hibáira fókuszál – például hallucinációk, elfogultság, *fake output* – téves gondolkodásmód. Valójában a mai verziók a legrosszabb változatai a majd a jövőben fejlesztett rendszereknek. A rendszerfejlesztők természetesen a működési hibák kijavítására törekednek, és a jövőben elérhető újabb verziók minden bizonnyal már mentesek lesznek a mai hibáktól – ezért hosszútávon nem érdemes a mai korlátokra fókuszálni.¹¹⁵ Az automatizált működés nemcsak kockázat, de garancia is az emberi hibalehetőség és emberi kockázati tényezők kiküszöbölésére. Az, hogy egy személy az emberi beavatkozástól mentes automatizált rendszerben vagy az emberi döntéshozóban bízik jobban, egyén- és helyzetfüggő, ahogyan az

¹¹⁴ Az AI Act 86. cikkének magyar címe „Az egyéni döntéshozatal magyarázatához való jog”, azonban pontosabb lenne az „Az egyedi döntéshozatal magyarázatához való jog” fordítás.

¹¹⁵ Susskind (2025), 30–31.

is, hogy egy adott döntéstípust az automatizált rendszer vagy egy emberi erőforrás tud kevesebb hibaarányal meghozni.

A digitális piacon az output minősége is jelentős tényező, amely a fogyasztói magatartást befolyásolja. A felhasználók a legjobb minőségű outputot kínáló szolgáltatást fogják választani. A szolgáltató érdeke a versenytársakkal szemben az általa kínált rendszer működési sajátosságainak védelme annak érdekében, hogy versenyelőnyt megőrizze a piacon, vagyis az a szolgáltató, aki több információt ad ki a rendszere működéséről, versenyhátrányba kerül. Az információmegosztás ugyanakkor a piaci versenyre ösztönző hatással is bírhat azáltal, hogy megnehezíti a jelentős erőfölény kialakulását, növeli az átláthatóságot, és ösztönzi az innovációt.

Még nem eldöntött kérdés, hogy a személyre szabott árazás gyakorlata – amely a gyűjtött személyes adatokon alapuló fogyasztói szokások alapján személyre szabott ajánlatokat határoz meg –, amelyet Európában is már egyre több platform és vállalkozás alkalmaz, a GDPR 22. cikke hatálya alá esik-e. Az EUB tág értelmezési koncepciója szerint könnyen lehet mellett érvelni, hogy az a döntés, hogy egy vállalkozás milyen árat kínál – személyes adatok automatizált elemzése eredményeképpen – a fogyasztóra nézve joghatással bír, de legalábbis hasonlóképpen jelentős mértékben érinti őt.

A személyre szabott árazás emellett számos egyéb jogkérdést vet fel, az első természetesen az árdiszkrimináció tilalmának kérdése. A személyre szabott árazásnak kettős hatása lehet mind a piacra, mind pedig a fogyasztókra. Lehet pozitív, versenyt ösztönző, ha oly módon alkalmazzák, hogy ezáltal olyan fogyasztói csoportok számára is elérhetővé válik egy termék vagy szolgáltatás, akik számára azelőtt az nem volt megfizethető, hiszen a fogyasztók számára kedvező, ha alacsonyabb árat kínálnak számukra, vagy személyre

szabott kedvezményekben részesülnek. Ellenben a modern technológia ma már megadja a vállalkozások számára azt a lehetőséget, hogy a profilozás eredményeképpen pontosan meg tudják határozni azt a legmagasabb árat, amelyet egy adott személy fizetni hajlandó, így maximalizálva a profitjukat.¹¹⁶ Ha a vállalkozás piaci erőfölénnyel rendelkezik, ez könnyen visszaélésre ad lehetőséget, amely már a piaci verseny korlátozásával jár. Az árazással megvalósított erőfölénnyel visszaélés: a monopol ár (túlzottan magas ár), a felfaló vagy ragadozó ár (ésszerűtlenül alacsony ár), az árprés (*price/margin squeeze*), az árdiszkrimináció és a szelektív árcsökkentés, de a versenytorzító kedvezmények alkalmazását is rendkívül könnyen megvalósíthatóvá teszi a személyre szabott árazást alkalmazó algoritmus.

A kockázatokra tekintettel az egyének jogai védelmében érdemes lenne a személyre szabott árazást a GDPR 22. cikke hatálya alá tartozó döntésként értelmezni, így biztosított lenne a fogyasztók tájékoztatása nemcsak arról a tényről, hogy az ellenszolgáltatás automatizált döntéshozatal alapján a fogyasztó személyére szabott,¹¹⁷ hanem jogosultak lennének az árazáshoz alkalmazott személyes adatok köre és a döntési mechanizmusok megismerésére is, és még emberi beavatkozást is kérhetnének.

A DMA és DSA sem tartalmaz kifejezett szabályozást a személyre szabott árazásra vonatkozóan, valószínűleg azért, mert elfogadásuk időpontjában annak még nem volt jelentős gyakorlata. Az *ex ante*-jellegű szabályozás ellenére mindkét rendeletről elmondható, hogy a korábbi bizottsági joggyakorlatban már felmerült problémák kezelését emelte rendeleti szintre, de igazán jövőbe mutató, új megoldásokkal nem álltak elő. Így hiányzik például a személyre szabott árazás jogszabályi rendezése annak ellenére, hogy annak kockázati szintje jóval meghaladja például a személyre szabott reklámozás kockázatait. Az előkészítés alatt

¹¹⁶ Marco Botta, Klaus Wiedemann (2020) To discriminate or not to discriminate? Personalised pricing in online markets as exploitative abuse of dominance. *European Journal of Law and Economics* 50, 381–404, 383–389.

¹¹⁷ 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól, 11. § (1) bekezdés q) pont.

álló Digital Fairness Act koncepciója – amelynek első szövegváltozatát a tervek szerint 2026-ban terjeszti elő a Bizottság – már kifejezetten foglalkozik a személyre szabásból (*personalization*) eredő fogyasztóvédelmi kockázatokkal, köztük a személyre szabott árazással, így a jövőben várhatóan erre vonatkozóan is rendeleti szinten nyújthat majd jogvédelmet az uniós jog.¹¹⁸

4.2. A fogyasztói figyelempiac

A digitális piacon nemcsak az adat-, de a figyelempiac is már létező fogalom. „A digitális szektor adatgazdasági vetülete a figyelemalapú gazdaság, amely a felhasználói figyelmet lekötve értékesíti a felhasználói adatokat a piacon, leginkább személyre szabott reklámozás formájában.”¹¹⁹ Az ár és a minőség mellett a fogyasztók figyelmének megragadása is jelentős tényező tehát, hiszen az a vállalkozás tudja elérni a fogyasztókat, akit látnak. A szolgáltatók különböző algoritmusokkal harcolnak a fogyasztók figyelméért, hiszen a digitális láthatóság kulcsfontosságú. Köztudott, hogy az internetes keresési eredmények első helyén álló találat kapja a legtöbb kattintást, és az eredmények második oldalát a felhasználók kevesebb mint 1 százaléka nyitja meg, vagyis szinte kizárólag csak az első 10 találatot nézik meg, és közülük is az első helyeken állók maradnak a figyelem központjában.¹²⁰ Ma már nem csak a CTR-arány (*clickthrough rate*, átkattintási arány) lényeges a vállalkozások számára, hanem az is, hogy milyen arányban jellennek meg az olyan generatív MI-rendszerek válaszaiban, mint a ChatGPT, Claude, Perplexity. A digitális marketingstratégia már arra is kiterjed, hogy hogyan tudnak a vállalkozások a generatív MI válaszaiba bekerülni és benn maradni, hiszen a felhasználók egyre gyakrabban használják ezeket a rendszereket a keresőmotorok helyett az élet minden területén, az utazás- és

programszervezéstől kezdve a vásárlási tippeken át az életvezetési tanácsadásig.

A fogyasztói figyelem megszerzésének leghatékonyabb módja a személyre szabott tartalom kínálása, amelyet a tőlük megszerzett nagy mennyiségű személyes adat tesz lehetővé. A viselkedésalapú reklámozás alapja, hogy a felhasználók viselkedési adatainak felhasználásával készült profilokhoz a legrelevánsabb hirdetéseket rendeli hozzá, amely magasabb elérési arányt biztosít a hirdetőknél. Ez a fogyasztóknak is előnyös lehet, mert a tapasztalatok azt mutatják, hogy legtöbbjük inkább a számára releváns hirdetéseket részesíti előnyben. Azonban, ha a viselkedésalapú reklámozás a személyes adatok jogszerűtlen gyűjtésével valósul meg, és azokkal visszaélnak, a fogyasztókat ez már elrettentheti az adott termék vagy szolgáltatás nyújtójától.¹²¹

A fogyasztók figyelmét a digitális platformok képesek leginkább irányítani, mivel ők rendelkeznek azokkal a technológiai feltételekkel és azzal az adatvagyonnal, amely lehetővé teszi, hogy a felhasználók által leggyakrabban látogatott internetes oldalakon és alkalmazásokban személyre szabott tartalmakat, hirdetéseket jelenítsenek meg, vagyis leegyszerűsítve a nagy platformok képesek befolyásolni, hogy mit lát a felhasználó. Ez a pozíció egyrészt értékesíthető a hirdetők felé, másrészt arra is lehetőséget nyújt, hogy a platform saját szolgáltatását preferálja a versenytársakkal szemben.

A Google Shopping-ügy annak példája volt, hogy a Google a keresőmotor piacon meglévő erőfölényével visszaélve a saját ár-összehasonlító szolgáltatását preferálta a keresési eredmények megjelenítésekor úgy, hogy egyrészt a saját Google Shopping-szolgáltatását a legfelső, kiemelt sorban jelenítette meg, amíg a versenytárs ár-összehasonlító oldalakat hátrásorolta találati listá-

¹¹⁸ James Tamim (2025a) What is the EU Digital Fairness Act (DFA)? *Digital Fairness Act*, 2025. december 9. Elérhető: <https://digitalfairnessact.com/what-is-the-digital-fairness-act>.

¹¹⁹ Tóth (2021a), 101.

¹²⁰ Brian Dean (2025) We analyzed 4 million Google Search results. Here's what we learned about organic click through rate. *Backlinko*, 2025. április 16. Elérhető: <https://backlinko.com/google-ctr-stats>.

¹²¹ Xingyu Yan, Huaiwen He (2022) Fine-tuning the *Ex ante* approach to regulating data combination practices. *Journal of Competition Law and Economics*, 18(4), 883–884.

ján. A Google ezzel az önpreferáló gyakorlattal a felhasználók figyelmét a saját szolgáltatására irányította, és versenytársait láthatatlanná tette. Az EUB is megerősítette, hogy a Bizottság jogszerűen minősítette ezt a magatartást piaci erőfölénnyel való visszaélésnek.¹²²

Hasonló magatartást tanúsított az Amazon, ugyanis a Buy Box az Amazon-platformon egy kiemelt hely, amelyet úgy pozícionáltak, hogy vásárlók könnyen látják a termékek lényeges információit, és egyszerűen a kosarukba tudják tenni azokat. Az Amazon forgalmának – amely kb. évi 500 milliárd dollár – 83 százalékát teszik ki a Buy Boxból vásárolt termékek, vagyis az eladók sikerességét jelentős mértékben befolyásolja, hogy bekerülnek-e a legjobban létható, a felhasználók figyelmét legjobban felkeltő Buy Boxba.¹²³ Az Amazon összetett algoritmusát saját kiskereskedelmi üzletágát preferálta a Buy Box-helyek elnyerésében. Hasonló preferenciarendszert alkalmazott a Prime programon elérhetővé tett kereskedők kiválasztására. A Bizottság vizsgálata előzetesen megállapította, hogy az Amazon piaci erőfölényével visszaélt.¹²⁴ A bizottsági eljárás végül nem szankcionáló határozattal, hanem az Amazon kötelezettségvállalásainak elfogadásával zárult, amelyben többek között vállalta, hogy az ajánlatok rangsorolása során egyenlő elbánásban részesíti az összes eladót a Buy Box nyertesének kiválasztása céljából, és megjelenít egy második, a Buy Box-győztesel versengő ajánlatot, ha létezik egy másik eladótól származó második olyan ajánlat, amely kellőképpen különbözik az első-től az ár és/vagy a szállítás tekintetében. Továbbá vállalta, hogy a Prime-ra vonatkozóan megkülönböztetésmentes feltételeket és kritériumokat állapít meg az online piactéren értékesítő eladók és ajánlataik Prime-értékesítésre való feljogosítása tekintetében, valamint lehetővé teszi a Prime-ér-

tékesítők számára, hogy logisztikai és kézbesítési szolgáltatásaikhoz szabadon válasszanak bármilyen fuvarozót és saját logisztikai szolgáltatásaihoz nem használja fel a Prime-on keresztül szerzett, harmadik fél fuvarozók feltételeire és teljesítményére vonatkozó információkat.¹²⁵

A fogyasztói figyelem megszerzésére irányul a platformok személyre szabott reklámstratégiája is, amely a legnagyobb bevételi forrást jelenti számukra. A DSA 26. cikke (1) bekezdésének d) pontja előírja az online platformot üzemeltető számára, hogy többek között világosan, tömören, egyértelműen és valós időben feltüntesse, hogy milyen paraméterek alapján határozta meg a hirdetéssel megcélzott felhasználók körét. Ez azt jelenti, hogy a felhasználók számára közvetlen hozzáférést kell biztosítani az azzal kapcsolatos információkhoz, hogy milyen fő paraméterek alapján kerül meghatározásra adott hirdetések számukra történő megjelenítése, érdemi magyarázattal annak logikájáról, és arról is, ha ez profilalkotáson alapul. A kiskorú felhasználók esetében – ha a szolgáltató kellő bizonyossággal tudatában van annak, hogy a felhasználó kiskorú – a profilalkotáson alapuló hirdetések megjelenítését, valamint valamennyi felhasználó esetében a személyes adatok különleges kategóriáinak felhasználásával alkalmazott profilalkotást pedig kifejezetten tiltja.¹²⁶

4.3. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat új formái

A digitális szolgáltatások területén a fogyasztók számára a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben fokozott jogvédelem biztosítása szükséges mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás területén. A fokozott védelem szükségességét az indokolja, hogy a fogyasztók sokkal kiszolgáltatottabbak a digitális térben a személyre szabott

¹²² Google/Alphabet–Bizottság-ítélet.

¹²³ Keren Dinkin (2025) Buy Box on Amazon explained: Eligibility and Strategies. *Sellerise*, 2025. január 14. Elérhető: <https://sellerise.com/blog/buy-box-on-amazon-explained/>.

¹²⁴ Európai Bizottság (2022) Antitröszt szabályok.

¹²⁵ Európai Bizottság (2022) Antitröszt szabályok.

¹²⁶ DSA-rendelet, 26. cikk és 28. cikk (2) bekezdés.

szolgáltatások révén, amelyek jelentősen nagyobb befolyásoló erővel bírnak, mint a hagyományos marketingeszközök. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok új formái jelentek meg, vagy a már korábban is ismert és tiltott gyakorlatok új formát öltöttek. A DSA a sötét minták használatát tiltja az online platformok szolgáltatói számára, e szerint nem tervezhetik meg, alakíthatják ki vagy üzemeltethetik online interfészeiket oly módon, amely megtéveszti vagy manipulálja a szolgáltatásaikat igénybe vevőket vagy más módon lényegesen torzítja vagy gyengíti a szolgáltatásaikat igénybe vevők szabad és tájékozott döntéshozatalra való képességét.¹²⁷ Ez a tilalom a GDPR és az UPC-irányelv¹²⁸ szabályozás hatályát nem érinti, azokat kiegészíti, és olyan szolgáltatások esetében is védelmet biztosít, amelyek nem esnek sem a GDPR, sem az UPC-irányelv alkalmazási hatálya alá.¹²⁹

Az előkészítés alatt álló Digital Fairness Act az előzetes elemzés alapján olyan sötét mintákat azonosított, amelyek manipulálják a fogyasztók döntéshozatalát, mint például

- információk elrejtése a weboldalakon vagy alkalmazások felületein, megnehezítve a fogyasztók számára a tájékozott döntéshozatalt;
- megtévesztő rangsorolás a választási architektúrákban: bizonyos kereskedők számára előnyösebbek ajánlatok előnyben részesítése;
- kérés ismételtetése (*nagging/nyaggatás*): a fogyasztók folyamatos ingerlése döntéshozatalra, például prémiumfiókra való áttérésre vagy ajánlott termékek megvásárlására;
- a szerződés vagy előfizetés lemondása folyamatának aránytalanul nehézkesé, bonyolulttá vagy időigényessé tétele;
- kényszerített regisztráció: a fogyasztóktól megkövetelik, hogy regisztráljanak vagy fel-

iratkozzanak, mielőtt hozzáférhetnek bizonyos funkciókhoz vagy végrehajthatnak egy vásárlást;

- hamis visszaszámláló használata sürgetésként annak érdekében, hogy nyomást gyakoroljon a gyors döntéshozatalra;
- érzelmi manipuláció használata annak érdekében, hogy a fogyasztók megkérdőjelezzék a választásukat (megerősítés-szégyenítés): érzelmi töltetű nyelvezet használata a nyomásgyakorlás érdekében, vagy hogy szégyenbe hozza a fogyasztót a döntése kapcsán, például „lemondok a kedvezményről”, „lemaradok”, „inkább többet fizetek” – a fent említett *rejection hurts*-üzenet is ebbe sorolható;
- a fogyasztók megzavarása félrevezető vagy kétértelmű nyelvhasználattal;
- megtévesztő hozzájárulási lehetőségek a cookie-bannerekben: a hozzájárulási lehetőségek nem semleges módon történő bemutatása, ami gyakran megkönnyíti az összes cookie elfogadását, mint azok elutasítását;
- lopakodó gyakorlatok: tételek vagy díjak hozzáadása a vásárlói kosárhoz a fogyasztó kifejezett hozzájárulása nélkül, például az előfizetési szolgáltatások automatikus megújítása kikapcsolásának ellehetetlenítése;
- olyan interfészek tervezése, amelyek az előfizetési vagy vásárlási lehetőségeket jobban kiemelik, és a fogyasztókat a kereskedő számára előnyös választások felé tereli;
- sürgető, és a lemaradás érzetének keltésével történő nyomásgyakorlás olyan kijelentések használatával, mint például „csak néhány darab maradt” vagy „nagy a kereslet”;
- csepegtető árazás: új díjak hozzáadása az alapárhoz a vásárlási folyamat során, ami azt eredményezi, hogy a végső ár magasabb lesz, mint az eredetileg hirdetett;

¹²⁷ DSA-rendelet, 25. cikk (1) bekezdés.

¹²⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról, „UPC-irányelv”).

¹²⁹ DSA-rendelet, 25. cikk (2) bekezdés.

- további termékek vagy szolgáltatások hozzáadása a kosárhoz, amikor a fogyasztók már éppen befejezni készülnek a vásárlást;
- olyan választási lehetőségek design általi preferálása, amelyek eltérő eredménnyel járnak, mint amit a fogyasztó általában elvárhatott volna;
- a szponzorált keresési eredmények nem egyértelmű jelölése a piactereken vagy összehasonlító eszközökön megjelenő keresési eredmények között;
- előre kiválasztott opciók: a kereskedőnek kedvező, előre kiválasztott opciók bejelölése, amelyeket nehéz megváltoztatni;
- a weboldalak vagy alkalmazások oly módon történő tervezése, amely megnehezíti a panasz benyújtását vagy a kártérítési igénylését;
- termékek meghatározott áron történő kínálata anélkül, hogy közölnék, hogy azok nem elérhetők, azzal a szándékkal, hogy helyette egy másik terméket népszerűsítsenek;
- hamis nyeremények: annak állítása, hogy a fogyasztó nyert egy nyereményt anélkül, hogy azt átadnák vagy azzal egyenértékű előnyt biztosítanának;
- a terméket megtévesztő módon „ingyenesnek” állítják be, miközben a fogyasztónak elkerülhetetlen költségeket kell fizetnie;
- nemkívánt megkeresések annak érdekében, hogy a fogyasztó elfogadjon valamit;
- olyan dizájn használata, amely gátolja a fogyasztó döntéshozatali képességét, növeli a pulzusszámot és a szorongást;
- a sebezhető társadalmi rétegek kihasználása, például az idősebb vagy alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező fogyasztók megcélzása, akikre a sötét minták nagyobb hatással vannak.¹³⁰

A személyes adatokon alapuló, személyre szabott szolgáltatások sok lehetőséget nyújtanak a fogyasztók tisztességtelen befolyásolására. A fogyasztók magatartása, döntéshozatala sokkal hatékonyabban befolyásolható – akár a fenti eszközök révén –, ha a szolgáltató jobban ismeri a szokásait, döntési preferenciáit, mint ő maga. A fogyasztó még a szokásosnál is kiszolgáltatottabb helyzetbe kerül ezáltal a szolgáltatóval szemben, ezért fokozott jogvédelemre van szüksége.

A Digital Fairness Act a személyre szabott szolgáltatások veszélyeivel szemben is védelmet kíván biztosítani. Jelentős problémaként azonosították, hogy nem lehet leiratkozni a személyre szabott ajánlatokról, a szolgáltatók gyakran kihasználják a fogyasztók sebezhetőségét azzal, hogy személyes adataikat felhasználva manipulálják döntéseiket, például pénzügyi nehézségekkel vagy érzelmi problémákkal kapcsolatos hirdetéseket jelenítenek meg. További probléma az átláthatóság hiánya, az adatok felhasználási feltételeinek megsértése a zavaros weboldal-tervezés vagy nyelvhasználat miatt. Sokan nehezen értik meg, hogy mit jelent a profilalkotás, nem tudják, hogy a profiljuk hogyan befolyásolja a számukra megjelenő tartalmakat. A személyre szabott árazás is történhet tisztességtelen módon. A kiszolgáltatott csoportok – például az idősek vagy az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők – kevésbé vannak tisztában ezekkel a gyakorlatokkal, ami növeli a visszaélések kockázatát.¹³¹

Christoph Busch¹³² tanulmánya felhívta a figyelmet arra, hogy az uniós fogyasztóvédelmi jognak és az előkészítés alatt álló Digital Fairness Actnek kiemelten kellene foglalkoznia az MI-ügynökök (AI agents) kérdésével és működésük kockázataival a fogyasztókra nézve.¹³³ Az MI-ügynök a mesterséges intelligencia következő nagy áttörése, amely képes önállóan végrehajtani több lépésből álló feladatokat a felhasználók nevében,

¹³⁰ Tamim (2025a).

¹³¹ Tamim (2025a).

¹³² Professzor az Osnabrücker Egyetem Európai Jogi Tanulmányok Intézetében és a Yale Egyetem Információs Társadalom Projektjének munkatársa.

¹³³ James Tamim (2025b) Paper Calls for Digital Fairness Act to Regulate Agent AI. *Digital Fairness Act*, 2025. augusztus 4. Elérhető: <https://digitalfairnessact.com/paper-calls-for-dfa-to-regulate-agent-ai>.

például online áruvásárlást, vonatjegy- vagy utazás-, illetve éttermi asztalfoglalást. Elterjedésükkel a fogyasztók várhatóan a napi vásárlásuk és döntéseik egyre nagyobb részét fogják MI-ügynökökre bízni. Ez ismét radikálisan át fogja alakítani a digitális piacok szerkezetét és működését.

Az MI-ügynökök működése számtalan jogi kérdést vet fel, ezek közül most azt emelem ki, amelyek a fogyasztói döntések manipulatív befolyásolásával kapcsolatosak. Az MI-ügynökök működése két irányból jelent kockázatot a fogyasztók számára, egyrészt az általa kifejtett befolyásolás, manipuláció, másrészt az MI-ügynök működését torzító külső befolyásolás. Az első, az MI-ügynök általi befolyásolás lehetősége abból következik, hogy a rendszer a fogyasztó személyes adatiból dolgozik, hozzáfér vásárlási előzményeihez, lejátszási listáihoz, naptárához vagy e-mail-fiókjához, és mindez lehetővé teszi számára, hogy egyre célzottabb ajánlatokat tegyen, vagy a fogyasztó által megadott preferenciáknak megfelelően vásároljon. Ez számos előnnyel járhat a fogyasztók számára, ugyanakkor a személyes adatokhoz való hozzáférés növeli a jogszerűtlen manipuláció kockázatát. Érdeemes lenne már most jogalkotói szinten biztosítani, hogy a már hatályban lévő uniós jog által előírt garanciák az MI-ügynökök működésére is kiterjedjenek. A kockázatok mellett az MI-ügynökök segítséget nyújthatnak a fogyasztók meglévő sebezhetőségének mérséklésében, ugyanis használatuk csökkentheti az emberi gyengeségeket kihasználó sötét mintázatok kockázatát. Az MI-ügynökök valószínűleg kevésbé szenvednek „kattintási fáradtságtól”, ha túl sok lépést kell végigkattintaniuk, ellenállóbbak a „nyaggatásnak” vagy sürgetésnek, és valószínűleg kevésbé befolyásolhatók a „megszégyenítéssel”, az érzelmi üzenetekkel vagy a gombok méretével és színével. Ez azonban nem jelenti azt, hogy bármilyen típusú manipulációval szemben védettek. A kereskedelmi versenyben az emberekre ható sötét minták mellett az MI-ügynökökre ható új

típusú sötét minták jelenhetnek meg, amelyek az MI-ügynökök technikai sebezhetőségeit kihasználva végeznek rosszindulatú manipulációt. Különösen ki lehetnek téve a kiberbiztonsági támadásoknak, akár oly módon, hogy tranzakciókba csábítják, vagy például jogosulatlan pénzáttalálásokra vagy személyes adatok nyilvánosságra hozatalára veszik rá őket.¹³⁴

4.4. Algoritmikus kartell-megállapodások

Az adatalapú algoritmusok működése a versenykorlátozó megállapodások tilalmáról szóló, nagy múltú kartelljogot is új kihívások elé állítja, amelyek szükségessé teszik a korábbi elvek átalakítását, újraértelmezését. Az algoritmusok olyan szoftverek, amelyek a beléjük táplált adatok és szabályok alapján hoznak döntéseket, produkálnak eredményeket.

Működésüket többféleképpen csoportosíthatjuk, ezek közül az egyik a *predictable agent* és *digital eye* közötti megkülönböztetés. A *predictable agent*-et emberi fejlesztő programozza leíró algoritmusok segítségével, ez esetben az emberi tervezés eredménye az automatizált rendszer működéséből származó kiszámítható eredmény, amely reagál a változó piaci körülményekre. A *digital eye* ettől jelentősen eltér abban, hogy ezek a modellek gépi tanulási és autonóm rendszerek. Esetükben nem az emberi stratégia határozza meg a kimeneti eredményt, hanem önállóan képesek feldolgozni a kapott információkat, és azok alapján önálló döntéseket hozni vagy önálló eredményt produkálni anélkül, hogy az eredmény előállítására kiszámítható explicit emberi tervezésből eredő stratégiát kapnának. A *predictable agent* kartelljogi megítélésére a már kialakult joggyakorlat alapján találunk válaszokat. Ezt az eszközt a vállalkozás érdekében működő, az ő irányítása alatt álló technológiának lehet tekinteni, amely működéséért felelősséggel tartozik. A *digital eye* működésének minősítésére ezzel szemben új jogértelmezési stratégiát, felelősségi rendszert kell majd kidol-

¹³⁴ Christoph Busch (2025) Enabling Innovation and Protecting Consumers in the Agentic Economy: Why the Digital Fairness Act Should Regulate Agentic AI. SSRN, 2025. augusztus 12., Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5369055.

gozni, mivel a meglévő fogalmak nem illeszthetők rá, nem feleltethető meg a kereskedelmi ügynök fogalmának sem. A *black boks*-jellegű algoritmusok olyan szintű autonómiával rendelkeznek, amely lehetővé teszi számukra önálló cselekvési stratégiák kidolgozását, emberi beavatkozás nélkül. Ebből arra lehet következtetni, hogy nem a vállalkozás irányítása alatt működnek, nem alkotnak azokkal működési, gazdasági egységet.¹³⁵

A digitális piacon az irányítás „kódalapon” működik, és nem akarategység alapon. Az algoritmusalapú digitális eszközök a piacra vertikális és horizontális hatásúak is lehetnek. Hatékonyan használható például az árkihúzó betartásának megfigyelésére, sőt egy ilyen tiltott árkorlátozó megállapodás hatását felerősítheti ún. esernyő hatássá, azaz az árszoftver használata más, nem árhoz kötött kereskedők árazását is befolyásolhatja, ha ezek egy árfigyelő szoftver segítségével automatikusan az árszabáshoz kötött kereskedők áraihoz igazítják áraikat, amely akár az egész piacra is kihathat.¹³⁶

A vertikális kartellekre vonatkozóan az EUB a hallgatólagos, összehangolt magatartás esetében az abban történő részvétel megállapíthatóságát attól tette függővé, hogy az adott vállalkozás tudomással bírt-e az automatizált módon végrehajtott, összehangolt árbefolyásoló intézkedésről, vagy sem. Álláspontja szerint, ha nem bizonyítható, hogy tudomással bírt az intézkedésről, akkor nem lehet pusztán a számítógépes rendszerben véghez vitt technikai korlátozásból arra következtetni, hogy összehangolásban vett részt, amennyiben egyéb objektív és egybehangzó valószínűsítő körülmények alapján nem nyer bizonyítást, hogy hallgatólagosan beleegyezett a verseny-

ellenes magatartás folytatásába.¹³⁷ Ugyanakkor a tényleges érvényesülés elve megköveteli, hogy az uniós versenyjog megsértését nemcsak közvetlen bizonyítékokkal, hanem valószínűsítő körülményekkel is bizonyítani lehessen, feltéve hogy azok objektívek és egybehangzóak. Az esetek nagy részében ugyanis az összehangolt magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos számú egybeesésből és valószínűsítő körülményből kell kikövetkeztetni, amelyek együttesen figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyszabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak.¹³⁸

A horizontális viszonyokban is jelentősége van, hogy a szereplők milyen szoftvereket használnak, és azok hol lépik át az intelligens, piaci környezethez alkalmazkodó, illetve a versenyellenes magatartás határát. Az automatizált algoritmusok hatékonyan használhatóak árfigyelésre. A Bizottság már 2017-ben megállapította, hogy „[a] kiskereskedők többsége nyomon követi a versenytársai online árait. Kétharmaduk olyan automata szoftvereket használ, amelyek saját áraikat a versenytársak árai alapján korrigálja. Az árösszehasonlító szoftver segítségével másodpercek alatt kideríthető az »ajánlott« kiskereskedelmi ártól való eltérés, így a gyártók még inkább képesek nyomon követni és befolyásolni a kiskereskedők ármeghatározását. A valós idejű árazási információk elérhetősége automatikus ár-összehangolást is előidézhet. Az ilyen szoftver széleskörű alkalmazása a piaci feltételektől függően bizonyos helyzetekben versenyjogi aggályokat vethet fel.”¹³⁹ 2017 óta ez az arány – különösen a digitális piacon – minden bizonnyal jelentősen nőtt a technológiai lehetőségek fejlődésével. Az EUMSZ 101. cikke

¹³⁵ Maria Giacalone (2024) Algorithmic collusion: corporate accountability and the application of Art. 101 TFEU. *European Papers* 9(3), 1048–1061, 1051–1055.

¹³⁶ Andreas Heinemann (2019) Algorithmenbasierte Kartelle. In Inge Hochreutener, Walter A. Stoffel, Marc Amstutz (Eds.) *10. Freiburger Tagung zum Wettbewerbsrecht – Verfahrensrecht, staatliche Wirtschaftstätigkeit und algorithmenbasierte Kartelle*. Bern: Stämpfli Verlag.

¹³⁷ A Bíróság C-74/14. (ECLI:EU:C:2016:42) számú ítélet: *Eturas UAB és társai Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba* (2016. január 21.; „Eturas-ítélet”), 44-45. pontok.

¹³⁸ *Eturas-ítélet*, 36–37.

¹³⁹ A Bizottság jelentése a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Végső jelentés az e-kereskedelmi ágazati vizsgálatról [SWD(2017) 154 final], COM(2017) 229 final, II. rész, 2.1. (13).

nem tiltja, hogy a piaci szereplők racionálisan alkalmazkodjanak a versenytársak megfigyelt magatartásához, ezért amikor a piaci szereplők között nem történik kapcsolatfelvétel, nem esik a kartelltilalom hatálya alá. Ezt a feltételt minden bizonnyal tovább kell gondolni az algoritmusok használatára vonatkozóan, ugyanis az algoritmusok használata lehetővé teheti, hogy két vállalkozás úgy valósítson meg összehangolt magatartást a piacon, hogy ténylegesen nem lépnek egymással kapcsolatba. Persze nehéz feltételezni, hogy a humán vállalatirányítás nem tud az általa alkalmazott szoftver, vagy MI-rendszer működési elveiről, de ennek bizonyítása a versenyjogi eljárások által támasztott szigorú bizonyítási szabályok értelmében rendkívül nehéz.

Az árfigyelő szoftverek használata lehet versenytönzítő is, ha az áraknak a fogyasztók számára kedvező változását eredményezik. Ugyanakkor, ha egy vállalkozás észleli, hogy a többi piaci szereplő az ő árazását követi, ezt a helyzetet az árak növelésére is kihasználhatja – amelyet a versenytársak automatikusan követni fognak – anélkül is, hogy tényleges megállapodás erre vonatkozóan létrejönne közöttük. Egy ilyen magatartás elsősorban nem a kartelltilalom, hanem az erőfölénnyel való visszaéléssel tényállása lehetne, de azzal, hogy a piaci szereplők az árfigyelő szoftverek működése által lényegében hálózatban működnek, nem kell feltétlenül erőfölényes pozíció ahhoz, hogy a hálózat tagjainak magatartása egy irányba mutasson. A hálózati hatás ilyen módon is működhet. Ha több, egymástól látszólag független, kisebb piaci szereplő egy irányba mutató magatartást kezd el gyakorolni – emeli a piaci árakat –, ez a többi szereplőtől is azonos magatartást fog eredményezni az algoritmikus alkalmazkodás következtében.

Az, hogy az algoritmikus programok működésének jogsértő eredményéért való felelősség megállapítható-e a vállalkozás terhére, több más tényezőtől is függhet. Ha a program a kifejlesztésétől, betanításától kezdve az adott vállalkozás

irányítása alatt áll, ő a megrendelője a fejlesztésnek, vagy saját munkavállalói fejlesztik azt (ún. *greenfield*, zöldmezős szoftverfejlesztés), minden bizonnyal a munkavállalói felelősségre kidolgozott joggyakorlat alkalmazható, amely szerint az ebből származó versenyellenes tevékenység betudható a vállalkozásnak.

Amennyiben nem saját fejlesztésű szoftver, hanem külső fejlesztőtől beszerzett algoritmus használatát kell megítélni, kérdés, hogy alkalmazható-e az EUB C-542/14. számú VM Remonts-ítéletében¹⁴⁰ kidolgozott felelősségi teszt a független szolgáltató tevékenységéért. E szerint csak abban az esetben állapítható meg egy vállalkozás összehangolt magatartásért való felelőssége a számára szolgáltatásokat nyújtó független szolgáltató tevékenysége alapján, ha az alábbi feltételek közül valamelyik teljesül: i) a szolgáltató valójában az eljárás alá vont vállalkozás irányítása vagy ellenőrzése alatt tevékenykedett, vagy ii) e vállalkozásnak tudomása volt a versenytársai és a szolgáltató által követett versenyellenes célokról, és azokhoz saját magatartásával is hozzá kívánt járulni, vagy ha iii) az említett vállalkozás észszerűen előre láthatta versenytársai és a szolgáltató versenyellenes tevékenységét, és kész volt ennek kockázatát elfogadni. Ez a fajta felelősségi teszt megkövetel egy minimális tudatszintet, amely aktív vagy passzív módon átfogja a versenyellenes célt, tevékenységet. A tudat ezen szintjének bizonyítása nehéz. Teoretikusan előfordulhat, hogy egy programot elsődlegesen visszaélésre, versenyellenes tevékenységre fejlesztenek ki, és ennek alkalmazása már önmagában szükségszerűen igazolja felhasználója tudatosságát. Olyan szoftverek esetében viszont, amelyek nem elsődlegesen versenyellenes céllal kerültek kifejlesztésre, de működésük másodlagos eredményeképpen valamilyen versenykorlátozó hatás áll elő, a VM Remonts-ítélet tesztje alapján nem, vagy nagyon nehéz bizonyítási eljárásban lenne lehetséges a vállalkozás felelősségének megállapítása.

¹⁴⁰ A Bíróság C-542/14. (ECLI:EU:C:2016:578) számú ítélete: *SIA „VM Remonts” és társai kontra Konkurences padome* (2016. július 21.).

A szomszédos jogterületeken, a tőkepiacon hatályban lévő szigorú uniós szabályozások¹⁴¹ már tartalmazzák az algoritmikus kereskedelemre vonatkozó speciális rendelkezéseket. Az algoritmikus kereskedelem fogalmának meghatározása: „*olyan, pénzügyi eszközökkel folytatott kereskedelem, amelynek során a megbízások egyedi paramétereit – például azt, hogy kezdeményezni kell-e egy megbízást, mi legyen a megbízás időzítése, ára vagy mennyisége, és hogyan történjen a megbízás kezelése a benyújtása után – egy számítógépes algoritmus határozza meg automatikusan, azaz korlátozott emberi beavatkozással vagy emberi beavatkozás nélkül, és nem foglalja magában azokat a rendszereket, amelyeket csak a megbízások egy vagy több kereskedési helyszínre irányítására vagy olyan megbízások feldolgozására alkalmaznak, amelyek nem foglalják magukban kereskedési paraméterek meghatározását, illetve a megbízások megerősítésére vagy a végrehajtott tranzakciók kereskedést követő feldolgozására használnak.*”¹⁴² Hasonló rendelkezéseket találunk a nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról szóló REMIT-rendelet¹⁴³ legutóbbi módosításában is, amely beiktatta az algoritmikus kereskedésről szóló rendelkezéseket.¹⁴⁴

A kartelljogban is minden bizonnyal szükség lesz az algoritmikus összejátszás fogalmának bevezetésére azokban az esetekben, amikor az összejátszást algoritmusok határozzák meg automatikusan, korlátozott emberi beavatkozással vagy emberi beavatkozás nélkül, amely azt feltételezi, hogy működésüket emberi tudatosság sem aktív, sem passzív módon nem foghatja át. Erre az esetre az algoritmikus kereskedelmi tevékenységből versenylőnyre szert tevő vállalkozás objektív felelősségét is meg lehetne állapítani.

Az AI Act alkalmazása jelenthet bizonyos tervezési és működési garanciát, de önmagában nem fog megoldást nyújtani a rendszerek működéséből adódó versenykorlátozások versenyjogi minősítésére. Erre a felmerülő konkrét ügyek elbírálása során kell a hatóságoknak és bíróságoknak olyan jogi megoldásokat kidolgoznia, amelyek hatékonyak és időtállóak.

5. A hazai eljárások tapasztalatai

A magyar versenyhatóság, a Gazdasági Versenyhivatal („GVH”) az elmúlt években számos olyan eljárást folytatott, amely a digitális piacok működését vizsgálva az adatmonetizáció kérdését is érintette. A GVH több, jelentős számú fogyasztó és vállalkozás érdekeit és piaci helyzetét befolyásoló globális technológiai cég piaci magatartását ellenőrizte. Igaz, ezek az eljárások még a klasszikus fogyasztóvédelmi kérdésekre fókuszáltak, de már – az új technológiák térnyerésével párhuzamosan – előtérbe kerültek az adatvédelem, és azzal összefüggésben a fogyasztói jogok védelmének szempontjai is. A versenyfelügyeleti eljárások eredményeként a GVH a jogsértés megállapítása mellett jelentős összegű versenyfelügyeleti bírságokat szabott ki, illetve adott esetben versenykorrekciós kötelezettségeket írt elő.

Az „ingyenesség árára” vonatkozó hatósági jogértelmezés különböző aspektusai bírósági felülvizsgálat tárgyát is képezték. Emellett a GVH 2024-ben – az uniós versenyhatóságok közül az elsők között – piacelemzést végzett a mesterséges intelligencia (MI) versenyre gyakorolt hatásainak vizsgálata érdekében. Áttekintette azt a kérdéskört, hogy az MI-alapú technológiák robanásszerű terjedése torzíthatja-e a piaci versenyt

¹⁴¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról („MiFID II”); Az Európai Parlament és a Tanács 596/2014/EU rendelete (2014. április 16.) a piaci visszaélésekről (piaci visszaélésekről szóló rendelet), valamint a 2003/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2003/124/EK, a 2003/125/EK és a 2004/72/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről („MAR”).

¹⁴² MiFID, II. 4. cikk 39. pont.

¹⁴³ Az Európai Parlament és a Tanács 1227/2011/EU rendelete (2011. október 25.) a nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról („REMIT”).

¹⁴⁴ REMIT, 2. cikk 18. pont.

a különböző ágazatokban, és kiszolgáltatottabb helyzetbe hozhatja-e a fogyasztókat.

5.1. A Google Allo-ügy

A GVH 2016 októberében indított versenyfelügyeleti eljárást a Google technológiai, kereső és hirdetési szolgáltatásait nyújtó vállalkozás ellen, mert egyebek mellett azt észlelte, hogy az Allo chatkliens ismertetése, telepítése és használata során a fogyasztók nem kaptak megfelelően – a tájékozott ügyleti döntésükhöz szükséges mértékben és módon – tájékoztatást az adataik kezeléséről. Az eljárást lezáró, 2018. augusztus 30-án kelt határozatában a GVH az Allo chatkliens alkalmazás adatkezelésével kapcsolatos tájékoztatási gyakorlatot illetően a Google önkéntes vállalásainak teljesítését írta elő.¹⁴⁵

A Google vállalta, hogy létrehoz egy olyan aloldalt az Allo Súlyzó weboldalon belül, amely kifejezetten a személyes adatok Allo általi kezelésére vonatkozik. Vállalta, hogy az adatkezelési aloldal tartalmát a fogyasztók számára könnyen érthetően és kiegyensúlyozottan – azaz a fogyasztók döntési lehetőségeit, jogait és az esetleges kötelezettségeit nem eltúlozva és nem is kisebbitve – szövegezi meg. Vállalta továbbá, hogy az adatkezelési aloldal elérhetőségét a webáruházak termék-leírásaiban, a telepítési folyamat során, illetve az alkalmazáson belül küldött üzenetben elérhetővé teszi, továbbá a YouTube-csatornán edukációs bannert tesz közzé azzal az üzenettel, hogy gyűjti és kezeli a fogyasztók személyes adatait, és javasolja számukra az adatvédelmi irányelvek és beállítások átnézését.

A Google azt is vállalta, hogy a jövőben sem közvetíti ezeket az információkat kevésbé érzékelhető módon, és nem csökkenti a fogyasztói tájékoztatás szintjét. A GVH szerint a kötelezettségvállalás eredményeként módosuló kereskedelmi gyakorlat túlmutat az adott ügyön, hiszen nem-

csak a magyar nyelvű tájékoztatásokat érinti: az adatkezelési aloldalt egyidejűleg még 44 nyelvre fordítják le, valamint vállalkozás az Allo chatkliens felhasználóinál lényegesebb nagyobb magyar fogyasztói kört képes elérni az általános, adatvédelmi témájú edukációs bannerrel, szélesebb tartalmú üzenettel.¹⁴⁶

A kötelezettségvállalás teljesítésére tekintettel a GVH az utóvizsgálatot 2019. október 15-én megszüntette.¹⁴⁷

5.2. A Facebook-ügy

A GVH ugyancsak 2016 októberében indított versenyfelügyeleti eljárást a Facebook közösségi média szolgáltatásait az európai lakosok részére biztosító vállalkozással szemben is. Ennek eredményeként a 2019. december 6-án kelt határozatával megállapította, hogy a Facebook a honlapján a szolgáltatása ingyenességre utaló megtévesztő állítással megsértette a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVIII. törvény („Fttv.”) 3. § (1) bekezdés szerinti tilalmat az Fttv. 6. § (1) bekezdés c) pontjában foglaltak megvalósításával; emiatt a vállalkozást 1,2 milliárd forint versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezte.¹⁴⁸

A GVH szerint a fogyasztóknak ugyan valóban nem kellett díjat fizetniük a szolgáltatás igénybevételéért, de felhasználói aktivitásukkal és adataikkal üzleti hasznot hajtottak a vállalkozásnak, és így fizettek a szolgáltatásért. A Facebook (ún. zéróáras) üzleti modelljének lényege, hogy az oldalon megosztott tartalmakkal magához vonzza a fogyasztókat, akiknek érdeklődéséről, viselkedéséről, vásárlási szokásairól részletes adatokat gyűjt. Ezek birtokában célzott reklámozási lehetőséget értékesít üzleti ügyfelei részére, a reklámokat pedig a posztok között elhelyezve juttatja el a fogyasztókhoz. A GVH álláspontja az volt, hogy az „Ingyenes és bárki csatlakozhat”, „Ingyenes, és

¹⁴⁵ VJ/88-71/2016. számú határozat (Google LLC).

¹⁴⁶ Gazdasági Versenyhivatal (2018) Kötelezettségvállalással zárult a Google elleni versenyfelügyeleti eljárás. Sajtóközlemény, 2018. augusztus 31. Elérhető: https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2018_as_sajtokozlomenyek/kotelezettsegvallahalassal_zarult_a_google_elleni_ve.

¹⁴⁷ VJ/18-14/2019. számú végzés (Google LLC).

¹⁴⁸ VJ/85-188/2016. számú határozat (Facebook Ireland Ltd.).

az is marad” üzenetek elterelik a fogyasztó figyelmét az általa vállalt ellentételezésről – azaz adatai átadásáról, terjedelméről és ezek következményeiről.¹⁴⁹

A GVH határozata ellen a Facebook közigazgatási pert indított, a kereset alapján a Fővárosi Törvényszék a 2020. december 10-én kelt jogerős ítéletével a GVH határozatát megsemmisítette.¹⁵⁰ Indokai szerint a Facebook által alkalmazott ingyenességre vonatkozó állítás nem jogsértő. Az „ingyenes” szó a Magyar Értelmező Kéziszótár szerint a pénzbe nem kerülőt jelenti, illetve azt, hogy valakit a díj fizetése alól felmentettek. A GVH kiterjesztő értelmezéssel állapította meg a felperes terhére a jogsértést. Bár a digitális világ fejlődésével az online platformok is változáson mennek keresztül, és felvethetik a digitális szolgáltatásokkal kapcsolatos jogalkalmazás továbbgondolását, de mindez megfelelő jogalkotási mechanizmus nélkül, pusztán jogalkalmazással nem juthat el addig, hogy az Fttv. 6. § (1) bekezdés c) pontjában foglalt ár és díj fogalom körébe az adat is beletartozzon. Az adatvédelmi szabályok elolvasásával a fogyasztó a komplex üzleti stratégiát is megismerheti, így az a feltételezés, amely szerint a fogyasztót a weboldalon és a sűgőköz-pontban megjelenített ingyenesség elbizonytalaníthatja, szintén megalapozatlan. A Facebook hivatkozott a Kammergericht Berlin 2019. december 20-án kelt 5U9/18. számú határozatára, mint amely a magatartását hasonló tényállás mellett értékelte. A UCP-irányelv szabályait a tisztességtelen verseny elleni német törvénybe, az UWG-be is átültették, utóbbi 5. §-a feleltethető meg az Fttv. 6. §-ában írt rendelkezéseknek. A német ítélet a Facebook magatartását az UWG 5. §-a szerint úgy értékelte, hogy a felperes ingyenességre vonatkozó állítás nem minősül a fogyasztók megtevesztésé-

nek. Bár az Omnibus-irányelv¹⁵¹ a UCP-irányelv 2. cikk c) pontja szerinti termékdefiníciót módosította úgy, hogy a digitális szolgáltatást a termékek csoportjába sorolta, a szabályozásból nem lehet azt a következtetést levonni, hogy az adatok felhasználók részéről történő megadása az ingyenességre vonatkozó állítással ellentétes lenne.

A GVH felülvizsgálati kérelmére eljárta Kúria a 2021. október 6-án kelt ítéletével a Fővárosi Törvényszék jogerős ítéletét hatályában fenntartotta.¹⁵² Elvi éllel mutatott rá, hogy a személyes adatok célzott hirdetésekre való használatra átadása a fogyasztó részéről nem tekinthető olyan ellenszolgáltatásnak, amely a Fttv. 6. § (1) bekezdés c) pontja alá tartozik. Kiemelte: a közigazgatási jogvita fő kérdése az volt, hogy a Facebook honlapján az ingyenesség állítása az Fttv. 6. § (1) bekezdés c) pontja alá eső magatartásnak minősülhet-e akkor, ha a fogyasztó hozzájárulásával átadott személyes adatokat a felperes úgy adja tovább üzleti partnereinek, hogy ezzel a fogyasztó célzott, személyre szabott hirdetést kap. A Kúria elfogadta a GVH kiterjesztő értelmezését annyiban, hogy ingyenesség alatt a szöveg kontextusától függően akár nemcsak pénzbeli, de más, a fogyasztói döntést befolyásoló, azaz valamilyen azonosítható, érdemi – ugyanakkor nem a szolgáltatás immanens természetéből adódó nyilvánvaló – hátrányt lehet akár a szolgáltatás áráként is értelmezni. A Kúria egyetértett azzal, hogy a GVH jogértelmezése átlépte a jogalkalmazói kereteket, jogszabálmódosítás nélkül nem lehet az „ár/díj/árkedvezmény” fogalmába beletartozónak értékelni a fenti feltételeknek meg nem felelő „ellenszolgáltatást”. Elvi megállapítása szerint az Fttv. 6. § (1) bekezdés c) pontja alkalmazásában áru, illetve szolgáltatás ára vagy díja alatt a pénzügyi ellenszolgáltatáson túl minden olyan, a fogyasztónak hátrányt okozó ellen-

¹⁴⁹ Gazdasági Versenyhivatal (2019) 1,2 milliárd Ft bírságot szabott ki a Gazdasági Versenyhivatal a Facebook-ra. Sajtóközlemény, 2019. december 06. Elérhető: https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2019_es_sajtokozlemenyek/12-milliard-ft-birsagot-szabott-ki-a-gazdasagi-versenyhivatal-a-facebook-ra.

¹⁵⁰ Fővárosi Törvényszék 105.K.701.043/2020/14. számú ítélete (Facebook Ireland Ltd.).

¹⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2019/2161 irányelve (2019. november 27.) a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról (L 238/7; „Omnibus-irányelv”).

¹⁵² A Kúria Kfv.II.37.243/2021/11. számú ítélete (Facebook Ireland Ltd.).

szolgáltatást is érteni kell, amely hátrány az áru természetéből immanens módon nem következik, közvetlenül hat, és szignifikáns, tehát üzleti döntés befolyásolására érdemben képes, vagy arra alkalmas.

A Kúria kifejtette: az Omnibus-irányelv azt támasztja alá, hogy az Fttv. 6. § (1) bekezdésének c) pontjában szereplő ár, díj, árkedvezmény, árelőny, és az átültetett UCP-irányelv 6. cikke (1) bekezdésének d) pontjában szereplő ár és árkedvezmény fogalmába a digitális szolgáltatás igénybevételevel átadott adat – mint lehetséges adatszolgáltatás – nem tartozik bele. Az uniós jogalkotó az Omnibus-irányelv (31) preambulumbekkezdéséből következően különbséget tett a digitális szolgáltatási szerződések között, egyrészt a pénzbeli ellenszolgáltatásért, másrészt a személyes adatok biztosításával igénybe vett szolgáltatások szerint, az Omnibus-irányelv pedig a UCP-irányelvet is módosította azzal, hogy a termék fogalmába a digitális szolgáltatást is beletartozónak értette, emellett mégsem módosította a UCP-irányelv 6. cikke (1) bekezdésének d) pontját – mindez arra enged következtetni, hogy csak pénzbeli ellenszolgáltatás érthető a UCP-irányelv ár- és díjfogalma alatt. A Kúria szerint nem tekinthető az adatátadás, az adatkezeléshez történő hozzájárulás, a célzott reklámok felhasználói fiókba történő elviselésének tűrése és a reklámok megtekintésére fordított idő olyan ellentételezésnek, amely az Fttv. 6. cikke (1) bekezdésének c) pontja fogalma alá tartozna. A Kúria álláspontja szerint az Fttv. ár- és díjfogalma a fogyasztó szemszögéből azt jelenti, hogy a szolgáltatás mentes a pénzügyi vagy egyéb ellenszolgáltatástól.

A Kúria a jogvita eldöntéséhez szükségtelennek tartotta az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezését. Kifejtette, hogy a UCP-irányelv 6. cikke (1) bekezdését átültető Fttv. 6. § (1) bekezdésének tényállása komplex, több elemből áll, így még ha az ár fogalmába beletartozna is a pénzbeli ellenszolgáltatással nem járó, a személyes adatok felhasználására vonatkozó engedély, az olyan ár volna, amely az üzleti döntés befolyásolásra, így megtévesztésre nem alkalmas. Rámutatott: a perben senki sem vitatta,

hogy a személyes adatoknak értéke van. A GVH a Facebook regisztrációs folyamatát vizsgálva megállapította, hogy addig nem is lehet regisztrálni, amíg az adatkezelési szabályzatot, vagy az ÁSZF-et el nem fogadja a fogyasztó. Ezt követően a felhasználónak tisztában kell lennie azzal, hogy adatokat ad át, kifejezett hozzájárulását adja az átadott adatok kezeléséhez. Az üzleti döntés szempontjából közömbös, hogy a Facebook előre ki nem számítható módon, több fogyasztó személyes adatainak kezelésével és átadásával az üzleti partnereitől, jellemzően a reklámokat közlétező gazdasági szereplőktől, pénzben kifejezhető ellenszolgáltatáshoz jut. A fogyasztót ugyanis ezáltal közvetlenül a szolgáltatóval fennálló jogviszonyból érdemi hátrány nem éri. Az, hogy a fogyasztó az átadott adatai miatt célzott reklámokat kap, a Kúria megítélése szerint semmilyen kimutatható többlethátrányt nem jelent a nem célzott reklámokhoz képest. A GVH azt tekintette hátránynak, hogy a célzott reklámok hatékonyabbak, több időt rabolnak el a fogyasztótól, azonban az ilyen reklámok hasznosabbak is számára, tehát az „időrablás” intenzitása csökken. Amennyiben nem kimutatható az a hátránytöbblet, ami általában a reklám és a célzott reklám fogyasztása között van, akkor nincs olyan tényező, ami a fogyasztót az üzleti döntése meghozatalakor befolyásolhatja.

A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott, az olasz versenyhatóság által a Facebookkal szemben hozott határozattal, és a határozatot felülvizsgáló olasz ítéletekkel összefüggésben a Kúria kifejtette: egyrészt nem volt megállapítható, hogy az alkalmazott olasz jogszabály miként ültette át a UCP-irányelvet (és a teljes harmonizáció csak az ún. feketelistás magatartásokra vonatkozik), másrészt az olasz ítélet elsősorban azt a magatartást értékelte, hogy a Facebook nem tájékoztatta megfelelően és haladéktalanul a felhasználókat a fiók aktiválása során az általa adott információs és vagy kereskedelmi célú adatgyűjtésről, és az adatok felhasználására vonatkozó tevékenységéről, azaz mulasztást állapított meg. Ezzel szemben a német ítélet a UCP-irányelvet implementáló német törvényt azonos tényállás és jogi probléma mellett, az elsőfokú bírósággal azonos módon értelmezte.

5.3. A Booking.com-ügy

Az ingyenességre vonatkozó állítás jogszerűségének megítélése volt az egyik központi kérdése annak a versenyfelügyeleti eljárásnak is, amelyet a GVH 2018-ban indított a Booking.com online szálláshelyközvetítő foglalási rendszer üzemeltetőjével szemben. Az eljárás 2020. április 28-án zárult, a GVH három vonatkozásban találta tisztességtelennek a weboldalon folytatott kereskedelmi gyakorlatot. Egyebek mellett megállapította, hogy a Booking.com megtévesztően hirdette egyes szálláshelyeit ingyenes lemondási lehetőséggel. A megállapított jogsértések miatt a Booking.commal szemben 2,5 milliárd forint versenyfelügyeleti bírságot szabott ki, és eltiltotta a vállalkozást a terhére rótt megtévesztő és agresszív kereskedelmi gyakorlatok folytatásától.¹⁵³

A GVH álláspontja az volt, hogy a Booking.com a szolgáltatását hirdető televíziós és internetes reklámokban különösen hangsúlyozta a szálláshelyek „ingyenes lemondhatóságát”. A fogyasztók valójában magasabb árat fizettek, mint ugyanazért a szállásért ingyenes lemondás nélkül, azaz az ingyenség árát beépítették az érintett szállás díjába.¹⁵⁴

A Booking.com a határozatot közigazgatási perben támadta, keresetét a Fővárosi Törvényszék a 2021. szeptember 29-én kelt jogerős ítéletével elutasította.¹⁵⁵ Indokolásában egyebek mellett hangsúlyozta: az ingyenes lemondás opciója az ingyenség szó köznapi értelmét tekintve azt jelenti, hogy ebben az esetben nem kell semmit sem fizetni, amennyiben lemondás miatt az utazás megghiúsul. Azonban nem feltételezi azt, hogy az ingyenes lemondás – mint a szálláshoz adott többletérték – plusz fizetési kötelezettséggel jár, amelyet a szoba árába beépítenek. Mindez a fogyasztót arra sarkallja, hogy az ingyenes lemondási lehetőség tudatában úgy hozzon döntést, hogy további

opciókról ne tájékozódjon, az ingyenes lemondási lehetőség nélkül ugyanilyen kondíciókkal rendelkező szoba árát ne keresse meg.

A Booking.com felülvizsgálati kérelmére eljáró Kúria a 2022. április 21-én kelt Kfv.V.38.235/2021/9. számú közbenső ítéletével a jogerős ítéletet a bíróság jogalapja tekintetében hatályában fenntartotta, a bíróság összecszerúsége, a perköltség- és illetékviselésre vonatkozó rendelkezései tekintetében hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.¹⁵⁶

A Kúria a Facebook-ügyben hozott ítéletét idézve rámutatott: a Booking.com tévesen hivatkozott arra, hogy a lemondás igénybevételével a fogyasztót hátrány nem éri, a lemondásnak nincs ellenszolgáltatása. A felhívott döntés a jelen ügygel nem analóg. Jelentősége annak van, hogy az ingyenség világos és egyértelmű jelentéstartalmat hordoz, az átlagfogyasztótól pedig nem várható el, hogy egy adott reklám tartalmában kételkedjen, annak valóságtartalmával ellentétes körülményeket keresse, kutassa. A Booking.com kereskedelmi kommunikációja nem volt egyértelmű, nem volt világos, a fogyasztó nem tudott pontos képet alkotni az ingyenes lemondással hirdetett szolgáltatás mibenlétéről. Az a fogyasztó számára nyilvánvalóan egyfajta árkedvezmény formájában jelent meg, nem kellett szükségszerűen annak az ismeretnek a birtokában lennie, hogy habár a foglalás lemondásának nincsen díja, de az ilyen opcióval hirdetett ingyenes foglalás kedvezményét a szoba árába beépítették.

A Booking.com a közbenső ítélet ellen jogegységi panasszal élt, panaszát a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a 2022. október 24-én kelt határozatával elutasította.¹⁵⁷ A Booking.com jogegységi panaszában a Facebook-ügyben hozott kúriai ítélet kapcsán az ingyenség értelmezése tekintetében állított eltérést. A Jogegységi Panasz

¹⁵³ VJ/17-110/2018. számú határozat (Booking.com B.V.).

¹⁵⁴ Gazdasági Versenyhivatal (2020) Gigabírságot kapott a GVH-tól a Booking. Sajtóközlemény, 2020. április 28. Elérhető: <https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2020-as-sajtokozlemenyek/gigabirsagot-kapott-a-gvh-tol-a-booking>.

¹⁵⁵ Fővárosi Törvényszék 106.K.705.404/2020/23. számú ítélete (Booking.com B.V.).

¹⁵⁶ Kúria Kfv.V.38.235/2021/9. számú közbenső ítélete (Booking.com B.V.).

¹⁵⁷ Kúria Jpe.I.60.035/2022/7. számú határozata (Booking.com B.V.).

Tanács rámutatott, hogy a hivatkozott kúriai ítélet kifejezetten a személyes adatoknak célzott hirdetésekre való használatra átadását vizsgálta, és arról mondta ki, hogy az a fogyasztó részéről nem tekinthető olyan ellenszolgáltatásnak, amely az Fttv. 6. § (1) bekezdésének c) pontja alá tartozna. Ezzel szemben a panasszal támadott határozat alapjául szolgáló ügyben a hatóság és a bíróság is egyértelműen pénzügyi hátrány felmerülését róta a felperes terhére, nevezetesen, hogy az ingyenes lemondással kínált szállás esetében nem nyújtott tájékoztatást arról, hogy az ingyenes lemondás árát a szállás árába beépítették. Alaptalan volt a jogegységi panasz, miszerint a felülvizsgálati eljárásban is hivatkozott eltéréseket a panasz tárgyává tett közbenső ítélet nem orvosolta, ugyanis tényleges jogértelmezési és -alkalmazási eltérés hiányában erre sem szükség, sem jogszabályi lehetőség nem volt. A Booking.com által megjelölt eltérések – a jogszabályi háttér azonossága mellett – az ügyek lényeges tényállásbeli különbözőségeiből adódtak.

5.4. A Viber-ügy

A Viber internetalapú üzenetküldő szolgáltatás ingyenességére és biztonságosságára, illetve az adatvédelemre vonatkozó tájékoztatások kapcsán 2020. február 21-én indított versenyfelügyeleti eljárást a GVH, amelyet előbb a Kúria Facebook-ügyben indult felülvizsgálati eljárására, majd jogegységi panaszjárására tekintettel felfüggesztett, mert álláspontja szerint a szolgáltatás ingyenességére vonatkozó állítások Fttv. szerinti értékelése ezek mikénti eldöntésétől függ. Az eljárás végül kötelezettségvállalással zárult. A GVH 2024. május 16-án kötelezte a Viber alkalmazást üzemeltető vállalkozást vállalásai teljesítésére.¹⁵⁸

A GVH az elfogadott intézkedéscsomagot – a legfrissebb európai adatvédelmi elvárásokkal való összhang érdekében – a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósággal (NAIH) együtt-

működve alakította ki. A Viber egy sor olyan intézkedés végrehajtását vállalta, amelyeknek köszönhetően a fogyasztók könnyebben megismerhetik a platform jellemzőit, és tudatosabb döntéseket hozhatnak a szolgáltatással kapcsolatban. A megfelelést elősegítő előírások egy részét már az eljárás alatt bevezette a Vibert működtető cég. Ilyen például az adatkezelési tájékoztatók és az alkalmazásban elérhető információk magyar nyelvű elkészítése és folyamatos frissítése. Vállalta továbbá, hogy a regisztráció megkezdése előtt kiegészítő információkat közöl az adatkezeléssel kapcsolatban, valamint egy új funkciót, a Viber Plus-előfizetést elérhetővé teszi a meglévő és új felhasználók számára is Magyarországon, amely – számos egyéb funkció mellett – lehetővé teszi a reklámmentes Viber használatát. A havidíjas Viber Plus-szolgáltatást választó felhasználók személyes adatait nem használják fel hirdetésekhez, valamint nem kapnak több hirdetést mindaddig, amíg Viber Plus-előfizetésük aktív. A kötelezettségvállalás a nemfizetős alap-Viber-szolgáltatás esetében is növeli a fogyasztói hozzájárulás szerepét, és így az alapértelmezés szerint csökkenti a vállalkozás által felhasználható személyes adatok mennyiségét, és javítja a fogyasztók tájékoztatását adatvédelmi és biztonsági kérdések kapcsán. A Viber egy magyar nyelvű chatbot (Adatvédelmi Bot) fejlesztését és legalább két évig történő üzemeltetését is vállalta, amely az online adatvédelemről és biztonságról tájékoztatja a felhasználókat. Az Adatvédelmi Bot tömör, érthető vizuális üzenetekkel, a releváns döntési pontokra mutató linkekkel segíti a fogyasztókat abban, hogy az adataikról tudatosan rendelkezzenek.¹⁵⁹

5.5. A TikTok-ügy

A GVH 2020-ban azért indított vizsgálatot a TikTok videómegosztó szolgáltatást nyújtó vállalkozással szemben, mert úgy vélte, hogy nem a jóhiszeműség és tisztesség alapelveinek megfele-

¹⁵⁸ VJ/6-142/2020. számú határozat (Viber Media S.á.r.l.).

¹⁵⁹ Gazdasági Versenyhivatal (2024b) Számos ponton módosít a Viber a GVH eljárásának köszönhetően. Sajtóközlemény, 2024. május 17. Elérhető: <https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2024-es-sajtokozlomenyek/szamos-ponton-modosit-a-viber-a-gvh-eljarasanak-koszonhetően>.

lően elvárható szakmai gondossággal tájékoztatja a fogyasztókat a platform működésére vonatkozó lényeges információkról, például a szolgáltatás igénybevétele során kezelt adatok köréről és azok felhasználásáról. A GVH ezen eljárása is kötelezettségvállalással zárult: a hatóság 2023. november 27-én kelt VJ/24-185/2020. számú határozatában kötelezte a TikTokot vállalásai teljesítésére.¹⁶⁰

A vállalt intézkedések biztosítják, hogy javuljon a TikTok kommunikációja, a fogyasztók megismerjék a platform jellemzőit, és tudatosabb döntéseket hozhassanak a szolgáltatással kapcsolatban. A TikTok vállalta egy információs célú Adatközpont – világszerte történő – létrehozását, a szolgáltatás legfontosabb jellemzőiről TikTok-videók beiktatását, azaz az adatkezelési kérdések és a további jellemzők kontextusbarát megjelenítését, a 18 év alatti felhasználók részére alapbeállítások elvégzését (például napi képernyőidő automatikus beállítását), a szülői felügyelet és egyéb, a gyermekeket védő beállítások népszerűsítését, 20 százalékos reklámkorlát önkéntes alkalmazását, továbbá közvetlen hatósági visszajelzésekre alkalmas és egyéb gyermekvédelmi fórumok erősítését. A TikTok továbbá – vállalása szerint – kerekasztal-beszélgetéseket szervez magyarországi civil szervezetek és egyéni szakértők számára a tevékenységének bemutatása céljából, illetve a kiskorúak biztonságával kapcsolatos helyi aggályok megismerése érdekében.¹⁶¹

5.6. A Microsoft-ügy

A GVH még 2023. július 12-én indított versenyfelügyeleti eljárást a Microsoft európai szolgáltatásait nyújtó leányvállalatával szemben, amiért – gyanúja szerint – nem tájékoztatja megfelelően a magyar felhasználókat a 2023 februárjában MI-n

alapuló chatfunkcióval kiegészített keresőjének egyes tulajdonságairól. A fogyasztók vélhetően nem kapnak megfelelő információt például arról, hogy a szolgáltatás során általuk megosztott adatokat a cég miként használja fel MI-algoritmusának betanításához, mennyiben jeleníti meg őket más felhasználók kereséseire válaszolva, illetve hogyan lehet ezen adatokat eltávolíttatni a rendszertől.¹⁶²

A Microsoft a GVH eljárásának eredményeként átfogó kötelezettségvállalás végrehajtását kezdeményezte, amit a GVH – a 2024-es piacelemzést is szem előtt tartva – a 2025. május 28-án kelt határozatában kötelezően előírt a számára.¹⁶³

A kötelezettségvállalás keretében teljesítendő intézkedések lényege egyrésztől, hogy a Microsoft jelentősen bővíti, fejleszti a magyar nyelven elérhető, mesterségesintelligencia-alapú alkalmazásait. Ehhez egy legalább 10 milliárd magyar szót tartalmazó adatbázist hoz létre, és azt a további felhasználást lehetővé tevő módon előkészíti, majd integrálja különböző mesterségesintelligencia-alapú rendszereibe.¹⁶⁴ A Microsoft azt is vállalta, hogy az előkészített adatállományt más rendszerek számára is elérhetővé teszi, így más fejlesztők ugyancsak felhasználhatják azt magyar nyelvű mesterségesintelligencia-rendszereik tanítására. E fejlesztések a GVH szerint hozzájárulhatnak a magyar nyelvű alkalmazások pontosságának, megbízhatóságának javításához, lehetővé téve a még sokoldalúbb felhasználást is.

A Microsoft vállalta továbbá, hogy intézkedéseit aktívan kommunikálja, illetve számos edukációs lépést tesz, például képzéseket szervez magyar köztisztviselők, kkv-k, valamint fogyasztók számára. Az oktatásoktól és az azokról készült, közzéteendő felvételektől a GVH azt várja, hogy

¹⁶⁰ VJ/24-185/2020. számú határozat (TikTok Technology Limited).

¹⁶¹ Gazdasági Versenyhivatal (2023a) Megregulazza a TikTokot a Gazdasági Versenyhivatal a gyermekek védelme érdekében. Sajtóközlemény, 2023. november 30. Elérhető: <https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2023-as-sajtokozlomenyek/megregulazza-a-tiktokot-a-gazdasagi-versenyhivatal-a-gyermekek-vedelme-erdekeben>.

¹⁶² Gazdasági Versenyhivatal (2023b) A GVH megvizsgálja, hogy a Microsoft miként tájékoztatja a fogyasztókat új keresősolgáltatásáról. Sajtóközlemény, 2023. július 25. Elérhető: <https://gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2023-as-sajtokozlomenyek/a-gvh-megvizsgálja-hogy-a-microsoft-mikent-tajekoztatja-a-fogyasztokat-uj-keresoszolgáltatasarol>.

¹⁶³ VJ/20-97/2023. számú határozat (Microsoft Ireland Operations Limited).

¹⁶⁴ Összehasonlítóképpen: az OpenAI ChatGPT rendszere mintegy 120-130 millió magyar szóból tanult.

azok elősegíthetik az MI és az MI-alapú alkalmazások által nyújtott lehetőségek és kockázatok jobb megismerését, megértését, ezáltal biztosítva, hogy a fogyasztók reálisabban ítélhessék meg az MI képességeit, értékeit, veszélyeit.¹⁶⁵

5.7. Piacelemzés az MI versenyre gyakorolt hatásairól

A GVH 2024-ben piacelemzést végzett az MI versenyre gyakorolt hatásainak vizsgálata érdekében. Az októberben kiadott elemzésében szakértői javaslatokat fogalmazott meg e tárgyban.¹⁶⁶

A GVH javasolta a hazai vállalati szektor MI-használatának előmozdítását, elsősorban a kkv-kra fókuszálva. Ehhez szükségesnek tartja a technológiai infrastruktúra rendelkezésre állása mellett a kkv-k technológiai ismereteinek kialakítását, illetve folyamatosan naprakészen tartását, a megfelelő tőkeellátottságot, valamint a hozzáértő munkaerő lehetőleg felsőoktatási képzések útján történő biztosítását.

Javasolta a fogyasztók naprakész és átlátható tájékoztatását. Szorgalmazta, hogy az MI-megoldásokon alapuló szolgáltatásokat végfogyasztók felé nyújtó vállalkozások már a szolgáltatás bemutatása során, de még a fogyasztói felhasználást megelőzően jól érthetően és jól észlelhetően tájékoztassák a fogyasztókat.

Javasolta az MI nemzeti stratégia felülvizsgálatát. Ennek során álláspontja szerint érdemes kiemelt figyelmet fordítani a szakirányú képzések fejlesztésére és támogatására; az MI-vel kapcsolatos kutatási irányok és a kormányzati MI-stratégia észszerű összefogására és koordinálására; a megfelelő informatikai infrastruktúra folyamatos fejlesztésére, beleértve a már rendelkezésre álló, de korlátozott szuperszámítástechnikai kapacitásokat is; valamint az MI-fejlesztés ökosziszté-

májának (adatgazdaság, technológiai alkalmazási képzés, benchmark kiértékelési rendszer stb.) kialakítására.

Javasolta végül a magyar nyelvi modellek fejlesztésének célzott támogatását. Az állami szereplők pénzügyi és stratégiai erőforrásainak hatékony koordinálását tartotta szükségesnek a magyar nyelvű nagy nyelvi modellek kifejlesztése, alkalmazása és széleskörű elérhetővé tétele érdekében.¹⁶⁷

6. Új jogérvényesítési lehetőségek szükségessége a személyes adatok védelméhez kapcsolódóan

„A nagy mennyiségű összekapcsolt adat, amelyről az érintett legtöbbször nem is tud, kiszolgáltatja az érintettet, egyenlőtlen kommunikációs helyzetet hoz létre. Megalázó az olyan helyzet, és lehetlenné teszi a szabad döntést, amelyben az egyik fél nem tudhatja, hogy partnere milyen információkkal rendelkezik róla.” – fogalmazott már 1991-ben a magyar Alkotmánybíróság a 15/1991. (IV. 13.) AB-határozatának 3.1. pontjában. Ebből a gondolatból kiindulva szükséges észrevenni, hogy a személyes adatok monetizálása miatt jelentkező jogvédelemhez további jogi eszköz és aktivizmus szükséges.

Amint már a 2.1.3. alcím végén is felvetettük, a közösségi oldalakhoz való hozzáférés alternatív verzióinak átgondolása és részben újragondolása (ingyenes, fizetős és a személyre szabott hirdetekhez a személyes adatokra vonatkozó rendelkezés megtételével a figyelemért a felhasználónak díjazást biztosító változat) kezelheti részlegesen a figyelempiacot érintő adatvédelmi aggályokat, s közvetve a személyes adatok nemkívánt monetizációját.

¹⁶⁵ Gazdasági Versenyhivatal (2025) Magyarul tanítja a Microsoft a mesterséges intelligenciát a GVH-nak köszönhetően. Sajtóközlemény, 2025. május 30. Elérhető: <https://gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2025-os-sajtokozlomenyek/magyarul-tanitja-a-microsoft-a-mesterseges-intelligenciat-a-gvh-nak-koszonhetoen>.

¹⁶⁶ Gazdasági Versenyhivatal (2024a).

¹⁶⁷ Gazdasági Versenyhivatal (2024c) A mesterséges intelligencia alkalmazása növelheti a magyar vállalkozások versenyképességét. Sajtóközlemény, 2024. október 21. Elérhető: <https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2024-es-sajtokozlomenyek/gvh-a-mesterseges-intelligencia-alkalmazasa-novelheti-a-magyar-vallalkozasok-versenykepessaget>.

A jogi szabályozás további pontosítását, kiegészítését számos szerző felvetette. Ennek körültekintően számba vett indokai: a platformok működésből fakadó hátrányok kiküszöbölése – a keresztfinanszírozás ellenőrizhetetlensége, illetve az adatkizsákmányolás csökkentése/megszüntetése, valamint az információszenyezés elleni fellépés –, az ingyenesség hamis illúziója elleni fellépés, az EU digitális szuverenitásának elérése, e körben az európai adatvagyon feletti kontroll vizsszaszerzése, és az adatvédelem magasabb szintjének elérése.¹⁶⁸

Ha az európai jogfejlődés a személyes adatok rendelkezésre bocsátásának ellenszolgáltatásként, ellenértékként való egyértelmű elismerése irányába nem kíván egyértelműen elindulni, úgy lépni lehetne az ellenkező irányba is. A személyes adatok, a felettük való rendelkezést el lehetne határolni azon gazdasági folyamat ellenére, amely már monetizálta azokat, annak érdekében is, hogy e téren az adatvédelem, adott esetben annak szektorális eltérésekhez igazítható eltérései ne okozzanak nehézséget a versenyjogi jogfejlesztés számára (lásd a 2.1.3. alcím végén megfogalmazott koncepciót).

Amit még észrevételezni kívánunk, az az, hogy a magánjogi jogérvényesítést indokolt lenne tovább erősíteni EU-szerte, Magyarország esetében pedig fokozottan is, annak érdekében, hogy legalább a pozitív európai példák szintjére eljussunk. Ez a versenyjogi területen is felmerül, de a személyes adatok monetizálásának területén, az arra vonatkozó tényhelyzet (misperint már monetizálták a személyes adatokat, egyértelmű jogi elismerés nélkül) miatt specializáltan vetül fel a személyes adatok védelmének területén. A jogi szabályozás szükségességének indoka egyrészt az, hogy a NAIH közreműködésével megvalósuló jogérvényesítés nem bírná el a nagy ügyszámú egyedi ügyek kezelését, másrészt a jelenlegi polgári bírói út egyedi igénybevétele nagy teherterhelő a magánszemélyek számára, a jogi támogatásra szoruló érintetti réteg széles, a pereskedés költségei elzárnak számos magánszemélyt attól, hogy

jogainak védelme érdekében egyáltalán fel tudjon lépni (a hatékonyságot, gazdaságosságot már meg sem említve).

Az előrelépés egy lehetséges módját abban látjuk, ha a GDPR 80. cikkének (2) bekezdése szerinti lehetőségre alapozva a tagállami jog kiegészülne a képviseleti kereseti mechanizmus bevezetésével, perindítási jogot adva, s egyben keresetőségi jogot biztosítva feljogosított magánjogi nonprofit szervezetek számára, hogy a személyes adatok védelmét feltételezhetően megsértő személlyel szemben felléphessenek, megbízás és konkrét jogsérelmet szenvedett személyek azonosítása és rájuk vonatkozó adatközlés nélkül. Az ilyen nonprofit szervezetnek a tagállam joga alapján létrehozottnak kell lennie, és az alapszabályban rögzített céljainak közérdeket, szűkebben a GDPR 80. cikkének (2) bekezdése szerinti perindítást kell szolgálnia, továbbá az érintettek jogainak és szabadságainak a személyes adataik vonatkozásában biztosított védelme területén kell tevékenykedniük. Célszerű, ha az ilyen szakosított szervezetek egyúttal a GDPR 80. cikkének (1) bekezdése szerinti képviselet ellátására is megbízhatóak. A GDPR 80. cikkének (2) bekezdése kifejezetten tagállami mozgásteret hagyott, amely lehetőséggel érdemes lenne élni. Felvethető, hogy az ilyen nonprofit szervezet miből finanszírozná a nagyon komoly jogi képviseleti díjigényt: erre megoldásként szükséges lenne az ügyvédi megbízási díjra vonatkozó hatályos szabályozáshoz hasonló szabály kialakítása, esetlegesen a vonatkozó igazságügyminiszteri rendelet megfelelő alkalmazásának előírása. Az ilyen célra rendelt szervezet alapítványi formában is forrást gyűjthet a működésére, a perköltségen túlmenően. A megfelelő forrás rendelkezésre állása ugyanis azért fontos, hogy a szervezet nevében a perképviselőre foglalkoztattak/megbízottak folyamatos képzése biztosítható legyen. Ugyanis nem elégséges az uniós és tagállami joggyakorlatok nyomkövetése, de számos tényadat, érdekes jogi megoldás azonosítható az amerikai tagállami és szövetségi igazságszolgáltatásból, adott esetben jogalkotási kezdeményezé-

¹⁶⁸ Tóth (2021a), 121.

sekből, úgymint szenátori törvényjavaslatokból és indokolásukból, azok háttéranyagaiból, és kapcsolódó felmérésekből. Fontos, hogy az olyan esetekkel, azokból megismerhető tényekkel tisztában legyenek az ilyen szervezetek, amelyek mintegy véletlenszerűen, egy-egy ügy tényállásából derülnek ki (például személyre szabott, profilhoz kötött árazás ténye – amikor a valódi profillal vásárló személynek magasabb árat szabtak, mint profilozás lehetőségét kiiktató módon megkísérelt vásárlás esetén).

Miután az ilyen per eredményeként hozott ítélet általános adatkezelési gyakorlatra vonatkozik, arra vonatkozó jogerős bírói ítéletnek már az érintett magánszemélyek által indítható perekben való felhasználása igazán akkor lehetne hatékony, ha egy ilyen ítélet kiállná a rendkívüli jogorvoslat próbáját is, ami azt jelenti, hogy a tagállami szabályozásnak gondolnia kellene a befogadási feltételekre is a Kúria előtti felülvizsgálati eljárásban. Mivel a korlátozott precedensrendszerben a jogkérdés azonossága ellenére a képviseleti kereseti per elvont, általánosított tényállása és az arra építkezve magánszemélyek által benyújtott kereset konkrét tényállása nem tud azonosnak minősülni (ügyszabályozás hiánya), ezért ezt orvosolni kellene jogi szabályozás útján. Gyakorlatilag olyan speciális perre vonatkozó szabályozás kellene, amely abban nyújt segítséget a nagyvállalatokkal szemben jogvédelemért folyamodók számára, hogy a képviseleti kereset alapján hozott ítélet valóban meg tudja könnyíteni a jogérvényesítést, a jogalap tisztázásával, annak alapulvételi lehetőség-

vel. Fontos adalék még, hogy az érintett magánszemélyek által indítható perekben a bizonyítási teher szabályozása hasonló legyen, mint az esélyegyenlőségi perekben, gyakorlatilag megfordítva azt a nagyvállalatok terhére a megfelelő valószínűsítést követően.

Az EUB C-319/20. számú ítéletének 66. és 78. pontjában foglaltak szerint a személyes adatok védelmére vonatkozó valamely szabály megsértése egyidejűleg a fogyasztóvédelemre vagy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó szabályok megsértését is eredményezheti. Ezzel az értelmezéssel van összhangban a 2009/22/EK-irányelvet felváltó, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1828 irányelve (2020. november 25.) a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviseleti keresetekről, valamint a 2009/22/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről is, amely I. Mellékletének 56. pontjában a GDPR-t is nevesíti olyan rendelkezésként, amely kereskedők általi megsértése miatt képviseleti kereset indítható. Az előbbi bekezdés szerinti javaslat mellett tehát az is megfontolható kellő tisztázást és elhárításokat követően, hogy a német Gesetz über Unterlassungsklagen bei Verbraucherrechts- und anderen Verstößen (Unterlassungsklagengesetz, UKlaG) analógiájára is legyen hasonló tagállami szabályozás, amely azért hasznos, mert irányelv alapján feljogosított tagállami szervezetek, az irányelv és a tagállami jog által előírt szigorúbb személyi követelményeknek megfelelően az irányelvben meghatározott jogsértés helyreállítására irányuló igényeket is támaszthatnak (kártérítés).¹⁶⁹

¹⁶⁹ Hajnal Zsolt (2023) Az Európai Bíróság ítélete a fogyasztóvédelmi szervezetek adatvédelmi jogsértésekkel szembeni fellépésének lehetőségéről. *Fogyasztóvédelmi Jog*, 2023/4., 8.

Összegzés és konklúzió

Az adatmonetizáció jelensége a digitális piac minden szegmensére kihat, így a versenyjog valamennyi területe érintett. A technológiai fejlődés hatására a gazdasági piac átalakul, megváltoznak a vállalkozások, fogyasztók viselkedési szokásai. Ezekre az új jelenségekre, folyamatokra olyan válaszokat kell adnia a jogalkotóknak és jogalkalmazóknak, amelyek egyrészt az évtizedes múlttal rendelkező uniós alapjogok és alapszabadságok jogelvein alapulnak, és azokat az új digitális élettérben is tiszteletben tartják, másrészt olyan újszerű gondolkodásmódot és új jogi megoldások kidolgozását igénylik, amellyel megfelelő szintű és hosszútávú jogvédelmet biztosítanak a piaci verseny és a piaci szereplők számára, adott esetben egy újabb Brüsszel-hatást előidézve. Az európai jogi szabályozási és jogérvényesítési aktivizmussal közvetve nemcsak az európai polgárok, de az USA, illetve más államok polgárai is jól járhatnak.

A digitális piacon a személyes adatok értéke rendkívüli mértékben megnőtt, amely a versenyjog és az adatvédelem egyre szorosabb összefonódásával jár, mindkét jogterületet új kihívások elé állítva. A versenyjogi gyakorlatnak is kiemelten kell foglalkoznia az adatvédelem kérdéseivel és az ezzel kapcsolatos fogyasztói jogok fokozott védelmével. Az uniós jog személyes adatok védelme terén kifejlesztett magas szintű jogvédelmét fenn kell tartani és még tovább erősíteni egyrészt az egyéni érintettek jogainak, másrészt a tisztességes piaci verseny biztosítása érdekében, ugyanis a személyes adatokkal történő visszaélés az érintett egyéneknek és a piaci versenytársaknak is jogsérelmet, hátrányt okoz.

Egyre több olyan, a személyes adatok kezelésével kapcsolatos visszaélésszerű joggyakorlat kerül a versenyhatóságok és fogyasztóvédelmi hatóságok látókörébe, amelyet esetében az érintettek jelentős része nem is észlel, de a visszaélést elkövető vállalkozó a jogsértő módon megszerzett adatok segítségével jogtalan előnyre tesz szert a piacon, sőt azokkal visszaélve a fogyasztókat megkárosító gyakorlatot alakíthat ki. Ezek a visszaélések utólag már nem, vagy nagyon nehezen reparálhatóak,

ezért a megelőzés rendkívül fontos. A megelőzést hatékonyan elősegíti az *ex ante*-szabályozási koncepció, azonban szükséges lenne valódi *ex ante*, a jövőbeli veszélyeket feltáró kockázatelemzés-alapú szabályozás a biztonságos, embert szolgáló és alapjogokat tiszteletben tartó – a közeljövőben radikális társadalmi változásokat előidéző – digitális technológia társadalom szolgálatába állítása érdekében. Ehhez már előre számolni kell a fejlődés jövőbeni lépcsőfokaival, a veszélyeket felmérni és hatékony védelmet kialakítani.

A jelenlegi digitális szolgáltatási modellben a személyes adatok értéke az érintettek oldalán alulértékelt. Az adatok pénzbeli értéke egyelőre csak a vállalkozások oldalán jelentkezik, ők tudnak belőle jelentős pénzbeli profitot generálni. Az adatmonetizáció gazdasági jelenségét a digitalizáció jelenlegi fokán már nem lehet jogszabályokkal megtiltani vagy visszafordítani, ezért olyan jogi eszközöket kell találni, amelyek a figyelembe veszik a személyes adatok gazdasági értékét, és azt a vállalkozók mellett az egyének javára is képesek fordítani.

Kiemelt jelentősége van a fogyasztók tudatossága növelésének. Egyrészt a személyes adatok védelme jelentősége tudatosításával, a tudatos adatmegosztás fontosságára felhívni a figyelmet, továbbá az adatokkal kapcsolatos visszaélések veszélyeire. Ugyanakkor a másik oldalon a biztonságos digitális szolgáltatások igénybevételének előnyeit is fontos kiemelni, és elősegíteni azok szélesebb körű használatát.

Európában és Magyarországon is szükséges párhuzamosan a magánjogi jogérvényesítés támogatása olyan speciális, az egyének kollektív jogérvényesítését megkönnyítő eljárásjogi szabályok kialakításával, amely képes kompenzálni az egyének és a nagyvállalatok rendelkezésére álló eszközök közötti jelentős különbséget.

A versenyhatóságok számára nagy kihívást jelent az erőfölényre szert tett nagyvállalatok gyakorlatainak folyamatos vizsgálata, és szükség esetén időszerű beavatkozás a visszaélések megelőzésére és orvoslására. Ennek érdekében a versenyjogi jogalkalmazásban fokozott figyelmet kell fordítani a digitális piacra jellemző hálózati hatá-

sok által generált piaci folyamatokra és a visszaélészerű gyakorlatokkal szembeni fellépésre, még a piaci verseny nagyfokú torzulását megelőzően.

A hatósági és bírósági eljárások gyorsítása és hatékonyságának növelése elengedhetetlen ezen a területen, tekintettel a rendkívül gyors ütemű technológiai átalakulásra. A több évet felölelő eljárások képtelenek megfelelő jogvédelem biztosítására. Az évek alatt kialakult piaci torzulások orvosolhatatlanok, utólagosan még gigabírságok kiszabásával sem állítható helyre az ideális tisztességes piaci verseny. Az *ex ante*-típusú szabályozás jó irány ezen a területen, amelyet szükséges lenne kiterjeszteni nemcsak a kapuőrök működésére, de

az egész digitális piacra, különös tekintettel a mesterséges intelligencia használatának elterjedésére.

Mindemellett a versenyjog eszközeivel törekedni kell az innováció ösztönzésére, a vállalkozások versenyképességének növelésére, valamint a felelős és hatékony adatgazdálkodás támogatására. Az adatvagyon alapvető infrastruktúraként szemlélő gondolkodással a vállalkozások közötti különbségek az adatvagyonhoz való hozzáférés terén további állami szabályozási eszközökkel lenne enyhíthető, amely a piaci diverzitást, az új belépő vállalkozások támogatását, és ezáltal az innovációt növelné.

Auth-Barta Zita Leona¹

Az Európai Unió Törvényszékének Intel kontra Európai Bizottság-ügyben hozott ítéletének bemutatása

Judgment of the General Court of the European Union in Intel v European Commission

Abstract: *The judgment of the General Court in case T-1129/23, is a continuation of the dispute between Intel and the European Commission. The dispute stems from a Commission decision from 2009. By that decision, the Commission found that Intel had abused its dominant position by seeking to exclude its competitor AMD from the x86 microprocessor market, therefore imposed a fine of € 1.06 billion on Intel. In proceedings following a referral-back, that decision was annulled in part by the General Court. On 22 September 2023, the Commission adopted a new decision, limited to the practices not annulled by the General Court, namely the so-called 'naked restrictions' imposed on HP, Acer and Lenovo concerning the use of AMD processors. As a result, it imposed a new fine of €376,358,000 on Intel. Intel subsequently requested that the decision be annulled, either entirely or in part, and that the fine be set aside or lowered, while the Commission argued that the action should be rejected.*

Tárgyszavak: gazdasági erőfölénnyel való visszaélés, álcázatlan korlátozások, mikroprocesszorok piaca, korábbi határozat részleges hatályon kívül helyezésének következményei, arányosság

Keywords: abuse of dominant position, naked restrictions, microprocessors market, consequences of the annulment in part of an earlier decision, proportionality

1. Bevezetés

Az Európai Bizottság („Bizottság”) 2004 májusában eljárást indított a mikroprocesszorokat („CPU”), chipseteket és egyéb félvezető alkatrészeket gyártó, továbbá adatkezeléssel és kommunikációs eszközökkel összefüggő platformmegoldások kialakításával, fejlesztésével, gyártásával és forgalmazásával foglalkozó amerikai székhelyű Intel Corporation Inc. („Intel”) vállalkozással szemben, az Advanced Micro Devices Inc. („AMD”) által benyújtott panasz alapján. Az AMD panaszában sérelmezte az Intel kizorító jellegű üzleti gyakor-

latát, amellyel álláspontja szerint az AMD ügyfélvesztését célozta meg.

Az Európai Törvényszék („Törvényszék”) 2025. december 10-én meghozta legújabb ítéletét a több mint 20 éve húzódó Intel-ügyben, jelen esetismeretében pedig ezt és relevanciáját járjuk körül.

2. Az Intel-ügy előzményei és háttere

A Bizottság első döntését 2009. május 13-án hozta meg, amelyben megállapította, hogy a 2002 októbere és 2007 decembere közötti időszakban fennállt Az Európai Unió Működéséről szóló szerződés („EUMSZ”) 102. cikkének, és az Európai

¹ Vizsgáló, Antitröszt Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

Gazdasági Térségről szóló, 1992. május 2-i megállapodás 54. cikkének egységes és folyamatos megsértése azáltal, hogy az Intel egy versenytársának – az AMD-nek – az x86-os architektúrájú CPU-k piacáról való kizárására irányuló stratégiát valósított meg. A döntésben foglaltak szerint az Intel hűségkedvezményeket nyújtott több meghatározó kereskedelmi partnerének (Dell, HP, NEC, Lenovo; együtt: „OEM”-ek²) azzal a feltétellel, hogy a x86-os CPU-kra vonatkozó beszerzéseik teljes, illetve megközelítőleg teljes részét az Inteltől szerezzék be, továbbá kifizetéseket teljesített a Media Markt üzlethálózatot működtető kereskedelmi partnerének, feltételként kikötve azt, hogy kizárólag Intel-alapú számítógépeket értékesíthet. Az Intel kifizetéseket teljesített továbbá a főbb OEM-eknek (HP, Acer, Lenovo) azért, hogy különböző módokon késleltessék, töröljék, illetve korlátozzák az AMD által gyártott CPU-kkal rendelkező számítógépek bevezetését és forgalmazását, amely magatartás álcázatlan korlátozásnak minősül.³ Következésképpen a Bizottság az Intellel szemben 1,06 milliárd euró bírságot szabott ki.⁴

A Törvényszék 2014. június 12-ei ítéletében a Bizottság határozatával szemben benyújtott keresetet teljes egészében elutasította, és megállapította, hogy az Intel által alkalmazott hűségkedvezmények jellegüknél fogva alkalmasak voltak a verseny korlátozására, mivel arra ösztönözték a vevőket, hogy beszerzéseiket döntő részben az Inteltől szerezzék be. A Törvényszék megállapította, hogy az ilyen típusú kedvezmények esetében nem szükséges részletes gazdasági hatáselemzés, mert azok már természetüknél fogva kizáró hatá-

súak. Emellett elfogadta a Bizottság azon megállapítását is, hogy az Intel egyes késleltetési, törelési, és korlátozási feltételekhez kötött kifizetései álcázatlan korlátozásoknak minősülnek, amelyek közvetlenül a versenytársak kiszorítását célozták.⁵

A Törvényszék ítéletével szemben benyújtott fellebbezés során az Európai Bíróság („Bíróság”) 2017. szeptember 6-ai ítéletében hatályon kívül helyezte az első ítéletet, és az ügyet visszautalta a Törvényszék elé. Ítéletében a Bíróság megállapította, hogy a Törvényszék anélkül, hogy megvizsgálta volna az Intel által alkalmazott hűségkedvezmények tényleges piaci hatásait, nem minősíthette volna azokat automatikusan versenyellenesnek. Továbbá a Bíróság kimondta, hogy ha az adott vállalkozás vitatja a kedvezmények versenykorlátozó jellegét, a Bizottság köteles elemezni az összes releváns körülményt, beleértve az AEC-tesztet⁶ is.⁷

A Törvényszék 2022. január 26-án hozott második ítéletében kimondta, hogy a Bizottság határozatának hűségkedvezményekre vonatkozó része nem megalapozott, ennél fogva a döntés ezen részét, továbbá a kiszabott bírságot megsemmisítette. Ítéletében a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság által készített AEC-teszt több hibát is tartalmazott, valamint a Bíróság ítéletében mellőzésre kerültek a hatásvizsgálathoz szükségesnek ítélt egyes releváns kritériumok.⁸ A Bizottság a részleges semmissé nyilvánítással kapcsolatban fellebbezést nyújtott be.

A 2023. május 2-ai levelében a Bizottság tájékoztatta az Intelt, hogy az 1/2003-rendelet⁹ 23. cikkének (2) bekezdése alapján új határozatot kíván elfogadni, amelyben bírságot szab ki az álcázat-

² Original Equipment Manufacturer, azaz eredetibeszerzés-gyártó.

³ Az álcázatlan korlátozások az erőfölényben lévő vállalkozások számára – a versenykorlátozáson kívül – nem járnak más gazdasági érdekekkel, az ilyen típusú magatartások pedig jellegüknél fogva alkalmasak a verseny korlátozására.

⁴ A Bizottság határozata az EK-szerződés 82. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárásról (COMP/C-3/37.990.–Intel; D(2009) 3726 végleges; 2009. május 13.).

⁵ A Törvényszék T-286/09. (ECLI:EU:T:2014:547) számú ítélete: *Intel Corp. kontra Európai Bizottság* (2014. június 12.; „T-286/09-ítélet”).

⁶ AEC-teszt: „*as efficient competitor test*”, azaz hasonlóan hatékony versenytárselemzés.

⁷ A Bíróság C-413/14. P. (ECLI:EU:C:2017:632) számú ítélete: *Intel Corp. kontra Európai Bizottság* (2017. szeptember 6.).

⁸ A Törvényszék T-286/09. RENV. (ECLI:EU:T:2022:19) számú ítélete: *Intel Corporation Inc. kontra Európai Bizottság* (2022. január 26.).

⁹ A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról („1/2003-rendelet”).

lan korlátozásokból álló egységes és folyamatos jogsértés elkövetése miatt, valamint tájékoztatta a bírság kiszámításához használt módszerről.¹⁰

A Bíróság 2024. október 24-ei ítéletében végleg lezárta a jogvitát a hűségkedvezmények kapcsán, és a Bizottság fellebbezését elutasítva helyben hagyta a Törvényszék második ítéletét.¹¹ A Bíróság megerősítette a korábbi ítéletében foglaltakat, miszerint ha a hűségkedvezmények nyújtása kapcsán az erőfölényben lévő vállalkozás bizonyítékokkal alátámasztva állítja, hogy nem volt képes a kifogásolt kizorító hatások kiváltására, a Bizottságnak nem pusztán azon tényezőket szükséges elemeznie, mint a vállalkozás erőfölényének jelentősége, a vitatott árengedmények piaci lefedettségének mértéke, valamint az árengedmények feltételeinek és nyújtásának módjai, időtartama és összege, hanem a legalább annyira hatékony versenytársak kizorítására irányuló stratégia esetleges fennállását is.¹² Tehát a kizorító hatású kedvezmények kapcsán fennálló vélelem megdönthető objektív kimentés által, vagy annak bizonyításával, hogy a magatartás nem járt kizorító hatással. Ebben az esetben a bizonyítási teher ismételten a Bizottságra hárul, az AEC-teszt alkalmazásával megvizsgálva a kedvezményrendszer kizorító hatását.¹³

A Bizottság a végső, bírságot kiszabó határozatát („megtámadott határozat”)¹⁴ 2023. szeptember 22-én fogadta el. Ezáltal orvoslásra került az a helyzet, hogy a 2009. évi eredeti határozatban fog-

laltak alapján az álcázatlan korlátozások tekintetében megállapított jogsértés továbbra is hatályos volt és jogerővel bírt, de a kiszabott bírság a Törvényszék ítélete alapján megsemmisítésre került.¹⁵

A Bizottság a bírság kiszámítása során a 2009. évi határozatában megállapított és a bírósági eljárásban helybenhagyott tények értékelésére támaszkodott. A Bizottság a bírság alapösszegének meghatározásakor az Intel EGT-ben realizált x86 CPU-eladásainak értékét vette alapul, azonban az álcázatlan korlátozások jellegére tekintettel kizárólag az asztali számítógépekhez és notebookokhoz kapcsolódó eladások értékét vette figyelembe. A releváns forgalom meghatározása során a Bizottság a 2006. évi eladási adatokat vette számításba tekintettel arra, hogy a jogsértő magatartás ekkor szűnt meg. Továbbá a bírság alapösszegének kiszámításakor kisebb, 4 százalékos súlyossági arányt alkalmazott tekintettel arra, hogy megállapítása alapján az álcázatlan korlátozások alkalmazási köre és intenzitása kisebb volt, mint a hűségkedvezményeké, valamint ezek három OEM-et érintettek, és teljes üzleti szegmensek helyett csak konkrét termékekre, termékcsoportokra, értékesítési csatornákra összpontosítottak.¹⁶ A Bizottság a jogsértés időtartamát 2002 novembere és 2006 decembere között határozta meg, és figyelembe vette az álcázatlan korlátozások közötti időbeli megszakításokat. Mindezekre tekintettel a Bizottság egy alacsonyabb, 376,3 millió euró összegű bírságot szabott ki az Intelre.¹⁷

¹⁰ A Bizottság határozatának összefoglalása a 2023. szeptember 22-i, az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárással kapcsolatban (AT.37990. számú ügy – Intel ; az értesítés a C(2023)5914 végleges dokumentummal; C/2023/995; „C/2023/995-határozat összefoglalója”), 7.

¹¹ A Bíróság C-240/22 P. (ECLI:EU:C:2024:915) számú ítélete: *Európai Bizottság kontra Intel Corporation Inc.* (2024. október 24.; „C-240/22-ítélet”).

¹² C-240/22-ítélet, 180.

¹³ Tóth András (2019) Vélemek a versenyjogban. *Magyar Jog*, 2019/3., 125–131. Elérhető: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/5260384>.

¹⁴ A Bizottság határozatának összefoglalása a 2023. szeptember 22-i az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárással kapcsolatban (AT.37990. számú ügy – Intel; értesítés a C(2023)5914 végleges dokumentummal; C/2023/995).

¹⁵ A C/2023/995-határozat összefoglalója, 9.

¹⁶ A C/2023/995-határozat összefoglalója 10–14.

¹⁷ A C/2023/995-határozat összefoglalója 15–17.

3. Az Intel kereseti kérelmében foglaltak rövid összefoglalása

Az Intel keresetében a megtámadott határozat teljes, illetve részleges megsemmisítése iránti kérelmének alátámasztására három jogalapra hivatkozott. Az elsőben előadta, hogy a kiszabott bírság összege aránytalan és jogellenes. A másodikban azzal érvelt, hogy a megtámadott határozat nem tartalmaz megfelelő indoklást, annak tartalma új kifogásközlés kibocsátását tette volna szükségessé, továbbá azt, hogy sérültek a védekezéshez való jogai. A harmadik jogalapban pedig arra hivatkozott, hogy a Bizottság nem vizsgálta meg, hogy hatáskörrel rendelkezik-e az álcázatlan korlátozások tekintetében az Acer és a Lenovo gyártók kapcsán tett megállapításokra vonatkozóan.¹⁸

Továbbá az Intel kifogásolta, hogy a Bizottság nem értékelte megfelelően a bírság összegének igazságosságát és arányosságát, továbbá nem tartotta kellően tiszteletben a Törvényszék 2022. január 26-ai ítéletének hatását.¹⁹

4. A Törvényszék ítéletében foglalt megállapítások, az Intel-ügyben keletkezett legújabb döntés bemutatása

A Törvényszék az Intel keresetében előadott három jogalap kapcsán a következőket állapította meg.

A harmadik jogalap, tehát a Bizottság hatásköre részleges hiányának vizsgálata a Bizottság álláspontja szerint nem volt szükséges a *res judicata* (ítélt dolog) joghatása miatt.²⁰ A Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság korábbi fellebbezése a 2022. január 26-ai ítéletre vonatkozott, kizárólag annyiban, amennyiben a Törvényszék

részben megsemmisítette a 2009. évi határozatot, az Intel pedig nem nyújtott be fellebbezést ezen ítélet ellen. Ennélfogva a megtámadott határozat elfogadása előtt az eredeti határozat jogerőre emelkedett annyiban, amennyiben a Bizottság abban az EUMSZ 102. cikkének megsértését állapította meg a 2009. évi határozat 1. cikkének f)–h) pontjában említett álcázatlan korlátozások tekintetében, így az Intel tévesen állította, hogy a Bizottságnak ismételen meg kellett volna állapítania hatáskörét.²¹ Evégett a Törvényszék ezen jogalapot elutasította.

A Törvényszék a második jogalap első részét is elutasította tekintettel az Intel azon téves feltevésére, hogy a megtámadott határozat új, egységes és folyamatos jogsértésre vonatkozik. A Törvényszék megállapította, hogy a megtámadott határozat önmagában is világosan feltárja a Bizottság érvelését, valamint a bírság alapjának és az összeg megállapításához alkalmazott módszernek a megállapítását.²² Tekintettel arra, hogy az Intel alaptalanul állította azt, hogy új vagy kiegészítő kifogásközlésre lett volna szükség, a Törvényszék a második jogalap második részét is elutasította. A Törvényszék megállapította, hogy jelen ügyben a Bizottság nem állapított meg új jogsértést, és nem hozott fel új kifogásokat, a bírság összegének újraszámításakor pedig csak a három fennmaradó álcázatlan korlátozást vette figyelembe.²³ Továbbá a Törvényszék a második jogalap harmadik részét is elutasította tekintettel arra, hogy a Bizottság részéről nem volt szükséges új vagy kiegészítő kifogásközlést küldeni az Intel részére, eleget tett kötelezettségének azzal, hogy 2023. május 2-ai levelében részletesen tájékoztatta a bírság aljáról és számítási módszeréről, és lehetőséget adott az észrevételek benyújtására.²⁴

¹⁸ A Törvényszék T-1129/23. (ECLI:EU:T:2025:1091) számú ítélete: Intel Corporation Inc. kontra Európai Bizottság (2025. december 10.; „T-1129/23-ítélet”), 13.

¹⁹ T-1129/23-ítélet, 100.

²⁰ T-1129/23-ítélet, 19.

²¹ T-1129/23-ítélet, 23–24.

²² T-1129/23-ítélet, 44–48.

²³ T-1129/23-ítélet, 51–53.

²⁴ T-1129/23-ítélet, 56–60.

A Törvényszék az Intel keresetében előadott első jogalapot is elutasította. Az Intel állításával ellentétben a Bizottság megfelelően figyelembe vette a jogsértés csökkent időtartamát, továbbá az Intel tévesen állította, hogy a Bizottság az egyes jogsértéseket azonos súlyal kezelte, tekintettel arra, hogy bár a bírság összege közel áll a 2009. évi határozatban szereplő bírság összegének 3/8-ához, a Bizottság azt a csökkent időtartam és az álcázatlan korlátozások figyelembevételével számította ki. Továbbá, a Bizottság nem sértette meg az arányosság elvét, amikor a súlyosságot tükröző százalékot 4 százalékban határozta meg.²⁵ Az arányosság elve megköveteli, hogy a bírság arányos legyen a jogsértés súlyosságának értékelése során figyelembe vett tényezőkkel.²⁶

A Törvényszék a megtámadott határozat módosítására irányuló kereseti kérelmek részeként vizsgálta meg az Intel keresetének első jogalapjában hivatkozott nyolcadik részt, és megállapította, hogy bár a megtámadott határozatban meghatározott bírság összege jogszerű – különösen az arányosság elvének fényében –, mégis lehetséges és indokolt, hogy az 1/2003-rendelet 23. cikkének (3) bekezdése értelmében figyelembe vegyenek egyéb, mind a jogsértés időtartamára, mind annak súlyosságára vonatkozó tényezőket annak érdekében, hogy a bírság összege pontosabban meghatározható legyen. Igaz, hogy a Bizottság figyelembe vette azon időszakot, amikor két OEM részére az előírt álcázatlan korlátozások között 12 hónapos szünet állt fenn, a Törvényszék kimondta, hogy indokolt ezen megszakítás nagyobb súllyal történő figyelembevétele a jogsértés időtartamának értékelése során. Továbbá a jogsértés súlyára vonatkozóan a Bizottság a megtámadott határozatban e tekintetben alacsonyabb százalékot alkalmazott, mint a 2009. évi határozatban – a jogsértés súlyosságának értékelése érde-

kében fontos, hogy annak korlátozott tárgyi hatályát a jogsértés belső káros hatásain túlmenően pontosabban mérjék fel. Továbbá a Törvényszék kimondta, hogy méltányosabb módon kell figyelembe venni az érintett számítógépek viszonylag csekély számát.²⁷

A fentieknek megfelelően a Törvényszék teljeskörű felülvizsgálati jogkörének gyakorlásával a bírság összegét 37 százalékkal csökkentette, és azt 237,1 millió euróban állapította meg, a keresetet az ezt meghaladó részben elutasította.²⁸

5. A Törvényszék ítéletének relevanciája

A Törvényszék jelen ügyben is megerősítette az álcázatlan korlátozásokkal kapcsolatosan korábbi ítéletében megállapítottakat. Az álcázatlan korlátozások egységes és folyamatos jogsértésként az Intel átfogó stratégiájának részét képezték, az ezekre vonatkozó jogsértés megállapítása pedig a megtámadott határozat elfogadása előtt jogerőre emelkedett, amely relevanciával bír a jövőbeli, álcázatlan korlátozásokkal kapcsolatos ügyek megítélésében.²⁹

A Törvényszék 2014. június 12-ei ítéletében megállapította, hogy a késleltetési, törlési és korlátozási feltételekhez kötött kifizetések teljesítése alkalmas volt arra, hogy nehezebbé tegye a versenytárs belépését a piacra, ezáltal a kiszorító hatás megvalósult. Továbbá – mivel a magatartás kizárólag a versenytárs termékeire korlátozódott – az Intel egyedi célpontjának tekinthető. A Törvényszék megállapította, hogy az Intel által, hogy álcázatlan korlátozásokat érvényesített, versenykorlátozó célt követett, az ilyen magatartások bármelyikének kifejtése pedig erőfölénnyel való visszaélésnek minősül, amely következtetést a Törvényszék T-228/97. számú, Irish Sugar kontra Bizottság-ügyben hozott ítélete is megerősített.³⁰

²⁵ T-1129/23-ítélet, 79–97.

²⁶ Lásd a T-11/06-ítélet 105. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot. [A Törvényszék T-11/06. (ECLI:EU:T:2011:560) számú ítélete: *Romana Tabacchi Srl kontra Európai Bizottság* (2011. október 5.).]

²⁷ T-1129/23-ítélet, 107–117.

²⁸ T-1129/23-ítélet, 118–120.

²⁹ T-1129/23-ítélet, 23–31.

³⁰ T-286/09-ítélet, 199–207.

Az álcázatlan korlátozásokkal kapcsolatban megállapítottak megerősítésével kapcsolatban fontos megemlíteni a Bizottság 2024 augusztusában nyilvános konzultációra bocsátott, és hamarosan véglegesítésre kerülő iránymutatás-tervezetében foglaltakat is, az ebben meghatározott elvek támaszkodnak az Intel-ügyben megállapítottakra is. Az iránymutatás-tervezetben foglaltak alapján a kizorító jellegű magatartásokhoz tartozó álcázatlan korlátozások jellegüknél fogva alkalmasak a verseny korlátozására, és az erőfölényben lévő vállalkozás csak unikális esetekben tudja bizonyítani, hogy az ügy sajátos körülményei között a magatartás nem volt alkalmas arra, hogy versenykorlátozó hatást fejtsen ki.³¹

Továbbá jelen ügyben a Törvényszék megállapította, hogy habár a megtámadott határozatban kiszabott bírság összege jogszerű, mégis lehetséges és indokolt, hogy az 1/2003-rendelet 23. cikkének (3) bekezdése értelmében figyelembe vételre kerüljenek egyéb, mind a jogsértés időtartamára, mind annak súlyosságára vonatkozó tényezők annak érdekében, hogy a bírság összege a legnagyobb pontossággal meghatározható legyen, más szóval a több, uniós joggal összhangban lévő lehetőség közül szükséges megtalálni azt, amelyik a Törvényszék értékelése szerint a legrelevánsabban határozza meg ezt az összeget.³²

A 2016. január 21-ai Galp Energia-ítéletben³³ foglaltak szerint az 1/2003-rendelet 23. cikkének (3) bekezdése alapján e feladat minden egyes megbírságot vállalkozás esetén a jogsértés súlyának

és időtartamának figyelembevételét feltételezi, többek között az indokolásra, az arányosságra, a szankciók egyéniesítésére, valamint az egyenlő bánásmódra vonatkozó elvek tiszteletben tartása mellett³⁴ anélkül, hogy a Bíróság kötve volna a Bizottság által iránymutatásokban meghatározott, tájékoztató jellegű szabályokhoz, noha ez utóbbiak iránymutatásul szolgálhatnak az uniós bíróságok számára korlátlan felülvizsgálati jogkörük gyakorlása során.³⁵ Döntésével a Törvényszék megerősítette, hogy a Bizottság által kiszabott bírság módosítására vonatkozóan korlátlan jogosultsággal rendelkezik, amelynek gyakorlása során nem kötik a Bizottság bírságszabási iránymutatásai, hanem a jogsértés időbeli és tárgyi hatályára vonatkozó átfogóbb minőségi szempontok alapján jár el.³⁶

6. Összegzés

Nem kérdés, hogy az Intel-ügy megállapításai hatással lesznek mind az álcázatlan korlátozásokkal, mind a hűségkedvezményrel kapcsolatos jövőbeni joggyakorlatra. Ezen magatartásokon alapuló eljárásokban az eljárás alá vontak számára tanulság, hogy bár az erőfölényben lévő vállalkozásnak főszabály szerint lehetősége van annak bizonyítására, hogy az álcázatlan korlátozás objektíve igazolható, nagyon valószínűtlen, hogy az ilyen magatartás ekképpen alátámasztható lenne. Valamint a hűségkedvezmény kapcsán, amennyiben az erőfölényben lévő vállalko-

³¹ Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikkének az erőfölényben lévő vállalkozások versenykorlátozó visszaélő magatartására történő alkalmazásáról.

³² T-1129/23-ítélet, 107.

³³ A Bíróság C-603/13 P. (ECLI:EU:C:2016:38) számú ítélete: *Galp Energía España és társai kontra Európai Bizottság* (2016. január 21.; „Galp Energia-ítélet”).

³⁴ A Bíróság C-231/11 P, C-232/11 P és C-233/11 P. (ECLI:EU:C:2014:256) számú egyesített ügyekben hozott ítélete: *Európai Bizottság kontra Siemens AG Österreich és társai és Siemens Transmission & Distribution Ltd és társai kontra Európai Bizottság* (2014. április 10.), 53. és 56. pont; a Bíróság C-580/12 P. (ECLI:EU:C:2014:2363) számú ítélete: *Guardian Industries Corp. és Guardian Europe Sàrl kontra Európai Bizottság* (2014. november 12.), 75. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; illetve a Bíróság C-434/13 P. (ECLI:EU:C:2014:2456) számú ítélete: *Európai Bizottság kontra Parker Hannifin Manufacturing Srl és Parker-Hannifin Corp.* (2014. december 18.), 77. pont.

³⁵ Galp Energia-ítélet, 90. pont.

³⁶ Vladimír Novak et al. (2025) Intel: General Court Confirms Previous Findings on the Merits but Reduces Fine. *Clery Antitrust Watch*, 2025. december 10. Elérhető: <https://www.cleryantitrustwatch.com/2025/12/intel-general-court-confirms-previous-findings-on-the-merits-but-reduces-fine/>.

zás bizonyítékot nyújt be arra vonatkozóan, hogy a magatartás nem képes versenykorlátozó hatások kiváltására, a Bizottságnak értékelnie kell ezeket, és a Bizottságra háruló bizonyítási teher során az AEC-teszt alkalmazásával szükséges megvizsgálnia a kedvezményrendszer kizorító hatását.

Továbbá az uniós jogalkalmazás során a Törvényszék megerősítette, hogy a Bizottság által kiszabott bírság módosítására vonatkozóan korlátlan jogosultsággal rendelkezik, nincs kötve

a Bizottság bírságkiszabási iránymutatásaihoz. Következtetesként levonhatóak a Törvényszék által jelen ügyben megállapítottak, miszerint annak ellenére, hogy a Bizottság határozatában meghatározott bírság összege jogszerű, mégis lehetséges és indokolt, hogy figyelembevételre kerüljenek egyéb, mind a jogsértés időtartamára, mind annak súlyosságára vonatkozó tényezők annak érdekében, hogy a bírság összege pontosabban meghatározható legyen.

Filemon Zsófia¹

Engedékenységi politika a közigazgatási és a büntetőeljárás határmezsgyéjén

Leniency policy at the intersection of administrative and criminal proceedings

Abstract: *This article summarizes the findings of case C-2/23 before the Court of Justice of the European Union and the significance of its ruling.*

Tárgyszavak: engedékenységi nyilatkozat, egyezségi beadvány, Kártérítési irányelv hatálya, ECN+ irányelv hatálya, közigazgatási segítségnyújtás, dokumentumhoz való hozzáférés, kártérítési kereset

Keywords: leniency statement, settlement submission, scope of the Damages Directive, scope of the ECN+ Directive, administrative assistance, access to documents, damages claim

1. Bevezetés

A különböző, egymással versengő vagy akár ellentétbe kerülő jogi érdekek biztosítása, azok „helyes mérlegelése” régóta jelentős kihívás elé állítja a jogalkalmazókat, ekként a bíróságokat és a versenyhatóságokat is. Ilyen, a versenyjogban ismert érdekütközés lehet a versenyjogilag káros magatartások felderítéséhez fűződő közérdek és a jogellenes versenyjogi magatartásokból származó károk megtérítéséhez fűződő jogos magánérdek között. Az egyik oldalon ugyanis védendő az információközléshez fűződő közérdek, valamint az engedékenységi kérelmet benyújtó személy által önkéntesen átadott információk, a másik oldalon pedig cél az, hogy akár az engedékenységi programban részt vevők ellen is kártérítési pert lehessen indítani.²

Az Európai Unió Bíróságának („Bíróság”) korábbi esetjoga alapján kifejezetten a tagállamok feladata volt, hogy – az uniós jog által védett érdekek közötti mérlegelés révén – egyfelől az engedékenységi program keretében átadott, másfelől a kartellek károsultjainak az engedékenységi eljárásokra vonatkozó dokumentumokhoz való hozzáférési jogával kapcsolatos nemzeti szabályokat megállapítsák és alkalmazzák. Ez az „egyensúlyteremtés” folyamatos, esetről-esetre történő mérlegelés elé állította a bíróságokat,³ amelyben utóbb a tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló, 2014. november 26-ai (EU) 2014/104 európai parlamenti és tanácsi irányelv („Kártérítési irányelv”) és a tagállami versenyhatóságok helyzetének a hatékonyabb jogérvényesí-

¹ Vizsgáló, Jogi Támogató Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

² A Bíróság C-360/09. (ECLI:EU:C:2011:389) számú ítélete: *Pfleiderer AG kontra Bundeskartellamt* (2011. június 14.; „Pfleiderer-ítélet”).

³ A Bíróság C-536/11. (ECLI:EU:C:2013:366) számú ítélete: *Bundeswettbewerbshörde kontra Donau Chemie AG és társai* (2013. június 6.; „Donau Chemie és társai-ítélet”).

tés céljából történő megerősítéséről és a belső piac megfelelő működésének biztosításáról szóló, 2018. december 11-ei (EU) 2019/1 európai parlamenti és tanácsi irányelv („ECN+ irányelv”) segített a feketelistán szereplő dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó közösségi szabályozással.⁴

A Bíróság 2025. október 30-ai Baugesellschaft ítélete az előbbi érdekek mérlegelésében nyújthat további gyakorlati segítséget azért, hogy tisztázza a feketelistán szereplő dokumentumokhoz való büntetőjogi hozzáférés felhasználási kereteit, illetve azt, hogy a büntetőeljárás során azok milyen mértékű védelmet élveznek, pontosítja továbbá a védelmet élvező dokumentumok körét, illetve azt, hogy kik és milyen feltételek mellett ismerhetik meg azokat.

2. Előzmények

2.1. Az EU korábbi esetjoga

A Bíróság korábban már vizsgálta a kártérítési keresetet indítani szándékozók engedékenységi kérelmekhez való hozzáférési lehetőségét. A Bíróság szerint az engedékenységi „programok hatékonyságát mindazonáltal befolyásolhatja az engedékenységi kérelmekkel összefüggésben átadott dokumentumokhoz való hozzáférés engedélyezése a kártérítési keresetet indítani szándékozó személyek részére”.⁵ Megállapította továbbá, hogy „az engedékenységi programok hasznos eszközt alkotják a versenyjogi szabályok megsértése felfedezésének és megszüntetésének érdekében vívott hatékony

küzdelemnek, és ennél fogva az EUMSZ 101. cikk és EUMSZ 102. cikk hatékony alkalmazásának célját szolgálják”.⁶ Éppen ezért „[a] Bíróság már kifejtette, hogy az információk közléséhez, illetve azok védelméhez fűződő érdekeket a nemzeti bíróságok csak esetről esetre, a nemzeti jog keretében és az adott ügy valamennyi releváns elemének figyelembevételével mérlegelhetik”.⁷ Ennek oka, hogy „ezen információk közlése a versenyjogi jogsértésekben részt vevő személyeket elrettentheti attól, hogy éljenek az engedékenységi programok által nyújtott lehetőséggel, különös tekintettel arra, hogy az általuk önkéntesen nyújtott információk az 1/2003 rendelet 11. és 12. cikke értelmében a Bizottság és a nemzeti hatóságok közötti információcsere tárgyát képezhetik”.⁸

2.2. Az alapeljárás alapjául szolgáló tények⁹

Az alapeljárás tárgya az osztrák versenyjog legnagyobb építőipari kartellje volt,¹⁰ felperesei a Strabag-csoport két vállalata, amelyekkel – mint építőipari vállalkozásokkal szemben – az osztrák ügyészség közbeszerzési eljárásokban alkalmazott versenykorlátozó megállapodások és más büncselekmények elkövetése miatt nyomozást indított. Az ügyészség egyrészt azzal gyanúsította a vállalkozásokat, hogy a 2006 és 2020 közötti időszakban rendszeresen és ismétlődő jelleggel közbeszerzési eljárásokban tiltott módon egyeztettek, ármegállapodásokat kötöttek, piacokat osztottak meg, információkat cseréltek, másrészt – az

⁴ A Kártérítési irányelv 2. cikkének 18. pontja szerinti egyezségi beadvány (*settlement submission*) és az ECN+ irányelv 2. cikke (1) bekezdésének 18. pontja szerinti egyezségi nyilatkozat (*settlement submission*) magyar fordítása ugyan eltér egymástól, de tartalmában azonos jogintézményt jelöl – a továbbiakban, tekintettel a C-2/23. számú ítéletben szereplő „egyezségi beadvány” magyar fordítására, a cikk ezt a szóhasználatot követi. A továbbiakban továbbá „feketelistán szereplő dokumentumok” alatt az engedékenységi nyilatkozat és egyezségi beadvány együttesen értendő. [A Bíróság C-2/23. (ECLI:EU:C:2025:848) számú ítélete: *FL und KM Baugesellschaft m.b.H. & Co. KG kontra S AG* (2025. október 30.; „Baugesellschaft-ítélet”).]

⁵ Pfleiderer-ítélet, 26. pont.

⁶ Donau Chemie-ítélet 42. pontja.

⁷ Donau Chemie-ítélet 34. pontja.

⁸ Pfleiderer-ítélet, 27. pont

⁹ Szpunar főtanácsnok indítványa a Baugesellschaft-ügyben (2024. október 24.), 15–27.

¹⁰ Részletesen lásd Austrian Federal Competition Authority (2025) Frequently Asked Questions on the AFCA's Construction Cartel Investigation. Bundeswettbewerbshörde (BWB). Elérhető: https://www.bwb.gv.at/fileadmin/user_upload/FAQ_Construction_Cartel_August_2025_Barrierefrei.pdf.

előbbiekhöz kapcsolódóan – a bűnügyi nyomozás megvesztegetés gyanújára is kiterjedt.

E büntetőeljárással párhuzamosan az osztrák szövetségi versenyhatóság (Bundeswettbewerbshörde) a bécsi regionális felsőbbíróság (Oberlandesgericht Wien als Österreichisches Kartellgericht) előtt versenyfelügyeleti eljárást indított e felekkel szemben.

A versenyjogi eljárásban az alapeljárás felperesei folyamatosan és teljeskörűen együttműködtek¹¹ és engedékenységet alkalmazását kérték, továbbá részt vettek az engedékenységi programban. A bíróság – a szövetségi versenyhatóság kérelmére – az alapeljárás felpereivel szemben e kérelemnek megfelelően csökkentett összegű bírságot szabott ki, így 2021 októberében a Strabag-csoport két vállalatát 45,37 millió euró pénzbírsággal sújtotta.¹²

Az ügyészség kérelmére azonban – közigazgatási segítségnyújtás keretében – egyrészt a bécsi regionális felsőbbíróság (Oberlandesgericht Wien) megküldte a nála lévő ügyirat másolatát, másrészt az ügyészség felkérte a szövetségi versenyhatóságot is, hogy bocsásson rendelkezésére bizonyos, az eljárásával kapcsolatos dokumentumokat. E hatóság a továbbított dokumentumok ECN+ irányelvben előírt védelmét szem előtt tartva teljesítette a kérelmet, amelyet követően az ügyészség a nyomozati eljárás irataihoz csatolta a büntetőeljárás szempontjából lényegesnek ítélteteket – köztük a feketelistán szereplő dokumentumokat és azok mellékleteit –, majd utasította a rendőrséget,

hogy az így szerzett információk alapján folytasson további nyomozást.

Az alapeljárás felperesei arra kérték az ügyészséget, hogy a feketelistán szereplő dokumentumokat – az azokhoz tartozó egyéb iratokkal együtt – ne csatolja az aktához, továbbá ne használja fel ezeket, és minden esetben véglegesen zárja ki azokat az iratbetekintésből, mégpedig valamilyen terhelte és sértette vonatkozóan. A felperek állították, hogy amennyiben e dokumentumokat csatolják, engedékenységi nyilatkozatuk folytán mind a polgári, mind a büntetőjog szerint rosszabb helyzetbe kerülnek, mint a többi, nem együttműködő vádlott. Az ügyész az abszolút védelmet megtagadta, de ideiglenesen kizárta a terheltek és sértettek számára az ügy irataihoz való hozzáférést a továbbított – különösen a feketelistán szereplő – dokumentumok bizonyos részei tekintetében mindaddig, amíg a bíróság nem hoz végleges döntést az ügyben.

3. A felmerülő kérdések lényege

Az osztrák kartellbíróság és a szövetségi versenyhatóság főszabály szerint közigazgatási és igazságszolgáltatási segítségnyújtásra köteles,¹³ és ez utóbbi korlátozásáról az osztrák jogi szabályozás gyakorlatilag nem rendelkezik,¹⁴ ekként pedig a feketelistán szereplő dokumentumok főszabály szerint minden olyan terhelte és sértett számára hozzáférhetőek, akik megismerhetik az ügy iratait.¹⁵ Ezek a személyek – különösen kártérítési igények érvényesítése céljából – a továbbiakban

¹¹ Utóbb az osztrák szövetségi versenyhatóságnak – épp az ügyéssel való kölcsönös segítségnyújtás keretében – további olyan tények jutottak tudomására, amelyek miatt kérte saját határozatának módosítását (mivel a Strabag jobb tudomására ellenére bizonyos tényeket, körülményeket elhallgatott) annak érdekében, hogy jóval magasabb bírságot tudjon kiszabni (181,5 millió euróig). Alex Bagley (2023) Strabag could face €181.5 million fine after Austrian court orders review of earlier sanction. *Lexology*, 2023. június 30. Elérhető: <https://www.lexology.com/pro/content/strabag-could-face-1815-million-fine-after-austrian-court-orders-review-of-earlier-sanction>.

¹² Bundeswettbewerbshörde (2021) Entscheidung rechtskräftig: Geldbuße gegen STRABAG iHv EUR 45,37 Mio verhängt. Az osztrák szövetségi versenyhivatal (BWB) honlapja, sajtóközlemény, 2021. október 21. Elérhető: <https://www.bwb.gv.at/news/detail/entscheidung-rechtskraeftig-geldbusse-gegen-strabag-ihv-eur-4537-mio-verhaengt>.

¹³ Az osztrák Szövetségi Alkotmányról szóló törvény (Bundes-Verfassungsgesetz, B-VG) 22. cikke, illetve az osztrák büntetőeljárásról szóló törvény (Strafprozessordnung, StPO) 76. § (1) bekezdése.

¹⁴ Szűkkörű kivétellel, például egy adott személlyel szemben folytatott büntetőeljárásra vonatkozóan előterjesztett kérelmek.

¹⁵ StPO 65. § (1) bekezdés 2. pontja, 68. § (1)–(2) bekezdései.

felhasználhatják az így megszerzett információkat. A kérdést előterjesztő bíróság szerint ugyanakkor a Kártérítési¹⁶ és az ECN+ irányelv¹⁷ alapján a feketelistán szereplő dokumentumok hozzáférhetővé tételével szemben a védelem abszolút jellegű, azaz bármely harmadik féllel szemben, tehát a bíróságokkal vagy hatóságokkal, illetve a nyomozati eljárásban részt vevő felekkel szemben is alkalmazandó. Ennek következtében pedig ezeket a dokumentumokat nem lehet sem a büntetőeljárás irataihoz csatolni, sem további nyomozás alapjául felhasználni.

Kérdésként merült fel továbbá, hogy az abszolút hatályú védelem pontosan a dokumentumok mely körére terjed ki, azaz csak magukra az önvádat tartalmazó beismerő iratokra, vagy azokra a dokumentumokra és az azokból származó információkra is, amelyeket a feketelistán szereplő iratok benyújtója azok tartalmának kifejtése, pontosítása és bizonyítása érdekében terjesztett elő.

Az osztrák bíróság harmadik kérdése a dokumentumok iratbetekintés során való megismerhetőségével kapcsolatban a hozzáférésre jogosultak körére vonatkozott: ki az, aki jogosult a létezésük, illetve tartalmuk megismerésére – azaz az abszolút hatályú védelem fennáll-e egyrészt az olyan terheltekkel szemben is, akik nem az adott feketelistán szereplő iratok szerzői; másrészt a büntetőeljárásban részt vevő más felekkel (különösen a polgári jogi igények érvényesítése céljából eljáró sértettekkel) szemben is; és ebben az esetben a terhelteknek és a sértetteknek nem biztosítható az iratbetekintési jog a feketelistán szereplő dokumentumok és az azokkal kapcsolatban benyújtott iratok, illetve az azokból származó információk tekintetében.

4. A főtanácsnok indítványa és a Bíróság válasza

4.1. Az irányelvek hatálya, az EUMSZ hatékony alkalmazása, az *effet utile*

A Bíróság Szpunar főtanácsnok indítványa alapján mindenekelőtt tisztázta az irányelvek tárgyi hatályát. A Kártérítési irányelv érintett 6. és 7. cikkeinek tárgyi hatálya a versenyjogi jogszabályok megsértése miatt indított magánjogi, kártérítési keresetekre terjed ki (*private enforcement*), azonban nem terjed ki más típusú (azaz nem versenyjogi jogsértésből származó károk megtérítésére vonatkozó) keresetekre.

Mivel jelen ügyben a sértetti követelések kifejezetten olyan büntetőügyben merültek fel, amely nem a versenyjogi jogérvényesítést célozta,¹⁸ ezért az alapeljárás nem tartozott ezen irányelv hatálya alá. Az irányelv tárgyi hatályát kizárta továbbá az a tény is, hogy a versenyhatóság ügyiratának egy másik hatóság részére történő továbbítása az irányelv által szabályozott felek iratbetekintéséhez képest eltérő jogintézmény.

Az ECN+ irányelv a versenyjog közjogi érvényesítésének megerősítésére (*public enforcement*) irányul.¹⁹ Az ECN+ irányelv 31. cikkének (3) bekezdése szerint a tagállamok általánosságban is biztosítják, hogy az engedékenységi nyilatkozatokhoz vagy az egyezségi beadványokhoz csak az adott eljárásban érintett felek és kizárólag a védelemhez való joguk gyakorlása céljából biztosítsanak hozzáférést. Ez a védelem a Kártérítési irányelv által biztosított védelem kiegészítésére irányul, *lex generalisként* (mivel ez utóbbi *lex specialisként* csakis a kártérítési keresetekkel összefüggésben harmonizálta az engedékenységi nyilatkozatok

¹⁶ Kártérítési irányelv 6. cikkének (6)–(7) bekezdése és 7. cikkének (1) bekezdése.

¹⁷ ECN+ irányelv 31. cikkének (3) bekezdése.

¹⁸ Tehát nem az eljárás jellege (polgári/büntető/egyéb), hanem a versenyjogi jogérvényesítés a döntő szempont.

¹⁹ Az ECN+ irányelv 1. cikk(1) bekezdés szerint: „*Ez az irányelv bizonyos szabályokat határoz meg annak biztosítása érdekében, hogy a nemzeti versenyhatóságok rendelkezzenek a szükséges garanciákkal a függetlenséget, az erőforrásokat, a jogérvényesítési és bírságolási hatásköröket illetően ahhoz, hogy képesek legyenek hatékonyan érvényesíteni az EUMSZ 101. és 102. cikkét, és ezáltal ne torzuljon a belső piaci verseny, a fogyasztók és a vállalkozások pedig ne szenvedjenek hátrányt olyan nemzeti jogszabályok és intézkedések miatt, amelyek megakadályozzák a nemzeti versenyhatóságokat a hatékony jogalkalmazásban.*”

és egyezségi beadványok védelmét).²⁰ Ezen irányelv tárgyi hatálya vonatkozásában ugyanakkor a Bíróság ugyanazzal érvel: a 31. cikk megint csak a feleknek az iratokba való betekintésére vonatkozik, amelyhez képest az ügyészség részére történő közigazgatási segítségnyújtás eltérő jogintézmény,²¹ ekként pedig ezen irányelv tárgyi hatálya alapján szintén nem válaszolható meg az osztrák bíróság által előterjesztett kérdés.

Ugyanakkor az engedékenységi programok az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikkeinek hatékony alkalmazását szolgálják, ezért ezek tükrében szükséges a nemzeti szabályozás értelmezése.²² Márpedig e programok hatékonyságát befolyásolhatja, ha a versenyjogi jogsértésekben részt vevő személyeket elrettentik attól, hogy éljenek az ilyen programok által kínált lehetőséggel, például az önvádat tartalmazó dokumentumok hozzáférhetővé tételével kapcsolatos kockázatok miatt.²³

Azaz a kölcsönös segítségnyújtás mint jogintézmény-szabályozás továbbra is nemzeti hatáskörbe tartozik, de azt akként szükséges kialakítani, hogy biztosítsa az EUMSZ 101. cikkének hatékony érvényesülését, azaz azt, hogy az uniós jog szerinti védelem szintje biztosítva legyen. Praktikusan: abban az esetben lehetséges a közigazgatási segítségnyújtás keretében az egyezségi beadványokat, engedékenységi nyilatkozatokat, illetve a belőlük származó információkat továbbítani, ha a büntetőeljárás keretében való felhasználásuk során a védelmük ugyanúgy biztosított, mint a versenyfelügyeleti felhasználásuk során.

4.2. A védelmet élvező iratok köre

A védelmet élvező iratok körére vonatkozóan a védelem eltérő szintjeit különbözteti meg az ítélet. Mind a főtanácsnok, mind a Bíróság ugyanis szűk körű formáljogi értelmezést követ, az engedékenységi nyilatkozat és egyezségi beadvány irányelvi fogalmából kiindulva.²⁴ A védelem kifejezetten a „magra” vonatkozik, azaz magára arra a nyilatkozatra, amelyet a kartellben részes vállalkozás a versenyjogi eljárás során történő további felhasználás érdekében önkéntesen tett, ismertetve az abban betöltött szerepét, és amelyben kifejezetten a versenyjogi jogsértést, és az ezzel kapcsolatos felelősséget ismeri be (vagy nem vitatja) abból a célból, hogy a vállalkozás ezzel egy versenyjogi joghátrány alól mentesüljön (bírság elengedése), vagy valamely kedvezményben részesüljön (bírság csökkentése, egyszerűsített/gyorsított eljárás).²⁵ Nem vonatkozik ugyanakkor a nyilatkozat alátámasztása érdekében szolgáltatott dokumentumokra, az ilyen dokumentumból származó információkra,²⁶ illetve olyan előzetesen létező információkra,²⁷ amelyek a versenyhatóság eljárásától függetlenül is léteztek. Ez a különbségtétel – az ítélet indokolása szerint – egyrészt a versenyellenes magatartások által okozott károk hatékony megtérítése miatt szükséges – egyfelől versenyjogi hatékonyságot növelő eszközként,²⁸ másfelől a versenyjogi jogsértés miatt a károsult hátrányára fennálló, akár a kereset megindítását akadályozó információs aszimmetria miatt –, másrészt a versenyhatóságok számára a versenyjog alkalmazá-

²⁰ A Baugesellschaft-ítélet 55. pontja.

²¹ A Baugesellschaft-ítélet 48. pontja.

²² A Baugesellschaft-ítélet 50. pontja.

²³ A Baugesellschaft-ítélet 63–64. pontjai.

²⁴ A Kártérítési irányelv 2. cikkének 16. és 18. és az ECN+ irányelv 2. cikkének 17–18. pontjai.

²⁵ Kapcsolódóan az engedékenységi nyilatkozat szó szerinti közzététele sem megengedett [lásd: a Bíróság C-162/15 P. (ECLC:EU:C:2017:205) számú ítéletét: *Evonik Degussa GmbH kontra Bizottság* (2017. március 14.; *Evonik Degussa-ítélet*)], 38–39. pont].

²⁶ Természetesen az üzleti titok, a szolgálati titok, vagy más bizalmas információk tiszteletben tartása mellett (lásd: *Evonik Degussa-ítélet*, 40–41. pont).

²⁷ Kártérítési irányelv 2. cikk 17. pontja és ECN+ irányelv 2. cikk (1) bekezdésének 17. pontja.

²⁸ *Pfleiderer-ítélet*, 29–32. pont.

sára vonatkozó hatáskörük gyakorlásához szükséges információk megszerzése miatt indokolt.²⁹

4.3. A hozzáférésre jogosultak köre

Annak a kérdésnek a megválaszolásában, hogy kik azok a személyek, akik a nem versenyjogi jogsértés tárgyában indult büntetőeljárás keretében jogosultak az engedékenységi nyilatkozatokba vagy egyezségi beadványokba betekinteni, szintén disztinkciót húz a Bíróság, jelen esetben a terheltek és egyéb, a büntetőeljárásban részt vevő személyek között.

A főtanácsnok indítványában rámutatott, hogy az engedékenységi nyilatkozatok és az egyezségi beadványok védelme két, egymással szorosan összefüggő célt szolgál: egyrészt az érintett személyeknek az önvádat tartalmazó dokumentumok hozzáférhetővé tételével járó kockázatokkal szembeni védelmét, másrészt annak biztosítását, hogy az e dokumentumokhoz való hozzáférés ne ütközzön olyan közérdekbe, mint például a versenyjogi jogsértések megtorlási politikájának hatékonysága (mivel az említett dokumentumokhoz való általános hozzáférés eltántoríthatja az EUMSZ 101. és 102. cikkei megsértésében részt vevő személyeket a nemzeti versenyhatóságokkal való együttműködéstől).³⁰

Annak értelmezéséhez, hogy kik azok az adott eljárásban érintett felek, akik kizárólag a védelemhez való joguk gyakorlása céljából hozzáférhetnek az engedékenységi nyilatkozatokhoz vagy az egyezségi beadványokhoz,³¹ a Bíróság segítségül

hívta azt az általános értelmezési elvet – amely szerint, amennyiben lehetséges, úgy kell értelmezni az ECN+ irányelv 31. cikkének (3) bekezdését, hogy ne váljon kérdésessé annak érvényessége, és hogy megfeleljen az elsődleges uniós jog egészének, különösen a az Európai Unió Alapjogi Chartája („Charta”) rendelkezéseinek³² –, továbbá a Charta vonatkozó rendelkezéseit,³³ amelyek a jelen ügy vonatkozásában a hatékony jogorvoslatához és a tisztességes eljáráshoz való jogot biztosító, valamint a védelemhez való jog tiszteletben tartásának biztosítására irányuló rendelkezések.³⁴

A Bíróság rögzítette, hogy a Chartában foglalt jogok tartalma és terjedelme megegyezik az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt európai egyezmény (kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény; „EJEE”) által biztosított megfelelő jogokkal, ami ugyanakkor nem akadályozza meg, hogy az uniós jog szélesebb körű védelmet nyújtson.³⁵ A Chartában biztosított, fentiekben megnevezett jogok értelmezése során a Bíróságnak figyelembe kell vennie az EJEE-ben biztosított megfelelő jogokat – ahogyan azokat az Emberi Jogok Európai Bírósága („EJEB”) értelmezi – mint a védelem minimális szintjét.³⁶ E tekintetben az EJEB a védelemhez való jogot illetően kimondta, hogy e rendelkezés főszabály szerint megköveteli, hogy a bűnüldöző hatóságok biztosítsák a büntetőeljárás alá vont személyek számára a birtokukban lévő valamennyi releváns terhelő vagy mentő bizonyítékhoz való hozzáférést. Ugyanakkor a büntető-

²⁹ A Baugesellschaft-ítélet 74. pontja, és az ott hivatkozott Volvo és DAF Trucks-ítélet [A Bíróság C-267/20 (ECLI:EU:C:2022:494) számú ítélete: *Volvo AB és DAF Trucks NV kontra RM* (2022. június 22.)].

³⁰ A Baugesellschaft-ítélet 79. pontja.

³¹ ECN+ irányelv 31. cikk (3) bekezdés: „A tagállamok biztosítják, hogy az engedékenységi nyilatkozatokhoz vagy az egyezségi nyilatkozatokhoz csak az adott eljárásban érintett felek részére és kizárólag a védelemhez való joguk gyakorlása céljából biztosítsanak hozzáférést.”

³² A Baugesellschaft-ítélet 82. pontja.

³³ Lásd ebben az értelemben a Bíróság C-333/22. (ECLI:EU:C:2023:874) számú ítéletének: *Ligue des droits humains ASBL és BA kontra Organe de contrôle de l'information policière* (2023. november 16.; az adatkezelés felügyeleti hatóság általi ellenőrzése) 57. pontját.

³⁴ A Charta 48. cikkének (2) bekezdése.

³⁵ A Baugesellschaft-ítélet 83. pontja.

³⁶ A Baugesellschaft-ítélet 83. pontja, és az ott hivatkozott K. B. és F. S. [büntetőügyben hivatalból való figyelembevétel] ítélet [a Bíróság C-660/21 (ECLI:EU:C:2023:498) számú ítélete: *Procureur de la République kontra K. B. és F. S.* (2023. június 22.)].

eljárás irataiba való betekintés joga nem abszolút jellegű, és bizonyos esetekben szükségessé válhat bizonyos bizonyítékok elrejtése a védelem elől a feltétlenül szükséges mértékben, egy másik személy alapvető jogainak vagy valamely fontos közérdek védelme érdekében.³⁷

Ugyanakkor csakis a dokumentumok tartalma, és nem pusztán jellegük alapján tagadható meg a bizonyítékokhoz való hozzáférés.³⁸ Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy más szempontokat kell értékelni a büntetőeljárás terheltei vagy az egyéb személyek esetében. A büntetőeljárás terheltei a védelemhez való joguk gyakorlása céljából betekinthetnek az engedékenységi nyilatkozatokba és egyezségi beadványokba. A megtagadás csak egy adott közérdek, különösen az e dokumentumokban foglalt információk bizalmas jellegének és az uniós versenyjog hatékony érvényesülésének védelmére vonatkozó indokokkal igazolható, csakis a szükséges mértékben, eseti vizsgálatot követően.³⁹

Ugyanakkor a terheltektől eltérő más személyek vonatkozásában a hozzáférés biztosítása aláásná az ECN+ irányelv 31. cikke (3) bekezdésének hatékony alkalmazását, így számukra a hozzáférés sem biztosítható, hiszen a versenyjogi jogsértésben részt vevő személyeket elrettentené attól, hogy éljenek az ilyen programok által kínált lehetőséggel, ha az engedékenységi eljárással kapcsolatos dokumentumokat közölhetnék, különösen a kártérítési keresetet indítani kívánó személyekkel.⁴⁰

5. A döntés jelentősége

5.1. Kölcsönös segítségnyújtásból eredő iratmozgások, tagállami szinten

A Bíróság döntése nyomán üdvözlendő, hogy megerősítést nyert az engedékenységi politika hatékony érvényesülése, ekként az engedékenységi nyilatkozatok és egyezségi beadványok védelme mindenképpen biztosított kell legyen abban az esetben is, ha a hatóságok közötti iratmozgásról van szó, azaz a védelem az irattal együtt jár.⁴¹ Más kérdés, hogy a hatékonyság legegyszerűbben és legnyilvánvalóbban akként is biztosítható lenne, ha egyáltalán nem nyílna lehetőség az ügyesség részére való átadásra. A Kártérítési irányelv (26) preambulumbekzdése szerint „[a] vállalkozásokat visszatarthatja a versenyhatóságokkal az engedékenységi programok és az egyezségi eljárások alapján folytatott együttműködéstől az, ha olyan, saját magukra nézve terhelő nyilatkozatokat – mint például engedékenységi nyilatkozatokat vagy egyezségi beadványokat – kellene feltárniuk, amelyek kizárólag a versenyhatóságokkal folytatott együttműködés céljából készültek. Ezen információk feltárása annak kockázatával járna, hogy az együttműködő vállalkozások, illetve vezetőségük a versenyhatóságokkal nem együttműködő többi jogsértőre vonatkozó feltételeknél rosszabb feltételek mellett számíthatnának a polgári vagy büntetőjogi felelősségre vonásra. Annak biztosítása érdekében, hogy a vállalkozások továbbra is képesek legyenek engedékenységi nyilatkozatukkal, illetve egyezségi beadványukkal önkéntesen megkeresni a versenyhatóságokat, az ilyen dokumentumokat mentesíteni kell a bizonyítékfeltárás alól. E mentességnek az engedékenységi nyilatkozatból, illetve egyezségi

³⁷ A Baugesellschaft-ítélet 84. pontja, és az ott hivatkozott ítélet: az Emberi Jogok Európai Bírósága CE:ECHR:2019:0212-JUD000145209 számú ítélete: *Yakuba kontra Ukrajna* (2019. február 12.), 43–44. §.

³⁸ A Baugesellschaft-ítélet 85. pontja és az ott hivatkozott ítélet: az Emberi Jogok Európai Bírósága CE:ECHR:2008:1211-JUD000629304 számú ítélete: *Mirilachvili kontra Oroszország* (2008. december 11.), 206208. §.

³⁹ A Baugesellschaft-ítélet 86. pontja.

⁴⁰ A Baugesellschaft-ítélet 87. pontja.

⁴¹ Dominic Divivier, Thomas Lübbig, Frank Felgentraeger (2025) ECJ ruling on leniency statements: balancing cooperation and transparency. *Freshfield Risk and Compliance blog*, 2025. november 10. Elérhető: <https://riskandcompliance.freshfields.com/post/102ltw5/ecj-ruling-on-leniency-statements-balancing-cooperation-and-transparency>.

beadványból származó, más dokumentumokban szereplő szó szerinti idézetekre is ki kell terjednie”.

A jelenlegi út választásával gyakorlatilag a tagállamokra marad annak mérlegelése, hogy az adott nemzeti szabályozás alkalmas-e arra, hogy az EUMSZ 101. cikkének hatékony érvényesülése a kölcsönös segítségnyújtási mechanizmus során biztosított legyen. Ekként pedig, mivel a hatékonysági mérlegelésen alapuló döntés lehetősége önmagában is kockázatot hordoz (legalább is annál mindenképpen nagyobb, mintha e lehetőség abszolút kizárásra kerülne), akár el is tántoríthatja a kartellben résztvevőket az engedékenységi politikában való részvételtől. Mivel az engedékenységi nyilatkozat és egyezségi beadvány a jogsértés beismerése miatt önvádat tartalmaz, akár visszasnak is tekinthető ezen nyilatkozatok bűnüldöző hatóságok részére történő átadása, hiszen ekként nem biztosított a büntetőeljárás során az önvádra kötelezés tilalma.

Ami a magyar szabályozást illeti, anyagi jogi oldalról nézve elmondható, hogy a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény („Tpv.”) kifejezetten számol a verseny- és a büntetőjog kapcsolódásával⁴² – a jövőre nézve pedig a büntetőeljárásban az ügyészségnek az eljárás ügyiratainak megismerése során a C-2/23. számú ügyben hozott ítéletben rögzítettekre figyelemmel kell eljárnia.

5.2. A védelmet élvező iratok köre

A Bíróság egyértelművé tette, hogy a különleges védelem szűk körű, a nyilatkozat, beadvány alátámasztására szolgáló dokumentumok, információk nem tartoznak ebbe a körbe csakúgy, mint az olyan meglévő információk, amelyek a versenyfelügyeleti eljárástól függetlenül keletkez-

tek (*pre-existing* információk). Cél tehát, hogy az engedékenységet előterjesztő felet megvédjék attól, hogy az általa újonnan megfogalmazott, önkéntes jogsértésről szóló leírását más módon használják fel ellene, mint amire szándéka irányult.⁴³ Ez segít megőrizni a titkosságot, amennyiben az akták hatóságok között mozognak.⁴⁴ Ugyanakkor továbbra is kérdés, hogy a gyakorlatban nem okozhat-e nehézséget a szétválasztás, hiszen előfordul, hogy a jogsértést alátámasztó belső elemző anyagok, adatok, táblázatok, számítások a nyilatkozat részeként jelennek meg, részben akár *pre-existing* adatokból állnak, de kifejezetten a versenyhatóságokkal való együttműködés érdekében kerülnek „összerendezésre”. Elhatárolási nehézség lehet, hogy ezek mennyiben tekinthetők *pre-existing* adatoknak, és mennyiben élvezhetnek különleges védelmet. (Más kérdés, hogy egyéb védelmi szabályok természetesen ugyanúgy vonatkozhatnak rá.)

5.3. A hozzáférésre jogosultak

A gyakorlatban kétlépcsős tesztet vezettek be, amely az esetről esetre történő mérlegelésen alapul: az első lépcső a szükségesség (csakis a vádlottak, csakis a védelemhez való joguk gyakorlása érdekében, és csakis a szükséges mértékben tekinthetnek be), a második lépcső pedig a megtagadási ok hiánya (mégsem lehet betekinteni, ha azt egy másik személy alapvető jogainak vagy valamely fontos közérdek védelme indokolja). Az a nemzeti szabályozás tehát, amely hozzáférést enged a szigorú értelemben vett engedékenységi nyilatkozatokhoz, egyezségi beadványokhoz a büntetőeljárásban vádlottaktól eltérő személyeknek, ellentétes a közösségi joggal.⁴⁵

⁴² Példaként: a Tpv. 88/N.§ (1) bekezdés d) pontja, illetve a Gazdasági Versenyhivatal (2017) Tájékoztató a kartellek feltárását segítő engedékenységi politika alkalmazásához kapcsolódó büntetőjogi kérdésekről. Elérhető: https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/tajekoztatok/szakmai_felhasznaloknak_tajekoztatok_engedekenyseg_buntetojog_2019_05_02_uj_arculattal&inline=true.

⁴³ Dr. Christofer Réti (2025) Strafrechtliche Akteneinsicht: Schutz von Kronzeugenerklärungen und Vergleichsausführungen. *Wirtschaft und Wettbewerb*, 660 (Heft 12).

⁴⁴ Réti (2025).

⁴⁵ Az ECN+ irányelv 31. cikkének (3) bekezdésével.

A Tpv. akként rendelkezik, hogy nem rendelhető el a bizonyítékok feltárása⁴⁶ az engedékenységi nyilatkozatra vagy az egyezségi beadványra – kivéve, ha az egyezségi beadványt visszavonták –, illetve olyan bizonyítékra, amiből következtetés vonható le ezek tartalmára,⁴⁷ illetve kizárólag⁴⁸ a versenyhatósági eljárás irataihoz való hozzáférés révén megszerzett bizonyíték a perben bizonyítékként nem használható fel. Ez a normatív keretrendszer összhangban áll a károsultak hozzáférési jogának jelen ügyben kimondott korlátozásával.

5.4. European Competition Network (ECN) kerete

A fenti Baugesellschaft-elvvel összhangban a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-ai 1/2003/EK tanácsi rendelet („1/2003/EK-rendelet”) alapján⁴⁹ abban az esetben van lehetőség a Bizottság és a tagállami versenyhatóságok közötti információcserére, ha a fogadó ország azonos szintű védelmet tud biztosítani.⁵⁰

A gyakorlatban az Európai Versenyhálózaton belül átadott információk egyértelműen a hálózaton belül maradnak, azaz csakis a versenyfel-

ügyeleti eljárások keretében való felhasználásuk lehetséges.⁵¹ A betekintési jog az eljárás alá vont vállalkozások védelmi jogainak gyakorlása érdekében megengedett, a szükséges mértékben.⁵²

6. Összefoglalás

Jelen ítélet alapján összegzésként elmondható, hogy „[a]z engedékenység ekként továbbra is a jogérvényesítés védett kapuja, nem pedig a felelősségre vonás nyitott ajtaja”.⁵³ A Bíróság mérlegelésével továbbra is biztosítja az engedékenységi politika közérdekű védelmét: a tagállami eljárási szabályok akkor vannak összhangban a közösségi elvárásokkal, ha a feketelistás dokumentumokhoz való hozzáférés a versenyjogi eljárásokon túli hatósági eljárások során is magas szintű védelmet élvez. Ha és amennyiben az engedékenységi nyilatkozatok és egyezségi beadványok kikerülnek a versenyhatóságok „kezeiből”, a hozzáférés biztosítása nem pusztán egy automatizmuson alapuló eljárásjogi kérdés, hanem annak során az uniós versenyjog és alapjogok által kijelölt minimumgaranciákat is érvényesíteni kell.

⁴⁶ „[A] rendelkezése alatt álló meghatározott irat és egyéb bizonyítási eszköz, illetve ezek meghatározott körének, kategóriájának vagy meghatározott adatnak vagy adatok meghatározott körének, kategóriájának a bemutatására, illetve közzétételére kötelezhet” (Tpv., 88/J. § (1) bekezdés) a versenyjogi kártérítési perben, amelyről a bíróság a fél indokolt kérelmére dönt.

⁴⁷ Tpv. 88/N. § (1) bekezdésének b) pontja.

⁴⁸ Tpv. 88/P. § (1) bekezdése.

⁴⁹ 12. cikk.

⁵⁰ A kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (2006/C 298/11) alapján az engedékenységi nyilatkozatokat, egyezségi beadványokat a Bizottság a tagállami versenyhatóságoknak továbbítja, feltéve, hogy azok a hálózati együttműködésről szóló közleményben megállapított feltételeknek megfelelnek és a fogadó versenyhatóság által biztosított felfedés elleni védelem egyenértékű a Bizottság által biztosított védelemmel.

⁵¹ 1/2003/EK-rendelet, 28. cikk (1) bekezdés.

⁵² 1/2003/EK-rendelet, 27. cikk (2) bekezdés.

⁵³ dr. Florian von Schreitter (2025) Caring when sharing – the limits of leniency application disclosure. *Hogan Lovells Insights and Analysis*, 2025. november 3. Elérhető: <https://www.hoganlovells.com/en/publications/caring-when-sharing-the-limits-of-leniency-application-disclosure>.

Gaál Zsuzsanna¹

Az észszerű határidő betartása: az Európai Unió Bíróságának C-588/24. számú ügyben hozott ítélete

Compliance with reasonable time limit: analysis of the judgement of the Court of Justice of the European Union in case C-588/24

Abstract: *This paper presents the judgement of the Court of Justice of the European Union (CJEU) in Case C-588/24, delivered on 15 January 2026. It examines the preliminary question, whether Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) must be interpreted as precluding national legislation which, in the context of proceedings for a finding establishing an anti-competitive practice by a national competition authority, does not expressly provide that the time limit for closure of the investigation stage of those proceedings, is mandatory, so that that authority may unilaterally postpone that time limit by a reasoned decision.*

Tárgyszavak: előzetes döntéshozatali eljárás, észszerű határidő betartása, a jogsértési eljárás vizsgálati szakaszának lezárási határideje, EUMSZ 101. cikk, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke, a vállalkozások védelméhez való joga

Keywords: reference for a preliminary ruling, compliance with a reasonable time limit, time limit for closure of the investigation stage of the infringement proceedings, Article 101 TFEU, Article 47 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, principle of effective judicial protection

1. Bevezetés

2026. január 15-én az Európai Unió Bírósága („Bíróság”) ítéletet hozott az Imballaggi Piemontesi Srl kontra Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato („AGCM”, verseny- és piacfelügyeleti hatóság, Olaszország) ügyben (C588/24)² benyújtott előzetes döntéshozatali kérelem tárgyában. Az elbírálásra főtanácsnoki indítvány nélkül került sor. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az Európai Unió Alapjogi Chartája („Charta”) 41. és 47. cikkének, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény („EJEE”,

kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény) 6. cikkének az értelmezésére vonatkozott. Az előzetes döntéshozatal keretében a Bíróságnak arról kellett állást foglalnia, hogy jogvesztőnek kelle tekinteni a vizsgálatot megindító határozatban megjelölt lezárási határidőt, vagy – azon álláspontnak megfelelően, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság, a Consiglio di Stato (államtanács, Olaszország) hajlik – az AGCM részére lehetővé kell tenni, hogy a határidőt egyoldalúan meghosszabbíthassa indokolással ellátott aktussal, amennyiben olyan körülmények merülnek fel, amelyek miatt a vizsgálat bonyolultabbá válik a hatóság által eredetileg tervezettnél.

¹ Vizsgáló, Bírósági Képviselői Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

² A Bíróság ítélete a C-588/24 számú ügyben: *Imballaggi Piemontesi Srl kontra Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (AGCM) („IPS-ítélet”)*.

2. Alapügy ismertetése

2.1. Uniós és az olasz jogi háttér

Az alapügy jogi hátterét az Európai Unió működéséről szóló szerződés („EUMSZ”) 101. cikkének (1) bekezdése adja, amely kimondja, hogy *„A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása”*.³ A Charta vonatkozó 41. és 47. cikke *„a megfelelő ügyintézéshez való jog”*, valamint *„a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog”* keretében rögzíti az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez, tárgyaláshoz való jogot.

Az olasz nemzeti jogot illetően a verseny és a piac védelmére vonatkozó rendelkezések elfogadásáról szóló, 1990. október 10-ai 287. sz. törvény⁴ 14. cikkének 1. bekezdése kimondja, hogy az *„EUMSZ 101. vagy EUMSZ 102. cikk vagy a jelen törvény 2. vagy a 3. cikke megsértésének gyanúja esetén [az ACGM] észszerű határidőn belül vizsgálatot indít, és erről értesíti az érintett vállalkozásokat és szervezeteket. A vállalkozások és szervezetek tulajdonosainak vagy jogi képviselőinek joguk van ahhoz, hogy az értesítés időpontjában meghatározott határidőn belül – személyesen vagy külön megbízott közreműködésével – meghallgassák őket, és lehetővé kell tenni, hogy a vizsgálat bármely szakaszában észrevételeket és véleményeket terjeszthesenek elő, valamint a vizsgálat lezárása előtt újból meghallgassák őket.”* E meghallgatáshoz való jogot rögzíti a verseny és piacfelügyeleti hatóság hatáskörébe tartozó vizsgálati eljárásokra vonatkozó szabályzatról szóló 217. sz. köztársasági elnöki rendelet⁵ („217/98. sz. köztársasági rendelet”) 6. cikkének 3. bekezdése: *„a vizsgálatot megindító*

határozatban fel kell tüntetni [...] az eljárás lezárásának határidejét, [...] valamint azt a határidőt, amelyen belül az érintett vállalkozások és szervezetek gyakorolhatják a [...] meghallgatáshoz való jogukat”.

2.2. Tényállás

Az AGCM 19 társasággal szemben, beleértve az Imballaggi Piemontesit is, 2017. március 22-én kelt határozatával megindította a 287/90. sz. törvény 14. cikke szerinti jogsértési eljárás vizsgálati szakaszát abból a célból, hogy megállapítsa az EUMSZ 101. cikkének esetleges megsértését a társaságok hullámkartonpapír-piacán fennálló, feltételezett kartellben („kartonpiaci kartell”) való részvétele miatt. A határozat a vizsgálati eljárás lezárási határidejét 2018. május 31-ében állapította meg.

A vizsgálati eljárást a 2017. július 5-ai határozattal kiterjesztették három másik társaságra a feltételezett kartellben való részvételük miatt, és további négy társaságra – beleértve az Imballaggi Piemontesit – amiatt, mert részt vettek egy másik, a csomagolóanyagok piacán fennálló („csomagolóanyagkartell”), az EUMSZ 101. cikket sértő kartellben.

A vizsgálati eljárást a 2017. december 5-ai határozattal ismét kiterjesztették: további két társaságra a feltételezett kartonpiaci, és további nyolcra a feltételezett csomagolóanyagkartellben való részvételük miatt. Az eljárás lezárásának határidejét a 2018. január 31-ai határozattal 2018. december 31-éig meghosszabbították.

A vizsgálati eljárást a 2018. május 9-ai határozattal kiterjesztették négy másik társaságra a feltételezett kartonpiaci, továbbá két másikra a feltételezett csomagolóanyagkartellben való részvételük miatt. Ezen felül az eljárás tárgyát is kiterjesztették: először a hullámkartonpapír gyártásának korlátozására vagy ellenőrzésére irányuló esetleges

³ IPS-ítélet 3. pontja.

⁴ Legge n. 287 – Norme per la tutela della concorrenza e del mercato (a verseny és a piac védelmére vonatkozó rendelkezések elfogadásáról szóló 287. sz. törvény; 1990. október 10.; a GURI 1990. október 13-ai 240. száma; „287/90. sz. törvény”).

⁵ 1998. április 30-ai Decreto del Presidente della Repubblica n. 217 – Regolamento recante norme in materia di procedure istruttorie di competenza dell’Autorità garante della concorrenza e del mercato.

magatartásoknak, másodszer a 2004. évre vonatkozó árlista összehangolt meghatározásának, harmadszer pedig az EUMSZ 101. cikkét sértő csomagolóanyagpiac felosztásának megállapítására is. Végezetül a vizsgálati eljárás lezárásának határidejét 2019. július 19-éig másodszer is meghosszabbították.

A vizsgálati eljárást lezáró határozatot 2019. július 17-én fogadták el, amelyben az AGCM megállapította, hogy az Imballaggi Piemontesi részt vett a kartonpiaci kartellben, és vele szemben 6.147.746,- euró összegű bírságot szabott ki.

A határozattal szemben az Imballaggi Piemontesi keresetet nyújtott be, amelyet a Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio tartomány közigazgatási bírósága, Olaszország) 2021. május 24-én ítéletével elutasított. Az ítélettel szemben az Imballaggi Piemontesi fellebbezést nyújtott be a Consiglio di Statohoz (Államtanács, Olaszország), amely 2023. március 1-jei ítéletével részben helyt adott a fellebbezésnek, valamint az első fokon előterjesztett keresetnek, de kizárólag a bírság összegét érintően.

3. Az előzetes döntéshozatali kérelem

A 2023. március 1-jei ítélettel szemben az Imballaggi Piemontesi felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Consiglio di Statohoz, amelynek következtében az államtanács az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdést terjesztette a Bíróság elé:

1.) „*Ellentétese a Charta 41. és 47. cikkével, valamint az EJEE 46. cikkével az olyan nemzeti szabályozás, amely – a szankciók kiszabására vonatkozó jogkörök gyakorlása céljából, és a megfelelés biztosítására vonatkozó jogkörök gyakorlásának sérelme nélkül – a verseny szabadságát korlátozó kartellek elleni fellépés vonatkozásában nem írja elő kifejezetten, hogy [az AGCM] által a kifogás-*

közlésben az eljárás lezárása céljából megállapított határidő jogvesztő jellegű, lehetővé téve e hatóság számára, hogy indokolással ellátott aktusok útján egyoldalúan meghosszabbítsa az említett lezárási határidőt olyan körülmények felmerülése esetén, amelyek a megállapítás tárgyát képező jogellenes magatartások és vállalkozások körének bővülésével járnak?”⁶

A kérdést előterjesztő bíróság rámutatott arra, hogy a versenyellenes kartell fennállásának megállapítására irányuló közigazgatási eljárások lezárására az uniós jog nem ír elő jogvesztő határidőt, valamint a nemzeti jog sem tartalmaz maximális időtartamot általánosan meghatározó előírást a vizsgálati eljárás vonatkozásában. Az olasz nemzeti jogot illetően a 217/98. sz. köztársasági rendelet 6. cikkének 3. bekezdése értelmében az AGCM a vizsgálati eljárás lezárásának határidejét önállóan határozhatja meg az egyes eljárások összetettségétől függően. E tekintetben a felterjesztő bíróság megállapította, hogy a 217/98. sz. köztársasági elnöki rendelet 6. cikkének 3. bekezdése az eljárás lezárásának határidejét nem minősíti jogvesztőnek. A kérdést előterjesztő bíróság korábbi ítélezési gyakorlatából is az következik, hogy az AGCM hatáskörrel rendelkezik a tekintetben, hogy a vizsgálati eljárás lezárásához szükséges határidőt önállóan határozza meg esetről esetre, továbbá, hogy a vizsgálat során újradefiniálja annak időtartamát, az eredetileg meghatározott lezárási határidő lejárta előtt megfelelő indokolással ellátott aktussal. A felterjesztő bíróság hangsúlyozta⁷, hogy még ha úgy is kellene tekinteni, hogy a vizsgálati eljárás lezárására meghatározott határidő jogvesztő, az AGCM csak szankcionálási jogkörétől lenne megfosztva, „kényszerítő jogkörétől” – vagyis attól a jogkörétől, hogy megállapítsa a kartellt, és az érintett vállalkozásoknak megtiltsa, hogy a jövőben hasonló magatartást tanúsítsanak – nem.

⁶ IPS-ítélet 34. pontja.

⁷ IPS-ítélet 33. pontja.

4. Az Európai Unió Bíróságának ítélete az előzetes döntéshozatali eljárásban

4.1. Az előterjesztett kérdés Bíróság általi vizsgálata, átfogalmazása

A Bíróság ítéletében rögzítette, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat alapján az EUMSZ 267. cikkkel bevezetett, a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti együttműködési eljárás keretében a Bíróság köteles olyan hasznos választ adni a nemzeti bíróság részére, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára az előtte folyamatban lévő ügy elbírálását.⁸ Ennek érdekében a Bíróságnak adott esetben át kell fogalmaznia az elé terjesztett kérdéseket.⁹

A Bíróság rögzítette, „*hogy a kérdést előterjesztő bíróság a kérdésével lényegében arra vár választ, hogy az EUMSZ 101. cikket a megfelelő ügyintézéshez való jog általános elvével, a Charta 47. cikkével, valamint a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kelle értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a valamely nemzeti versenyhatóság által lefolytatott, versenyellenes magatartás megállapítására irányuló eljárás keretében nem írja elő kifejezetten, hogy az ezen eljárás vizsgálati szakaszának lezárására vonatkozóan e hatóság által a kifogásközlésben meghatározott határidő jogvesztő jellegű, és így az említett hatóság e határidőt indokolással ellátott aktusokkal egyoldalúan meghosszabbíthatja, amennyiben olyan körülmények merülnek fel, amelyek az említett eljárás tárgyának vagy az azzal érintett vállalkozások körének a kiterjesztését eredményezik*”.¹⁰

4.2. A Bíróság jogi értékelése

A Bíróság rögzítette, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem értelmében az alapeljárás olyan nemzeti szabályozásra vonatkozik, amely egy nemzeti versenyhatóság által az uniós versenyjog, különösen az EUMSZ 101. cikkének végrehajtása céljából indított eljárás vizsgálati szakaszára alkalmazandó határidőket érinti. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából látszik, hogy az észszerű határidő betartása a közigazgatási eljárásokban az uniós jog általános elvének minősül a versenypolitika terén,¹¹ amelyet a megfelelő ügyintézéshez való jog alkotóelemeként a Charta 41. cikkének (1) bekezdése is átvesz. A Bíróság megállapította, hogy uniós szabályozás hiányában a tagállamok feladata a versenyjogi jogsértések megállapítására, valamint a szankciók kiszabására vonatkozó eljárási határidőket szabályozó nemzeti eljárási szabályok megállapítása és alkalmazása.¹² Ezen hatáskörüket a tagállamok azonban csak az uniós jog tiszteletben tartásával gyakorolhatják, és a tényleges érvényesülés elvére figyelemmel biztosítaniuk kell, hogy ezen szabályok az EUMSZ 101. és 102. cikkének hatékony alkalmazását ne sértsék.¹³

A nemzeti szabályokat – amelyek a jogsértéseknek a nemzeti versenyhatóságok általi megállapításával és a szankciók kiszabásával kapcsolatos eljárási határidőket határozzák meg – úgy kell tehát kialakítani, hogy egyensúlyt teremtsenek a jogbiztonságnak és az ügyek észszerű időn belüli kezelésének az uniós jog általános elveiként történő biztosítására irányuló célkitűzések, valamint az EUMSZ 101. és 102. cikkének tényleges és

⁸ Lásd a Bíróság C-334/95 (EU:C:1997:378) számú ítéletének *Krüger GmbH & Co. KG kontra Hauptzollamt Hamburg-Jonas* (1997. július 17.) 22. pontját.

⁹ Lásd a Bíróság C-88/99 (EU:C:2000:652) számú ítéletének *Roquette Frères SA kontra Direction des services fiscaux du Pas-de-Calais* (2000. november 28.) 18. pontját; valamint a Bíróság C-305/22 (EU:C:2025:665) számú ügyben hozott ítéletének *Curtea de Apel București (bukaresti ítélőtábla, Románia) kontra C. J. – büntetés-végrehajtás európai elfogatóparancs alapján* (2025. szeptember 4.) 88. pontját.

¹⁰ IPS-ítélet 47. pontja.

¹¹ Lásd a Bíróság C-105/04 P (EU:C:2006:592) számú ítéletének *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Európai Közösségek Bizottsága* (2006. szeptember 21.) 35. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

¹² Lásd a Bíróság C511/23 (EU:C:2025:42) számú ítéletének *Caronte & Tourist SpA kontra Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (2025. január 30.; „Caronte & Tourist-ítélet”) 43. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

¹³ Caronte & Tourist-ítélet, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

hatékony végrehajtása között azért, hogy tiszteltben tartsák az ahhoz fűződő közérdeket, hogy a versenyt károsító megállapodások vagy gyakorlatok a belső piac működését ne torzítsák.¹⁴ A jogbiztonság elve értelmében a határidőkre vonatkozóan kellően pontos, világos és előre látható szabályozást kell bevezetniük a tagállamoknak annak érdekében, hogy valamennyi érintett pontosan megismerhesse a szabályok által rájuk rótt kötelezettségeket.¹⁵

A Bíróság rögzítette, hogy a tagállamok az eljárási határidők megállapítása során az eljárás egyes szakaszainak lefolytatását behatároló határidőket is előírhatnak a jogsértési eljárás teljes egészére alkalmazandó általános elévülési szabályokon felül,¹⁶ továbbá esetről esetre is megállapíthatják a határidőket a jogsértési eljárások összetettségének függvényében.

A Bíróság megállapította továbbá, hogy a nemzeti versenyhatóságoknak az eléjük terjesztett panaszokat prioritási sorrendben kell kezelniük, és a prioritás függvényében elhalaszthatják a vizsgálatot egy másik jogsértési eljárásban, ezzel az eljárás vizsgálati szakaszának lezárására vonatkozó határidőt is. A Bíróság kifejtette, hogy főszabály szerint az uniós versenyjog területére tartozó, jellemzően nagy bonyolultságot mutató ügyek összetett ténybeli és gazdasági elemzést tesznek szükségessé. Az ilyen elemzések elvégzéséhez elengedhetetlen nagy számú vizsgálati aktus és intézkedés elfogadása, amelyek a jogsértési eljárás időtartamát szükségszerűen meghosszabbítják.¹⁷

4.3. A Bíróság döntése

A Bíróság az olasz Államtanács kérdésére azt a választ adta, hogy „[a]z EUMSZ 101. cikket a megfelelő ügyintézéshez való jog általános elvével, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével, valamint a tényleges érvényesülés elvével össze-

függésben a következőképpen kell értelmezni: az olyan nemzeti szabályozás, amely a valamely nemzeti versenyhatóság által lefolytatott, versenyellenes magatartás megállapítására irányuló eljárás keretében nem írja elő kifejezetten, hogy az ezen eljárás vizsgálati szakaszának lezárására vonatkozóan e hatóság által a kifogásközlésben meghatározott határidő jogvesztő jellegű, és így az említett hatóság e határidőt indokolással ellátott, bírósági úton felülvizsgálható aktusokkal egyoldalúan meghosszabbíthatja, amennyiben olyan körülmények merülnek fel, amelyek az említett eljárás tárgyának vagy az azzal érintett vállalkozások körének a kiterjesztését eredményezik, nem ellentétes az említett rendelkezéssel, feltéve hogy az ilyen meghosszabbítás nem eredményezi azon észszerű határidő túllépését, amelyen belül e vizsgálati szakaszt le kell zárni”.¹⁸

4.4. A döntés indokai és jelentősége

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az olyan elévülési időt előíró nemzeti szabályozás, amely a jogsértést megvalósító cselekmények büntetlenségének rendszerszintű kockázatával járhat, nem felel meg a tényleges érvényesülés elvének.¹⁹ A Bíróság ennek tükrében arra a következtetésre jutott, hogy a nemzeti versenyhatóságoknak meg kell tudniuk hosszabbítani az eljárás vizsgálati szakaszának lezárására vonatkozó határidőt, ha ez ahhoz szükséges, hogy az uniós versenyjog megsértése miatt hatékony és visszatartó erejű szankciókat szabjanak ki.

A lezárási határidő meghosszabbítása azonban nem járhat annak az észszerű határidőnek a túllépésével, amelyen belül a jogsértési eljárás vizsgálati szakaszát le kell zárni. Vagyis a lezárási határidő meghosszabbítását – a jogbiztonság elvével és az abból eredő előreláthatósági követelménnyel összhangban – a lehető leghamarabb, de

¹⁴ Lásd a Bíróság C-308/19 (EU:C:2021:47) számú ítéletének *Consiliul Concurenței kontra Whiteland Import Export SRL* (2021. január 21., „Whiteland Import Export-ítélet”) 49. pontját.

¹⁵ Caronte & Tourist-ítélet, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹⁶ Lásd a Caronte & Tourist-ítélet 51. pontját.

¹⁷ Lásd az IPS-ítélet 52. pontját, valamint Whiteland Import Export-ítélet 56. pontját.

¹⁸ IPS-ítélet 80. pontja.

¹⁹ Caronte & Tourist-ítélet, 73. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

mindenképpen még a meghosszabbított lezárási határidő lejárta előtt közölni kell az érintett vállalkozással, meghatározva a meghosszabbításról szóló határozatban a vizsgálati szakasz lezárásának új határidejét. A határidő meghosszabbítását megfelelően indokolni kell olyan körülményekkel, amelyek következtében a vizsgálat összetettebbé vált, mint azt a nemzeti versenyhatóság a meghosszabbított határidő megállapításának időpontjában feltételezte.

A Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a jogi aktus elfogadására fordított idő „észszerű” jellegét az egyes ügyek összes sajátos körülményének figyelembevétele alapján kell megállapítani, különös tekintettel az ügy bonyolultságára, a jogvitának az érintett szempontjából felmerülő tétjére, valamint az érintett felek magatartására.²⁰ A Bíróság megállapította, hogy a határidő észszerű jellegének vizsgálata nem teszi szükségessé az azt okozó körülmények mindegyikének a vizsgálatát, ha az eljárás időtartama legalább egy körülmény alapján indokolt. Következtetésképpen egy túl hosszúnak tűnő időtartam indokolására az ügy bonyolultsága már önmagában alkalmas lehet.²¹ Összhangban áll ez a következtetés a Bíróság korábbi megállapításával, miszerint a határidő észszerűségének „értékelése nem teszi szükségessé az eset összes körülményeinek szisztematikus vizsgálatát, ha az eljárás időtartama az egyik körülményre tekintettel igazoltnak tűnik. [...] Az ügy összetettsége [...] első látásra az elhúzódó időtartamot igazolhatja”.²²

A Bíróság rögzítette továbbá, hogy a jogsértési eljárás vizsgálati szakaszának lezárására vonatkozó határidő meghosszabbításának – a Charta 47. cikkében szereplő hatékony bírói jogvédelem elvével összhangban – bírósági felülvizsgálat tárgyát kell képeznie annak ellenőrzése érdekében, hogy a határidőt meghosszabbító, és az új lezárási határidőt megállapító határozatot az észszerű határidő elvének és az érintett vállalkozás védelemhez való jogának tiszteletben tartásával fogadták-e el, ami konkrétan azt feltételezi, hogy a határozatot megfelelő időben közölték a vállalkozással, és hogy azt megfelelően indokolták olyan körülmények bekövetkezésével, amelyek miatt a vizsgálat összetettebbé vált, mint azt a nemzeti versenyhatóság a meghosszabbított határidő megállapításának időpontjában feltételezte. A Bíróság megjegyezte továbbá azt is, hogy a jogsértési eljárás vizsgálati szakaszának lezárására vonatkozó határidő-hosszabbítás nem eredményezheti az érintett vállalkozások alapvető jogainak sérelmét. A tagállamnak az eljárási autonómiájának gyakorlása során az uniós versenyjog teljes érvényesülésén, valamint az e jogba ütköző jogsértések üldözésén és szankcionálásán felül az alapvető jogok, különösen a jogsértési eljárás alá vont vállalkozások védelemhez való jogának tiszteletben tartását is biztosítani kell.²³ Ugyanakkor hozzátette a Bíróság, hogy még ha egy adott esetben az észszerű határidő tiszteletben tartásának elvét a határidő meghosszabbítása sértené is, az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az EUMSZ 101. vagy 102. cikkén alapuló közigazga-

²⁰ Lásd a Bíróság C-334/12 RX-II (EU:C:2013:134) számú ítéletének *Oscar Orlando Arango Jaramillo és társai kontra Európai Beruházási Bank (EBB)* (2013. február 28., „Jaramillo-ítélet”) 28. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot; továbbá a Bíróság C-185/95 P (EU:C:1998:608) számú ítéletét: *Baustahlgewebe GmbH kontra az Európai Közösségek Bizottsága* (1998. december 17.; „Baustahlgewebe-ítélet”).

²¹ Lásd a Bíróság C-403/04. P. és C-405/04. P. számú egyesített ügyekben hozott ítéletének (EU:C:2007:52) *Sumitomo Metal Industries Ltd és Nippon Steel Corp. kontra az Európai Közösségek Bizottsága* (2007. január 25.) 117. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, továbbá a Bíróság C-385/07 P. számú ítéletét *Der Grüne Punkt kontra Európai Közösségek Bizottsága* (2009. július 16.; „Der Grüne Punkt-ítélet”).

²² Lásd a Bíróság C-238/99. P, C-244/99. P, C-245/99. P, C-247/99. P, C-250/99. P-C-252/99. P és C-254/99. P. számú egyesített ügyekben hozott ítéletének: *Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM) (C-238/99. P. sz. ügy)*, *DSM NV és DSM Kunststoffen BV (C-244/99. P. sz. ügy)*, *Montedison SpA (C-245/99. P. sz. ügy)*, *Elf Atochem SA (C-24 P.7/9) (C-250/99. P. sz. ügy)*, *Enichem SpA (C-251/99. P. sz. ügy)*, *Wacker-Chemie GmbH és Hoechst AG (C-252/99. P. sz. ügy)* és *Imperial Chemical Industries plc (ICI) (C-254/99. P. sz. ügy)* ügy kontra az Európai Közösségek Bizottsága (2002. október 15.) 188. pontját.

²³ Lásd a *Caronte & Tourist-ítélet*, 62. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

tási eljárás végén hozott határozat megsemmisítését ezen elv megsértése csak akkor igazolhatja, ha az az érintett vállalkozás védelemhez való jogának megsértését is eredményezi,²⁴ és ebben az összefüggésben a vállalkozásnak kell bizonyítania, hogy a közigazgatási eljárás túlzott időtartama miatt a versenyhatóság állításaival szembeni védekezés nehézségekbe ütközött.²⁵ Az alapeljárásban az Imballaggi Piemontesi azonban – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság közölte – nem bizonyította, hogy a vizsgálati eljárás lezárási határidejének meghosszabbítása a védelemhez való jogának gyakorlását sértette, sőt éppen ellenkezőleg, a meghosszabbításról annak érdekében döntöttek, hogy az érintett vállalkozásokkal folytatott kontraktórius vitát lehetővé tegyék, és következésképpen a védelemhez való jog teljes körű gyakorlását az eljárás során felmerült új körülményekkel összefüggésben.

Ezzel kapcsolatban szükséges kiemelni – ahogy azt Tóth András²⁶ kifejtette –, hogy az európai gyakorlatban a támadott határozat megsemmisítése érdekében a kérelmező félnek kell tudnia bizonyítani azt, hogy az eljárás kimenetelére az észszerű határidő elvének megsértése hatást gyakorolhatott, amelynek eredményképpen ténylegesen nehezebbé vált számára a bizonyítás, sérült a védekezéshez való joga, továbbá azt, hogy az

eljárás más kimenettel zárult volna, ha hamarabb hoz döntést a hatóság.²⁷ Ezen körülményekre azonban nem elég általánosságban hivatkozni, a feleknek a védekezés ellehetetlenülése körében precíz módon kell bizonyítani, hogy milyen nehézségekbe ütköztek a védekezésük során.²⁸

5. Összegzés, az EUB ítélete a hazai joggyakorlat fényében

A Bíróság egy korábbi döntésével megerősítette, hogy az olyan nemzeti elévülési rendszer, amely az uniós versenyjogi jogsértések miatt hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását szisztematikusan akadályozza, a versenyszabályok alkalmazását gyakorlatilag lehetetlenné vagy legalábbis rendkívül nehézé teszi, és ezzel akadályozza az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértéséért kiszabandó hatékony és visszatartó szankciókat.²⁹ Ennek tükrében a Bíróság világossá tette, hogy a nemzeti versenyhatóságok eljárása vizsgálati szakaszának lezárására vonatkozó határidő hosszabbítható, de az nem járhat az észszerű határidő túllépésével. E körben felmerül az észszerű határidő meghatározásának szükségessége, amelynek kapcsán a magyar nemzeti szabályozást tekintve meg kell jegyezni – ahogy arra Tóth András rámutat –, hogy az Alkotmánybíróság a 25/2020. (XII. 2.)

²⁴ A Bíróság C-31/23 P (EU:C:2024:851) számú ítélete: *Ferriere Nord SpA kontra Európai Bizottság* (2024. október 4.) ítélet 150. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

²⁵ Lásd analógia útján a Bíróság C-201/09 P és C-216/09 P (EU:C:2011:190) számú egyesített ügyekben hozott ítéletének *ArcelorMittal Luxembourg kontra Bizottság és Bizottság kontra ArcelorMittal Luxembourg és társai* (2011. március 29.) 118. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

²⁶ Tóth András (2022a) Észszerűen az észszerű idő követelményéről versenyügyekben. *Gazdaság és Jog*, 2022/1–2., IV. pont

²⁷ A Törvényszék T-47/10. (EU:T:2015:506) számú ítélete: *Akzo Nobel és társai kontra Európai Bizottság* (2015. július 15.); a Törvényszék T-471/13. számú ítélete: *Xellia Pharmaceuticals és Alpharma kontra Bizottság* (2016. október 24.; „Xellia-ítélet”); a Törvényszék T-758/14. számú ítélete: *Infineon Technologies kontra Európai Bizottság* (2020. július 8.); a Törvényszék T-475/14. (EU:T:2018:448) számú ítélete: *Prysmian SpA és Prysmian Cavi e Sistemi Srl kontra Európai Bizottság* (2018. július 12.); *Baustahlgewebe-ítélet*; a Bíróság C-113/04. P. (EU:C:2006:165) számú ítélete: *Technische Unie kontra Bizottság* (2006. március 21.); *Der Grüne Punkt-ítélet*; a Bíróság C-146/08 P. (EU:C:2010:41) számú ítélete: *Alrosa kontra Bizottság* (2010. január 29.); a Bíróság C-50/12 P. (EU:C:2013:642) számú ítélete: *Kendrion kontra Bizottság* (2013. október 26.); a Bíróság C-608/13 P. (EU:C:2015:643) számú ítélete: *Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság* (2015. szeptember 10.).

²⁸ Xellia-ítélet, 357. pont.

²⁹ Lásd analógia útján a *Whiteland Import Export-ítélet* 53. pontját, amelyben a Bíróság kifejtette, hogy „az olyan nemzeti elévülési rendszer, amely benne rejlő okokból szisztematikusan akadályozza a hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását az uniós versenyjog megsértése miatt, gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teheti e jogszabályainak alkalmazását”.

AB-határozatában³⁰ hangsúlyozta, hogy „[a]z észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog nem konkrét, számszerűsített határidőt vagy határnapot ír elő a hatósági eljárást befejező döntésekre nézve (mert nem a törvényben rögzített határidőn belüli határozathozatalt³¹ oltalmazza), de nem is a törvényi határidőket hívja fel, hanem magas absztrakciós szinten teremt jogot mindenkinek arra, hogy ügyeit a hatóságok észszerű határidőn belül intézzék el, fejezzék be.”³² „Tartalmát tehát nem az eljárási törvények alakítják, hanem belőle bonthatóak ki a tisztességes hatósági eljárással szemben támasztott követelmények.”³³ Ezen túlmenően a Kúria végzésében³⁴ kifejtette, hogy az [Alkotmánybíróság rögzítette, hogy az] „Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése nem teremt konkrét, számszerűsített határidőt vagy határnapot a hatósági döntésekre nézve, továbbá a törvényi határidő nem azonosítható mechanikusan az alapjog szerinti észszerű határidővel.”

Az Európai Unió Bírósága jelen döntésében – a korábbi uniós és hazai joggyakorlattal össz-

hangban³⁵ – azt is megerősítette, hogy a határidő észszerű jellegét minden egyes esetben az ügy körülményeit figyelembe véve kell értékelni,³⁶ és nem lehet elvont módon, egy meghatározott leg-hosszabb időpontban megállapítani,³⁷ valamint egyértelműsítette, hogy amennyiben az eljárás időtartamának meghosszabbítása legalább egy körülmény alapján indokolt, a határidő észszerű jellegének vizsgálata nem teszi szükségessé az azt okozó valamennyi körülmény vizsgálatát. Ennek következtében az időtartam hosszabbításának indokául az ügy bonyolultsága már önmagában alkalmas lehet.

E körben a hazai nemzeti jogot vizsgálva kiemelendő a Kúria 4/2023. JEH számú jogegységi határozata,³⁸ amely meghatározó jelentőséggel bír az észszerű időn belüli ügyintézés követelményének, valamint a határidő-túllépés jogkövetkezményeinek értelmezésében. A hivatkozott jogegységi határozat felülírta a korábbi bírósági álláspontot,³⁹ amely az ügyintézési határidő-túllépést súlyos eljárási hibának tekintette. A határozat⁴⁰ elvi meg-

³⁰ A 25/2020. (XII. 2.) AB határozat az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény 219. §-ára vonatkozó alkotmányos követelmény megállapításáról („25/2020. (XII. 2.) AB-határozat”). „Az Alkotmánybíróság a 25/2020. (XII. 2.) AB határozatában az észszerű határidő követelményének érvényesülési alkotmányossági vizsgálatának tesztjét is meghatározta, három elem vizsgálatát megjelölve (lásd: Indokolás [37]: a) a szóban forgó hatósági eljárás Alaptörvényre visszavezethető sajátosságainak vizsgálata; b) az eljárás hatóság által elmulasztott határidő jogi természetének és egyéb jellemzőinek vizsgálata; c) a kiszabott közigazgatási szankció karakterének elemzése.” Szabó Annamária Eszter (2024) A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog sérelme és az észszerű határidőn belüli ügyintézés követelménye. *Magyar Jog*, 2024/7–8., 490.

³¹ A 25/2020. (XII. 2.) AB-határozat, 57.

³² Tóth (2022a), II. pont; vesd össze a 25/2020. (XII. 2.) AB-határozat 33. pontjával.

³³ Szabó (2024), 490.

³⁴ A Kúria Kfv.V.37.775/2025/14. számú végzése: *Aladdin Medical Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. és társai kontra Gazdasági Versenyhivatal*, [35].

³⁵ Lásd a Törvényszék T-725/14. számú ítéletét: *Aalberts Industries NV kontra Európai Unió* (2017. február 1.).

³⁶ Jaramillo-ítélet, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

³⁷ „A 25/2020. (XII. 2.) AB határozat rögzíti a határidő-túllépés észszerű idő fényében való megítélése kapcsán jelentősége van [...] az [...] ügy összetettségének, a túllépés mértékének és a határidő-hosszabbítás jellemzőinek”, Tóth András (2022b) Közbeszerzési kartellezők (jog)védelmé Magyarországon. *Gazdaság és Jog*, 2022/7–8., V. pont.

³⁸ Teljes száma: Jpe.III.60.053/2022/15 (4/2023. számú JEH-határozat).

³⁹ Lásd például a Kúria Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletét: *Jász-Plasztik Kft. és Alcufer Ipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. kontra Gazdasági Versenyhivatal*.

⁴⁰ A 4/2023. számú JEH-határozat [65] pontjában „a Jogegységi Panasz Tanács arra a következtetésre jutott, hogy az Adó-bírság-határozat nem csak adóügyekben, hanem általánosan – így versenyjogi tárgyú ügyekben is – alkalmazható, azaz értékelés körébe vonható a bírság mértékének meghatározásakor, hogy az ügyintézési határidő túllépése a jogsértő számára milyen jogsérelmet okozott, ezáltal a tisztességes eljáráshoz való joga az adott ügy konkrét körülményeire figyelemmel sérült-e és az mennyiben indokolja a bírság mérséklését. Az értékelés során egy négygyozzanatos tesztet kell alkalmazni, amely során (1) az adott hatósági eljárás Alaptörvényre visszavezethető sajátosságait, (2) az elmulasztott határidő jogi természetét [pl. anyagi jogi vagy eljárási jellegét] és egyéb jellemzőit, (3) a kiszabott közigazgatási szankció karakterét [pl.

állapításai között szerepel, hogy az eljárás egyes szakaszainak észszerűségét nem egy abszolút napi időhöz, hanem az ügy egyedi körülményeihez kell igazítani, az észszerű időt a jogkérdések és a tényállás összetettségéhez kell mérni, az ügyintézési határidő túllépése pedig önmagában nem zárja ki a bírság kiszabását, ugyanakkor a szankció mértékének meghatározásakor enyhítő körülményként kell értékelni a késedelem tényét és mértékét. A jogegységi határozat rögzíti,⁴¹ hogy az észszerű határidőben való ügyintézés versenyügyi eljárás esetén sem ítéhető meg pusztán a törvényi határidő betartásának vizsgálatával. A törvényi határidő csupán a kiindulási alapot biztosítja a tisztességes hatósági eljárással szemben támasztott követelmények kibontásához, értékeléséhez, de több mozzanaton keresztül, az adott ügy konkrét körülményei alapján kell értékelni azt, hogy a határidő túllépése egyúttal a tisztességes eljárás-hoz való jog sérelmét is okozta-e, és ez mennyiben hat ki a bírság mértékére.

Ezen felül a hazai szabályozást illetően megemlítené a 3344/2023. (VII. 5.) AB-határozat,⁴² amely szintén az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdésében rögzített tisztességes hatósági eljárás-hoz való jog, ezen belül az észszerű határ-

időn belüli ügyintézés követelményét elemzi. Ezen döntésében az Alkotmánybíróság megerősítette, hogy az eljárás észszerűségének megítélésekor nem létezik egyetlen, abszolút időtartam. A vizsgálat során különböző szempontokat⁴³ kell mérlegelni, így az ügy bonyolultságát, az ügyfél magatartását, a hatóság eljárását, valamint azt, hogy az ügyfél alapvető jogai szempontjából mennyire sürgető az ügy eldöntése. Az Alkotmánybíróság döntésében⁴⁴ kimondta, hogy „a versenyfelügyeleti eljárás ügyintézési határidejének törvényi túllépése mechanikusan nem eredményezi a törvényt sértés mellett az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelmét, hiszen a törvényes határidő és az észszerű idő elválik egymástól, ezért az utóbbi megsértésére hivatkozás esetén nem elegendő önmagában a törvényt sértés igazolása”. Abból adódóan pedig, hogy az ügyintézési határidő törvényi megsértése nem eredményezi automatikusan az észszerű határidő megsértését, az is következik, hogy az eljárás alá vont vállalkozásnak olyan konkrét, az adott ügy releváns tényeire és körülményeire vonatkoztatott járulékos jogsérelmet kell igazolnia, amely ok-okozati összefüggésben áll az ügyintézési határidő túllépésével.⁴⁵ Ugyanez irányadó az ügyintézési határidő formális megtartottsága

.....
annak célja a prevenció és/vagy a represszió-e] szükséges elemezni, valamint (4) az ezek vizsgálatából származó megállapításokat az egyedi ügy konkrét körülményeire kell vetíteni.”

⁴¹ 4/2023. számú JEH-határozat [65] pontja.

⁴² 3344/2023. (VII. 5.) AB határozat az alkotmányjogi panasz elutasításáról („3344/2023. (VII. 5.) AB-határozat”). Az AB ezen döntésében „[e]lsőként azonosította, hogy az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerinti észszerű időn belüli döntéshez való jogot és a XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljárás-hoz való jogot [...] a tisztességes gazdasági verseny megóvásához, azon belül is a versenyjogsértések megállapításához és szankcionálásához fűződő alkotmányos érdekre is figyelemmel kell értelmezni (lásd. Indokolás [25])”. Szabó (2024), 490.

⁴³ „Az AB és a Kúria [...] joggyakorlatából következően a tisztességes eljárás elvének, és annak vetületeként az észszerű határidőn belüli döntéshez való jognak a megsértését megítélni úgy lehet, hogy az eljárás egészét és körülményeit is tekintetbe kell venni, tehát a versenyfelügyeleti eljárás, így a kartelljogsértés tárgyában folytatott eljárás sajátosságait, összetettségét, időigényét és az ügy tétjét, azt, hogy milyen célokat szolgál a jogsértés feltárása, megállapítása és a szankcionálása, illetve ehhez mérten cél az eljárás alá vontak jobbiztonsága is. Az összes körülmény vizsgálata alapján rajzolódhat ki, hogy a hatóság az eljárása alatt tisztelgetben tartotta-e jogszabályokat, a garanciális jogokat, avagy azokat megsértette-e.” Kúria Kfv.V.37.775/2025/14. számú végzése, [88]. „Az észszerű időn belüli döntéshez való jog megsértését tehát nem elegendő a keresetlevélben állítani, hanem ahhoz, hogy azt a bíróság megállapítsa, az észszerű határidő megsértésével összefüggésben felmerült konkrét jogsérelmet kell megjelölni és igazolni a felpereseknek külön-külön, a már hivatkozottak szerint a jogsértés mellett a saját személyüket ért, közvetlen sérelmet, hátrányt kell állítaniuk és alátámasztaniuk.” Kúria Kfv.V.37.775/2025/14. sz. végzése [78].

⁴⁴ 3344/2023. (VII. 5.) AB-határozat [50].

⁴⁵ A 3344/2023. (VII. 5.) AB-határozat [64] pontja rögzíti, hogy „a közigazgatási határozat felülvizsgálatát végző bíróságoknak ilyen tartalmú kereseti érvelés esetén a versenyfelügyeleti eljárás esetében kell állást foglalniuk az ügyintézési határidő megtartottsága kérdésében, amely során esetről esetre történő értékelést igényel, hogy az ügyintézési határidővel

esetén az észszerű időn belüli döntéshez való jog sérelmére hivatkozás esetén is.

Az Alkotmánybíróság döntésében⁴⁶ hangsúlyozta továbbá, hogy az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdése alapján a versenyjogsértés tárgyában határozathozatalra az ügyintézési határidőt követően az elévülésig lehetőség van. Az azonban már más kérdés, hogy adott esetben az eset körülményei alapján a határidő-mulasztás mértéke a bírság csökkentését vagy mellőzését vonhatja maga után attól függően, hogy az ügyintézési határidő túllépése milyen súlyú.⁴⁷ A versenyhatóság határozatainak jogszerűségét felülvizsgáló hazai bíróságok is ezen értékelési szempontok mentén vizsgálják és bírálják el az eljárási határidő túllépéséhez, illetve az észszerű időn belüli döntéshez való jog sérelméhez kapcsolódó felperesi érveket és kérelmeket.⁴⁸

Végezetül megállapítható, hogy az Európai Unió Bírósága ítéletében megerősítette a

Whiteland Import Export-ítéletben rögzített azon elveket, miszerint az EUMSZ 101. és 102. cikkének megsértése miatt a nemzeti versenyhatóságok által indított eljárások befejezésére nyitva álló határidő meghosszabbításának lehetősége mindenképp az abszolút elévülési idő felső határától függ, amelynek meghatározása tagállami feladat az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett.⁴⁹ Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy bár az elévülési szabályok megállapítása alapvetően tagállami hatáskör, a nemzeti szabályozás az uniós jog hatékony alkalmazását nem sértheti. Tehát az olyan nemzeti szabályozás, amely az elévülési idő számításának módja miatt rendszerszinten akadályozza a versenyjogi jogsértések szankcionálását, összeegyeztethetetlen az EUMSZ 101. cikkével és a hatékonyság elvével.

összefüggésben felvethető-e az észszerű idő sérelme akár az ügyintézési határidő túllépése, akár egyéb körülmények fennállása miatt az ügyintézési határidő formális megtartása esetén”. Valamint [66] pont: „Az eljáró bíróságok az ügyintézési határidő megtartottságával kapcsolatos kifogások vizsgálata során [...] a peres fél által az ügyintézési határidővel összefüggésben előadott konkrét ügyre vonatkozó járulékos jogsérelmet vetik össze a konkrét ügy tényeivel, a kiszabott közigazgatási szankció karakterével, a bírságkiszabási szempontokkal, az adott versenyfelügyeleti eljárás sajátosságaival, az elmulasztott ügyintézési határidő jogi természetével és az ügy egyéb jellemzőivel.” Illetve [68] pont: „Az ügyintézési határidő megtartottságára vonatkozó kifogások megítélése során a tartalmi vizsgálaton van a hangsúly, amely tekintetében a határidőszámítás követhetősége éppúgy relevanciával bír, mint az érintett fél által ezzel összefüggésben előadott járulékos jogsérelem (pl. az időmúlásra tekintettel gyakorolható védekezési jog nehézségei stb.), amely kifejezett ok-okozati összefüggésben áll az ügyintézési határidő megtartottságával kapcsolatos kifogással.”

⁴⁶ 3344/2023. (VII. 5.) AB-határozat [52].

⁴⁷ A 3344/2023. (VII. 5.) AB-határozat [54] pontja rögzíti, hogy „az ügyintézési határidő megtartottsága vizsgálatának az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésével összhangban álló alkotmányos tartalma nem nélkülözheti az adott versenyfelügyeleti eljárás sajátosságainak, az ügyintézési határidő jellemzőinek és a kiszabott szankció jellegének a konkrét ügyre vonatkoztatott vizsgálatát. Ezen körülmények számbavételét követően szükséges a hatóságnak mérlegelnie, hogy az érintett vállalkozás által előadott konkrét ügyre vonatkoztatott, járulékos jogsérelem indokolja-e a bírság csökkentését vagy mellőzését”.

⁴⁸ Lásd például a Fővárosi Törvényszék 105.K.704.008/2021/57. számú ítéletét: Szinaron Villamosipari Szolgáltató Kft. és az SMHV Energetika Kft. kontra Gazdasági Versenyhivatal (VJ/21/2017/960), valamint a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa VJ/3/2015. számú ügyben hozott ítéletét: Magyar Plastiroute Forgalomtechnikai Kft. és társai.

⁴⁹ Lásd a Whiteland Import Export-ítélet 37. pontját.

Király Gergely Miklós¹

Az uniós versenyjog extraterritoriális alkalmazásának fejleményei az Airfreight-ügyben

Developments in the extraterritorial application of EU competition law in the context of the Airfreight case

Abstract: *This case note examines the judgments delivered by the Court of Justice of the European Union on 26 February 2026 in the Airfreight cartel litigation, ending a long-running competition case. The article first outlines the procedural history of the proceedings, then focuses on two central legal issues examined by the Court of Justice of The European Union. On the one hand, the paper analyses the conditions under which Article 101 TFEU may be applied to conduct implemented outside the European Union, with regards to the relationship between the implementation test and the qualified effects test. On the other hand, it examines the Court's approach to the concept of a single and continuous infringement, including questions of participation, attribution of liability and evidentiary standards in complex, multi-party cartels. The analysis shows that the Court largely endorsed the Commission's approach, confirming a broad understanding of jurisdiction in global markets and maintaining the flexible application of the single and continuous infringement doctrine.*

Tárgyszavak: kartell, EUMSZ 101. cikk, légi teherszállítás, az uniós jog extraterritoriális alkalmazása, minősített hatások kritériuma, végrehajtási elv, egységes és folytatólagos jogsértés, kartellben való részvétel megszakadása, állami kényszer

Keywords: cartel, Article 101 TFEU, airfreight, extraterritorial application of EU competition law, qualified effects, implementation doctrine, single and continuous infringement, interruption of participation in the infringement, state coercion

1. Az Airfreight-ügy² tárgya

Az Airfreight-kartellügyben született 2026. február 26-ai ítéletcsomag megjelenésével egy több

mint húsz éve húzódó eljárás végére került pont. Az Európai Unió Bizottsága („Bizottság”) vizsgálata során megállapított tényállás szerint több nemzetközi légitársaság összehangolta a légi áru-

¹ Vizsgáló, Kartell Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

² A Bíróság C-367/22 P (ECLI:EU:C:2026:116) számú ítélete: *Air Canada kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-369/22 P (ECLI:EU:C:2026:118) számú ítélete: *Air France kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-370/22 P (ECLI:EU:C:2026:120) számú ítélete: *Air France-KLM kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-375/22 P (ECLI:EU:C:2026:122) számú ítélete: *Latam Airlines Group és Lan Cargo kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-378/22 P (ECLI:EU:C:2026:124) számú ítélete: *British Airways kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-379/22 P (ECLI:EU:C:2026:126) számú ítélete: *Singapore Airlines és Singapore Airlines Cargo kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-380/22 P (ECLI:EU:C:2026:127) számú ítélete: *Deutsche Lufthansa és társai kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-381/22 P (ECLI:EU:C:2026:128) számú ítélete: *Japan Airlines kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-382/22 P (ECLI:EU:C:2026:129) számú ítélete: *Cathay Pacific Airways kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-385/22 P (ECLI:EU:C:2026:130) számú ítélete: *Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-386/22 P (ECLI:EU:C:2026:131) számú ítélete: *Martinair Holland kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-401/22

fuvarozási szolgáltatások árképzésének egyes elemeit, így az üzemanyag- és biztonsági pótdíjat, valamint a pótdíjak utáni jutalékfizetés megtagadását.

A Bizottság álláspontja szerint az érintett társaságok a légi teherszállítási szolgáltatások díjképzésének kulcselemeit globális koordináció keretében egyeztették, és ezzel megsértették Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés („EUMSZ”) 101. cikkében rögzített versenykorlátozó megállapodások tilalmát, valamint Az Európai Gazdasági Térségről („EGT”) szóló megállapodás („EGT-megállapodás”) azonos tartalmú rendelkezését (EGT-megállapodás 53. cikk).³

Tekintettel az ügy terjedelmére, több mint két évtizedes eljárástörténetére, valamint arra, hogy az eljárás alá vont légifuvarozók fellebbezéseinek nyomán az ügy 2026 februárjában végül tizenhárom ítélet meghozatalával zárult, jelen cikk nem vállalkozhat az egész eljárás, illetve valamennyi ítélet teljes körű bemutatására. Ehelyett az elemzés az Európai Unió Bírósága („Bíróság”) azon megállapításainak beazonosítására tesz kísérletet, amelyek kiemelt jelentőséggel bírhatnak az uniós versenyjogi joggyakorlat további fejlődése szempontjából.

2. Eljárási előzmények

A Bizottság vizsgálata a Lufthansa és két leányvállalata engedékenységi kérelmével indult 2005-ben, amelyet 2006 folyamán több légifuvarozó vállalkozásnál tarott helyszíni kutatás követett.

A Bizottság 2010-ben fogadta el első határozatát. Eszerint 1999. december 7. és 2006. február 14. között egységes és folytatólagos jogsértés valósult meg, a határozat összesen 21 címzettet érintett, a kiszabott bírságok teljes összege megközelítette a 790 millió eurót.⁴

Az eljárás első szakaszában a Bizottság 2010-ben elfogadott határozata ellen számos érintett légifuvarozó keresetet indított. Az Európai Unió Törvényszéke („Törvényszék”) 2015-ben több ítéletben megsemmisítette a bizottsági határozat azon légifuvarozó vállalkozásokra vonatkozó részeit, amelyek megtámadták azt. A megsemmisítés nem azért következett be, mert a Törvényszék a kartell megvalósulásának tényét elvetette volna, hanem azért, mert a határozat indokolása és rendelkező része között belső ellentmondást tárt fel: miközben az indokolás egyetlen, egységes és folytatólagos jogsértést írt le, a rendelkező rész négy, eltérő időszakokra és útvonalakra vonatkozó jogsértésre bontotta a magatartást, és ezekért eltérő vállalkozásokat tett felelőssé.⁵

Az ügy folytatásaként Bizottság 2017-ben új határozatot fogadott el, ebben Törvényszék ítéleteinek tükrében korrigálta a kifogásolt indokolási hibát, és összesen mintegy 776 millió euró bírságot szabott ki.⁶ A 2017-es határozat lényegét tekintve megtartotta azt az álláspontot, hogy a fuvarozók egységes és folytatólagos jogsértés keretében hangolták össze árképzési magatartásukat globális szinten, azonban már az indokolás is reflektált az egységes jogsértés egyes elkülöníthető megvalósulási formáira.⁷ A 2017-es határozattal

P (ECLI:EU:C:2026:132) számú ítélete: *Cargolux Airlines kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.), a Bíróság C-403/22 P (ECLI:EU:C:2026:133) számú ítélete: *SAS Cargo Group kontra Európai Bizottság* (2026. február 26.); együtt: „Airfreight-kartellügy”.

³ A Bizottság C(2010) 7694 final számú határozata: COMP/39.258 – Airfreight (2010. november 9.; „7694. sz. határozat”), (4)–(12).

⁴ 7694. számú határozat, (2)–(7), (11)–(13).

⁵ Lásd a Törvényszék vonatkozó sajtóközleményét: Christopher Fretwell (2015) The General Court annuls the decision by which the Commission imposed fines amounting to approximately €790 million on several airlines for their participation in a cartel on the airfreight market. According to the Court, the grounds and the operative part of the decision are contradictory. Törvényszék, 147/15. számú sajtóközlemény, 2015. december 16. Elérhető: <https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2015-12/cp150147en.pdf>.

⁶ A Bizottság C(2017) 1742 final számú határozata: AT.39258 – Airfreight (2017. március 17.).

⁷ A Bizottság határozatának összefoglalója (2017. március 17.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke, az EGT-megállapodás 53. cikke és az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség között létrejött légi közlekedési meg-

szemben ismét többen fellebbeztek az eljárás alá vont vállalkozások oldaláról, a Törvényszék azonban 2022. március 30-án meghozott ítéleteiben az ügy érdemi kérdéseiben helybenhagyta a Bizottság új határozatát.⁸

A végső szót az Európai Unió Bírósága mondta ki 2026. február 26-án, amikor tizenhárom fellebbezési ügyben hozott ítéletet. Túlnyomórészt helybenhagyta a Törvényszék 2022-es ítéleteit, és ezen keresztül a Bizottság 2017-es határozatának lényegi elemeit is. A fellebbezések közül csupán az SAS Cargo Group járt részbeni sikerrel, mégpedig a bíróság számításával összefüggésben; a többi légitársaság fellebbezését a Bíróság elutasította.⁹

3. Az Airfreight-kartell lezáró ítéletcsomag lényeges megállapításai

3.1. Az extraterritoriális jogalkalmazás kérdésköre

A legnagyobb jelentőségű kérdés amelyről a Bíróságnak döntenie kellett, minden bizonnyal az volt, hogy az uniós versenyjog milyen feltételek mellett alkalmazható olyan versenykorlátozó megállapodásokra, amelyeket az Európai Unió, illetve az EGT területén kívül tanúsítottak, de amelyek hatásai az uniós vagy EGT-piacokon jelentkezhetnek. A fellebbezők közül többen vitatták, hogy a Bizottság joghatósággal rendelkezett a harmadik országból az unióba vagy az EGT-be irányuló

légi teherszállítási szolgáltatásokkal összefüggő összehangolás szankcionálására.¹⁰

A Bíróság kimondta, hogy az uniós versenyjogi normák extraterritoriális alkalmazásához Bizottság két alternatív kapcsolóelvre támaszkodhat. Egyrészt akkor járhat el, ha a versenykorlátozó magatartást az Európai Unió vagy az EGT területén hajtották végre (*implementation doctrine*); másrészt akkor is, ha a magatartás előrelátható, közvetlen és jelentős hatásokat vált ki e területeken (*qualified effects test*). A Bíróság kifejezetten kimondta, hogy a két elv alternatív viszonyban áll egymással, tehát nem szükséges azok kumulatív teljesülése.¹¹

A fentiekkel összhangban a Bíróság megállapította, hogy amennyiben a konkrét egyeztetés nem az unió területén valósult meg, úgy a bejövő (*inbound*) útvonalakon nyújtott légi teherszállítási szolgáltatások vonatkozásában akkor állapítható meg az EUMSZ 101. cikkének megsértése, ha a piacra gyakorolt minősített hatások fennállnak. A minősített hatások kritériuma teljesülésének vizsgálata kapcsán a Bíróság jóváhagyta azt a bizottsági és törvényszéki érvelést, amely szerint az EGT-be irányuló teherszállítás költségeinek mesterséges emelése természeténél fogva kihat az importált áruk árára, és ezáltal az EGT-n belüli fogyasztókra, illetve az EGT-n belüli további fuvarozási láncolatokra is.¹²

A Bíróság korábbi gyakorlatában az uniós versenyjogi szabályok extraterritoriális alkalmazása

.....
állapodás 8. cikke szerinti eljárásról (ügyszám: AT.39258 – Légi teherszállítás; az értesítés a C (2017) 1742. számú dokumentummal történt; 2017/C 188/11), (1) preambulumbekkezdés.

⁸ Lásd a Törvényszék vonatkozó sajtóközleményét: Jacques René Zammit (2022) Cartel on the airfreight market: the General Court rules on actions brought by multiple airlines, Törvényszék, 53/22. számú sajtóközlemény, 2022. március 30. Elérhető: <https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2022-03/cp220053en.pdf>.

⁹ Lásd a Bíróság vonatkozó sajtóközleményét: Jacques René Zammit (2026) Airfreight cartel: the Court of Justice dismisses the appeals brought by 12 airlines against the judgments of the General Court. By contrast, it reduces the amount of the fine imposed on SAS Cargo Group. Bíróság, 21/26. számú sajtóközlemény, 2026. február 26. Elérhető: <https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2026-02/cp260021en.pdf>.

¹⁰ Például a Bíróság C-367/22. P. (ECLI:EU:C:2026:116) számú ítélete: *Air Canada kontra Bizottság* (2026. február 26.; „Air Canada-ítélet”), 46.; a Bíróság C-369/22 P. (ECLI:EU:C:2026:118) számú ítélete: *Société Air France SA kontra Bizottság* (2026. február 26.; „Société Air France-ítélet”), 44.; a Bíróság C-378/22 P. (ECLI:EU:C:2026:124) számú ítélete: *British Airways plc kontra Bizottság* (2026. február 26.; „British Airways-ítélet”), 44.; valamint a Bíróság C-381/22. P. (ECLI:EU:C:2026:128) számú ítélete: *Japan Airlines kontra Bizottság* (2026. február 26.; „Japan Airlines-ítélet”), 44.

¹¹ *Société Air France-ítélet*, 70–94.; *Air Canada-ítélet*, 59–61.

¹² *British Airways-ítélet*, 59–60., 84.

során főként a végrehajtási elvre támaszkodott. Így például az ún. Wood Pulp-ügyben – bár nem tagadta a hatáselv felhasználhatóságát – helyette inkább a végrehajtási elvre alapozta az uniós intézmények joghatóságát.¹³ Jelen ítéleteivel a Bíróság megszilárdította a hatáselvet mint önálló kapcsolóelvet, amely a tárgyi ítéletek egyik jelentős fejleményeként értékelhető.

Az ítéletekben megjelenő megközelítés az uniós versenyjog extraterritoriális hatókörének erősödését vetíti előre. Noha a Bíróság a minősített hatások eddig is ismert kritériumait (közvetlen, előrelátható és jelentős hatás) erősítette meg, az Airfreight-ügy tényállása mellett e feltételrendszer gyakorlati alkalmazása rugalmasnak bizonyult. Ez különösen fontos lehet olyan globális piacokon, ahol a versenyellenes koordináció gyakran nem az EGT földrajzi területén belül, hanem összekapcsolt interkontinentális struktúrákban jelentkezik.¹⁴

3.2. Az egységes és folytatólagos jogsértés

Az Airfreight-ügyekben az egységes és folytatólagos jogsértés (*single and continuous infringement*) minősítése is kulcsszerepet játszott. A felbontások több irányból is támadták a Bizottság által összerakott konstrukciót: vitatták a jogsértés földrajzi egységét, az egyes magatartások közötti kapcsolatot, valamint azt, hogy egyes fuvarozók felelőssége kiterjedhet-e a jogsértés olyan elemeire, amelyekben közvetlenül nem vettek részt.

A Bíróság hangsúlyozta e körben irányadó állandó gyakorlatát, amelynek értelmében a ver-

senykorlátozó megállapodások és összehangolt magatartások fennállása rendszerint nem közvetlen bizonyítékok, hanem egymást erősítő valószínűsítő körülmények és egybeesések összességének értékelése alapján állapítható meg. Az ilyen jellegű bizonyítékok nem pusztán a jogsértés létezését, hanem annak időtartamát és végrehajtásának folyamatosságát is alátámaszthatják. Erre tekintettel a közvetlen bizonyítékok hiánya egyes időszakok tekintetében önmagában nem zárja ki a jogsértés fennállásának vagy valamely vállalkozás abban való részvételének megállapítását, amennyiben a megállapított jogsértés részét képező különböző magatartások egyetlen célt szolgálnak, továbbá egy átfogó terv kereteibe illeszkednek. A több éven át tartó kartellek esetében az eltérő intenzitású vagy megszakított megjelenési formák sem bontják meg szükségszerűen az egységes és folytatólagos jogsértésként történő minősítést, ha az azonosított elemek egyébként egyetlen versenyellenes célra irányulnak. Ugyanakkor abban az esetben, ha valamely jelentős időszak során több, összejátszásra irányuló találkozót egy érintett vállalkozás képviselőinek részvétele nélkül tartottak meg, a Bizottság nem szorítkozhat kizárólag a nyilvános elhatárolódás hiányára, mint az egységes és folytatólagos jelleget megalapozó körülményre, hanem egyéb bizonyítékokkal is alá kell támasztania azt.¹⁵

A konkrét ügyben az Air France például sikertelenül hivatkozott arra, hogy egy jelentősebb időszakban nem vett részt az összejátszásra irányuló találkozókban, ez a tény önmagában nem

¹³ A Bíróság C-89/85., C-104/85., C-114/85., C-116/85., C-117/85 és C-129/85. (EU:C:1993:120) számú egyesített ügyekben hozott ítélete: *A. Ahlström Osakeyhtiö és társai kontra Bizottság* (1993. március 31., „Wood Pulp-ítélet”). Lásd: Tóth Tihamér (2020) *Uniós és magyar versenyjog*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft., 118.

¹⁴ Claire Jeffs et al. (2026) *Competition and Regulatory Newsletter: Court of Justice upholds airfreight cartel fines. Slaughter and May*, 2026. március 11. Elérhető: <https://www.slaughterandmay.com/insights/new-insights/competition-and-regulatory-newsletter-court-of-justice-upholds-airfreight-cartel-fines/>.

¹⁵ A Bíróság C-204/00. P, C-205/00. P, C-211/00. P, C-213/00. P, C-217/00. P és C-219/00. P. (ECLI:EU:C:2004:6) számú egyesített ügyekben hozott ítélete: *Aalborg Portland és társai kontra Bizottság* (2004. január 7.), 57.; a Bíróság C-440/19 P. (EU:C:2021:67) számú ítélete: *Pometon SpA kontra Bizottság* (2021. január 28.), 110–112., 114.; a Bíróság C-105/04 P. (EU:C:2006:592) számú ítélete: *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Európai Közösségek Bizottsága* (2006. szeptember 21.), 95.; a Bíróság C-113/04 P. (EU:C:2006:593) számú ítélete: *Technische Unie BV kontra Európai Közösségek Bizottsága* (2006. szeptember 21.), 169.; a Bíróság C-634/13 P. (EU:C:2015:614) számú ítélete: *Total Marketing Services SA kontra Bizottság* (2015. szeptember 17.), 27–28.; a Bíróság C-596/18 P. (EU:C:2019:1025) számú ítélete: *LS Cable & System Ltd kontra Bizottság* (2019. november 28.), 33.

volt alkalmas annak bizonyítására, hogy ezen időszakban a kartellben való részvétele megszakadt. A Bíróság megállapítása szerint, mivel a Bizottság megfelelő, objektív valószínűsítő körülményekkel támasztotta alá, hogy a versenykorlátozásra irányuló akarategység az említett időszakban is fennállhatott, ezért e valószínűsítő körülmények megcáfolásának terhe az Air France légitárságra hárult, amelynek azonban nem tett eleget. Ez az elvárás nem tekinthető a bizonyítási teher jogelenes megfordításának.¹⁶

Az Air Canada keresete nyomán a Bíróság rögzítette továbbá, hogy egy egységes és folytatólagos jogsértés keretein belül a felelősség kiterjedhet olyan magatartásokra is, amelyekben az adott vállalkozás nem vett részt közvetlenül, ha saját cselekményeivel hozzá kívánt járulni a közös célhoz, továbbá tudomással rendelkezett a többi résztvevő azonos célból kifejtett jogsértő magatartásáról, vagy azt észszerűen előre láthatta, és kész volt annak kockázatát viselni. Ebből fakadóan az sem kizárt, hogy egy légifuvarozó felelőssége olyan – az egységes és folytatólagos jogsértés által érintett – útvonalakra is kiterjedjen, amelyeken maga nem üzemeltetett járatokat. Ilyen esetekben nem feltétele a felelősség megállapíthatóságának az sem, hogy a vállalkozás potenciális versenytársnak minősüljön az egységes és folytatólagos jogsértés azon elemei tekintetében, amelyekben nem vett részt közvetlenül.¹⁷

A 2026-os Airfreight-ítéletek tehát tovább bővítették az egységes és folytatólagos jogsértés fogalmának dogmatikai kidolgozottságát. E pontosítás eredményeként a Bizottság mozgásteret megerősítést nyert a továbbiakra nézve: a globális, sokszereplős kartellek bizonyítása során továbbra is lehetőség van arra, hogy a jogalkalmazó a bizonyítékok összességéből építse fel a jogsértés egyességét, és az egyes résztvevők felelősségét ne kizá-

rólag szegmentált, izolált bizonyítékok alapján értékelje.¹⁸

3.3. Az állami kényszerrel és bírságszámítással kapcsolatos kérdések

3.3.1. Állami kényszer és a harmadik állami szabályozás szerepe

Figyelmet érdemelnek még a Bíróság állami kényszerre (*state coercion*) alapított védekezéshez kapcsolódó megállapításai. Egyes fuvarozók arra hivatkoztak, hogy bizonyos harmadik országok belső jogrendjében rögzített normák a pótdíjak megállapítását valójában meghatározták vagy legalábbis erősen ösztönözték, ezért az adott magatartás nem vonható az EUMSZ 101. cikkének alkalmazási körébe.

A Bíróság e körben – eddigi gyakorlatával összhangban – fenntartotta az állami kényszer szűk értelmezését: a vállalkozások csak akkor mentesülhetnek, ha a nemzeti jogszabályok ténylegesen kizárják az autonóm versenymagatartás lehetőségét. Ha a szabályozás csupán ösztönzi, megkönnyíti vagy bizonyos keretek között lehetővé teszi az összehangolt magatartást, a vállalkozások továbbra is felelősséggel tartoznak. Ez a tétel a tagállami és a harmadik országbeli szabályozásra egyaránt irányadó.¹⁹

3.3.2. Az SAS Cargo Group keresetének részleges sikere a bírságszámítás kérdésében

A Törvényszéki ítéletekkel szemben fellebbező légifuvarozók közül egyedül az SAS Cargo Group járt részbeni eredménnyel, ugyanakkor ez sem az ügy versenyjogi értékeléséhez kapcsolódott.

A Bíróság megállapította, hogy a Törvényszék – amikor korlátlan felülvizsgálati jogkörével élve, az egyenlő elbánás elvére hivatkozással újraszámította a Bizottság által kiszabott bírságot – az SAS Cargo Group bírságalapja számítása során olyan forgalmat is figyelembe vett (belső útvona-

¹⁶ Société Air France-ítélet, 146–155.

¹⁷ Air Canada-ítélet, 159–166.

¹⁸ A Bíróság C-401/22 P. (EU:C:2026:132) számú ítélete: *Cargolux Airlines International SA kontra Bizottság* (2026. február 26.), 186.; Sociéte Air France-ítélet, 151–152.; Air Canada-ítélet, 159.

¹⁹ Sociéte Air France-ítélet, 115–133.; a Bíróság C-382/22 P. (EU:C:2026:129) számú ügyben hozott ítélete: *Cathay Pacific Airways Ltd kontra Bizottság* (2026. február 26.), 118–126.

lon elért forgalom), amelynek figyelembevétele a többi eljárás alá vont légitársaság esetében nem volt bizonyított. A Bíróság e tekintetben hatályon kívül helyezte az ítéletet, és alacsonyabb bírságot szabott ki.²⁰

4. Összegzés

Az Airfreight-ügyet lezáró ítéletek alapján mindenekelőtt azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Bizottság rendelkezik a globális kartellek kezeléséhez szükséges eszköztárral, ezen lehetőséggel pedig várhatóan a jövőben is élni fog. A Bíróság megerősítette a hatásvetést mint az extraterritoriális jogalkalmazást önállóan megalapozó kapcsolóelvét, és egyértelművé vált, hogy az képes megalapozni a Bizottság joghatóságát a harmadik országokból az Európai Unió, illetve az EGT térségébe irányuló szolgáltatásokkal összefüggő versenykorlátozó magatartások tekintetében.²¹

A globális jellegű kartellekkel szembeni hatékony fellépéshez kulcsfontosságú az is, hogy a Bíróság döntései megőrizték az egységes és folytatólagos jogsértés koncepciója gyakorlati alkalmazásának rugalmasságát. E körben a Bíróság döntésének fontos elemét képezte az egységes és

folytatólagos jogsértés megállapításához megkövetelt bizonyítási sztemerdek további pontosítása, valamint annak kimondása, hogy a közös cél ismerete, illetve annak észszerű előreláthatósága alapján a felelősség még az egységes és folytatólagos jogsértés olyan elemeire is kiterjedhet, amelyekben az adott vállalkozás nem volt közvetlenül aktív.²²

Az Airfreight-ügy végkimenetele a piaci szereplők irányába azt az üzenetet közvetíti, hogy a belső piac, illetve az EGT térségén kívül tanúsított magatartás sem tekinthető „biztonságosnak”, ha annak azonnali, jelentős, közvetlen és előre látható hatásai az Európai Unióban vagy az EGT-ben jelentkezhetnek, valamint azt, hogy a részleges részvétel, illetve a kartell egyes elemeitől való távolmaradás önmagában nem zárja ki az egységes és folytatólagos jogsértésért való felelősséget.

Az Airfreight-ítéletek újdonsága tehát nem valamely radikális dogmatikai fordulatban érhető tetten, sokkal inkább abban, hogy a Bíróság egy nagy horderejű, globális kiterjedésű kartellügyet lezárva egyértelműen és részletekbe menően megerősítette azt az eszközrendszert amelyre a Bizottság a világviszonylatban megjelenő versenyellenes koordináció üldözésében támaszkodni tud.

²⁰ A Bíróság C-403/22 P. (EU:C:2026:133) számú ítélete: *SAS Cargo Group A/S és társai kontra Bizottság* (2026. február 26.), 322–358.

²¹ Christophe Humpe, Matthew Redfern, Greg Dowell (2026): Final boarding call: CJEU brings the Air Freight cartel proceedings to a close. *Macfarlanes*, 2026. április 1. Elérhető: <https://www.macfarlanes.com/insights/102momd/final-boarding-call-cjeu-brings-the-air-freight-cartel-proceedings-to-a-close/>.

²² Ella Fincken (2026) Top EU Court clips wings of airfreight cartel. *Global Legal Insights*, 2026. február 27. Elérhető: <https://www.globallegalinsights.com/news/top-eu-court-clips-wings-of-airfreight-cartel/>.

Kóhalmi Attila¹

A tényleges használat értékelésének követelménye a szerzői jogdíjak meghatározásakor

The requirement to assess actual use when determining copyright royalty rates

Abstract: *This paper presents the judgement of the Court of Justice of the European Union in preliminary ruling case C-161/24², related to the level of royalties set by a dominant collecting society in proportion to the economic value of the service under the excessive pricing provision of Article 102 TFEU³.*

Tárgyszavak: erőfölénnyel való visszaélés, tisztességtelen üzleti feltételek, túlzó árazás; EUMSZ 102. cikk; United Brands-teszt; a versenyre gyakorolt ténylegesen vagy potenciálisan negatív hatások bizonyításának követelménye; Európai Unió tagállamai közötti kereskedelemre gyakorolt jelentős hatás bizonyításának követelménye

Keywords: abuse of dominant position, unfair trading conditions, excessive pricing; Article 102 TFEU; United Brands test; requirement to prove actual or potential negative effects on competition; requirement to prove appreciable effect on trade between Member States of the European Union

1. Bevezetés

A csehországi szerzői jogi szabályozás nagyon hasonló a magyarországihoz. A közös jogkezelő szervezetek egyesületi formában működhetnek, és az adott felhasználási területre – azaz a művek, szomszédos jogi teljesítmények adott csoportjára vonatkozóan – az állam által törvényben biztosított jogi monopóliumuk alapján jogdíjakat szednek be. Jogdíjközleményüket nyilvánosságra kell hozniuk, és további elem, hogy a cseh törvényi

szabályozás előírja, hogy a közös jogkezelő szervezetek nem lehetnek profitorientáltak.

A hat csehországi közös jogkezelő szervezet egyike az Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. („OSA”),⁴ amely zenészerzők, dalszövegírók, szerzői jogok örökösei és kiadók gazdasági szerzői jogainak kezelését végzi a cseh szerzői törvény, illetve egyéb megállapodások alapján.

Érdekességként megjegyzendő, hogy korábban már volt folyamatban olyan, az OSA-t érintő bíró-

¹ Versenytanácsstag, Gazdasági Versenyhivatal.

² A Bíróság C-161/24 (EU:C:2025:985) számú ítélete: OSA, z.s. (korábban OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, zs) kontra Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (2025. december 18.; „Ítélet”). Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:62012CJ0351>.

³ Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), azaz az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés („EUMSZ”). Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT>.

⁴ Az OSA weboldala: <https://www.osa.cz/>.

sági eljárás,⁵ amely előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Unió Bírósága („EUB”) elé került. Ebben az ügyben⁶ az EUB kimondta, hogy az EUMSZ 56. és 102. cikkei úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes a közös jogkezelő szervezet jogi monopóliuma az esettel érintett nyilvánossághoz közvetítési (nyilvános előadási) jog közös gyakorlása körében; sem az, hogy a jogi monopólium megakadályozza a másik tagállamban letelepedett jogkezelő szervezet által nyújtott szolgáltatások igénybevételét.

2. A cseh versenyhatóság eljárása

A tényállás leegyszerűsítve akként foglalható össze, hogy az OSA szerzői díjat szedett be a szállodáktól azért, hogy a szobákban tévé- és rádiókészülékeken keresztül szerzői jogi művek legyenek elérhetőek; azonban a díjakat *nem a szobák tényleges kihasználtsága alapján*, hanem minden szobára felszámolta, még az üresekre is.

A cseh versenyhatóság⁷ 2019. december 18-ai határozatában⁸ megállapította, hogy az OSA erőfölénnyel rendelkezik az érintett piacon, és a 2008. május 19. és 2014. november 6. közötti időszakban a Cseh Köztársaságban működő szállodai szállás-helyszolgáltatókra a szerzői jogi védelem alatt álló művek televízió- és rádiókészülékek útján történő felhasználása után az érintett szállodai létesítmények kihasználtságának figyelmen kívül hagyásával kiszámított díjakat alkalmazott, minden objektív indokolás nélkül. E határozat szerint az OSA jogdíjak megfizetését követelte még az olyan kihasználatlan szobák után is, amelyekben nem került sor ilyen művek felhasználására.

Az ÚOHS úgy ítélte meg, hogy e gyakorlattal az OSA tisztességtelen üzleti feltételeket írt elő a szerzői jogi védelem alatt álló művek felhasználás-engedélyezésének nemzeti piacán, így ezen magatartás az EUMSZ 102. cikke és a cseh versenyjogi szabályozás megfelelő rendelkezései által tiltott erőfölénnyel való visszaélésnek minősül, és a jogsértés megállapítása mellett 1.067.6000 cseh korona (CZK; hozzávetőleg 429 000 euró) összegű bírság megfizetésére kötelezte, valamint eltiltotta e gyakorlat folytatásától.

Az OSA panaszt nyújtott be e határozattal szemben, amelyet a cseh versenyhatóság elnöke 2020. november 23-ai határozatával⁹ elutasított.

3. A Brnói Regionális Bíróság eljárása

Az OSA ez utóbbi határozattal szemben keresetet indított a Krajský soud v Brně (brnói regionális bíróság) előtt. Keresetében a határozatban foglaltakkal szemben azt állította, hogy:

- a díjszámítás módszere indokolt,
- és legfeljebb a „túlzott ár” kérdését kellene vizsgálni, nem pedig tisztességtelen feltételeket.

Erre figyelemmel a döntés hatályon kívül helyezését kérte.

A bírósági eljárás folyamán az ÚOHS fenntartotta, hogy az OSA-jogdíjak szobák kihasználtságát figyelembe nem vevő megállapítása *tisztességtelen üzleti feltétel*, és így *erőfölénnyel való visszaélés*, ezért jogosan szabta ki a bírságot, és kérte a kereseti kérelem elutasítását.

⁵ Az OSA mint felperes és egy gyógyfürdő-szolgáltatásokat nyújtó wellness szálloda mint alperes között szerzői jogdíj követelése tárgyában, polgári peres eljárás keretében.

⁶ A Bíróság C-351/12 (EU:C:2014:110) számú ítélete: *Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. (OSA) kontra Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.* (2014. február 27.; „OSA/gyógyfürdő-ítélet”). Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CA0351>.

⁷ Úřad pro ochranu hospodářské soutěže („ÚOHS”). Weboldala: <https://uohs.gov.cz>.

⁸ Az ÚOHS S0249/2018/DP-35137/2019/830/DKI számú határozata: *OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s.* (2019. december 18.). Elérhető: <https://uohs.gov.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti/detail-17168.html>.

⁹ Az ÚOHS 37341/2020/310/AŠi számú határozata: *OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s.* (2020. április 9.). Elérhető: <https://uohs.gov.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti/detail-17169.html>.

Első körben a Brnói Regionális Bíróság 2023. június 27-ei határozatában¹⁰ megsemmisítette a Cseh Versenyhivatal elnökének határozatát, ami ellen az ÚOHS jogorvoslattal élt. Ennek a cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 2023. november 15-ei határozatában¹¹ a Brnói Regionális Bíróság határozatát hatályon kívül helyezte, és a bíróságot új eljárásra utasította.

A megismételt eljárásban a Brnói Regionális Bíróság (figyelemmel a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság határozatában szereplőkre is) úgy ítélte meg, hogy a jogvita elbírálása az EUMSZ-t érintő kérdések értelmezésétől függ, ezért előzetes döntéshoztali eljárást keretében – leegyszerűsítve¹² – az alábbi kérdéseket intézte az EUB-hoz:

- 1.) *Visszaélés-e önmagában az, hogy a díjakat a kihasználtságtól függetlenül számítják?*
- 2.) Ha igen, akkor ezt:
 - tisztességtelen feltételként, vagy
 - túlzott árként kell-e értékelni?
- 3.) Milyen *konkrét tesztek/kritériumokat* kell alkalmazni (pl. a United Brands-ügy alapján)?

4.) Kell-e bizonyítani:

- tényleges versenyellenes hatást, vagy elég annak lehetősége?
- hogy a gyakorlat *jelentősen befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet*, vagy elég, ha ez feltételezhető?

4. Az EUB eljárása és döntése

Az EUB összefoglaló véleménye szerint a Brnói Regionális Bíróság előzetes döntéshoztali kérelme alapján a felek nem értettek egyet az EUB „erőfölénnyel való visszaélés” fogalmára vonatkozó ítélkezési gyakorlatának értelmezésében, és annak az alapügy tényállására való alkalmazását illetően. Az előterjesztő bíróság pedig úgy vélte, hogy az EUB még nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy az EUMSZ 102. cikke értelmében vett erőfölénnyel való visszaélésnek minősülhete, ha a szerzői jogdíjak kiszámítása során figyelmen kívül hagyják a szállodai létesítmények szobáinak kihasználtságát.

Az OSA szerint az ÚOHS-nak meg kellett volna vizsgálnia, hogy díjképzési gyakorlata visszaélés-szerű díjak alkalmazásának minősülte a United

¹⁰ A Krajský soud v Brně (Brnói Tartományi Bíróság) 29Af8_2021_330 számú ítélete: OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. kontra Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (2023. június 27.). Elérhető: <https://uohs.gov.cz/cs/hospodarska-soutez/soudni-prezkum-rozhodnuti.html>.

¹¹ A Nejvyšší správní soud (Cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság) 6 As 210/2023 – 52 számú ítélete: OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. kontra Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (2023. november 15.). Elérhető: <https://uohs.gov.cz/cs/hospodarska-soutez/soudni-prezkum-rozhodnuti.html>.

¹² A konkrét kérdések az alábbiak voltak: „1) Az EUMSZ 102. cikk (2) bekezdésének a) pontja alapján erőfölénnyel való visszaélésnek minősül a monopol helyzetben lévő OSA azon magatartása, hogy a szálláshelyüzemeltetőkkel szemben a szerzői jogi védelem alatt álló művek vendégek magáncélú elszállásolására szolgáló szobákban elhelyezett televízió és rádiókészülékek segítségével történő hozzáférhetővé tételének engedélyezéséért e szálláshelyek egyes szobáinak tényleges kihasználtságára tekintet nélkül számít fel díjat? 2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén az ilyen gyakorlatot a) a tisztességtelen üzleti feltételek alkalmazása vagy b) túlzott mértékű díjak alkalmazása alapján kelle értékelni? – Ha tisztességtelen üzleti feltételnek minősül akkor, milyen konkrét kritériumot kell alkalmazni ennek értékeléséhez? – Ha a túlzott mértékű díjak alkalmazásának minősül akkor, milyen konkrét kritériumot kell alkalmazni ennek értékeléséhez: az általános „United Brandstesztet” vagy annak konkrét módosított változatát? 3) Az EUMSZ. 102. cikk [második bekezdése] a) pontja megsértésének az első kérdésben említett magatartás tekintetében történő bizonyításához bizonyítani kelle a versenyre gyakorolt tényleges vagy potenciálisan negatív hatásokat (köztük a fogyasztók jólétére gyakorolt hatásokat és az erőfölényben lévő piaci szereplő magatartásának kizsákmányoló hatásait)? 4) Az EUMSZ 102. cikk [második bekezdése] a) pontja megsértésének az első kérdésben említett magatartás tekintetében történő bizonyításához bizonyítani kelle a magatartásnak az Európai Unió tagállamai közötti kereskedelemre gyakorolt jelentős hatását, vagy elégséges annak észszerű feltételezése, hogy ilyen hatás fennállhat anélkül, hogy annak tényleges mértékét vizsgálni kellene?” Ítélet, 21. pont.

Brands-ítéletben¹³ rögzített, és a közös jogkezelő szervezetek sajátos összefüggesében az Autortiesību un komunicēšanās konsultāciju aģentūra – Latvijas Autoru apvienība-ítéletben¹⁴, valamint a SABAM-ítéletben¹⁵ alkalmazott kritériumokra tekintettel.

Az OSA arra hivatkozott, hogy a SABAM-ítélet olyan művek után járó szerzői jogdíjak megfizetésére vonatkozott, amelyeket ugyan hozzáférhetővé tettek, de azokat nem használták fel zenei fesztivál keretében. Az OSA szerint amíg a jogdíjfizetési kötelezettség ilyen körülmények között észszerűtlen, a művek szállodai szobákban történő hozzáférhetővé tételért éves díj fizetését követelni észszerű, függetlenül a szálloda kihasználtságától, kivéve azon szobák tekintetében, amelyek a szóban forgó év során végig kihasználatlanok maradtak.

4.1. Az első és második kérdés (a díjszámítás jogszerűsége)

Az EUB ítélete az alábbiak szerint összegezhető:

- a szállodai szobákban elhelyezett tévé és rádió akkor is „nyilvánossághoz közvetítésnek” minősül, ha a vendégek ténylegesen nem használják,¹⁶
- ezért a jogkezelő szervezet jogosult díjat kérni,¹⁷ ám ha felmerül e díjszabás méltánytalan mértékű megállapítása, akkor a túlzott mér-

tékű díjakra vonatkozó kritériumok alapján kell értékelni azt.¹⁸

Erre figyelemmel

- a díjnak arányban kell állnia a szolgáltatás gazdasági értékével,¹⁹ ami kapcsán az ügy összes körülményét figyelembe kell venni.²⁰
- Ebben fontos tényező²¹
- hány ember fér hozzá a művekhez,²²
- milyen mértékű a tényleges felhasználás.

Következtetés:

- a szállodák kihasználtsága releváns tényező, mert befolyásolja a művek tényleges használatát és gazdasági értékét;
- ezért a kihasználtság teljes figyelmen kívül hagyása erőfölénnyel való visszaélést eredményezhet. Ennek vizsgálata keretében a bíróságnak (versenyhatóságoknak) az a feladata, hogy az ügy összes körülményének figyelembevételével – ideértve a szállodák kihasználtságára vonatkozó adatok rendelkezésre állását és megbízhatóságát, valamint a meglévő technológiai eszközöket²³ – annak vizsgálata, hogy az erőfölényes közös jogkezelő számára a jogdíjak megállapításakor lehetséges volt-e – anélkül, hogy ez aránytalanul megnövelte volna a szervezetnek a szerzői joggal védett művek felhasználóival kötött szerződések kezelésével és a szerzői joggal

¹³ A Bíróság C-27/76 (EU:C:1978:22) számú ítélete: *United Brands Company és United Brands Continentaal BV kontra Európai Közösségek Bizottsága* (1978. február 14.; „United Brands-ítélet”). Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=eccli:3AECLI%3AEU%3AC%3A1978%3A22>.

¹⁴ A Bíróság C-177/16 (EU:C:2017:689) számú ítélete: *Autortiesību un komunicēšanās konsultāciju aģentūra / Latvijas Autoru apvienība kontra Konkurences padome* (2017. szeptember 14.). Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=eccli:ECLI%3AEU%3AC%3A2017%3A689>.

¹⁵ A Bíróság C372/19 (EU:C:2020:959) számú ítélete: *SABAM – Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA kontra Weareone.World BVBA és Wecandance NV* (2020. november 25.; „SABAM-ítélet”). Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=eccli:ECLI%3AEU%3AC%3A2020%3A959>.

¹⁶ Lásd az Ítélet 24. pontját.

¹⁷ Lásd az Ítélet 27. pontját.

¹⁸ Lásd az Ítélet 28. pontját.

¹⁹ Lásd az Ítélet 29. pontját.

²⁰ Lásd a SABAM-ítélet 28–29. pontját.

²¹ Lásd az Ítélet 31. pontját.

²² Lásd az Ítélet 32. pontját.

²³ Lásd a SABAM-ítélet 55. pontját.

védett művek felhasználásának felügyeletével kapcsolatos költségeit – figyelembe venni a szálláshelyek várható kihasználtságát.²⁴

Mit jelent ez jogilag?

- Az EUMSZ 102. cikke alapján az ilyen díjszabást *nem „tiszteességtelen feltételként”*, hanem *túlzott (tiszteességtelen) árként* kell vizsgálni.
- Ha a díj:
 - nincs észszerű kapcsolatban a szolgáltatás értékével (arányban kell állnia az elérhető haszonszerzési lehetőséggel²⁵),
 - és figyelmen kívül hagy fontos tényezőket (pl. kihasználtság), akkor *visszaélészerű lehet*.

Fontos megállapítás:

- nem kötelező pontos mérés, de a díjnak legalább *becsléssel*²⁶ *tükröznie kell a tényleges használatot*.
- Ha reálisan megoldható lett volna a kihasználtság figyelembe vétele, és ez jelentősen csökkentené a díjat, akkor a jelenlegi rendszer *tiszteességtelennek minősülhet*.
- További szempont lehet más országok díjival való összehasonlítás, ami szintén jelezheti az erőfölénnyel való visszaélést.²⁷
- Végezetül az állandó ítélkezési gyakorlat alapján az is megjegyzendő, hogy az árak és a költségek közötti összehasonlítás alkalmazása nem kötelező e vizsgálat keretében, mivel léteznek más módszerek is, amelyek lehetővé teszik egy ár esetlegesen túlzott természetének megállapítását.²⁸

4.2. A harmadik kérdés (kell-e bizonyítani azt, hogy a magatartás tényleges hatást gyakorol a versenyre, különösen a fogyasztói jólétre?)

E kérdést az EUB állandó ítélkezési gyakorlatára való hivatkozással gyorsan és röviden leke-rekítette, amikor összefoglalóan megállapította:

- elég, ha a magatartás *alkalmas a verseny torzítására*
- *nem kell bizonyítani tényleges fogyasztói kárt*.

Vagyis:

- már a verseny struktúrájának veszélyeztetése is elegendő.²⁹

4.3. A negyedik kérdés (hatás a tagállamok közötti kereskedelemre)

Az EUB ezt a kérdést is röviden lezárta, szintén kiforrott, állandó ítélkezési gyakorlatára történő hivatkozással, ugyanis az alapján megismételte, hogy:

- a versenyhatóságnak nem kell konkrétan, ténylegesen bizonyítania, hogy a visszaélés-
szerű magatartás jelentősen érinti a tagállamok közötti kereskedelmet,³⁰
- elég, ha a magatartás *alkalmas arra, hogy érzékelhetően befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet*,
- ha a jogkezelő szervezet *külföldi jogosultak jogait is kezeli*³¹, ez a feltétel általában teljesül.

5. Összefoglalás, és az ítélet önmagán túlmutató jellege

A döntés konkrét lényegét tekintve a szállodai kihasználtság figyelmen kívül hagyása a szerzői jogdíj meghatározásakor önmagában *automatikusan nem jogellenes*, de abban az esetben, ha

²⁴ Lásd az Ítélet 35. pontját.

²⁵ Lásd az Ítélet 24. pontját.

²⁶ Lásd az Ítélet 34. pontját.

²⁷ Lásd az Ítélet 38. pontját.

²⁸ Lásd az Ítélet 39. pontját (például SABAM-ítélet, 31. pont).

²⁹ Lásd az Ítélet 43. pontját.

³⁰ Lásd az Ítélet 45. pontját.

³¹ Lásd az Ítélet 48. pontját.

a tényleges kihasználtság meghatározására van olyan technikai lehetőség, ami nem jár aránytalan teherrel, és ezt nem veszi figyelembe az erőfölényben lévő közös jogkezelő, akkor az alapot adhat a jogdíj túlzó árazásának meghatározására.³² Egy ilyen vizsgálat során a hangsúly azon lehet, hogy a díj tükrözi-e a valós gazdasági értéket, és arányos-e a tényleges felhasználással, illetve más országok paritáson számolt díjmeghatározásával – és ha nem, akkor az uniós versenyjog szerint ez *erőfölénnyel való visszaélésnek minősülhet*.

5.1. Mi a helyzet a magyar piacon?

A konkrét piacot tekintve a magyar közös jogkezelő szervezetek³³ által kialakított szabályozás szerint a szálláshelyek minőségi besorolására³⁴ és a KSH adataira építve ma is figyelembe veszik (vehetik) a szálláshelyek kihasználtságát, de talán ennél sokkal pontosabb (plusz jelentős költségeket nem generáló) adatokat adhatna az, ha a kihasználtsági adatokat a Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központ (NTAK) által működtetett Vendég Információs Zárt Adatbázis (VIZA) adatbázisára építenék a jogkezelők.

5.2. Az ítélet önmagán túlmutató jellege

Érdekes kérdés, hogy az OSA-ítélet mennyire mutathat túl a szálláshely-szolgáltatók piacán, és mennyire lehet hivatkozási alap más olyan szerzői jogdíjat fizető szektorokban, vagy akár más piacokon, ahol – akár nyíltan megnevezve, akár burkoltan – átalánydíj számításra kerül sor?³⁵ Nagyon fontos szempont ezen kérdés megítélésénél az Ítélet 35. pontja, az EUB ugyanis – szinte

megismételve a SABAM-ítélet 55. pontjában foglaltakat – azon az állásponton volt, hogyha a rendelkezésre álló technológiai eszközök lehetővé teszik (anélkül, hogy annak használata aránytalanul megnövelné a szerzői díj megállapításának költségeit), figyelembe kell venni a szálláshelyek várható kihasználtságát. Azaz ennek (a felhasználás mérésének) kérdése éppen a gazdasági arányossági követelmény miatt megkerülhetetlen szempont, és nagyon valószínű – mivel általános polgárjogi elven áll (szolgáltatás és díj arányossági követelménye) –, hogy analógiát alkalmazva minden piacon sikeres hivatkozási alappá válhat.

Ezt figyelembe véve általánosságban elmondható: azzal, hogy minden mérhetővé vált (válík),³⁶ elvárható, hogy az eddig átalánydíjszabásos díjmeghatározási módok a használati mértékhez legyenek igazítva, de nem szabad átesni a ló túl oldalára sem, nem szabad a mérhetőség oltárán feláldozni azokat a tényezőket, amelyek nem közvetlenül mérhetőek – csak a példa kedvéért ilyen a kreativitás, a megszerzett tudás, aminek következtében az elvégzendő feladat teljesítési ideje jelentősen csökken. Azaz, ahogy az EUB is megállapította,³⁷ alkalmazhatóak az átalánydíjak, azonban figyelembe kell vennie legalább a tényleges felhasználás mennyiségére vonatkozó becslést.

A hazai jogtudományra kitekintve érdekes felfigyelni arra, hogy egy tanulmány³⁸ a szerzői jogok közös jogkezelésének versenyjogi aspektusait vizsgálva már 2008-ban foglalkozott a technikai fejlődés által támasztott kihívásokkal, de akkoriban inkább a digitális technológiák általi új sokszorozási lehetőségekből adódó kérdések,

³² Lásd az Ítélet 40. pontját.

³³ Értsd itt elsősorban az Artisjust.

³⁴ „Csillagkategória”.

³⁵ Csak a példa kedvéért, nagyon sok városban a havi átalánydíjas tömegközlekedési bérlet helyett a tényleges utazási időhöz és/vagy úthoz igazított, időalapú közlekedési díjat számítanak fel.

³⁶ Például a technológiai fejlődéssel a mérések egyre pontosabbak és teljes körűbbek lesznek, áthatják életünk teljes spektrumát, az egészségügyi adatoktól kezdve (például okosórák) a vásárlási szokásokon át a helyadatokig (mobil).

³⁷ Lásd az Ítélet 34. pontját.

³⁸ Sz.n. (2008) A szerzői jogok közös kezelésének versenyjogi vonatkozásai, különös tekintettel a technikai fejlődés által támasztott kihívásokra. In: Boronkay Miklós et. al (2008) *A szerzői jogok közös kezelésének versenyjogi vonatkozásai. Különös tekintettel a technikai fejlődés által támasztott kihívásokra*. Első változat. Gazdasági Versenyhivatal: Budapest; 183–189. Elérhető: https://gvh.hu/data/cms1000526/GVH_kozos_jogkezelok_VKK4-2006.pdf.

és ez alapján a megfelelő egyensúly megtalálásának kérdése merült fel a tulajdonjogi szellemi tulajdon-védelem és a közérdek között. A tanulmány – hivatkozva más nemzetközi jogászok megállapításaira³⁹ – arra jutott, hogy a technológiai fejlődés állandóan felborítja az egyensúlyt az ösztönző erő és a hozzáférés, illetve a szerzői jogok kezelésének költségei és az önszegélyezés között. Ezen túllépve manapság azonban már inkább az a kérdés, hogy a felhasználás terjedelmét hogyan és milyen szintig kell ellenőrizni, hiszen ennek lehetőségei a digitális technológia alapján lehe-

tővé váltak, felvetve annak kérdését is, hogy mi a felhasználás terjedelmének határa, például a szabadságjogokat tekintve hol húzható meg. A felhasználás – és azon keresztül a díjszabási meghatározások – pedig önmagukban további piaci sajátosságot törhetnek meg, ugyanis a monopóliumokon túllépve a mérések pontosságának alapján felmerül a közös jogkezelő szervezetek versenye, ahogy erre egyébként az Amerikai Egyesült Államokban van is példa, ugyanis a felhasználók, de a szerzők is érdekeltek abban, hogy minél pontosabb díjmeghatározásra kerüljön sor.

³⁹ Lásd Wendy J. Gordon, Richard Watt (2003) *The economics of copyright: developments in research and analysis*, p. xix. Cheltenham, UK: Edward Elgar. Az önszegélyezés tekintetében lásd még Kenneth W Dam (2001/2004) Self-help in the Digital Jungle. In: Rochelle Cooper Dreyfuss, Diane Leenheer Zimmerman, Harry First (Eds.) *Expanding the Boundaries of Intellectual Property: Innovation Policy for the Knowledge Society*; pp. 103–122. Oxford: Oxford University Press; valamint Farchy Joelle és Rochelandet Fabrice (2003) Self-help systems: Good substitutes for copyright or new barriers to competition? In Gordon, Watt (eds).

Rencz Anna¹

Red Bull-ügy (T-306/23)

Red Bull case (T-306/23)

Abstract: *The General Court confirmed that the Commission can order a dawn raid based on relatively limited evidence, reflecting its broad discretion. The Commission is not required to have complete prior knowledge of the unlawful behaviour, as the purpose of the inspection is to uncover them. The judgement reaffirmed that the Commission is not obliged to define the relevant market or prove market dominance at this stage and rejected Red Bull's "fishing expedition" argument. The Court clarified that in this type of annulment actions, it only examines the legality of the decision ordering inspections and does not assess the way the dawn raids were carried out.*

Tárgyszavak: megsemmisítés iránti kereset, arányosság elve, elegendő bizonyíték, rajtaütés, erőfölénnyel való visszaélés

Keywords: annulment action, principle of proportionality, sufficient evidence, unannounced inspection, abuse of dominant position

Az Európai Unió Törvényszéke (General Court, „Törvényszék”) 2025. október 15-ei, a Red Bull GmbH és társai vállalkozásokat („Red Bull”) érintő döntésében² kimondta és egyben megerősítette az Európai Bizottság („Bizottság”) azon gyakorlatának jogszerűségét, amelyben előzetes bejelentés nélküli helyszíni vizsgálatot rendelhet el versenyjogi jogsértés gyanúja esetén. A Red Bull – a Bizottság helyszíni vizsgálatot elrendelő végzésének megsemmisítésére irányuló – kereseti kérelmének minden pontját elutasította. Az ügy

központi kérdése az volt, hogy a Bizottság rendelkezett-e kellően megalapozott bizonyítékokkal a vizsgálat elrendeléséhez, valamint az intézkedés megfelelt-e az arányosság követelményének, és nem okozott aránytalan terhet a vállalkozás számára, lehetett-e volna kevesebb beavatkozással is információt szerezni.³ A Törvényszék hangsúlyozta, hogy a helyszíni vizsgálatot elrendelő határozat megsemmisítésére irányuló eljárás során egy vállalat nem hivatkozhat a felülvizsgálat jogszerűtlenségére.⁴

¹ Vizsgáló, Kartell Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

² A Törvényszék T-306/23. (ECLI:EU:T:2025:959.) számú ügyben hozott ítélete: *Red Bull GmbH, Red Bull France SASU, Red Bull Nederland BV kontra Európai Bizottság* (2025. október 15., „Red Bull-ítélet”).

³ Anne Caroline Wegner, Lara Jaeger, Alexandra Gebauer (2025) *Durchsuchungen bei Red Bull: EuG klärt Voraussetzungen für Durchsuchungsanordnungen und bestätigt den weiten Ermessensspielraum der Kommission bei der Durchführung von Durchsuchungen. Luther Lawfirm*, 2025. november 4. Elérhető: <https://www.luther-lawfirm.com/newsroom/blog/detail/durchsuchungen-bei-red-bull-eug-klart-voraussetzungen-fuer-durchsuchungsanordnungen-und-bestaetigt-den-weiten-ermessensspielraum-der-kommission-bei-der-durchfuehrung-von-durchsuchungen>.

⁴ Red Bull-ítélet, 148–150. pontok.

1. Az ügy háttere

1.1. A vizsgálat megindítása

Az eljárás alapját a Monster Energy által 2022-ben benyújtott panasz képezte, amely szerint a Red Bull visszaélt erőfölényével az energiai-piacon és versenyjogsértő magatartást tanúsított számos üzleti gyakorlatával. A Bizottság előzetes vizsgálata során számos információt gyűjtött össze a Red Bull esetleges versenyjogsértő magatartásával kapcsolatban. Ezek alapján a Red Bull az energiai-alkalmazások ügynevezett *off-trade* értékesítési csatornáin – amely nem a helyben történő fogyasztást jelenti, hanem a kis- és nagykereskedőknek – történő szállítás során olyan gyakorlatokat alkalmazott, amelynek célja a versenytárs-vállalkozások energiai-alkalmazásainak értékesítésének korlátozása volt, különösen a 250 ml-nél nagyobb kiszerelésű termékek esetében az Európai Unió („EU”) és az Európai Gazdasági Térség („EGT”) területén.⁵

A Bizottság feltételezése szerint három lehetséges jogsértő magatartást azonosított. *Egyrészt* kizorító üzletpolitikát folytatott (különösen Belgium, Észtország, Franciaország, Litvánia és Hollandia területén), pénzügyi ösztönzőket nyújtott a kereskedőknek azzal a feltétellel, hogy távolítsák el a 250 ml-nél nagyobb kiszerelésű termékeket a kínálatukból. Ilyen pénzügyi ösztönzők lehettek a külön kifizetések, kedvezmények és bónuszok, illetve esetleges szankcióként kilátásba helyezték az ellátás megtagadását is, súlyosan visszaélve ezzel „kategóriamenedzseri” pozíciójával.⁶ *Másrészről* a Red Bull 2020 óta lejárató kampányt folytatott (különösen Németországban és Hollandiában) a 250 ml-nél nagyobb kiszerelésű ver-

senytárs-vállalkozások által forgalmazott energiai-alkalmazásokkal szemben. *Harmadrészt* a rendelkezésre álló információk alapján valószínűsíthető, hogy a Red Bull és versenytársai olyan megállapodást kötöttek, hogy korlátozzák a 250 ml-nél nagyobb kiszerelésű energiai-alkalmazások értékesítését az EU-ban és az EGT területén.⁷

1.2. A Bizottság helyszíni vizsgálata

A Bizottság 2023. március 8-án fogadta el a határozatát,⁸ amelyben elrendelte a Red Bull és az általa irányított vállalkozások helyszíni vizsgálatát az 1/2003/EK-rendelet⁹ 20. cikkének (4) bekezdése alapján. Ez a határozat volt a jogalapja annak, hogy 2023 március 20-án a Bizottság előzetes bejelentés nélküli helyszíni vizsgálatot hajtott végre a Red Bull három különböző telephelyén, Ausztriában, Franciaországban és Hollandiában.

A több napon át tartó helyszíni vizsgálat során átvizsgálták a Red Bull vállalat helyiségeit, és foglaltak le iratokat, laptopokat és egyéb informatikai eszközöket, és az azon lévő adatállományt. Döntését a Bizottság azzal indokolta, hogy elegendő súlyú gyanú („*sufficient evidence*”) merült fel a versenyjogi szabályok megsértésére, amely alapot adott a vizsgálat lefolytatására. Tehát a határozat célja nem a jogsértés megállapítása volt, hanem a helyszíni vizsgálat elrendelése, amely alapján a Bizottság bizonyítékokat gyűjthetett a gyanú alátámasztására vagy elvetésére.

A helyszíni ellenőrzés lezárásakor a Bizottság jelezte, hogy az elektronikus adatok feldolgozása céljából a vizsgálat várhatóan 2023 szeptemberéig folytatódik a Bizottság helyiségeiben.¹⁰

⁵ European Commission (2025) Commission opens investigation into possible anticompetitive conduct by energy drink manufacturer Red Bull. Sajtóközlemény, 2025. november 13., Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_2671.

⁶ Világgazdaság (2025) Letörrik a Red Bull szárnyait, túlpörgették az energiai-alkalmazást – nem akárhol indult vizsgálat. Világgazdaság, 2025. november 13. Elérhető: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2025/11/energiail-red-bull-versenyjogi-vizsgalat-visszaeles>.

⁷ Red Bull-ítélet, 1–4. pontok.

⁸ Commission Decision C(2023) 1689 final of 8 March 2023 ordering an inspection pursuant to Article 20(4) of Regulation 1/2003 („inspection decision”).

⁹ A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról („1/2003/EK-rendelet”).

¹⁰ Red Bull-ítélet, 12. pont.

2. A Red Bull válasza a helyszíni vizsgálatra

A Red Bull az uniós jogban biztosított jogorvoslatával élve 2023 májusában megtámadta a Bizottság helyszíni vizsgálatot engedélyező határozatát a Törvényszék előtt, és kérte annak *semmissé nyilvánítását*. Továbbá kérte minden olyan intézkedés semmissé nyilvánítását, amelyet a Bizottság az ellenőrzés keretében rendelt el.

Az *ideiglenes intézkedés* iránti kérelmében azt is kérte, hogy a függesszék fel a Bizottság helyiségeiben folyamatban lévő „*inspection*” eljárást, vagyis a lefoglalt dokumentumok átvizsgálását, és szolgáltatassák vissza azokat. Harmadsorban pedig kérte az *eljárás költségeinek Bizottságra hárítását*.¹¹ Fontos kiemelni, hogy a helyszíni vizsgálatlal érintett vállalkozásoknak az EUMSZ¹² 263. cikke alapján lehetősége van a helyszíni vizsgálatot engedélyező bizottsági határozat megtámadására, megsemmisítés iránti kereset formájában.

A Red Bull keresetében kifejtette, hogy az ideiglenes intézkedés azért szükséges, mert fennáll a veszélye annak, hogy a munkavállalók személyes adatait tartalmazó dokumentumok nyilvánosságra kerülnek, továbbá az elhúzódó – a Bizottság épületében is folytatott – helyszíni vizsgálat miatt aránytalan beavatkozás történik a vállalkozás ún. magánszférájába.¹³

2.1. A kereseti kérelem tartalma, avagy mik voltak a Red Bull érvei¹⁴

A felperes Red Bull indítványozta, hogy a Bizottság terjessze elő mindazon dokumentumokat, amelyek alkalmasak annak megállapítására, hogy rendelkezett-e kellően súlyos és megalapozott bizonyítékokkal a feltételezett versenyjogsértés gyanújának alátámasztásához.

A Törvényszék ezen indítványnak részben helyt adott, és felhívta a Bizottságot, hogy nyújtson be tételes kimutatást azokról a bizonyítékokról, amelyek egyenként alátámasztják a három megjelölt versenyjogsértő magatartást.

A Bizottság e felhívásnak eleget téve benyújtotta a kért dokumentumokat, amelyeket a titoktartási kötelezettséget vállaló („*confidentiality ring*”) felperesi jogi képviselők részére is kézbesítették.¹⁵

2.1.1. Az ideiglenes intézkedés

A Red Bull 2023 júliusában ideiglenes intézkedési iránti kérelmet nyújtott be, amelyben kérte a határozat végrehajtásának felfüggesztését, és a költségek Bizottságra hárítását. Az EUMSZ vonatkozó cikkei alapján kivételes esetben függeszthető fel a megtámadott jogi aktus végrehajtása. Ebben az esetben a kérelemnek tartalmaznia kell a jogvita tárgyát, a sürgősséget megalapozó körülményeket, valamint az ideiglenes intézkedést megalapozó jogi és ténybeli érveket. Az elrendeléséhez két feltételnek kell együttesen fennállnia. Az egyik, hogy valószínűsíthető a kereset megalapozottsága, a másik a sürgősség fennállta, vagyis a súlyos és helyrehozhatatlan kár veszélye. A bíróság szerint először a sürgősséget kell vizsgálni. A Red Bull szerint a Bizottság hozzáfér a helyszíni vizsgálat során a munkavállalók érzékeny személyes adataihoz, amely sérti a magánélethez való jogukat, továbbá a vizsgálat túl hosszú ideig tartana, ami szintén jogsértő lenne.

2.1.2. Második kereseti kérelem

Második kereseti kérelmében a Red Bull kérte, hogy a Bizottság által a vizsgálat során elrendelt valamennyi intézkedést semmisítsék meg, különösen nyilvánítsák az ellenőrzés folytatását jog-

¹¹ Red Bull-ítélet 13. pont.

¹² Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés („EUMSZ”).

¹³ Jérémie Jourdan (2025) Bulls vs Monsters: The General Court rejects Red Bull’s appeal against the Commission’s dawn raid decision. *The Thicket*, 2025. október 15. Elérhető: <https://thethicket.blog/2025/10/15/bulls-vs-monsters-the-general-court-rejects-red-bulls-appeal-against-the-commissions-dawn-raid-decision/>.

¹⁴ Klage, eingereicht am 30. Mai 2023 – Red Bull u. a./Kommission – Rechtssache T-306/23 („Klage T-306/23”). Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62023TN0306:DE:PDF>.

¹⁵ Red Bull-ítélet, 16–23. pontok.

szerütlenné, és kötelezzék a Bizottságot minden olyan dokumentum másolatának visszaadására, amelyet a vizsgálat során készítettek és magukkal vittek.¹⁶

2.1.3. Első kereseti kérelem

A felperes Red Bull az első kereseti kérelmében a megtámadott határozat semmissé nyilvánítását kérte, amely kérelmét öt elkülönülő kereseti indokra¹⁷ alapította, kifejtve azok alátámasztására szolgáló lényeges jogi és ténybeli érveket:

1. A határozat nyilvánvaló megalapozatlansága: „Még ha azt feltételeznénk is, hogy a Bizottság tényállításai helytállóak lennének (*quod non*), ezek az Európai Bíróság megszilárdult joggyakorlatán, a Bizottság saját iránymutatásain, valamint azokon a nyilvánosan hozzáférhető információkon alapulva, amelyek a felülvizsgálati határozat kibocsátása előtt a Bizottság rendelkezésére álltak, nem képeznének jogsértést az EU-Szerződés 101. vagy 102. cikke tekintetében.”¹⁸
2. A helyszíni vizsgálatot engedélyező határozat meghozatalához szükséges elegendő bizonyíték hiánya, vagyis a Bizottságnak ebben az időpontban nem állt rendelkezésre elegendő bizonyíték a versenyjogsértő tevékenység megállapításához.
3. A határozat hiányos indoklása és meghatározatlansága, mivel a Bizottság az „*inspection decision*”-ban meghatározott tárgyat túl tág módon határozta meg, és ez esetlegesen hátráltatja a felpereseket abban, hogy felismerjék együttműködési kötelezettségüket.
4. Az arányosság elvének megsértése, különösen tekintettel a helyszíni vizsgálat – ideértve annak a Bizottság épületeiben történő

folytatását is – aránytalanul hosszú időtartamára.

5. A lényeges eljárási szabályok és a védelemhez fűződő jogok megsértése, vagyis a Bizottság mulasztása miatt a felperesek nem tudták teljes mértékben érvényesíteni jogait a vizsgálat során.

2.2. A kereseti kérelmek bemutatásának sorrendje

A kereseti indokok bemutatásának sorrendje a Red Bull-ítéletben bemutatott sorrendet követi.¹⁹ A Törvényszék ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a bíróság a jogalapokat nem a felperes által előadott sorrendben vizsgálja, hanem eljárásgazdaságossági és logikai szempontokat követve, először azokat a jogalapokat elemezve, amelyek az ügy érdemi eldöntésére kihatással lehetnek.

A Red Bull első kereseti kérelmében a harmadik indok, az *indokolás meghatározatlansága* tekintetében azzal érvel, hogy a Bizottság helyszíni vizsgálatot elrendelő határozata nem volt világos és pontos, és ezért nem volt egyértelmű számára, hogy mivel is gyanúsítják. Véleménye szerint a Bizottság nem fejtette ki pontosan, hogy mi a „lejárato kampány” fogalma, és mi a célja. Nem egyértelmű számára, hogy pontosan mely földrajzi piac érintett, hiszen az öt megemlített tagállam közül háromban nem is rendelkezik leányvállalattal. A felperes hiányolta a Bizottság azon bizonyítékait, amelyek a Red Bull erőfölényes helyzetére, vagy egy hardcore-kartell gyanújára utalnának.²⁰

A felperes másodsorban arra hivatkozott, hogy a bizottsági határozatban használt „különösen” és „lehetséges” szavak a vizsgált jogsértő magatartást túlzottan nyitva hagyták, így ez tágan értelmezhető, amely felvetheti a „*fishing expedition*”²¹ gya-

¹⁶ Red Bull-ítélet, 25. pont.

¹⁷ Klage T-306/23, 1–5. pontok.

¹⁸ Klage T-306/23, 1. pont.

¹⁹ Red Bull-ítélet, 32. pont.

²⁰ Red Bull-ítélet, 35, 51–54. pontok.

²¹ Az adott ügy tárgyához nem tartozó iratok utáni kutatás, remélve, hogy találnak valami terhelő bizonyítékot.

núját.²² Továbbá a Red Bull hangsúlyozta, hogy a Bizottságot szigorúbb indokolási kötelezettség terhelte volna, hiszen már a helyszíni vizsgálatot elrendelő határozat meghozatala előtt rendelkezett számos információval az ügyről, mint az informális panasz, korábbi vizsgálatok és nyilvános információk.²³

A második indok tekintetében a felperes Red Bull szerint a Bizottság *nem rendelkezett elegendő súlyú bizonyítékkal* a vitatott helyszíni vizsgálatot engedélyező határozat meghozatalához, mert túl homályosan és hiányosan írta le a feltételezett jogsértést. Azt sérelmezték, hogy egyetlen bizonyítékforrásra támaszkodott a Bizottság, a panaszos Monster Energy beadványára, amely véleménye szerint túl egyoldalú.²⁴

A helyszíni vizsgálatot elrendelő határozat első indoka, annak *nyilvánvaló megalapozatlansága* tekintetében a felperes Red Bull azzal érvelt, hogy a vitatott határozatban szereplő magatartások még akkor sem sértenék az EUMSZ 101. vagy 102. cikkeket, ha azok igaznak bizonyulnának. „Az Energy Drinks Europe („EDE”) szervezetén belüli versenyellenes megállapodás gyanúját illetően a felperesek úgy vélik, hogy az EDE magatartási kódexének 5. számú évek óta nyilvánosan ismert önkéntes kötelezettségvállalása – amelyet a Bizottság a megtámadott határozatban az EUMSZ 101. cikkének megsértéseként minősített – arra irányul, hogy az energiai italok fogyasztását az egészséges táplálkozás követelményeivel összeegyeztesse.”²⁵ Véleménye szerint sem a lejárató kampány (a kisebb kiszerelek hangsúlyozása) nem versenyellenes, sem a kizorító gyakorlatok (a Red Bull nem erőfölényes, és a kiskereskedelem erős alkupozícióban van) mint jogsértő magatartások nem állnak meg a Bizottság érvei alapján.²⁶

A negyedik jogalap, az *arányosság megsértésének elve* kapcsán a Red Bull kifejtette, hogy a

Bizottság aránytalanul járt el a helyszíni vizsgálat elrendelésével, mivel ezt a vizsgált vállalkozás számára kevésbé megterhelő eszközzel – mint adatkérő kiküldésével – is meg lehetett volna oldani. Másrészt kifogásolta a vizsgálat brüsszeli folytatásának időtartamát.²⁷

Az ötödik jogalap keretében a felperes a *lényeges eljárási szabályok megsértésére és a védelemhez való jog sérelmére* hivatkozott. Kifogásolta a Bizottság kollégáinak a helyszíni vizsgálat során tanúsított önkényes és agresszív magatartását, a jogi képviselőhöz (külsős ügyvéd) való hozzáférés biztosítását és egyes alapjogaik sérelmét, másrészt a jogorvoslati garanciák hiányát; továbbá a sajtóközlemény miatti jóhírnév sérelmét, valamint a mobiltelefonok vizsgálatának jogszerűségét.

3. A Törvényszék válasza

3.1. Az ideiglenes intézkedés

A következőkben a Törvényszék érvelését ismertetem.

Eszerint először a sürgősséget kell vizsgálni. A Red Bull szerint a Bizottság a helyszíni vizsgálat során hozzáfér a munkavállalók érzékeny személyes adataihoz, amely sérti magánélethez való jogukat, továbbá a vizsgálat túl hosszú ideig tartana, ami szintén jogsértő lenne. A bíróság szerint az ideiglenes intézkedés célja nem a múltbeli sérelmek orvoslása, hanem a jövőbeli károk megelőzése, és jelen esetben ezen károk nem kellően valószínűsíthetők.

A bíróság hangsúlyozta, hogy a Bizottság ezeket az érzékeny személyes adatokat jogszerűen, a megfelelő garanciák (titoktartás, korlátozott hozzáférés, az eljárás alá vont képviselőinek jelenléte stb.) mentén kezeli. A vizsgálat várható időtartama hat hét, amely nem tekinthető aránytalan hosszúnak. Továbbá a kérelmezők nem bizonyí-

²² Red Bull-ítélet, 57. pont.

²³ Red Bull-ítélet, 36. pont.

²⁴ Rashid Baxter (2025) Red Bull attacks EU dawn raid decision. *Global Competition Review*, 2025. május 16. Elérhető: <https://globalcompetitionreview.com/article/red-bull-attacks-eu-dawn-raid-decision>.

²⁵ Red Bull-ítélet, 85. pont.

²⁶ Red Bull-ítélet, 86–88. pontok.

²⁷ Red Bull-ítélet, 113–116. pontok.

tották konkrétan a súlyos és helyrehozhatatlan kár fennállását.

Fentiek tekintetében a Törvényszék tárgyalás tartása nélkül²⁸ utasította el az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet, mivel nem látta bizonyítottnak a sürgősséget és a helyrehozhatatlan kár veszélyét. Kiemelte, hogy a Bizottság megfelelő garanciák mellett kezeli a megszerzett adatokat.²⁹

3.2. A második kereseti kérelem

Fontos kiemelni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 263. cikke alapján benyújtott keresetlevélben pontosan meg kell jelölni azon jogi aktusokat, amelyeket a kérelmező meg kíván semmisíteni, a Törvényszék nem dönthet a kereseti kérelmen túl (*ultra petita*). Ebből következően egyértelmű, hogy nem a Törvényszék feladata annak meghatározása, hogy a felperes pontosan mely jogi aktusok megsemmisítését kéri, vagyis a kereset ezen része elfogadhatatlan.

A kérelem további része, amely a vizsgálat folytatásának jogellenessé nyilvánítására és a dokumentumok visszaadására irányul, az EUMSZ 263. cikke szerint nem értelmezhető, mivel jogszerűségi ellenőrzés keretében nem jogosultak megállapító határozatot hozni.

Ezen tények fényében a kérelem részben elfogadhatatlan, részben a bíróság hatáskörének hiánya miatt elutasítandó.³⁰

3.3. Az első kereseti kérelem

3.3.1. A harmadik indok – a határozat hiányos és homályos indoklása

A megtámadott határozat semmissé nyilvánítási kérelemében megfogalmazott harmadik indokkal kapcsolatban, amely a határozat hiányos és homályos indoklására, homályosságára utal, a bíróság a következőket mondta. A határozat kellően részletes volt, és tartalmazta az érintett ágazatot (energiaindó forgalmazása), a pontos földrajzi piacot (EU/EGT – konkrét országok megjelölésével), a feltételezett jogsértés típusait (kiszorító, illetve lejárató kampány, versenytársakkal való megállapodás).³¹ A bíróság utalt a Nexans-ítéletre,³² amely kimondja, hogy az eljárás ezen korai szakaszában, amikor még csak gyanú van, a Bizottságnak nem kell minden, a feltételezett jogsértésre utaló információt közölni a határozat címzettjével.³³

A bíróság elutasította ezeket az érveket, és kimondta, hogy a határozat megfelelően indokolt volt.³⁴

3.3.2. A második indok – a határozat elfogadásához szükséges bizonyítékok hiánya

A bíróság vitatja azon érveket, hogy nem rendelkezett volna elegendő bizonyítékkal a határozat meghozatalához.³⁵ Fontos kiemelni azonban, hogy a bizonyítékokat nem egyenként, hanem összességében kell vizsgálni.³⁶

A bíróság kifejtette, hogy a benyújtott informális panasz a Red Bull egyik fő versenytársától származik, és tartalmazza a releváns piac meg-

²⁸ A Törvényszék T-306/23 R. számú ügyben hozott végzése: *Red Bull GmbH, Red Bull Frankreich SASU, Red Bull Nederland BV kontra Európai Bizottság* (Red Bull – ideiglenes intézkedés; 2023. szeptember 29.), 2–39. pontok. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/HTML/?uri=CELEX:62023TO0306>.

²⁹ Madlen Stottmeyer (2025) Red Bull: Nach Razzia und Klage eröffnet Brüssel nun das Kartellverfahren. *Die Presse*, 2025. november 13. Elérhető: <https://www.diepresse.com/20300596/bruessel-eroeffnet-kartellverfahren-gegen-red-bull>.

³⁰ Red Bull-ítélet, 25–30. pontok.

³¹ Red Bull-ítélet, 46. pont.

³² A Bíróság C-37/13. (ECLI:EU:C:2014:2030) számú ügyben hozott ítélete: *Nexans SA és Nexans France SAS kontra Bizottság* („Nexans-ítélet”).

³³ Red Bull-ítélet, 44. pont.

³⁴ Red Bull-ítélet, 48–50. pontok.

³⁵ Red Bull-ítélet, 67. pont.

³⁶ Red Bull-ítélet, 69–70. pontok.

határozását, a Red Bull piaci helyzetét, valamint a feltételezett jogsértés leírását. Ehhez kapcsolódnak még kiegészítő beadványok, e-mailek és telefonbeszélgetések jegyzőkönyvei.³⁷

Továbbá megállapította – a korábbiakban már említettekén túl –, hogy a bizonyítékok túl korai felfedése veszélyeztetné a vizsgálat hatékonyságát.

A bíróság véleménye szerint a második jogalap megalapozatlan, ezért azt elutasította.³⁸

3.3.3. Az első indok – a helyszíni vizsgálatot elrendelő határozat nyilvánvaló megalapozatlansága

A bíróság álláspontja szerint az eljárás ezen kezdeti szakaszában elegendő a versenyjogsértés kellően súlyos gyanújának valószínűsítése, annak tényleges fennállását nem szükséges bizonyítani; továbbá a Bizottság e körben nem köteles az ezzel ellentétes irányú bizonyítékok értékelésére. A bíróság hangsúlyozta azt is, ha a megtámadott határozatban említett három magatartás bizonyítást nyerne, sérthetné az EUMSZ 101. és 102. cikkeit. A bíróság szerint, ha egy versenytársakkal kötött megállapodás egy bizonyos termék-típus eladását korlátozza, az sértheti az EUMSZ 101. cikkét. Továbbá, ha egy erőfölényes vállalat lejáratja a fő versenytárs legfontosabb termékét, ez megvalósíthatja az EUMSZ 102. cikkét. Harmadsorban pedig szintén jogsértő lehet, ha egy vállalkozás pénzügyi ösztönzőket nyújt egy versenytársának, hogy az adott terméket kivonják a forgalomból, vagy torzítsák az értékesítési árat.

Azzal összefüggésben, hogy a vizsgálati határozat nyilvánvalóan megalapozatlan-e, fontos hangsúlyozni, hogy az uniós bíróságoknak megvan a lehetősége, hogy az 1/2003/EK-rendelet 20. cikkének (4) bekezdése alapján hozott – a helyszíni vizs-

gálatot engedélyező – határozatot felülvizsgálja annak ellenőrzése érdekében, hogy a vizsgálati határozat nem önkényes-e.³⁹ A Törvényszék ilyenkor azt vizsgálja, hogy megfelelő és elegendő súlyú bizonyítékok állnak-e fent ahhoz, hogy a vállalkozással szemben a versenyszabályok megsértésének gyanúját megalapozzák.⁴⁰ Viszont ebben az előzetes szakaszban a Bizottság még nem rendelkezik olyan bizonyítékokkal, amely a jogsértés konkrét jogi minősítését lehetővé tenné, nem tartalmaz vádat, vagyis a helyszíni vizsgálat célja pont a bizonyítékok gyűjtése.⁴¹

Fentiek fényében a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság jogszerűen rendelte el a vizsgálatot, és nem követett el hibát.⁴²

3.3.4. Negyedik indok – az arányosság elvének megsértése

A Törvényszék kimondta, hogy a Bizottság mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy szükséges-e helyszíni vizsgálatot elrendelni, amely ebben az esetben azért volt szükséges, mert a Red Bull valószínűleg nem adta volna át önként ezeket a bizonyítékokat.⁴³

A Törvényszék ugyanitt értékelte a helyszíni vizsgálat elhúzódó időtartamával kapcsolatos kifogást, és megállapította, hogy ezek a történések már a határozat meghozatalát követően következtek be, így a határozat jogszerűségét nem befolyásolják.⁴⁴

3.3.5. Ötödik indok – az alapvető eljárási szabályok és a védelemhez való jog megsértése

A Törvényszék a felperes által felhozott magatartások tekintetében megállapította, hogy „azok nem befolyásolják a vitatott határozat jogszerűsége-

³⁷ Red Bull-ítélet, 71–73. pontok.

³⁸ Red Bull-ítélet, 82. pont.

³⁹ Red Bull-ítélet, [68.pont](#).

⁴⁰ Andreas Heinemann (2025) Nachprüfung: Hinreichende Verdachtsmomente und Wahrung des Verhältnismäßigkeitsgrundsatzes. *Wirtschaft und Wettbewerb* 2025, Heft 12, 674., 91–92 pontok.

⁴¹ Nexans-ítélet, 37. pont.

⁴² Red Bull-ítélet, 95–99. pontok.

⁴³ Red Bull-ítélet, 122. és 124. pontok.

⁴⁴ Red Bull-ítélet, 130–134. pontok.

gét – még ha bizonyítást is nyernének⁴⁵ –, mivel az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egy jogi aktus jogszerűségét az elfogadásának időpontjában fennálló tények és jogi helyzet alapján kell megítélni, és a későbbi események nem érintik azt.

A Törvényszék a Red Bull által előterjesztett valamennyi kereseti kérelmet elutasította, és teljes mértékben megerősítette a Bizottság helyszíni vizsgálatot elrendelő határozatának jogszerűségét. Továbbá kötelezte a Red Bullt az eljárás költségeinek megfizetésére.⁴⁶

4. A Törvényszék Red Bull-döntést megelőző és azt követő ügyei

A Symrise-ügyben⁴⁷ a vállalkozás keresetében előadta, hogy a Bizottságnak nem volt elégséges és megalapozott gyanúja a versenyjogi jogsértésre, így a helyszíni vizsgálat aránytalan és jogsértő volt, és kérte a döntés megsemmisítését. A Törvényszék ítéletében megerősítette a Bizottság azon kötelezettségét, miszerint a rajtaütést elrendelő határozatában „a lehető legpontosabban meg kell adnia a feltételezett tényeket, amelyeket vizsgálni kíván, nevezetesen, mit keres, és mely ügyekre kell kiterjednie az ellenőrzésnek. Ennek érdekében a Bizottságnak az ellenőrzést elrendelő döntésében fel kell tüntetnie a feltételezett jogsértés lényeges elemeit, jelezve az érintett piacot, a versenykorlátozás jellegét és a vállalat részvételének mértékét, valamint

az uniós vizsgálók által biztosított hatásköröket.”⁴⁸ Az ítélet egyik fontos része szerint a Törvényszék kötelezte a Bizottságot, hogy bocsássa rendelkezésére a döntését megalapozó bizonyítékokat.⁴⁹ A Törvényszék ezt áttekintette, és megállapította, hogy a döntést helyesen hozták meg.⁵⁰

A Michelin⁵¹ vállalkozás keresetében azt nehezményezte, hogy a meglévő bizonyítékok nem voltak elégségesek a rajtaütést elrendelő határozat meghozatalához. Az ítélet érdekessége, hogy a Törvényszék a Bizottság helyszíni vizsgálatot elrendelő határozatát részben megsemmisítette, és időben kettéválasztotta a feltételezett jogsértő gyakorlatot.

A Törvényszék a Bizottság által benyújtott bizonyítékok alapján – amely magában foglalta a Michelin nyilvános nyilatkozatait jövőbeli árképzési szándékairól – megállapította, hogy a jövőbeli koordinációt ezek kellő mértékben bizonyítják, azonban ugyanezen bizonyítékok nem használhatóak fel a múltbeli koordináció bizonyítására.⁵²

5. Összegzés

Az ítélet fényében megállapítható, hogy a Bizottság viszonylag alacsony bizonyítási küszöb mellett is jogosult helyszíni vizsgálatot elrendelni, amennyiben a versenyjogsértés kellően megalapozott gyanúja fennáll. Jelen esetben a Monster Energy panasza, valamint a Bizottság által gyűj-

⁴⁵ Red Bull-ítélet, 146. pont.

⁴⁶ Red Bull-ítélet, 153–154. pontok.

⁴⁷ A Törvényszék T-263/23. (ECLI:EU:T:2025:417) számú ítélete: *Symrise AG kontra Európai Bizottság* (2025. április 30.; „Symris-ítélet”).

⁴⁸ Symrise-ítélet, 29. pont.

⁴⁹ Fontos megemlíteni az Európai Bizottság és a Gazdasági Versenyhivatal helyszíni vizsgálatot elrendelő határozata közti különbséget. A a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény alapján csak előzetes bírói engedéllyel rendelhető el a helyszíni vizsgálat – amelynek során a meglévő bizonyítékokat a Gazdasági Versenyhivatal a bíróság elé terjeszti –, ezzel szemben a Bizottság helyszíni vizsgálata nem igényel előzetes bírói engedélyt, saját hatáskörében hozhat döntést. Lásd 1.2 pont.

⁵⁰ Charles Widdington (2026) Dawn Raids by the European Commission: Some Lessons from Recent EU Court Decisions. *Steptoe*, 2026. február 11. Elérhető: <https://www.stepto.com/en/news-publications/stepehead-antitrust-and-competition-insights/dawn-raids-by-the-european-commission-some-lessons-from-recent-eu-court-decisions.html>.

⁵¹ A Törvényszék T-188/24. (ECLI:EU:T:2025:686) számú ítélete: *Compagnie générale des établissements Michelin kontra Európai Bizottság* (2025. július 9.).

⁵² Diarmuid Ryan et al. (2026) Court Judgement Reveals the Extent of European Commission Market Surveillance via Earnings Calls: Key Takeaways from Michelin v Commission (T-199/24). *Lexology*, 2026. július 17. Elérhető: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=7667df34-9325-4a20-a301-400a832a0deb>.

tött kiegészítő információk elegendő alapot szolgáltatottak a vizsgálat megindításához.

A Törvényszék ítélete megerősíti, hogy a Bizottság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik a helyszíni vizsgálatok elrendelése során, ugyanakkor e döntések nem mentesek a bírósági felülvizsgálat alól. A Törvényszék ellenőrzi, hogy a határozat megfelelően alátámasztott-e, valamint nem minősül-e önkényesnek. E körben különös jelentőséggel bír, hogy a Bizottság köteles feltárni azokat a bizonyítékokat, amelyekre döntését alapítja, még ha erre korlátozott körben, úgynevezett „bizalmi körön” (*confidentiality ring*) belül is kerül sor,⁵³ egyensúlyban tartva mind a védekezéshez való jogot, mind az üzleti titkok és bizalmas információk védelméhez való jogot. A Bizottságtól továbbra sem várható el, hogy teljes mértékben tisztában legyen a vizsgált kartell körülményei-

vel, mivel a helyszíni vizsgálatnak pontosan ennek feltárása a célja, azonban az érintett vállalkozást részletesen tájékoztatni kell a vizsgálatról.⁵⁴

A Törvényszék ítélete ismételten megerősítette, hogy a Bizottság az eljárás ezen szakaszában nem köteles az érintett piac meghatározására, illetve a piaci erőfölény fennállásának bizonyítására, továbbá elutasította a Red Bull azon kifogását, amely a határozat állítólagos túlzott terjedelme miatt „*fishing expedition*”-ként való megítélést célozta.

Az ügy hozzájárul a versenyjogi ítélkezési gyakorlat fejlődéséhez, egyértelműen meghatározza, hogy milyen szempontok alapján vizsgálhatók felül a Bizottság döntései, és egyensúlyt teremt a hatékony jogérvényesítés és a védelemhez való jog biztosítása között, továbbá pontosítja az uniós versenyjogi gyakorlatban alkalmazandó mércéket.

⁵³ Wegner, Jaeger, Gebauer (2025).

⁵⁴ Widdington (2026).

Stáber Máté¹

Az Európai Unió Bírósága Lukoil-ügyben hozott ítéletének bemutatása (C-245/24 sz. ügy)²

Judgement of the Court of Justice of the European Union in the Lukoil-case (Case C-245/24)

Abstract: *This case study examines the judgment of the Court of Justice in Case C-245/24, concerning the application of Article 102 TFEU to alleged abuses of dominance (refusal of access to essential infrastructure) in the Bulgarian market for the storage of automotive fuels. In its judgement of 18 December 2025, the Court highlighted the importance of full decision-making autonomy on the part of the dominant undertaking, as in its absence, the protection provided by the Bronner-doctrine cannot be applied. According to the judgment, this is clearly the case if an undertaking has a legal obligation to provide access to infrastructure to its competitors. The Court stated, however, that the application of the Bronner-criteria cannot be automatically excluded even if the infrastructure was developed by public authorities, provided that the dominant undertaking acquired it at competitively set price and conditions, and has full decision-making autonomy over it.*

Tárgyszavak: Bronner-doktrína, állami forrásokból finanszírozott infrastruktúra, alapvető infrastruktúra, hozzáférés megtagadása, teljes döntéshozatali autonómia

Keywords: Bronner-doctrine, infrastructure financed by public funds, essential facility, refusal of access, full decision-making autonomy

1. Az alapügy

1.1. Az ügy előzményei

A jelen esetismertetés tárgyát képező ügyben érintett vállalkozások, a Lukoil Bulgaria EOOD („Lukoil Bulgaria”) és a Lukoil Neftohim Burgas AD („Lukoil Burgas”), a Lukoil-csoporthoz tartozó, Bulgáriában működő olajipari vállalkozások. A vállalkozáscsoport 1999-ben egy privatizációs program során tett szert az 1963 óta állami tulajdonban lévő bolgár olajipari vállalkozás többségi

tulajdonára, ezáltal pedig a korábban már kiépített szállítási és tárolási infrastruktúrára is.³

A Lukoil Burgas jelentős kőolajtermék-előállító az országban, kőolajfinomítót üzemeltet, valamint állami koncesszióval rendelkezik kikötőterminál-üzemeltetésre. A Lukoil Bulgaria kőolajtermékek forgalmazásával foglalkozik, üzemanyag-nagykereskedelmi tevékenységéhez kapcsolódóan kiterjedt tárolóinfrastruktúrával rendelkezik, valamint a legnagyobb adóraktár-engedélyes az országban, amíg a kiskereskedelem szintjén töltőállomás-há-

¹ Csoportvezető, Piacvizsgáló Csoport, Antitröszt Iroda, Gazdasági Versenyhivatal.

² Az Európai Unió Bíróságának („Bíróság”) C-245/24. számú ítélete: *Lukoil Bulgaria, Lukoil Neftohim Burgas kontra bolgár versenyhatóság* („Lukoil-ítélet”).

³ Lukoil-ítélet, 5–6. bekezdés.

lőzatának köszönhetően vezető piaci szereplőnek tekinthető.⁴

1.2. A bolgár versenyhatóság eljárása

A bolgár versenyhatóság 2023-ban kelt határozatában megállapította, hogy a Lukoil Burgas és a Lukoil Bulgaria 2016 és 2021 márciusa között visszaélt a gépjármű-üzemanyagok tárolásának piacán fennálló gazdasági erőfölényével, ugyanis egyazon versenyellenes célt szolgáló, különböző típusú visszaélésszerű magatartásokkal a vállalkozások megtagadták versenytárs üzemanyaggyártók, illetve importőrök hozzáférését az általuk üzemeltetett kőolajvezetékekhez, valamint szárazföldi és tengeri tárolókhoz. A bolgár versenyhatóság az eljárás alá vontak magatartásainak egy részét a bolgár versenytörvény 21. cikk 5. pontja értelmében vett „termékértékesítés vagy szolgáltatásnyújtás indokolatlan megtagadásának” minősítette, míg másik részét a 21. cikk 2. pontja szerinti „a termelés, az értékesítés és a műszaki fejlesztés fogyasztók kárára történő korlátozásának” tekintette. A határozatban kifejtett hatósági érvelés szerint ezen magatartások a Lukoil-csoport közös stratégiájának részét képezték, emiatt pedig a hatóság az Európai Unió működéséről szóló szerződés („EUMSZ”) 102. cikkének b) és a bolgár versenytörvény említett cikkének mindkét pontjába ütköző jogsértésként értékelte azokat, s a két vállalkozásra összesen 100 millió euró összegű bírságot szabott ki.⁵

Az ügy szempontjából fontos és kiemelendő körülmény, hogy a bolgár versenyhatóság határozata szerint az eljárás alá vont vállalkozások kőolajvezetékeinek építését, valamint – néhány kivétellel – a szárazföldi és tengeri tárolói építését korábban, az állami tulajdon fennállásának idején állami forrásokból finanszírozták, s azokat

az eljárás alá vontak privatizáció, illetve koncesszió révén szerezték meg. Ennek fényében a hatóság szerint nem alkalmazhatók – az évtizedek óta meghatározó jelentőségű, 1998-ban született ún. Bronner-doktrína⁶ szerinti – Bronner-kritériumok a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés értékelésekor.⁷ A Bíróság a Bronner-ítélet 41. pontjában meghatározta, mely feltételek megvalósulása esetén lehet jogsértő egy erőfölényes vállalkozás által tanúsított, hozzáférés-megtagadásnak minősülő magatartás. Ezen kritériumok a következők: (i) az infrastruktúra nélkülözhetetlen a piacon való versenyzéshez (nincsenek tényleges vagy potenciális helyettesítők), (ii) a megtagadás valószínűleg megszüntet minden versenyt az adott piacon, (iii) a megtagadás objektíve nem indokolható. Megjegyzendő, hogy – ahogyan arra a bolgár versenyhatóság érvelése is alapult – a Bíróság későbbi ügyekben született döntései csiszolták a Bronner-doktrína alkalmazhatóságának szabályait, mégpedig különösen magas bizonyítási mércejére tekintettel többnyire folyamatosan szűkítve annak hatókörét.⁸

Ugyancsak releváns körülmény az ügyben, hogy az eljárás alá vontaknak egy jogszabálmódosítás következtében 2020 óta kötelezettségük volt a tárolókapacitásuk legalább 15 százalékához hozzáférést biztosítani harmadik személyek részére.⁹

1.3. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A bolgár versenyhatóság határozatával szemben a Lukoil-csoport jogorvoslással élt a bolgár közigazgatási bíróság előtt, amely jogorvoslati eljárásban a bolgár bíróság úgy döntött, hogy felfüggeszti eljárását, és az alábbi kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából:

⁴ Lukoil-ítélet, 7–10. bekezdés.

⁵ Lukoil-ítélet, 11–13. bekezdés.

⁶ A Bíróság C-7/97. számú ítélete: *Oscar Bronner GmbH kontra Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag GmbH* („Bronner-ítélet”), 41. pont.

⁷ Lukoil-ítélet, 15. bekezdés.

⁸ Giuseppe Colangelo (2025) *The EU essential facilities doctrine after Android Auto: a wild card without limiting principles?* *Common Market Law Review*, 62(5), 1459.

⁹ Lukoil-ítélet, 15. bekezdés.

I. „Ha a nemzeti versenyhatóság különböző magatartásokat állapított meg, amelyek közül egyeseket nélkülözhetetlen eszközökhöz való hozzáférés megtagadásának, másokat pedig kereskedelmi korlátozásnak minősített, de amelyeket a vállalkozás átfogó stratégiájában foglaltak egybe, akkor megállapítható-e az EUMSZ 102. cikk egyrészes megsértése, vagy külön jogsértéseket kell megállapítani, amelyeket nélkülözhetetlen eszközökhöz való hozzáférés megtagadásának, illetve kereskedelmi korlátozásnak minősítenek?”

II. „Minden olyan esetben ki kell-e zárnia a versenyhatóságnak a Bronner teszt alkalmazását az EUMSZ 102. cikk szolgáltatás megtagadása formájában megvalósult állítólagos megsértése vonatkozásában, amelyben az erőfölényben lévő vállalkozás (privatizációs szerződés/koncessziós szerződés alapján) közpénzben részesült az alapvető infrastruktúra (essential facility) vonatkozásában, vagy értékelni kell a beruházás összegét, az (alapvető infrastruktúra megszerzésének alapjául szolgáló) privatizációs szerződés/koncessziós szerződés végrehajtását, valamint azt a kérdést, hogy a beruházásra a privatizációs szerződés/koncessziós szerződés végrehajtásával összefüggésben vagy saját kezdeményezésre került-e sor?”

III. „Az előző kérdésre adandó igenlő válasz esetén biztosított-e az arányosság elvének tiszteletben tartása [az »Iránymutatás az [EUMSZ 102. cikknek] az erőfölényben lévő vállalkozások versenykorlátozó visszaélő magatartására történő alkalmazásával kapcsolatos bizottsági jogérvényesítési prioritásokról« című bizottsági közlemény »A szállítás megtagadása és árreszpré« cím alatti 75. pontjának] megfelelően az »abszolút nélkülözhetetlen« elve alapján a verseny fenntartása céljából megállapított korlátozó kritériumok alkalmazása esetén az erőfölényben lévő vállalkozás érdekeinek megfelelő figyelembevétel mellett, ha az erőfölényben lévő vállalkozás beruházott az alapvető infrastruktúrába?»¹⁰

2. Az előzetes döntéshozatali eljárásban született ítélet

2.1. A Bíróság válasza a bolgár bíróság I. kérdésére

A Bíróság első körben összegezte, hogy a bolgár versenyhatóság határozata szerint a Lukoil-csoport két társasága valósította meg az erőfölénnyel való visszaélést azáltal, hogy megtagadták az ellenőrzésük alá helyezett, együttesen nélkülözhetetlen infrastruktúrájának minősülő eszközökhöz való hozzáférést, valamint azok tekintetében korlátozták a kereskedelmet.

A Bíróság szerint a kérdést előterjesztő bíróság valójában arra keresi a választ, hogy a nemzeti versenyhatóságnak meg kellett volna-e állapítania, hogy a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés feltételei a bolgár versenytörvény 21. cikkének mindkét érintett pontja szerinti jogsértés esetében fennállnak, vagy ehelyett megállapíthatta a magatartások összességére tekintettel az EUMSZ 102. cikkébe ütköző egységes jogsértés fennállását. Emlékeztetett a Bíróság arra az ítélkezési gyakorlatra,¹¹ amely szerint „az uniós versenyjog, azáltal, hogy a vállalkozások tevékenységeire vonatkozik, döntő szempontként határozza meg a piaci magatartás egységességét anélkül, hogy a különböző társaságoknak a külön jogi személyiségükből eredő formális elkülönülése kizárhatna egy ilyen, a versenyszabályok alkalmazása szempontjából fennálló egységet”.

A Bíróság ezek alapján azt a választ adta az előzetes döntéshozatali kérelmet előterjesztő bolgár bíróság I. kérdésére, hogy az alapügyhöz hasonló esetekben a versenyhatóságoknak nem kötelessége külön-külön megállapítani a különböző magatartásokról, hogy azok esetében fennáll az EUMSZ 102. cikke szerinti erőfölénnyel való visszaélés minden alkotóeleme, ha bizonyítható, hogy a vállalkozás „átfogó visszaélésszerű magatartása” tekintetében fennáll ezen elemek összessége.¹²

¹⁰ Lukoil-ítélet, 19. bekezdés.

¹¹ A Bíróság C-882/19. számú ítélete: Sumal, S. L. kontra Mercedes Benz Trucks España, S. L., 41. pont.

¹² Lukoil-ítélet, 28., 38–42. bekezdés.

2.2. A Bíróság válasza a bolgár bíróság II. és III. kérdéseire

A Bíróság összegzése szerint a bolgár nemzeti bíróság II. és III. kérdésével arra kereste a választ, hogy az EUMSZ 102. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy a Bronner-kritériumok nem alkalmazhatók abban az esetben, amennyiben az érintett infrastruktúrát nem az erőfölényben lévő vállalkozás hozta létre a saját tevékenysége céljára, hanem az állam, és ha az infrastruktúrát a vállalkozás az államtól szolgáltatási koncesszió vagy privatizáció révén szerezte meg.¹³

Az érintett kérdések kapcsán a Bíróság először is arra emlékeztetett, hogy – amint azt többek között a Deutsche Telekom-, valamint a Google Shopping-ügyekben hozott ítéleteiben¹⁴ is rögzítette korábban – a Bronner-ítélet 41. pontja szerinti kritériumok csak két, kumulatív feltétel együttes fennállása esetén alkalmazandók: amennyiben egy erőfölényes vállalkozás (i) a rendelkezése alá tartozó és (ii) a saját tevékenysége érdekében létrehozott infrastruktúrához tagadja meg a versenytársak hozzáférését. A Bronner-kritériumoknak ugyanis az a rendeltetése, hogy megfelelő egyensúlyt teremtsenek különböző érdekek, egyfelől a torzulásmentes verseny követelményei, másfelől az erőfölényes vállalkozásokat is megillető szerződési szabadság és tulajdonhoz való jog között.¹⁵ Amennyiben egy erőfölényes vállalkozásnak a rendelkezése alá tartozó (általa tulajdonolt, vagy például kizárólagos jogok alapján használt) és a saját tevékenysége érdekében kiépített infrastruktúrája érintett, akkor a visszaélésesség megállapításakor – az erőfölényes vállalkozásnak kedvező módon magasabb bizonyítási mércét állító – Bronner-kritériumok alkalmazása azért indokolt,

hogy az erőfölényes vállalkozás ösztönözött maradjon a magas minőségű termékek és szolgáltatások fejlesztésébe történő beruházásban, amelytől értelemszerűen visszatartaná az, ha köteles lenne minden körülménytől függetlenül szerződést kötni versenytársaival és ezzel hozzáférést biztosítani a saját szükségleteire létrehozott infrastruktúrához.¹⁶ Utóbbi esetben, azaz a hozzáférés kötelező biztosításának túlzottan gyakori és feltételek nélküli előírása esetén nemcsak az erőfölényes vállalkozások ösztönözöttsége csökkenhetne egyébiránt, hanem a leendő versenytársak sem lennének arra ösztönözve, hogy kiépítsék, fejlesszék saját versengő infrastruktúrájukat, ezáltal hosszú távon káros következményekkel kellene számolni.¹⁷

Mindazonáltal más a helyzet akkor, ha a jogi szabályozás ír elő szerződéskötési kötelezettséget, illetve ha speciális eljárás (pl. koncesszió) révén szerez piaci pozíciót egy vállalkozás az upstream piacon, ugyanis ilyenkor a hozzáférés biztosítására kötelezés nem járhat negatív hatásokkal az innovációra való ösztönözöttségre.¹⁸

A Bíróság az említett két kumulatív alkalmazási feltétel közül az első kapcsán kifejtette, hogy annak célja a Bronner-kritériumok alkalmazási körének azon esetekre történő korlátozása, amikor – a már említett különböző érdekek fennállása, az azok közötti egyensúly miatt – kiemelt figyelmet kell fordítani az erőfölényes vállalkozás tulajdonhoz való jogára vagy az ezzel egyenértékű – a vállalkozás által gyakorolt – ellenőrzésre. A Bíróság szerint, ha egy erőfölényes vállalkozás jogszabályi vagy szerződéses előjogok, illetve kötelezettségek miatt csupán korlátozott döntéshozatali autonómiával rendelkezik az adott infrastruktúrához való hozzáférés megadása tekintetében, úgy – a

¹³ Lukoil-ítélet, 43. bekezdés.

¹⁴ A Bíróság C-152/19. számú ítélete: *Deutsche Telekom AG kontra Európai Bizottság* („Deutsche Telekom-ítélet”), 45. pont; a Bíróság C-48/22 P. számú ítélete: *Google LLC, Alphabet Inc. kontra Európai Bizottság* („Google Shopping-ítélet”), 89–90. pont.

¹⁵ Lukoil-ítélet, 45–46. bekezdés.

¹⁶ Lukoil-ítélet, 44–49. bekezdés. Lásd továbbá: Richard Whish, David Bailey (2012) *Competition Law* (7th edn). Oxford: Oxford University Press, 697.

¹⁷ Niamh Dunne (2020) Dispensing with indispensability. *Journal of Competition Law & Economics*, 16(1), 76.

¹⁸ Thomas Vinje, Ketil Zukakishvili (2021) Losing track of antitrust – an exclusionary abuse not subject to Bronner: Case T-814/17 Lietuvos geležinkeliai. *Journal of European Competition Law & Practice*, 13(1), 29–31.

litván vasúttársaság ügyében született közelmúltbeli ítélet 89. pontjában¹⁹ is rögzített megállapítással egyezően – nem tekinthető akként, hogy az az infrastruktúra a rendelkezése alá tartozik. Mindez azt jelenti, hogy a hozzáférés biztosítását előíró jogszabályi kötelezettség létezése esetén nem alkalmazandók a Bronner-kritériumok. Összegezve tehát, amennyiben egy erőfölényes vállalkozás nem rendelkezik teljes döntéshozatali autonómiával az általa üzemeltetett infrastruktúrához való hozzáférés megadása vonatkozásában, úgy az nem tekinthető a rendelkezése alá tartozónak, így pedig – a Bronner-kritériumok két alkalmazási feltételének kumulatív viszonyából adódóan – kizárható a Bronner-ítélet 41. pontjában foglalt feltételek alkalmazása.²⁰

A Bronner-kritériumok másik alkalmazási feltétele vonatkozásában a Lukoil az eljárás során azzal védekezett, hogy az infrastruktúrát – jóllehet az állami forrásokból került kiépítésre – a Lukoil versenyfeltételek melletti, piaci áron szerezte meg, és jelentős mértékű beruházásokat eszközölt annak kapcsán. A Bíróság ítéletének megállapítása szerint azonban – függetlenül az erőfölényes vállalkozás által az infrastruktúráért fizetett ár és az eszközölt beruházások mértékétől – mindaddig, amíg a vállalkozás csak korlátozott döntéshozatali autonómiával rendelkezik a hozzáférés biztosítása kapcsán, nem lehet úgy tekinteni, hogy hasonló helyzetben lenne, mint a Bronner-ítélet szerinti ügyben érintett vállalkozás, tehát nem alkalmazandók a Bronner-kritériumok.²¹

A Bíróság ítéletében rögzítette ugyanakkor, hogy amennyiben egy erőfölényes vállalkozás adott esetben teljes döntéshozatali autonómiával rendelkezik – mint ahogyan a 2020-as bolgár jogszabálymódosítást megelőzően a Lukoil –, úgy nem minden esetben zárja ki a Bronner-kritériumok alkalmazhatóságát azon körülmény, hogy az

infrastruktúrát korábban állami forrásokból hozták létre.²² E körben fogalmazta meg a Bíróság a Lukoil-ítélet legfontosabb megállapítását, amely szerint ebben az esetben már döntő jelentőségű az, hogy az infrastruktúrát versenyfeltételek melletti (piaci) áron és kondíciók mellett szerezte-e meg az erőfölényes vállalkozás. Amennyiben igen, úgy az a vállalkozás által létrehozott vagy fejlesztett infrastruktúrához hasonlóan tekintendő, s az ilyen infrastruktúrát érintő ügyekben alkalmazandók a Bronner-kritériumok, az azok által nyújtott magasabb szintű védelem. Ugyanakkor, ha megállapítható, hogy a privatizációs eljárás nem volt alkalmas arra, hogy garantálja a vételár és a kapcsolódó feltételek versenyjellegét, akkor az utóbbi analógia nem alkalmazható, tehát az infrastruktúra nem tekinthető az erőfölényes vállalkozás által létrehozottnak.²³

A Bíróság kiemelte, hogy azonos logika alkalmazandó abban az esetben is, ha az erőfölényes vállalkozás nem tulajdonosa ugyan az infrastruktúrának, de olyan, döntéshozatali autonómiát jelentő kizárólagos jogokkal rendelkezik felette, amelyek révén lehetősége van az infrastruktúrához való hozzáférés teljes ellenőrzés alatt tartására. Ebben az esetben szintén a vállalkozás rendelkezése alá tartozónak kell tekinteni az infrastruktúrát. Amennyiben pedig a kizárólagos jogokat versenyfeltételek melletti (piaci) áron és egyéb kondíciók mentén szerezte meg, úgy az infrastruktúra szintén a vállalkozás által létrehozott vagy fejlesztett infrastruktúrához hasonlítható.²⁴

Összefoglalva a Bíróság II. és III. kérdésekre adott válaszát, a testület szerint az EUMSZ 102. cikke úgy értelmezendő, hogy a Bronner-ítélet 41. pontjában foglalt kritériumok alkalmazandók lehetnek azon infrastruktúrák vonatkozásában is, amelyeket állami forrásokból hoztak létre azt megelőzően, hogy azokat megszerezte egy erőfö-

¹⁹ A Bíróság C-42/21. számú ítélete: *Lietuvos geležinkeliai AB kontra Európai Bizottság*, 89. pont.

²⁰ Lukoil-ítélet, 50–52. bekezdés.

²¹ Lukoil-ítélet, 53–54. bekezdés.

²² Lukoil-ítélet, 53–55. bekezdés.

²³ Lukoil-ítélet, 55. bekezdés.

²⁴ Lukoil-ítélet, 56. bekezdés.

lényes vállalkozás, illetve azt megelőzően, hogy azokat az állam által átruházott kizárólagos jogok révén egy erőfölényes vállalkozás használta. Ennek feltétele azonban, hogy a privatizációs ügyletre, illetve a kizárólagos jogok átruházására olyan feltételek mentén került sor, amelyek biztosították az ár és egyéb kondíciók versenyjellegét, továbbá az is, hogy a vállalkozás az infrastruktúrához való hozzáférés vonatkozásában teljes mértékű döntéshozatali autonómiával rendelkezzen.²⁵

3. Összegzés, a döntés jelentősége

A Lukoil-ítélet kiemelkedően fontos megállapításokat és iránymutatást tartalmaz a Bronner-doktrína alkalmazhatósága, hatóköre vonatkozásában. A Bíróság megerősítette azt az általános elvet, hogy minden vállalkozás szabadon választhatja meg partnereit, illetve biztosíthat hozzáférést saját eszközeihez, s a Bronner-doktrína éppen azon célból állít magas mércét egy hozzáférés megtagadásában megnyilvánuló jogsértés megállapíthatósága elé, hogy biztosítsa a vállalkozások ösztönzöttségét a beruházások tekintetében, és megakadályozza a versenytársak potyautas magatartását.

A Bíróság ítéletében kiemelte a teljes döntéshozatali autonómia meglétének fontosságát, annak

hiányában ugyanis a testület szerint nem lehet a Bronner-ítélet szerinti helyzetről beszélni, így nem érvényesíthető a Bronner-doktrína által nyújtott védelem sem. Egyértelműen ilyen esetnek minősül a Lukoil-ítélet szerint, ha egy erőfölényes vállalkozás jogszabályi kötelezettsége az infrastruktúrához való hozzáférés biztosítása versenytársai részére.

Kiemelkedő jelentőségű, s a jövőbeli ítélkezési gyakorlatra minden bizonnyal nagy hatással bír továbbá a Bíróság ítéletének azon megállapítása, miszerint a Bronner-kritériumok alkalmazása nem zárható ki automatikusan akkor sem, ha az infrastruktúrát állami forrásokból hozták létre és az állam rendelkezett felette korábban, feltéve, hogy azt az erőfölényes vállalkozás versenyfeltételek melletti áron szerezte meg, és teljes döntéshozatali autonómiával rendelkezik felette. Ezen feltételek fennállása esetén tehát a Bronner-doktrína által az erőfölényes vállalkozásoknak nyújtott védelem akár kiterjedhet olyan infrastruktúrákra is, amelyeket korábban állami forrásból hoztak létre vagy az állam tulajdonolt. Mindez azonban azt is jelenti értelemszerűen, hogy amennyiben egy privatizáció nem piaci feltételek mellett ment végbe, úgy kizárt a Bronner-kritériumok alkalmazása a hozzáférés megtagadásában megnyilvánuló magatartásokat érintő eljárásokban.

²⁵ Lukoil-ítélet, 57. bekezdés.

Stachó Krisztina¹

Az Európai Unió Bírósága C-311/24. számú ügyben² hozott ítéletének ismertetése

Judgment of the Court of Justice of the European Union in Case C-311/224

Abstract: *The Court of Justice found that the Directive (EU) 2019/633 on unfair trading practices in business-to-business relationships in the agricultural and food supply chain does not prohibit the classification of several (parallel) unfair trading practices implemented against several suppliers as a single infringement and to impose a single fine (as provided for by the applicable Austrian criminal law doctrine).*

Furthermore, the Court declared that the enforcement authority shall have the discretion necessary to impose an effective, proportionate and dissuasive penalty, taking into account the nature, duration, recurrence and gravity of the infringement. Consequently, the enforcement authority not only has the right but also the obligation to exercise discretion that results in the imposition of a sanction meeting these requirements. Overly lenient sanctions under national law are contrary to this discretion recognized by EU law. This happens when the maximum amount of fine which may be imposed under national law falls far below the financial gain realized by the offender as a result of the infringement.

Tárgyszavak: mezőgazdaság; tisztességtelen piaci gyakorlatok a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban; egységes jogsértés; ne bis in idem; bírságmaximum

Keywords: agriculture; unfair trading practices in business-to-business relationships in the agricultural and food supply chain; single infringement; ne bis in idem; maximum fine

1. Bevezetés

A tárgyi ügyben a Bíróságnak előzetes döntéshozatal keretében a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló 2019/633 európai parlamenti és tanácsi irányelv („Irányelv”) 6. cikke (1) bekezdése első albekezdésének e) pontja és máso-

dik albekezdése kapcsán azt kellett értelmeznie, hogy azokkal nem ellentétes-e a több párhuzamos jogsértő magatartás osztrák büntetőjogi jogelv szerinti egységes jogsértésként való értékelése, amely egyetlen szankció kiszabását eredményezi,³ és az osztrák jogszabály által előírt bírságmaximum, különös tekintettel annak relatíve alacsony mértékére.

¹ Vizsgáló, Bírósági Képviselési Iroda, Gazdasági Versenyhivatal

² Az Európai Unió Bíróságának („Bíróság”) C-311/24. (ECLI:EU:C:2026:50) számú ügyben hozott ítélete: *Bundeswettbewerbsbehörde kontra M. GmbH* (2026. január 29.; „BWB/M-ítélet”).

³ A magyar jogrendszerben: bűncselekményi egység.

2. Az Irányelv és azt a nemzeti jogba átültető osztrák jogszabály releváns rendelkezései

Az Irányelv 1. cikk (1) bekezdésében foglaltak szerint a helyes kereskedelmi magatartástól nagymértékben eltérő, a jóhiszeműséggel és a tisztességgel ellentétes, és az egyik kereskedelmi partner által a másikra egyoldalúan rákényszerített gyakorlatok elleni küzdelem céljából az Irányelv megállapítja a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vevők és a beszállítók közötti kapcsolatokban tiltott, tisztességtelen piaci magatartások minimumlistáját, valamint meghatározza az e tilalmak érvényesítésére vonatkozó minimumszabályokat.⁴

Az Irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján a tagállamok biztosítják legalább az ott felsorolt tisztességtelen piaci gyakorlatok mindegyikének tilalmát. A 3. cikk (1) bekezdés d) pontja alapján tisztességtelen piaci gyakorlat, ha a vevő olyan kifizetésekre kötelezi a beszállítót, amelyek nem kapcsolódnak a beszállító mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeinek értékesítéséhez.

Az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a tagállamok a szükséges hatásköröket ruháznak a jogalkalmazó hatóságokra azért, hogy „e) a nemzeti szabályokkal és eljárásokkal összhangban eljárásokat írjanak elő vagy kezdeményezzenek pénzbírságnak vagy más ugyanilyen hatékony szankcióknak, illetve ideiglenes intézkedésnek a jogsértés elkövetőjére történő kiszabása céljából;

[...] [az] említett szankcióknak – a jogsértés jellegét, időtartamát, ismétlődését és súlyosságát figyelembe véve – hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.”

Az Irányelv 9. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamok a tisztességtelen piaci gyakorlatok elleni küzdelem céljából az Irányelvben megállapítottaknál szigorúbb szabályokat is elfogadhatnak a magasabb szintű védelem biztosítása érdekében.

Látható tehát, hogy az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a tagállamokra hagyta az ott meghatározott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok esetén alkalmazandó szankciók típusának és mértékének meghatározását azzal, hogy „a szankcióknak – a jogsértés jellegét, időtartamát, ismétlődését és súlyosságát figyelembe véve – hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.”

Az Irányelvet az osztrák jogba a kiskereskedelem és a tisztességes verseny feltételeinek javításáról szóló szövetségi törvény („FWBG”)⁵ ültette át.⁶ Az FWBG 5c. §-ának (1) bekezdése tiltja az Irányelv fent hivatkozott 3. cikke (1) bekezdésének d) pontjában foglaltakkal azonos magatartást, és annak megszegését 500 000 euró mértékű pénzbírságban maximálja.⁷

3. Az alapügy bemutatása

Az M. GmbH korlátolt felelősségű társaság élelmiszer-kiskereskedelmi üzleteket üzemeltet Ausztriában. A Covid19-világjárvány, különösen pedig az energiaköltségeket érintő infláció pénzügyi nehézségekbe sodorta a társaságot, amely

⁴ Az Irányelv mögött tehát a vevői erő ellensúlyozásának alapötlete áll. Lásd: Firniksz Judit, Dávid Barbara (2020) A versenyjog határterületei: a vevői erő régi és új szabályai. *Magyar Jog*, 67(5), 276–287.

⁵ Bundesgesetz zur Verbesserung der Nahversorgung und der Wettbewerbsbedingungen (BGBl. Nr. 392/1977), a Bundesgesetz, mit dem das Bundesgesetz zur Verbesserung der Nahversorgung und der Wettbewerbsbedingungen geändert wird (BGBl. I 239/2021; „FWBG”) által módosított formában (A kiskereskedelem és a tisztességes verseny feltételeinek javításáról szóló szövetségi törvény [BGBl. Nr. 392/1977], a 2021. évi módosító törvénnyel [BGBl. I Nr. 239/2021; „FWBG”) módosított formában).

⁶ Georg Seper (2024) Austria. In: Elisa Paredis et al. (eds.) *Unfair Trading Practices in the Agricultural and Food Supply Chain: Implementation of Directive (EU) 2019/663 in the EU-27*. Louvain-la-Neuve: Intersentia, 1–12.

⁷ Az FWBG 6. §-ának (2) bekezdése szerint: „A 2. fejezet alkalmazásában a nyomozó hatóság kérelmére az illetékes trösztellenes bíróság [...] az 5c. § rendelkezéseit megsértő vevővel szemben 500 000 euróig terjedő pénzbírságot szabhat ki. A pénzbírság összegének kiszámításakor különösen a jogsértés súlyosságára és időtartamára, a jogsértésből származó gazdagodásra, a bűnösség fokára és a gazdasági teljesítőképességre kell figyelemmel lenni.”

ennek kezelése érdekében úgy döntött, hogy átalakítási folyamatba kezd, amelyet részben a beszállítói által kívánt finanszírozni.

Az M. GmbH 2023 májusában olyan kifizetési követeléseket intézett a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékekkel foglalkozó beszállítóhoz, amelyek nem kapcsolódtak e termékek értékesítéséhez. Tizenhat beszállítójának küldött e-mailjében azt kérte tőlük, hogy fizessenek egy meghatározott összegű hozzájárulást átalakítási folyamata finanszírozásához, amelynek célját akként határozta meg, hogy az a belső folyamatok optimalizálására irányul, továbbá éghajlatbarát hidrogéngyártó egységek és CO₂-semleges nehéztehergépjármű-flotta beszerzésének szükségességére hivatkozott. Ezen e-mailekhez az átalakítási tervhez való hozzájárulás címén 12 000–18 000 euro összegre vonatkozó pro forma számlákat csatolt.⁸

Az osztrák szövetségi versenyhatóság, a Bundeswettbewerbshörde („BWB”) tizenhat kérelmet nyújtott be a bécsi regionális felsőbbbírósághoz – amely a kérdést előterjesztő bíróság – az M. GmbH-val szembeni bírságok kiszabása tárgyában.⁹ A BWB úgy vélte, hogy minden egyes kifizetési követelés külön jogsértésnek minősül.¹⁰

Az M. GmbH vitatta, hogy önálló jogsértésekről lenne szó, álláspontja szerint a tizenhat követelés mindegyike ugyanazon a tényálláson alapul.¹¹ Álláspontja szerint a tizenhat különböző követelésre történő mesterséges szétválasztás sérti a *ne bis in idem* elvét. Másodlagosan előadta, hogy valójában egységes és folyamatos jogsértést rónak a terhére. Álláspontja szerint a versenyjogból eredő, a kartellekre vonatkozó jogintézmény az Irányelvet átültető nemzeti jogszabályra (az FWBG-re) is alkalmazandó.¹²

A kérdést előterjesztő bíróság szerint az FWBG 6. §-ának (2) bekezdése büntetőjogi jellegű szank-

cióról rendelkezik. Márpedig az osztrák büntetőjogi doktrína szerint az olyan magatartást, amelyet az M. GmbH terhére rónak, „egységes jogsértésnek” kell minősíteni abban az értelemben, hogy az a tényállás szempontjából egyetlen cselekményi egységnek („*tatbestandliche Handlungseinheit*”) minősül. Ennek megfelelően még akkor is, ha a cselekmények tizenhat beszállítóval fennálló kereskedelmi kapcsolatra vonatkozik, az FWBG 6. §-ának (2) bekezdésében előírtak szerint egyetlen, legfeljebb 500 000 euró összegű pénzbírságot kell kiszabni.¹³

4. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A bécsi regionális felsőbbbíróság az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) a) *Úgy kell-e értelmezni a 2019/633 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének e) pontját, hogy abban az esetben, amikor a vevő egységes akaratelhatározás alapján, ugyanazon a napon, különböző, a szóban forgó irányelv [...] által védelemben részesített beszállítókat a szóban forgó irányelv 3. cikke (1) bekezdése d) pontjának megsértésével külön-külön fizetésre szólítja fel, ellentétes azzal az a nemzeti szabályozás, amely szerint e fizetési felszólításokat a maguk egészében, csak egyszer szankcionálható, egyetlen, egységes jogellenes magatartásként (egységként) értékeli?*

b) *A 2019/633 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének második albekezdésében foglalt szempontokra tekintettel, amelyek szerint a szankciónak – a jogsértés jellegét, időtartamát, ismétlődését és súlyosságát figyelembe véve – hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lennie, szerepet játszik-e az [első kérdés a) részének] megválaszolásánál az, hogy az osztrák nemzeti szankciós rendelkezés (az*

⁸ BWB/M-ítélet, 15–22.

⁹ BWB/M-ítélet, 21.

¹⁰ BWB/M-ítélet, 23.; a BWB tehát úgy vélte, hogy bűncselekményi többségről van szó.

¹¹ Az M. GmbH a bűncselekményi egység mellett érvelt.

¹² BWB/M-ítélet, 24.

¹³ BWB/M-ítélet, 25.

FWBG 6. §-ának (2) bekezdése) alapján (csupán) 500 000 euróig terjedő pénzbírság szabható ki?

2) Az [első kérdés a) részére] adott igenlő válasz esetén:

Úgy kell-e értelmezni a 2019/633 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének e) pontját, hogy aszerint az egyes beszállítóknak szóló minden egyes fizetési felszólítást – amennyiben az sérti ezen irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontját – önállóan szankcionálható piaci gyakorlatként kell értelmezni, és azokra a halmozás elve alapján egyenként kell szankciót (pénzbírságot) kiszabni, azaz összességében több pénzbírságot kell kiszabni, annak figyelembevételével, hogy az osztrák nemzeti szankciós rendelkezés (az FWBG 6. §-ának (2) bekezdése) legfeljebb 500 000 euróig terjedő pénzbírság kiszabását írja elő?¹⁴

A Bíróság a hozzá intézett első kérdést akként foglalta össze, hogy az Irányelv 6. cikke (1) bekezdése első albekezdésének e) pontjával ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy több olyan kifizetési követelést, amelyek az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontja értelmében nem kapcsolódnak mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek értékesítéséhez, és amelyeket a vevő egységes akaratelhatározás alapján egyidejűleg több beszállítóhoz is intéz, együttesen figyelembe véve egységes jogsértésnek kell-e minősíteni, amely egyetlen bírság kiszabását vonja maga után, amelynek felső határa rögzített összegű.¹⁵

5. A Bíróság ítélete

5.1. Az Irányelv szövegének nyelvtani értelmezése és az Irányelv célja

A Bíróság megállapította, hogy az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdése nem rendelkezik arról, hogy lehetséges-e több tiltott gyakorlatot egységes jogsértésnek minősíteni, így tehát főszabály sze-

rint szabadon hagyja a tagállamok számára ennek eldöntését, amennyiben az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdése második albekezdésének megfelelően az e címen kiszabott szankció hatékony, arányos és visszatartó erejű, figyelembe véve a jogsértés jellegét, időtartamát, ismétlődését és súlyát.¹⁶

A Bíróság szerint ebből az következik, hogy az Irányelv vonatkozó rendelkezésének hiányában a minimumharmonizáció logikája azt jelenti, hogy az összbüntetésbe foglalásra vagy akár a több tiszteességtelen piaci gyakorlat minősítésének módjaira vonatkozó szabályok főszabály szerint a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartoznak, és így az Irányelv a tagállamok számára sem az egységes minősítést, sem a szankciók halmozását, azaz a jogsértések különállóként való minősítését sem írja elő és nem is tiltja.¹⁷

A Bíróság szerint ezt megerősítik az Irányelv által követett célok.¹⁸ Az Irányelv ugyanis nem a beszállítóknak a vevővel fennálló egyedi kapcsolatukban történő védelmére összpontosít, ami tiltaná, hogy a különböző beszállítókat érintő több jogsértés esetén az egységes jogsértésnek minősítést vagy az ilyen jogsértésekért kiszabott büntetések összbüntetésbe foglalását lehessen alkalmazni. Az Irányelv által követett cél – azaz a mezőgazdasági közösség életszínvonalának védelme – túlmutat az egyéni kapcsolatok védelmén. Ebből a szempontból a több jogsértő magatartás együttes minősítésének lehetősége főszabály szerint nem gyengíti e magatartások tilalmának hatékonyságát, és nem veszélyezteti az Irányelv e célját.¹⁹

5.2. Az „egységes és folyamatos jogsértés” versenyjogi fogalma

A Bíróság ezt követően az általa Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés („EUMSZ”) 101. cikkére vonatkozó ítélkezési gyakorlatban kialakított „egységes és folyamatos jogsértés” kap-

¹⁴ BWB/M-ítélet, 27.

¹⁵ BWB/M-ítélet, 28.

¹⁶ BWB/M-ítélet, 36.

¹⁷ BWB/M-ítélet, 40.

¹⁸ Lásd erről részletesen: Csirszki Martin Milán (2025) *Agriculture, Sustainability and Competition Law: Policy Paradigms and Their Legal Implications*. Abingdon: Routledge, 140–145.

¹⁹ BWB/M-ítélet, 41.

csán megállapította, hogy az az Irányelv keretében nem releváns, ugyanis az Irányelv jogalapja a közös agrárpolitika, tehát nem versenyjogi tárgyról van szó.²⁰ Az „egységes és folyamatos jogsértés” versenyjogi fogalma az Irányelvtől eltérő logikát követ. Az EUMSZ 101. cikkére vonatkozó ítélkezési gyakorlat alapján az „egységes és folyamatos jogsértés” fogalmát a versenyügyekben a bizonyításfelvételre vonatkozó szabályok keretében használják annak érdekében, hogy megkönnyítsék bizonyos magatartások vállalkozásoknak való betudását. E fogalom tehát nem releváns, ha a bűnüldöző hatóságok enyhébb szankció alkalmazása érdekében együttesen minősíthetnek több, ugyanazon logikába tartozó magatartást, és úgy tekinthetik, hogy azok egységes jogsértésnek minősülnek.²¹

5.3. *Ne bis in idem*

A Bíróság arra jutott, hogy a *ne bis in idem* elvére sem lehet hivatkozni annak érdekében, hogy megtiltsák a tagállamok számára, hogy több, együttesen figyelembe vett tisztességtelen piaci gyakorlatot egységes jogsértésként minősítsenek.²²

A Bíróság által az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikkére vonatkozóan kialakított

állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a *ne bis in idem* elve tiltja az eljárások és szankciók halmozását ugyanazon cselekmények miatt, ugyanazon személlyel szemben.

Az *idem* feltétel a történeti tényállások azonosságát követeli meg, és a *ne bis in idem* elve nem alkalmazható abban az esetben, ha a szóban forgó tényállások nem azonosak, hanem csupán hasonlóak. Az ugyanazon jogsértés fennállásának megítéléséhez az érintett személy jogerős felmentését vagy felelősségének megállapítását megalapozó történeti tényállás, a konkrét körülmények egészének azonossága minősül releváns szempontnak. Márpedig, ha a különböző beszállítókat érintő tisztességtelen piaci gyakorlatok összességét egységes jogsértésnek minősítik, az *idem*-feltétel elvi szinten hiányzik.²³

Következésképpen az Irányelv 6. cikke (1) bekezdése első albekezdésének e) pontjával nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy több, az Irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján tiltott tisztességtelen piaci gyakorlatot együttesen figyelembe véve olyan egységes jogsértésnek kell minősíteni, amely csupán egyetlen bírság kiszabását vonhatja maga után.²⁴

²⁰ A szakirodalomban fellelhető álláspontok nem teljesen egyöntetűek a tekintetben, hogy az Irányelv és a 2009. évi XCV. törvény a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról („Tfmtv.”) a versenyjog terepében helyezkednek-e el annak ellenére, illetve amellett, hogy azok a piaci verseny védelme érdekében avatkoznak bele a kereskedelembe, ugyanakkor a többségi álláspont szerint azok inkább nem tekinthetők klasszikus versenyjogi jogalkotási aktusoknak. Csirszki az agrár- és a versenyjog speciális metszetét alkotó „agrár-versenyjog” jogterületére helyezi e jogszabályokat. [Lásd: Csirszki Martin Milán (2021) Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok a mezőgazdaságban – Az uniós irányelv összevetése a magyar szabályozással. *Magyar Jog*, 2021/3, 156. és 163.] Az Irányelv álláspontja szerint azonban sokkal inkább agrárjogi meghatározottságú és természetű, mintsem versenyjogi. [Lásd: Csirszki Martin Milán (2021) Unfair trading practices in the agriculture and food supply chain – Some remarks on the Hungarian and German regulation. *CEDR Journal of Rural Law*, 2021/1, 66.] Daskalova megállapítása szerint a versenyjog vertikális versenykorlátozóakra vonatkozó elemzési keretéhez képest kevésbé precíz keretrendszert alkot az Irányelv, ám a versenyjoghoz képest mégis megerősíti a jogalkalmazást. Azonban lehetnek átfedések az Irányelv és a versenyjog kizáró és kizsákmányoló visszaélései között. [Lásd: Victoria Daskalova (2019) The New Directive on Unfair Trading Practices in Food and EU Competition Law: Complementary or Divergent Normative Frameworks? *Journal of European Competition Law & Practice*, 10(5), 281–296.]

²¹ BWB/M-ítélet, 42–43.

²² BWB/M-ítélet, 44.

²³ BWB/M-ítélet, 45–47.

²⁴ BWB/M-ítélet, 48.

5.4. A nemzeti jogszabályban előírt bírságmaximum vizsgálata – a jogalkalmazó hatóság általi hatékony, arányos és visszatartó erejű bírság kiszabását lehetővé tevő mérlegelési jogkör

Ezt követően a Bíróság azt vizsgálta, hogy az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes-e az ilyen – egységes jogsértésnek minősítő – nemzeti szabályozás, amennyiben a nemzeti szabályozás bírságmaximumot határoz meg.

Az Irányelv alapján a 6. cikk (1) bekezdése első albekezdésének e) pontjában említett szankcióknak – a jogsértés jellegét, időtartamát, ismétlődését és súlyosságát figyelembe véve – hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.

Az arányosság alapelve megköveteli, hogy a szankció típusának, valamint a bírság összegének meghatározása során figyelembe vegyék az adott ügy egyedi körülményeit. Ezen kívül a szankciók nem haladhatják meg az érintett jogszabály által követett célok eléréséhez szükséges mértéket. Az arányosságot tehát az érintett szankciós intézkedéssel elérni kívánt célokra tekintettel kell értékelni.²⁵

E követelmény azt feltételezi, hogy a nemzeti jogalkalmazó hatóság rendelkezik az ahhoz szükséges mérlegelési jogkörrel, hogy az e követelmények összességének megfelelő szankciót szabjon ki.²⁶

Márpedig ha több, az Irányelv alapján „*tiltott tisztességtelen piaci gyakorlatot együttesen minősítenek egységes jogsértésnek oly módon, hogy azok alapján csak egyetlen, maximált összegű bírság kiszabásának van helye*”, előfordulhat, hogy a jogalkalmazó hatóságot „*megfosztják az említett*

követelményeknek való megfeleléshez szükséges mérlegelési jogkörétől”.²⁷

„*Ez lehet a helyzet különösen akkor, ha a nemzeti jogszabály által meghatározott bírság maximális összege jóval alacsonyabb*” a jogsértő által a jogsértés eredményeképpen realizált pénzügyi nyereségnél. Ilyen esetben ugyanis a „*jogsértő magatartások összessége tekintetében az egységes maximális szankció lehet, hogy nem lesz elegendő a kívánt elrettentő hatás biztosításához, vagy nem lesz hatékony, és nem fog megfelelni az arányosság elvének*”.²⁸

A Bíróság emlékeztetett, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak eldöntése, hogy a jogalkalmazó hatóság rendelkezik-e a szükséges mérlegelési jogkörrel. Ennek során többek között figyelembe kell vennie azt, hogy a pénzügyi nyereségnek az összege miként aránylik az e jogellenes kifizetések összességét szankcionáló bírság felső határához.²⁹

A Bíróság válasza tehát az volt, hogy az Irányelv 6. cikk (1) bekezdésével nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy több jogellenes kifizetési követelést, amelyeket a vevő egységes akaratelhatározás alapján egyidejűleg több beszállítóhoz is intéz, egységes jogsértésnek kell minősíteni – amely egyetlen bírság kiszabását vonja maga után, és amelynek felső határa rögzített összegű – azzal a feltétellel, hogy az e jogsértés szankcionálásáért felelős nemzeti jogalkalmazó hatóság rendelkezik az ahhoz szükséges mérlegelési jogkörrel, hogy hatékony, arányos és visszatartó erejű bírságot szabjon ki, figyelembe véve az említett jogsértés jellegét, időtartamát, ismétlődését és súlyát.³⁰

²⁵ BWB/M-ítélet, 51.

²⁶ BWB/M-ítélet, 52.

²⁷ BWB/M-ítélet, 53.

²⁸ BWB/M-ítélet, 54.

²⁹ BWB/M-ítélet, 55.

³⁰ BWB/M-ítélet, 56., 58.

6. Főtanácsnoki indítvány³¹

A Főtanácsnok a tényleges érvényesülés elvére hivatkozással is elismerhetőnek ítélte a jogalkalmazó hatóságnak a megfelelő szankció alkalmazásához szükséges mérlegelési jogát.³²

Álláspontja szerint az Irányelv által követett minimumharmonizációra tekintettel a tagállamok autonómiája körébe tartozik a szankciók megválasztása, feltéve, hogy a hatáskörüket az uniós jog tiszteletben tartásával gyakorolják, azaz a tagállamok autonómiáját korlátozza a tényleges érvényesülés elve, amely megköveteli, hogy az említett szankciók hatékonyak és visszatartó erejük legyenek, valamint az arányosság elve, amely nem engedi, hogy a tagállami szabályozás által előírt szankciók túllépjék az Irányelv által jogszerűen követett célok eléréséhez szükséges mértéket. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata alapján a szankciók szigorúságának összhangban kell állnia az általuk elmarasztalt jogsértés súlyával, különösen a tényleges visszatartó erő biztosítása révén, az arányosság általános elvének tiszteletben tartásával.³³

Utóbbi követelmények biztosítsa érdekében nemcsak a jogalkotónak, hanem a jogalkalmazó hatóságnak is rendelkeznie kell az e követelményeknek megfelelő szankció kiszabását lehetővé tevő mérlegelési jogkörrel. Következtetése szerint így a nemzeti jogalkalmazó hatóságnak „a szankciók hatékonyságának, arányosságának és visszatartó erejének vizsgálatát az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdésének megfelelően nem kizárólag az [I]rányelv átültetése során kifejezetten elfogadott nemzeti jogi rendelkezés figyelembevételével kell elvégeznie, hanem e jog rendelkezéseinek összességére tekintettel, és ezeket – amennyire csak lehetséges – ezen Irányelv szövegének

és céljainak fényében kell értelmeznie”.³⁴ Álláspontja szerint az „[I]rányelv hatékony alkalmazása nem korlátozódhat kizárólag a nemzeti jog által előírt szankció típusának értékelésére vagy e szankció meghatározásának egyes szempontjaira vagy szabályaira, mint például a kiszabott bírság összegére, hanem figyelembe kell vennie minden olyan egyéb tényezőt is, amely alááshatja az említett [I]rányelv 6. cikke (1) bekezdésének második albekezdése értelmében vett hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók előírásának követelményét, és így hatással lehet az Irányelv által kitűzött célokra”.³⁵

A Főtanácsnok – a Bíróság határozatában foglaltaktól némiképp eltérően – nem elsődlegesen csak az egyetlen pénzbírság kiszabásának, hanem a szankciók halmozásának lehetséges következményeit is értékelte (a Bíróság ugyanis először az előzetes döntéshozatalra terjesztett első kérdést válaszolta meg, amely válaszra tekintettel úgy ítélte meg, hogy a második kérdésre már nem szükséges válaszolnia).³⁶

A Főtanácsnok rámutatott, hogy „a jelen ügyben, míg több pénzbírság halmozása azzal a kockázattal jár, hogy [...] a kiszabott pénzbírságok teljes összege meghaladja a megállapított jogsértés súlyosságának mértékét, ami az arányosság elvének megsértését vonja maga után”, addig a több jogellenes magatartás egységes jogsértésként való minősítése olyan szankció kiszabásához vezethet, amely a pénzbírság összegének felső határa miatt nem kellően hatékony és visszatartó erejű, tehát az uniós jog által elismert mérlegelési joggal ellentétes lehet mind a nemzeti jog alapján kiszabható túlzottan súlyos, az érintett jogszabály által követett célok eléréséhez szükséges mértéket meghaladó, mind a túlzottan enyhe szankció is.³⁷ És a nemzeti jogalkalmazó hatóságok kötelezettsége

³¹ Athanasios Rantos főtanácsnok indítványa a C-311/24. számú ügyben: *Bundeswettbewerbshörde kontra M. GmbH*, 2025. szeptember 11. („főtanácsnoki indítvány”).

³² Főtanácsnoki indítvány 47.

³³ Főtanácsnoki indítvány, 41–48.

³⁴ Főtanácsnoki indítvány, 49.

³⁵ Főtanácsnoki indítvány, 51.

³⁶ Főtanácsnoki indítvány, 27–38., 54–55.

³⁷ Főtanácsnoki indítvány, 52.

biztosítani, hogy a kiszabott szankció megfeleljen a fenti követelményeknek.³⁸

7. Az Alkotmánybíróság 3110/2024 (III. 22.) AB határozata

Az Alkotmánybíróság vizsgálta az Irányelvet a hazai jogba átültető Tfmtv. 6. § (4) bekezdésének azon rendelkezését, amely előírta, hogy két éven belüli ismételt jogsértés esetén a bírság összege a korábban kiszabott bírság másfélszeresénél nem lehet kisebb („bírságszabály”).³⁹ Ennek kapcsán többek közt azt vizsgálta, hogy ismételt jogsértés esetén a bírság minimumösszegének a korábban kiszabott bírság összegéhez kapcsolódó meghatározása megfosztja-e a jogalkalmazó hatóságot az érdemi mérlegeléstől, az egyéniesített és arányos szankció alkalmazásának lehetőségétől – így megsértve az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdését és a XXVIII. cikkének (1) bekezdését.⁴⁰

Az indítványozó tehát hivatkozott a döntéshozót megillető, az érdemi mérlegelés és az egyéniesített és arányos – speciális prevenciót érvényre juttató – szankció alkalmazását lehetővé tevő mérlegelési joga sérelmére, azonban az Alkotmánybíróság annak vizsgálatát azon az alapon utasította el, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog [Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdése, XXVIII. cikkének (1) bekezdése] nem hozható alkotmányos összefüggésbe a szankció arányosságának alapjogi értelmezésével. Az Alkotmánybíróság indokolása szerint a jogsértések esetén alkalmazandó szankció meghatározása és a szankciórendszer kialakítása jogalkotói feladat, amelynek körében a jogalkotót viszonylag széleskörű mozgásteret illeti meg, amelynek alkotmányos kereteit az Alaptörvény más rendelkezései (pl. jogállamiság) jelölik ki. „Ennek az alapjognak nem képezi a részét a

személyes felelősség, illetve a büntetések egyéniesítésének elve sem.”⁴¹

8. Összegzés

A jelen ügyben a Bíróság első alkalommal döntött az Irányelv, különösen pedig annak 6. cikke (1) bekezdése e) pontjának és (1) bekezdése második albekezdésének értelmezéséről, amelynek keretében pontosította az Irányelv által tiltott magatartások szankcionálására vonatkozó szabályokat.⁴²

A Bíróság megállapította, hogy az Irányelv nem írja elő és nem is tiltja a tagállamok számára az azonos törvényi tényállás alá tartozó párhuzamos, több különböző beszállító sérelmére elkövetett magatartások egységes minősítését, és így a szankciók összbüntetésbe foglalását, amely egyetlen bírság kiszabását vonja maga után (azaz az osztrák büntetőjogi jogelvekkel összhangban történő minősítését).

Az egységes jogsértésként minősítés és összbüntetésbe foglalás kontextusában a bírságmaximum akkor nem ellentétes az Irányelvvvel, ha a jogalkalmazó hatóság rendelkezik az ahhoz szükséges mérlegelési jogkörrel, hogy hatékony, arányos és visszatartó erejű bírságot szabjon ki, figyelembe véve az említett jogsértés jellegét, időtartamát, ismétlődését és súlyát.

A Bíróság tehát elismerte a jogalkalmazó hatóság hatékony, arányos és visszatartó erejű bírság kiszabásához szükséges mérlegelési jogát, amellyel a konkrét esetben ellentétes lehet a nemzeti jogszabály által meghatározott – túlzottan enyhe szankciót jelentő – bírságmaximum (ahogyan akár a túlzottan súlyos szankció is). Továbbá a jogalkalmazó hatóságnak nemcsak lehetősége, hanem kötelezettsége is az e követelményeknek megfelelő szankció kiszabását eredményező mérlegelés.

³⁸ Főtanácsnoki indítvány, 53.

³⁹ Az Alkotmánybíróság 3110/2024 (III. 22.) AB-határozata, [1] bekezdés.

⁴⁰ 3110/2024 (III.22.) AB-határozat, [8]–[11] bekezdés.

⁴¹ 3110/2024 (III.22.) AB-határozat, [45] bekezdés; lásd továbbá a [44]–[46] bekezdéseket.

⁴² Főtanácsnoki indítvány, (3) bekezdés.

Eközben az Alkotmánybíróság – a BWB/M-ítéletet megelőzően született, – határozatában az Irányelvet implementáló Tfmtv.-nek a bírság mértékére vonatkozó (ismételt jogsértés esetére vonatkozó minimális bírság kiszabását előíró) rendelkezése kapcsán elutasította annak vizsgálatát, hogy e bírságszabály megfosztja-e a jogalkalmazó hatóságot az érdemi mérlegelés és az egyéniesített és arányos – speciális prevenciót érvényre juttató – szankció alkalmazásának lehetőségétől. Az

Alkotmánybíróság indokolása szerint a tisztességes eljáráshoz való jog nem hozható alkotmányos összefüggésbe a szankció arányosságának alapjogi értelmezésével, ugyanis a szankciórendszer kidolgozása a jogalkotó feladata, akit ennek keretében széleskörű mozgástér illet meg, és a szankciórendszer kialakításának alkotmányos kereteit az Alaptörvénynek az indítványozó által hivatkozottól eltérő rendelkezései (pl. jogállamiság) jelölik ki.

